

Kind en Gezin
Hallepoortlaan 27
1060 BRUSSEL
Kind en Gezin-Lijn: 078 150 100

www.kindengezin.be

Vormgeving: www.ldv.be

Kind & Gezin

Verantwoordelijke uitgever: Kind en Gezin, Katrien Verhegge, administrateur-generaal - Vlaams agentschap - Tekstovername met bronvermelding toegestaan. Editie 2018 D/2018/4112/6 06-2018

Het kind in Vlaanderen

2018

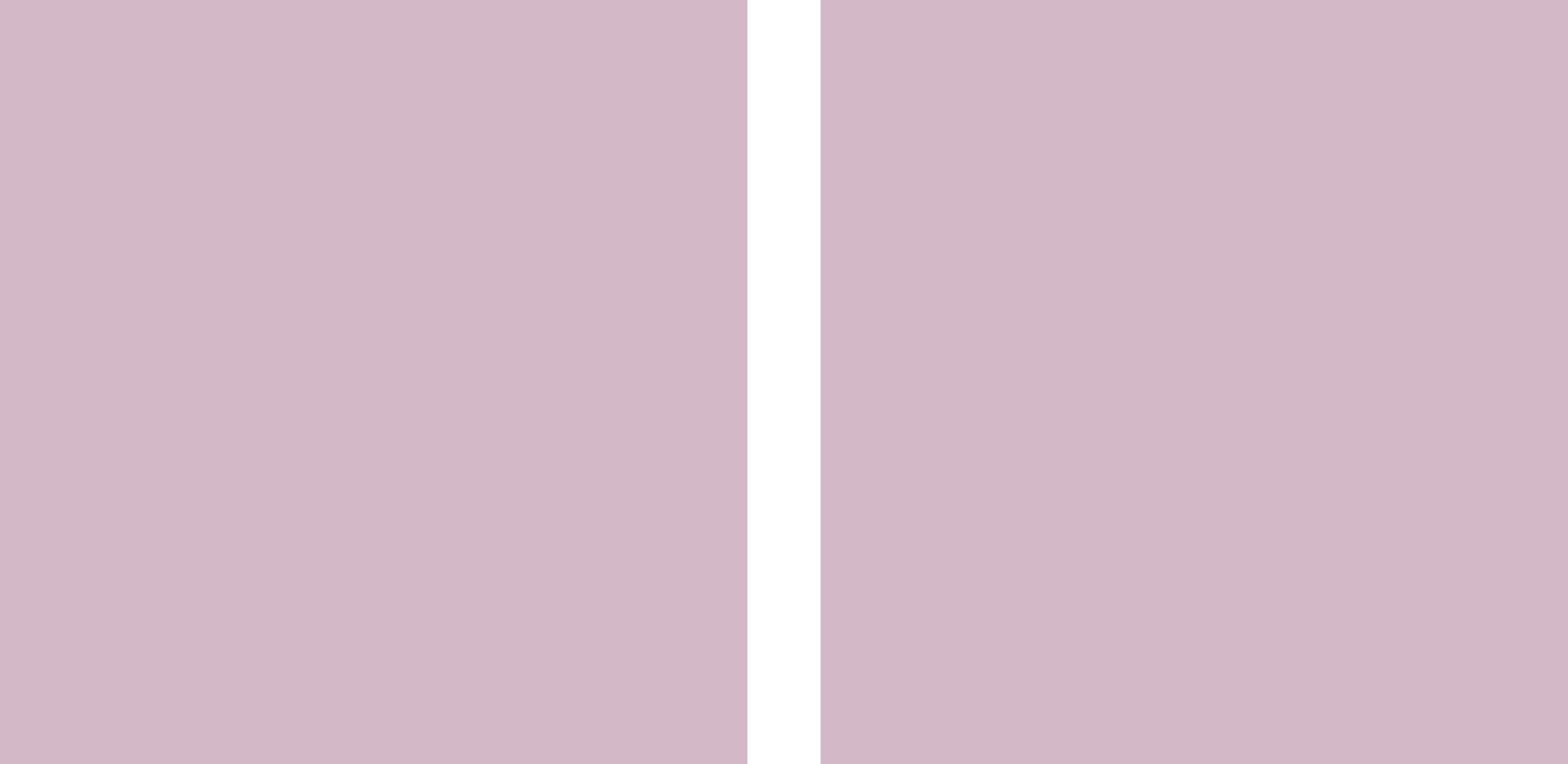
Kind en Gezin

Het kind in Vlaanderen

2018

Kind & Gezin

Het kind in Vlaanderen

2018

Kind Gezin

Waarom deze publicatie?

Kind en Gezin wil dat elk kind, waar en hoe het ook geboren is of opgroeit, zo veel mogelijk kansen krijgt. Via een goed zicht op (verschillen en evoluties) de leefsituatie van kinderen willen we de maatschappelijke en wetenschappelijke aandacht voor kinderen en hun kansen verhogen. Dit rapport bundelt de meest recente en relevante gegevens.

Waarover wordt gerapporteerd?

‘Het kind in Vlaanderen’ bevat **demografische** gegevens over kinderen (geboortecijfer, aantal kinderen, nationaliteit, ...) en gezinnen (gezinssamenstelling, de leeftijd en origine van de moeder/ouders, ...). We presenteren cijfers over de **arbeidsparticipatie** van ouders en schetsen een beeld van het **inkomen** en de **(kans)armoede** in gezinnen. We rapporteren ook over kinderen in **begeleiding**, over **het gebruik van kinderopvang**, over de **gezondheid en ontwikkeling** van jonge kinderen, over **sterfgevallen** en over **kindermishandeling**.

We nemen zo veel mogelijk **kinderen als teleenheid**. Hoofdstuk 8 wijkt van deze algemene regel af door alle cijfers op gezinsniveau en cijfers met vaders en moeders als teleenheid te bundelen.

Het gaat om gegevens over kinderen en gezinnen in het **Vlaamse Gewest**, vaak uitgesplitst naar provincies. Waar het zinvol is, vergelijken we de Vlaamse cijfers met deze van de **EU-28-landen**.

Voor meer cijfers op provinciaal en gemeentelijk niveau verwijzen we graag naar de cijferpagina op **www.kindengezin.be/cijfers-en-rapporten/cijfers**. Je kan er tal van cijfers over jouw gemeente op een dynamische manier opvragen.

Bronnen

De gegevens worden verzameld uit een **veelheid van bronnen**: unieke gegevens van Kind en Gezin over nagenoeg alle borelingen, registratiegegevens van voorzieningen die aan Kind en Gezin worden doorgegeven, publiek toegankelijke statistieken, opgevraagde databestanden en gegevens uit wetenschappelijk onderzoek. Kind en Gezin bewerkt de meeste gegevens verder tot relevante data en bespreekt ze. Meer info over de bronnen en de berekeningswijzen in Bijlage.

Toegevoegde waarde van het rapport

De meerwaarde van dit rapport situeert zich op 4 vlakken:

1. De cijfers plaatsen het kind centraal door alles te berekenen en uit te drukken in kind aantallen en door de cijfers waar mogelijk op te splitsen naar leeftijd van het kind.
2. Door heel gevarieerde cijfers samen te brengen proberen we een geïntegreerd beeld te schetsen van de leefsituatie op heel wat levensdomeinen (gezondheid, inkomen, arbeidssituatie, kinderopvang, ...).
3. Het rapport bevat diverse unieke gegevens:
 - Kind en Gezin ontsluit via dit rapport tal van eigen gegevens over nagenoeg de volledige populatie borelingen.
 - In dit rapport worden gegevens gepresenteerd die publiek niet vrij beschikbaar zijn, maar door Kind en Gezin op maat worden opgevraagd en berekend.
4. De gegevens die wel publiek beschikbaar zijn op het internet worden overzichtelijk weergegeven en besproken, zodat we de lezer heel wat zoek-, reken- en interpretatiewerk besparen.

Een woord van dank

Aan de verpleegkundigen, gezinsondersteuners en databeheerders van Kind en Gezin. Dag in dag uit verzamelen en verwerken ze zelf data in het Mirage-registratiesysteem. Zonder hun minutieuze werk zou een zeer groot deel van dit rapport simpelweg niet mogelijk zijn.

Aan de collega’s van de beleidsafdelingen en ICT voor het aanleveren van cijfers en tekstdelen, voor de zoektocht naar de juiste cijfers en voor het aanpassen en updaten van het datawarehouse.

Aan de vele voorzieningen die periodiek gegevens doorgeven of tal van relevante zaken registreren.

Aan andere overheidsdiensten en organisaties die hun gegevens doorgaven. Bijzondere dank aan de Kruispuntbank Sociale Zekerheid, Statistiek Vlaanderen en het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid.

Aan het KIV-team (Geraldine, Marinelle, Noortje, Nele en Herman) voor het mee berekenen, voor het grondig en flexibel nalezen van de teksten, voor het controleren van talloze cijfers, voor de ondersteuning bij de lay-out en voor de regie van het drukproces.

Bedankt!

Diederik Vancoppenolle
Wetenschappelijk adviseur

Opmerkelijke cijfers in dit rapport op kindniveau

- Het geboortecijfer evolueert in 2018 nauwelijks (65 336 kinderen levend geboren volgens Kind en Gezin, een toename met 28 geboorten t.o.v. 2017).
- 7,9% van de levend geboren kinderen wordt prematuur (<37 weken) geboren.
- 28,1% van de kinderen geboren in 2018 heeft een moeder die bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had.
- Bij 29% van de kinderen geboren in 2018 is het Nederlands niet de taal die het kind met de moeder spreekt. Frans is de meest gebruikte andere taal (5,8%).
- Het aantal adopties via erkende adoptiediensten daalt (-36). Dit komt door de sterke daling van het aantal interlandelijke adopties (-27).
- Het aantal kinderen jonger dan 6 jaar neemt af, maar het aantal kinderen tussen 6 en 12 jaar en tussen 12 en 18 jaar neemt sterker toe in 2018 zodat de bevolkingsgroep minderjarigen nog steeds groter is dan de voorbije jaren.
- 82,8% van de minderjarigen groeit op in een tweeoudergezin, 14,3% woont in een eenoudergezin. Het aandeel kinderen in een eenoudergezin neemt toe met de leeftijd van de kinderen.
- Het aandeel kinderen dat woont bij een ongehuwd paar neemt verder toe. In 2018 gaat het al om 23,6%. Bij kinderen jonger dan 3 jaar ligt het aandeel kinderen bij een ongehuwd paar op 37,9%. Dat is veel hoger dan bij oudere kinderen.
- 9,5% van de minderjarigen heeft niet de Belgische nationaliteit.
- 36,5% van de minderjarigen heeft een andere herkomst (cijfer 2016). Bij jonge kinderen ligt het aandeel hoger.
- (Minstens) 91,2% van de minderjarigen leefde eind 2016 in een gezin met minstens 1 werkende ouder. Bij 4,3% van de kinderen is geen enkele ouder werkzaam. (Minstens) 62,4% van de kinderen woont bij 2 werkende ouders.
- Het aandeel kinderen met minstens 1 werkende ouder ligt lager bij kinderen van niet-Belgische herkomst.
- Kinderen uit eenoudergezinnen leven vaker in een gezin met lagere werkintensiteit.
- 6,3% van de kinderen groeide eind 2016 op in een gezin waar een beperkt (<15 000 euro) bruto belastbaar inkomen uit arbeid en vervangingsinkomens aanwezig was. 33,7% van de minderjarigen heeft een gezinsinkomen dat groter is dan 65 000 euro.
- De invoering van het Groeipakket zorgt voor bijna een verdubbeling van het aantal minderjarigen met een verhoogde kinderbijslag omwille van het inkomen. Voor de invoering van het Groeipakket hadden 11,4% kinderen onder de 18 jaar recht op een sociale toeslag (situatie juni 2018), na de invoering is dit 22,1% (situatie januari 2019).
- De kansarmoede-index stijgt licht verder en bedraagt in 2018 14,1%. Meer dan de helft van de kinderen in kansarmoede woont in de 13 centrumsteden en 64,5% heeft een moeder van niet-Belgische origine.
- In 2016 (meest recente cijfers) overleden er bij de 0- tot 15-jarigen 291 kinderen, 45 minder dan in 2015. 14 baby's overleden aan wiegendood.
- De zuigelingensterfte bedraagt 3,2 op de 1000 kinderen, de foeto-infantiele sterfte 7,2 op 1000.
- In Vlaanderen krijgt 65,4% van de kinderen op dag 6 uitsluitend borstvoeding. Bij kinderen met een moeder van niet-Belgische origine ligt dit percentage beduidend hoger.
- Van alle kinderen waarvoor op een leeftijd van 24 maanden het gewicht en de lengte door Kind en Gezin werd gemeten, kan een BMI-waarde bepaald worden. Van de meegetelde kinderen geboren in 2016 heeft 8,7% overgewicht. Bij 1,2% van de kinderen spreken we van obesitas. Het aantal kinderen met ondergewicht is laag (0,8%).
- In 2018 worden 8669 kinderen gemeld bij de vertrouwenscentra kindermishandeling (-0,8% t.o.v. 2017). 14% van de gemelde kinderen is jonger dan 3 jaar.
- In september 2018 maakt 54,6% van de kinderen jonger dan 3 jaar gebruik van formele opvang.
- 1151 kinderen van verschillende leeftijden werden in 2018 minstens 1 dag inclusief opgevangen door opvanglocaties voor baby's en peuters.
- 0,8% van de kleuters zitten in het buitengewoon kleuteronderwijs, in het lager en secundair onderwijs zitten respectievelijk 5,3% en 4,6% van de leerlingen in het buitengewoon onderwijs.

Opmerkelijke cijfers in dit rapport op gezinsniveau

- Het totale vruchtbaarheidscijfer (TVC) daalt licht ten opzichte van 2017 (van 1,60 naar 1,58). De daling doet zich enkel bij Belgische vrouwen voor. Bij niet-Belgische vrouwen is er sprake van een toename.
- De vruchtbaarheid van vrouwen tussen 20 en 30 jaar ligt nog steeds op het laagste niveau sinds de Tweede Wereldoorlog, de vruchtbaarheid van vrouwen tussen 30 en 35 jaar ligt hoger dan die van vrouwen tussen 25 en 30 jaar.
- 16,3% van de gezinnen met enkel minderjarige kinderen is een eenoudergezin.
- Ongeveer 17,4% van de gezinnen met enkel minderjarige kinderen heeft minstens 3 kinderen.
- Eind 2016 zien we dat vaders vaker aan het werk zijn dan moeders (82,8% versus 73,6%).
- Moeders werken veel vaker deeltijds dan vaders.
- Meer dan de helft (57,8%) van de gezinnen met kinderen tot 25 jaar had eind 2016 een bruto belastbaar inkomen uit arbeid en uitkeringen van minstens 50 000 euro, bij 9,8% lag dat inkomen lager dan 20 000 euro.
- Bijna 4 op de 10 gezinnen (39%) in Vlaanderen had eind 2016 een inkomen dat volledig afkomstig was uit beroepsinkomsten. 10% van de gezinnen had een bruto belastbaar inkomen dat voor minstens de helft uit uitkeringen bestond.
- Voor 53,4% van de gezinnen maakten de gezinsbijslagen minstens 5% van het bruto belastbare inkomen uit. Bij 5,8% van de gezinnen bestond het bruto belastbare inkomen voor minstens 25% uit gezinsbijslagen.

1 DE KINDERBEVOLKING

- 1. Aantal geboorten 13
 - 1.1. Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin 13
 - 1.2. Het officiële geboortecijfer 15
 - 1.3. Aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister 16
 - 1.4. Vergelijking van administratieve geboortecijfers met het geboortecijfer van Kind en Gezin 16
 - 1.5. Internationale situering van de evolutie van het officiële geboortecijfer 17
 - 1.6. Vergelijking van het feitelijke aantal en het voorspelde aantal geboorten 18
- 2. Demografische kenmerken van de in 2018 geboren kinderen 19
- 3. Achtergrondgegevens en duiding bij de evolutie van het geboortecijfer 21
 - 3.1. Het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd 22
 - 3.2. De vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest 22
 - 3.2.1. Het totale vruchtbaarheidscijfer 22
 - 3.2.2. De totale vruchtbaarheid naar provincie 24
 - 3.2.3. De vruchtbaarheid naar leeftijd van de moeder 25
 - 3.2.4. Rangspecifieke vruchtbaarheidscijfers 27
 - 3.2.5. Internationale situering van het vruchtbaarheidscijfer 29
- 4. Aantal kinderen 30
 - 4.1. Evolutie aantal kinderen ('de jure'-bevolking) 30
 - 4.2. Vooruitzichten aantal kinderen 32
- 5. Adoptiekinderen 34
 - 5.1. Evolutie van het aantal adopties in Vlaanderen 34
 - 5.2. Kenmerken van de adoptiekinderen en -gezinnen 35
- 6. Aantal kinderen in het wachtregister 37

2 KINDEREN IN HUN GEZINSCONTEXT: EEN BLIK OP DE DIVERSITEIT

- 1. Kinderen naar gezinsvorm en gezinstype 41
- 2. Leeftijd van de ouders bij kinderen jonger dan 12 jaar 43
- 3. Kinderen met een andere nationaliteit en/of van andere origine 45
- 4. Taalsituatie in het gezin van kinderen 51
 - 4.1. De taal tussen moeder en kind 51
 - 4.2. De thuistaal bij leerlingen in het Vlaamse onderwijs .. 53

3 KINDEREN EN DE WERKSITUATIE VAN HUN OUDERS

- 1. Kinderen en de arbeidsparticipatie in hun gezin ... 57
 - 1.1. Aandeel kinderen waar geen of minstens 1 ouder werkt 57
 - 1.2. Kinderen naar de socio-economische positie van hun ouder(s) 61
- 2. Kinderen en de werkintensiteit in hun gezin 65
- 3. De omvang en aard van de tewerkstelling van ouders van jonge kinderen 67

4 WELVAART, INKOMEN, ARMOEDE EN KANSARMOEDE

- 1. Inkomens in gezinnen met kinderen 73
 - 1.1. Verdeling van kinderen naar gezinsinkomen 73
 - 1.2. Verdeling van de kinderen naar gezinsinkomen volgens gezinsvorm 75
 - 1.3. Verdeling van de kinderen naar aandeel van uitkeringen in het inkomen 76
 - 1.4. Belang van kinderbijslag in het inkomen 77
- 2. Objectieve en subjectieve armoede bij kinderen op basis van de SILC-data 79
 - 2.1. Armoede-indicatoren op kindniveau in het Vlaamse Gewest 79
 - 2.2. Internationale situering kinderen onder de armoederisicodrempel 81
- 3. Kinderen voor wie verhoogde kinderbijslag wordt uitbetaald omwille van beperkt inkomen 83
 - 3.1. Cijfers over gewaarborgde kinderbijslag en verhoogde kinderbijslag in de voormalige kinderbijslagregeling 83
 - 3.2. Cijfers Groeipakket over aandeel kinderen met sociale toeslag 86
- 4. Verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering 87
- 5. Schooltoelagen 88
- 6. Kinderen in kansarmoede 89
 - 6.1. Toelichting over de registratie- en berekeningswijze van de kansarmoedecijfers 89
 - 6.2. Impact van berekeningswijze voor de interpretatie van evoluties van de kansarmoede-index 90
 - 6.3. Evolutie van de kansarmoede-index per provincie en naar type gemeente 91
 - 6.4. Kansarmoede-index naar origine van de moeder ... 92
 - 6.5. Woonplaats en herkomst van de kinderen en gezinnen in kansarmoede 94
 - 6.6. Hoeveel en welke criteria geven aanleiding tot kansarmoede? 97

5 KINDEROPVANG EN ANDERE EXTERNE OPVOEDINGSMILIEUS

- 1. Kinderen en kinderopvang 103
 - 1.1. Gebruik van formele opvang door kinderen jonger dan 3 jaar op basis van septembertellings 103
 - 1.1.1. Inleiding op de cijfers 103
 - 1.1.2. Gebruik formele opvang door 0- tot 3-jarigen Vlaams Gewest en per provincie 103
 - 1.1.3. Gebruik formele opvang 0- tot 3-jarigen naar geboortjaar en per vergunningstype 104
 - 1.2. Gebruik van formele opvang en/of informele opvang door niet-schoolgaande kinderen jonger dan 3 jaar op basis van steekproefonderzoek 106
 - 1.2.1. Inleiding op de cijfers 106
 - 1.2.2. Frequentie van gebruik van formele en/of informele opvang 106
 - 1.2.3. Profielen van opvanggebruik en redenen voor niet-gebruik 108
 - 1.2.4. Intensiteit van opvanggebruik 109
 - 1.2.5. Opvanggebruik naar werksituatie 110
 - 1.2.6. Opvanggebruik per kansengroep 111
 - 1.3. Inclusief opgevangen kinderen 112
- 2. Kinderen in specifieke onderwijsinstellingen en kinderen met schoolvertraging 113
 - 2.1. Kinderen in buitengewoon onderwijs en kinderen met specifieke begeleiding 113
 - 2.2. Kinderen op internaat 114
 - 2.3. Kinderen naar schoolse vorderingen 114
- 3. Kinderen in begeleiding bij centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning 116

6 GEZONDHEID, STERFTE EN MORBIDITEIT BIJ KINDEREN

- 1. Gegevens over zwangerschap en bevalling 121
 - 1.1. Ontstaan van de zwangerschap en bevallingsgegevens..... 121
 - 1.2. Geboortegegevens op kindniveau 122
- 2. Levensverwachting bij geboorte..... 124
 - 2.1. Levensverwachting in Vlaams Gewest en provincies 124
 - 2.2. Levensverwachting: Vlaanderen internationaal gesitueerd 125
- 3. Sterfte 126
 - 3.1. Sterfte bij kinderen van 0 tot 15 jaar..... 126
 - 3.1.1. Sterfgevallen bij kinderen van 0 tot 15 jaar..... 126
 - 3.1.2. Doodgeboorten en sterfgevallen bij kinderen jonger dan 1 jaar 127
 - 3.1.3. Internationale situering zuigelingensterfte..... 130
 - 3.2. Doodsoorzaken bij overlijden van kinderen jonger dan 15 jaar 131
 - 3.2.1. Doodsoorzaken bij kinderen jonger dan 1 jaar 131
 - 3.2.2. Doodsoorzaken bij kinderen van 1 tot 15 jaar 132
- 4. Morbiditeit 135
 - 4.1. Aangeboren afwijkingen..... 135
 - 4.2. Aangeboren doofheid en slechthorendheid..... 137
- 5. Slachtoffers van ongevallen in het verkeer 138

7 GEZOND EN VEILIG ONTWIKKELEN

- 1. Voeding van het jonge kind 143
 - 1.1. Startvoeding op 24 uur 144
 - 1.2. Voeding op dag 6 144
 - 1.3. Duur van de borstvoeding: voeding na 6, 12 en 26 weken.....147
- 2. Vaccinatie bij zeer jonge kinderen 148
 - 2.1. Bronnen om de vaccinatiegraad af te leiden 148
 - 2.2. Vaccinatiegraad bij zeer jonge kinderen: cijfers vaccinatiegraadstudie..... 148
 - 2.3. Vaccinatiegraad bij zeer jonge kinderen: cijfers op basis van administratieve data..... 149
- 3. Overgewicht en obesitas bij kinderen van 2 jaar... 152
- 4. Kindermishandeling 154
 - 4.1. Inleiding op de cijfers en begrippen..... 154
 - 4.2. Aantal meldingen..... 155
 - 4.3. Aard van de meldende instanties 155
 - 4.4. Aantal unieke kinderen gemeld bij een VK volgens leeftijd 157
 - 4.5. Aantal meermaals gemelde kinderen en kinderen met een meldingshistoriek..... 157
 - 4.6. Aantal gemelde kinderen per 10 000 minderjarigen..... 158
 - 4.7. Geregistreerde problematieken 159

8 BASISGEGEVENS OVER GEZINNEN IN VLAANDEREN

- 1. Huwelijken en echtscheidingen 165
 - 1.1. Algemene cijfers..... 165
 - 1.2. Leeftijd en burgerlijke staat van de huwende personen 165
- 2. Aantal gezinnen met kinderen, naar vorm en aantal kinderen..... 166
- 3. Werksituatie van ouders met kinderen 170
 - 3.1. Impact van kinderen op de werksituatie van mannen en vrouwen 170
 - 3.2. Vergelijking van de werksituatie van vaders en moeders 172
 - 3.3. Werksituatie van moeders in internationaal perspectief 176
- 4. Inkomenssituatie gezinnen 180

Hoofdstuk 1

DE KINDERBEVOLKING

Evoluties in geboorten, vruchtbaarheid en leeftijdscohorten hebben heel snel gevolgen voor de dienstverlening en voor het aanbod aan kinderopvang en scholen.

We volgen dan ook op hoeveel kinderen er per leeftijdsklasse zijn en wat de voorspellingen zijn qua geboorten en kind aantallen.

Dit hoofdstuk bevat volgende tabellen en grafieken:

1.1	Evolutie geboortecijfer Kind en Gezin.....	13
1.2	Evolutie geboortecijfer Kind en Gezin naar provincie.....	14
1.3	Evolutie officieel geboortecijfer sinds 2004.....	15
1.4	Evolutie geboorten wachtregister	16
1.5	Vergelijking geboortecijfers (Kind en Gezin, Rijksregister, wachtregister).....	16
1.6	Internationale evolutie geboortecijfer	17
1.7	Vooruitzichten officieel geboortecijfer	18
1.8	Geboorten naar pariteit	19
1.9	Geboorten naar leeftijd van de moeder.....	20
1.10	Evolutie van het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd	21
1.11	Totale vruchtbaarheidscijfer naar nationaliteit.....	23
1.12	Totale vruchtbaarheidscijfer naar provincie en nationaliteit	24
1.13	Evolutie leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers.....	25
1.14	Leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers naar nationaliteit, 2010 en 2017	26
1.15	Leeftijds- en rangspecifieke vruchtbaarheidscijfers	28
1.16	Internationale situering totale vruchtbaarheidscijfer.....	29
1.17	Aantal kinderen naar leeftijdsklasse.....	30
1.18	Evolutie aantal kinderen per leeftijdscategorie	31
1.19	Voorspelde evolutie aantal kinderen	33
1.20	Evolutie adoptie.....	34
1.21	Leeftijd van de kinderen bij plaatsing voor adoptie.....	35
1.22	Plaats in de kinderrij van voor adoptie geplaatste kinderen	35
1.23	Geadopteerde kinderen naar land herkomst	36
1.24	Aantal kinderen in het wachtregister	37

BRONNEN EN TECHNISCHE BEMERKINGEN

Dit hoofdstuk bevat data geregistreerd en berekend door Kind en Gezin, officiële cijfers van het Rijks- en wachtregister en prognoses van het Planbureau en Statbel.

Het *geboortecijfer van Kind en Gezin* omvat alle geboorten in het Vlaamse Gewest, ongeacht het verblijfsstatuut van de ouders. Het *officiële geboortecijfer* wordt opgemaakt

op basis van het Rijksregister. Meer info over bronnen en berekeningswijzen in Bijlage.

1. AANTAL GEBOORTEN

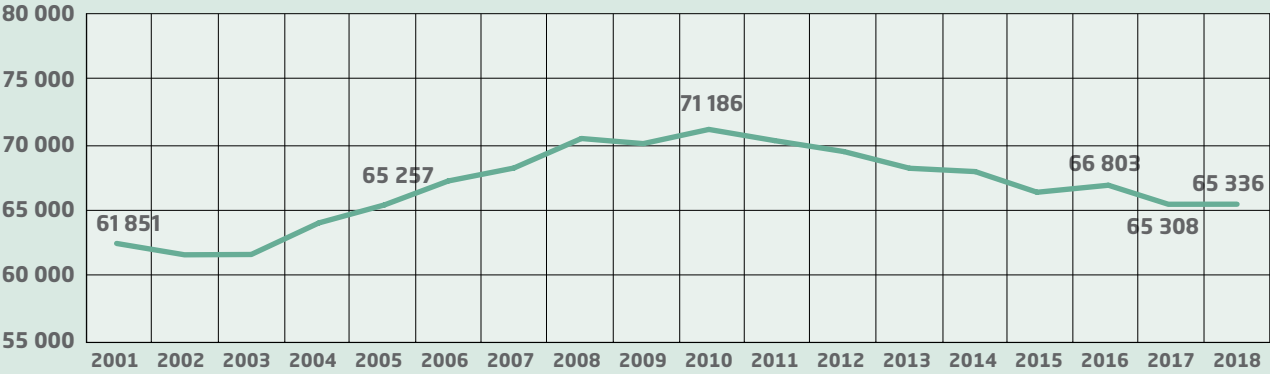
1.1. Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin

65 336 geboorten in 2018, aantal geboorten op hetzelfde niveau als in 2017

In 2018 registreert Kind en Gezin 65 336 geboorten bij moeders met een woonplaats in het Vlaamse Gewest. Dat zijn er 28 meer dan in 2017 (zie grafiek 1.1).

In vergelijking met 2010 worden er in 2018 5850 kinderen minder geboren. Het geboortecijfer ligt bijna terug op het niveau van 2005.

1.1 Evolutie geboortecijfer Kind en Gezin

1.1 Aantal levend geboren dat bij geboorte woont in het Vlaamse Gewest sinds 2001
Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

In tabel 1.2 geven we de evolutie van het geboortecijfer volgens Kind en Gezin per provincie. We vergelijken de geboortecijfers van 2017 en 2018 per provincie met het geboortecijfer van 2001 (het startjaar van de Kind en Gezin-statistiek) en met het geboortecijfer van 2010 (het geboortear jaar met het hoogste geboortecijfer sinds de registratie door Kind en Gezin).

In de provincies West- en Oost-Vlaanderen neemt het geboortecijfer in 2018 toe met 3,8% en 1,2%. In de andere provincies

daalt het geboortecijfer. De daling is het sterkst in Limburg met 3,2%. In Vlaams-Brabant en Antwerpen daalt het geboortecijfer met 1,7% en 0,5%.

Antwerpen kende een lange, onafgebroken periode van jaarlijkse stijgingen van het geboortecijfer tussen 2001 en 2010 zodat het verschil tussen Antwerpen en de andere provincies steeds groter is geworden. Het aandeel van de provincie Antwerpen in het totale geboortecijfer bedraagt 31% in 2018.

In Limburg worden in 2018 minder kinderen geboren dan in 2001, in de andere provincies worden er nog steeds meer kinderen geboren dan in 2001 (in Antwerpen zelfs 14,1% meer).

Als we de provinciale geboortecijfers van 2018 vergelijken met die van 2010, dan zien we dat er in elke provincie minstens 6% minder kinderen geboren worden in 2018. In Limburg bedraagt de daling in die periode zelfs 14,3%.

1.2. Het officiële geboortecijfer

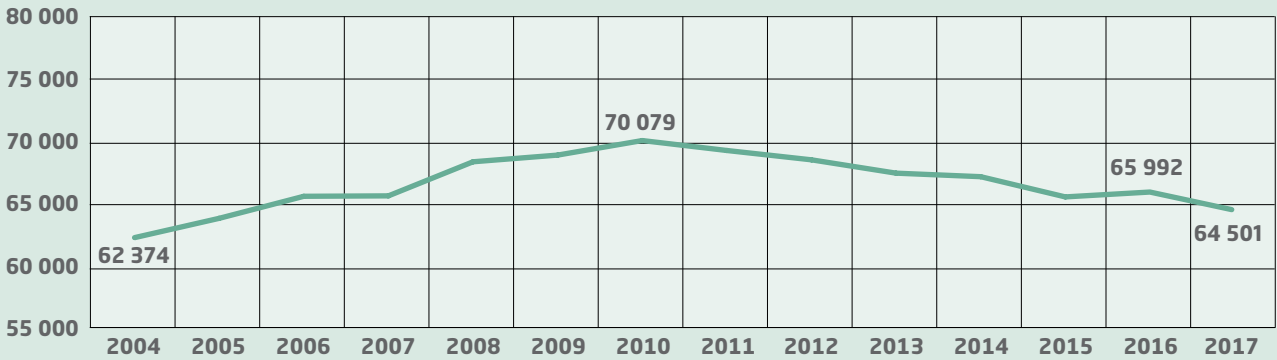
Het officiële geboortecijfer voor 2018 is nog niet gekend. In 2017 zijn er in het Vlaamse Gewest 64 501 geboorten. Dat zijn er 1491 minder dan in 2016 (-2,3%).

Het aantal geboorten nam toe tot in 2010 en neemt sindsdien jaar na jaar af. In 2016 zagen we opnieuw een lichte toename van het aantal geboorten maar in 2017 daalt het aantal geboorten opnieuw sterk.

De officiële cijfers bevestigen dus de daling die Kind en Gezin reeds in zijn geboortecijfer 2017 waarnam.

In vergelijking tot 2010 werden er in 2017 5578 kinderen minder geboren in Vlaanderen.

1.3 Evolutie officieel geboortecijfer sinds 2004

1.3 Evolutie van het aantal levend geboren in het Vlaamse Gewest sinds 2004 ('de jure'-bevolking)
Bron: Statbel, Bevolkingsstatistieken

Het aantal geboorten per 1000 inwoners verschilt tussen de provincies. Het cijfer van Antwerpen

(10,93 per 1000) ligt duidelijk hoger dan dat van de andere provincies. West-Vlaanderen en Limburg kennen

de laagste verhouding tussen het aantal geboorten en het aantal inwoners (respectievelijk 8,94 en 9,17 per 1000).

1.2 Evolutie geboortecijfer Kind en Gezin naar provincie

	2001	2010	2017	2018	% evolutie 2001-2018	% evolutie 2010-2018	% evolutie 2017-2018
Antwerpen	17 720	21 748	20 327	20 223	14,1	-7,0	-0,5
Vlaams-Brabant	10 662	11 875	11 298	11 106	4,2	-6,5	-1,7
West-Vlaanderen	11 037	11 887	10 743	11 151	1,0	-6,2	3,8
Oost-Vlaanderen	14 371	16 584	14 890	15 064	4,8	-9,2	1,2
Limburg	8 061	9 092	8 050	7 792	-3,3	-14,3	-3,2
Vlaams Gewest	61 851	71 186	65 308	65 336	5,6	-8,2	0,0

1.2 Evolutie aantal levend geboren dat bij geboorte woont in het Vlaamse Gewest per provincie
Bron: Kind en Gezin - Mirage

1.3. Aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister

In 2018 worden er 201 geboorten geregistreerd in het wachtregister. Dit zijn er 56 minder dan in 2017, een daling van bijna 22%. In 2018 is het aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister in elke provincie afgenomen. Meer dan een derde (36,8%) van deze kinderen woont in Antwerpen.

1.4. Vergelijking van administratieve geboortecijfers met het geboortecijfer van Kind en Gezin

In 2017 telt Kind en Gezin 606 geboorten meer dan er geregistreerd worden door

1.4 Evolutie geboorten wachtregister

	2014	2015	2016	2017	2018
Antwerpen	85	81	97	80	74
Vlaams-Brabant	26	33	52	36	20
West-Vlaanderen	53	60	76	56	45
Oost-Vlaanderen	48	49	51	54	36
Limburg	31	29	49	31	26
Vlaams Gewest	243	252	325	257	201

1.4 Aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister per provincie
Bron: FOD Binnenlandse Zaken, Algemene Directie Instellingen en Bevolking Rijksregister

het Rijksregister en het wachtregister samen (64 702 geboorten). Dit heeft wellicht te maken met het feit dat in de geboorteregistratie van Kind en Gezin ook kinderen van illegaal verblijvende personen opgenomen zijn en met het feit dat inwijkelingen niet altijd onmiddellijk administratief ingeschreven worden.

Het verschil tussen het cijfer volgens Kind en Gezin en de officiële cijfers (som van aantal geboorten in Rijks- en wachtregister) is het grootst in de provincies Antwerpen en Oost-Vlaanderen.

1.5. Internationale situering van de evolutie van het officiële geboortecijfer

In tabel 1.6 wordt de relatieve evolutie van het geboortecijfer per land en per jaar weergegeven voor de periode 2014-2017. De landen staan geordend volgens omvang van de evolutie in de periode 2016-2017.

In 5 van de 28 EU-landen werden er in 2017 meer kinderen geboren dan in 2016. Polen kent de grootste toename van het geboortecijfer (+5,2%). In de andere 23 landen (waaronder België, daling met -1,8%) nam het aantal geboorten af. In 13 landen was de daling groter dan in België. In Litouwen daalt het geboortecijfer het sterkst met 6,3%.

Enkele landen (waaronder Italië, Ierland, Spanje en Finland) kennen - net zoals België - een aanhoudende daling van het geboortecijfer in de periode 2014-2017.

1.6 Internationale evolutie geboortecijfer

	2014-2015	2015-2016	2016-2017
Polen	-1,6	+3,5	+5,2
Luxemburg	+0,7	-1,1	+2,0
Tsjechië	+0,8	+1,7	+1,5
Roemenië	+1,6	-1,0	+1,1
Slovakije	+1,0	+3,5	+0,7
Oostenrijk	+3,3	+3,9	-0,0
Denemarken	+2,3	+5,9	-0,4
Slovenië	-2,5	-1,4	-0,5
Hongarije	-1,2	+3,5	-0,7
Duitsland	+3,2	+7,4	-0,9
Portugal	+3,8	+1,9	-1,1
Nederland	-2,7	+1,2	-1,6
Bulgarije	-2,4	-1,5	-1,6
Zweden	+0,0	+2,2	-1,7
België	-2,2	-0,3	-1,8
Frankrijk	-2,4	-1,9	-1,8
Estland	+2,6	+1,0	-1,9
Vlaams Gewest	-2,4	+0,6	-2,3
Cyprus	-1,0	+3,1	-2,4
Verenigd Koninkrijk	+0,1	-0,3	-2,5
Kroatië	-5,2	+0,1	-2,6
Ierland	-2,6	-2,6	-3,2
Italië	-3,3	-2,5	-3,2
Malta	+3,2	+3,5	-3,5
Spanje	-1,8	-2,3	-4,3
Griekenland	-0,3	+1,1	-4,7
Finland	-3,1	-4,8	-4,7
Letland	+1,1	-0,1	-5,2
Litouwen	+3,6	-2,7	-6,3

1.6 Jaarlijkse evolutie geboortecijfers in EU-28-landen - 2014-2017
Bronnen: Statbel, Bevolkingsstatistieken
Eurostat, website

1.5 Vergelijking geboortecijfers (Kind en Gezin, Rijksregister, wachtregister)

	Geboorten Kind en Gezin	Geboorten Rijksregister	Geboorten wachtregister	Vershil
Antwerpen	20 327	20 066	74	187
Vlaams-Brabant	11 298	11 163	20	115
West-Vlaanderen	10 743	10 611	45	87
Oost-Vlaanderen	14 890	14 705	36	149
Limburg	8 050	7 956	26	68
Vlaams Gewest	65 308	64 501	201	606

1.5 Vergelijking geboortecijfer Kind en Gezin met cijfers Rijks- en wachtregister per provincie - 2017
Bronnen: Kind en Gezin - Mirage
FOD Binnenlandse Zaken, Algemene Directie Instellingen en Bevolking Rijksregister
Statbel, Bevolkingsstatistieken

1.6. Vergelijking van het feitelijke aantal en het voorspelde aantal geboorten

Het Federaal Planbureau en de Algemene Directie Statistiek (ADS) maken periodiek bevolkingsprognoses op aan de hand van waargenomen gegevens en assumpties over migratie, sterfte en vruchtbaarheid en nadien actualiseren ze die vooruitzichten. De meest recente actualisatie dateert van februari 2019. Grafiek 1.7 geeft zowel de oorspronkelijke als de geactualiseerde ramingen weer tot 2030 en schetst voor 2015, 2016 en 2017 ook het waargenomen aantal geboorten.

De grafiek maakt verschillende voorspellingen visueel. Zo overschatte de oorspronkelijke raming het geboortecijfer in 2015, 2016 en 2017 sterk. Voor het geboortecijfer 2015 en 2016 zelfs met meer dan 8000 geboorten. De geactualiseerde prognose (2017-2025) overschatte nog steeds het geboortecijfer 2017 met 2396 geboorten, maar dat is een stuk minder dan de 74 573 geboorten die eerder werden geschat.

De grafiek toont ook dat het geboortecijfer volgens de voorspellingen 2018-2030 vooral vanaf 2019 weer zal toenemen. Het zou gaan om een jaarlijkse stijging van het aantal geboorten van minstens 450 kinderen per jaar. De nieuwste voorspellingen voor de periode 2018-2030 liggen aanzienlijk lager dan de ramingen van het jaar ervoor (periode 2017-2030). Toen voorspelde het Federaal Planbureau vanaf 2019 jaarlijks opnieuw meer dan 70 000 geboorten. In de meest recente ramingen verwacht men pas vanaf 2026 jaarlijks meer dan 70 000 geboorten.

2. DEMOGRAFISCHE KENMERKEN VAN DE IN 2018 GEBOREN KINDEREN

We drukken de percentages uit voor alle kinderen waarvoor het kenmerk door Kind en Gezin geregistreerd werd. Het aantal ontbrekende waarden is quasi nihil voor geslacht en beperkt voor leeftijd van moeder (2,2%) en voor pariteit (2,4%). De percentages kunnen dus zo goed als populatiegegevens beschouwd worden.

Er worden in 2018 meer jongens dan meisjes geboren (50,8% versus 49,2%). 42,9% van de kinderen is het eerste kind van de moeder. Het aandeel eerstgeborenen is licht gedaald ten opzichte van 2017 (-1,3 procentpunt).

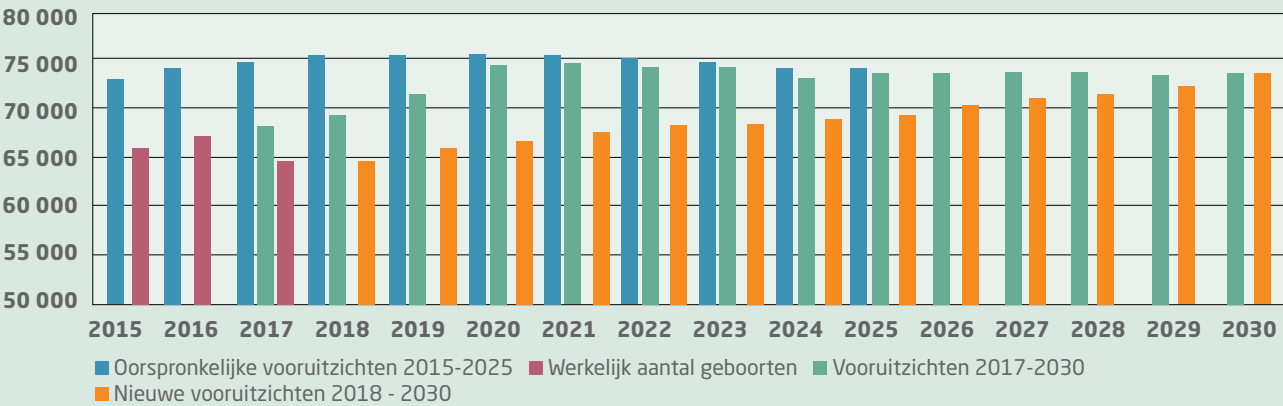
Als we de pariteit meer in detail en per provincie bekijken, dan zien we dat 1 op de 5 (21,5%) borelingen pariteit 3 of meer heeft. In West-Vlaanderen wordt het hoogste aandeel (44,9%) eerste kinderen geboren, in Antwerpen ligt dat aandeel het laagst (41,1%). Antwerpen kent daarentegen wel het hoogste aandeel (24,9%) kinderen van pariteit 3, 4 én 5 of meer.

1.8 Geboorten naar pariteit

Pariteit	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Vlaams Gewest
1	41,1	44,1	44,2	41,8	44,9	42,9
2	34,0	36,8	35,8	36,0	37,2	35,6
3	14,9	13,0	13,0	15,7	12,1	13,9
4	6,1	4,2	4,5	4,5	3,7	4,8
5 of meer	3,9	2,0	2,5	2,0	2,2	2,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

1.8 Aandeel levend geboren kinderen naar pariteit per provincie - 2018
Bron: Kind en Gezin - Mirage

1.7 Vooruitzichten officieel geboortecijfer

1.7 Officieel geboortecijfer: vooruitzichten 2015-2025, vooruitzichten 2017-2030, nieuwe vooruitzichten 2018-2030 en vergelijking met het werkelijke aantal geboorten voor 2015-2017 - Vlaams Gewest
Bronnen: Federaal Planbureau en Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsvooruitzichten 2010-2060, december 2011
Federaal Planbureau en Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Demografische vooruitzichten 2017-2060
Federaal Planbureau en Algemene Directie Statistiek, Demografische vooruitzichten 2018-2060

Als we de leeftijd van de moeder vanuit kindperspectief weergeven, dan zien we dat 71,3% van de kinderen bij geboorte een moeder heeft tussen 25 en 35 jaar. 1,2% van de in 2018 geboren kinderen heeft een moeder jonger dan 20 jaar, 3,1% van de kinderen heeft een moeder ouder dan 40 jaar (zie tabel 1.9).

61,3% van de eerste kinderen heeft een moeder jonger dan 30 jaar,

10,2% een moeder die 35 jaar of ouder was bij de geboorte van haar eerste kind. Bij de volgende kinderen ligt het aandeel met een moeder van 35 jaar of ouder hoger (23,6%).

1.9 Geboorten naar leeftijd van de moeder

Leeftijdscategorie van de moeder	2017			2018		
	Eerste kind	Volgend kind	Alle Kinderen ⁽¹⁾	Eerste kind	Volgend kind	Alle Kinderen ⁽¹⁾
Jonger dan 20 jaar	2,3	0,4	1,2	2,3	0,3	1,2
Tussen 20 en 25 jaar	15,2	6,3	10,2	14,4	5,9	9,6
Tussen 25 en 30 jaar	44,0	28,3	35,2	44,6	27,2	34,7
Tussen 30 en 35 jaar	28,4	42,0	35,9	28,5	42,9	36,6
Tussen 35 en 40 jaar	8,6	19,2	14,5	8,5	19,6	14,8
Tussen 40 en 45 jaar	1,4	3,7	2,7	1,6	3,8	2,9
Ouder dan 45 jaar	0,1	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

1.9 Aandeel levend geboren kinderen naar leeftijd van de moeder bij geboorte - Vlaams Gewest - 2017-2018
Bron: Kind en Gezin - Mirage
(1) Inclusief kinderen waarvan de rang niet geregistreerd werd

3. ACHTERGRONDGEGEVENS EN DUIDING BIJ DE EVOLUTIE VAN HET GEBOORTECIJFER

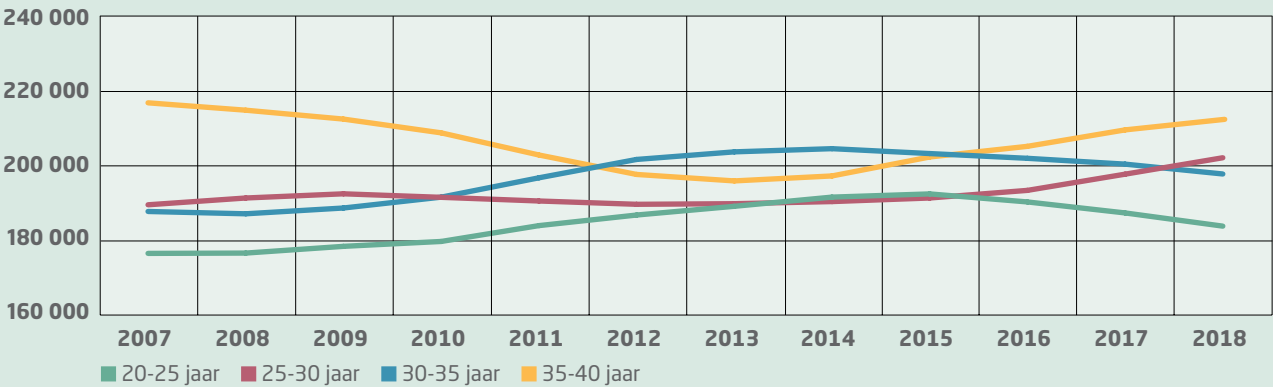
3.1. Het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd

Een mogelijke verklaring voor de evoluties in het geboortecijfer is het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd. Hoe minder vrouwen op vruchtbare leeftijd, hoe minder geboorten er kunnen plaatsvinden. We bekijken daarom in grafiek 1.10 de evolutie van het aantal vrouwen in de 4 meest vruchtbare leeftijdsklassen voor de periode 2007-2018.

Als we 2017 met 2018 vergelijken zien we dat er in 2018 meer vrouwen op vruchtbare leeftijd zijn dan in 2017 (+3081), doordat de stijgingen van het aantal vrouwen in de leeftijdsklassen 25 tot 30 jaar en 35 tot 40 jaar groter zijn dan de daling van het aantal vrouwen tussen 20 en 25 jaar en 30 en 35 jaar. Er is evenwel geen (grote) toename van het geboortecijfer. Dat er niet altijd een zuiver verband is tussen het aantal vrouwen en het aantal geboorten stelden we vroeger ook al vast. Meer nog, in de jaren waar het geboortecijfer

het hoogst lag, waren er juist het minst aantal vrouwen tussen 20 en 40 jaar. Zo telde 2010 25 306 vrouwen tussen 20 en 40 jaar minder dan 2018, maar waren er volgens Kind en Gezin 5580 geboorten meer. In punt 3.2. bespreken we daarom andere cijfers die een licht kunnen werpen op de evolutie van het geboortecijfer. We bekijken het aantal kinderen per vrouw en evoluties in de leeftijd waarop vrouwen kinderen krijgen.

1.10 Evolutie van het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd

1.10 Evolutie van het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd - Vlaams Gewest - 2007-2018
Bron: Statbel, Bevolkingsstatistieken - bewerkt door Kind en Gezin

3.2. De vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest

Het aantal geboorten wordt niet alleen bepaald door het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd, maar ook door de mate waarin vrouwen in een bepaald kalenderjaar kinderen krijgen. We gaan dit na aan de hand van vruchtbaarheidscijfers. De totale vruchtbaarheid (TVC) drukken we uit in aantal kinderen per vrouw. Eigenlijk is dit een virtueel aantal kinderen dat per vrouw zou geboren worden, omdat het de optelsom is van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers die in een bepaald kalenderjaar worden vastgesteld, terwijl vrouwen kinderen krijgen in de loop van meerdere kalenderjaren.

Hoewel Statbel ook vruchtbaarheids-cijfers op basis van de officiële geboortecijfers publiceert, zijn de vruchtbaarheidscijfers in deze paragraaf berekend op basis van de geboortegegevens van Kind en Gezin omdat ze sneller beschikbaar zijn.

Voor 2017 kwam Statbel uit op een TVC van 1,62, onze berekening voor 2017 lag iets lager (TVC 1,60), vooral door een onderschatting van het TVC bij niet-Belgische vrouwen.

In vergelijking met de vorige jaren kenden we in 2017 en 2018 een hoger aantal kinderen waarvoor niets gekend was over de nationaliteit van de moeder. Omdat deze kinderen niet kunnen meegenomen worden in de berekeningen, beschouwen we de vruchtbaarheidscijfers voor 2018 nog als voorlopig. Dat er meer kinderen uitgesloten werden voor de berekeningen, zou immers een impact kunnen hebben.

3.2.1. Het totale vruchtbaarheidscijfer

Totale vruchtbaarheidscijfer (TVC) daalt verder, daling enkel bij Belgische vrouwen

In Vlaanderen schommelde het TVC tussen 1985 en 2000 rond de 1,5 kinderen per vrouw. Dat een deel van deze lage vruchtbaarheid te wijten was aan uitstel van het ouderschap, bleek uit de stijgende vruchtbaarheidscijfers voor 30-plussers. Tussen 2001 en 2008 steeg het TVC in het Vlaamse Gewest van 1,5 naar 1,8 kinderen per vrouw (zie tabel 1.11). Deze stijging was bovendien niet alleen het gevolg van de verdere stijging van de vruchtbaarheid van 30-plussers of met andere woorden van de recuperatie van uitgestelde geboorten, maar ging ook gepaard met een stijging van de vruchtbaarheid van vrouwen jonger dan 30 jaar. Deze stijgende trend was echter in België en Vlaanderen van korte duur. In 2014 en 2015 daalde het TVC, in 2016 bleef het TVC op het peil van 2015. Vanaf 2017 zet de dalende trend zich verder en zakt het TVC naar 1,58 in 2018.

Op basis van de gegevens van Kind en Gezin kunnen we aparte vruchtbaarheidscijfers berekenen voor vrouwen met de Belgische nationaliteit en voor vrouwen met een andere nationaliteit. De cijfers uit tabel 1.11 tonen aan dat het vruchtbaarheidscijfer van niet-Belgische vrouwen heel wat hoger ligt dan dat van Belgische vrouwen (2,62 versus 1,43).

De vruchtbaarheidscijfers naar nationaliteit van de moeder vertonen tegenover 2017 enkel een daling voor de Belgische vrouwen (-0,05). Voor de niet-Belgische vrouwen nam het vruchtbaarheidscijfer toe met 0,11 kinderen per vrouw. Het verschil in vruchtbaarheid tussen Belgische vrouwen en niet-Belgische vrouwen is in 2018 opnieuw iets groter geworden, maar het verschil is niet meer zo groot als in het begin van de jaren 2000. Waar het verschil in 2001 ruim 1,5 kinderen per vrouw bedroeg, ligt het verschil in 2018 op ongeveer 1,19 kinderen per vrouw.

1.11 Totale vruchtbaarheidscijfer naar nationaliteit

	Belgische vrouwen	Niet-Belgische vrouwen	Totaal
2001	1,42	2,89	1,51
2005	1,60	3,02	1,69
2006	1,64	3,04	1,74
2007	1,66	3,05	1,76
2008	1,72	2,98	1,82
2009	1,71	2,71	1,80
2010	1,66	3,18	1,80
2011	1,64	2,82	1,76
2012	1,64	2,84	1,77
2013	1,61	2,75	1,73
2014	1,60	2,69	1,72
2015	1,54	2,56	1,66
2016	1,55	2,58	1,66
2017	1,48	2,50	1,60
2018	1,43	2,62	1,58

1.11 Totale vruchtbaarheidscijfer naar nationaliteit in het Vlaamse Gewest sinds 2001
Bronnen: Van Bavel J. & Nomes E., De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2014-2015
2016-2018: Kind en Gezin, eigen berekeningen op basis van Mirage

3.2.2. De totale vruchtbaarheid naar provincie

Opmerkelijke verschillen, vooral qua vruchtbaarheidscijfers voor niet-Belgische vrouwen

Het totale vruchtbaarheidscijfer verschilt tussen de provincies. In 2018 ligt het TVC het laagst in Limburg (1,47) en het hoogst in de provincie Antwerpen (1,66).

Alle provincies, behalve West-Vlaanderen, kennen een dalende evolutie voor het TVC. In Oost-Vlaanderen blijft het TVC stabiel. In West-Vlaanderen neemt het TVC toe met 0,07. In Antwerpen daalt het TVC met 0,05.

Wanneer we ons beperken tot de Belgische vrouwen is de vruchtbaarheid in 2018 het laagst in Limburg (1,34) en het hoogst in West-Vlaanderen (1,56).

Het TVC van Belgische vrouwen daalt in alle provincies, behalve in West-Vlaanderen.

Bij vrouwen van niet-Belgische nationaliteit ligt de vruchtbaarheid het hoogst in Antwerpen (2,89) en het laagst in Vlaams-Brabant (2,16). De vruchtbaarheid bij niet-Belgische vrouwen stijgt in alle provincies.

1.12 Totale vruchtbaarheidscijfer naar provincie en nationaliteit

	2017			2018		
	Belg	Niet-Belg	Totaal	Belg	Niet-Belg	Totaal
Antwerpen	1,52	2,78	1,71	1,43	2,89	1,66
West-Vlaanderen	1,50	2,74	1,59	1,56	2,79	1,65
Vlaams-Brabant	1,50	2,04	1,57	1,42	2,16	1,53
Oost-Vlaanderen	1,44	2,54	1,53	1,41	2,71	1,53
Limburg	1,41	2,27	1,51	1,34	2,39	1,47
Vlaams Gewest	1,48	2,50	1,60	1,43	2,62	1,58

1.12 Totale vruchtbaarheidscijfer naar provincie en naar nationaliteit van de moeder in het Vlaamse Gewest
Bron: Kind en Gezin, eigen berekeningen op basis van Mirage

3.2.3. De vruchtbaarheid naar leeftijd van de moeder

Vruchtbaarheidscijfers van 30- tot 35-jarigen liggen opnieuw het hoogst, vruchtbaarheid vrouwen 20 tot 29 jaar opnieuw historisch laag

Het TVC van een bepaald kalenderjaar wordt niet alleen bepaald door het aantal kinderen dat vrouwen tijdens hun leven krijgen, maar ook door het moment waarop. De invloed van het moment waarop vrouwen kinderen krijgen op het TVC valt goed af te leiden uit de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers. Grafiek 1.13 geeft de evolutie weer van die leeftijdsspecifieke cijfers sinds 1971.

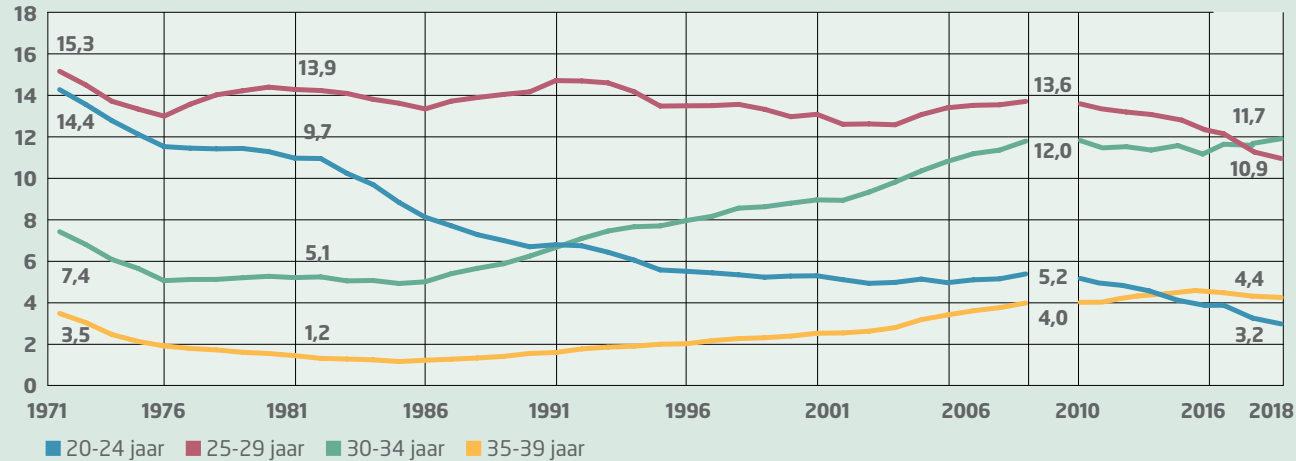
In het begin van de jaren 1970 werden er per 100 vrouwen op deze leeftijd nog 12 à 14 kinderen geboren. In de periode 2000-2010 waren dat er nog ongeveer 5 (zie grafiek 1.14). Het aantal geboorten per 100 vrouwen van 20 tot 25 jaar daalde in het Vlaamse Gewest verder naar 3,2 in 2018. Dat is het laagste peil ooit en net zoals in 2017 opmerkelijk lager dan de vruchtbaarheid bij 35- tot 40-jarige vrouwen (4,4 kinderen per 100 vrouwen).

De vruchtbaarheid van 25- tot 30-jarige vrouwen vertoonde lang geen systematisch dalende trend. Tussen 2003 en 2008 was de vruchtbaarheid bij 25- tot 30-jarige vrouwen wel aan het stijgen. Aan die stijging is sinds 2010 een einde gekomen. Het aantal geboorten per 100 vrouwen daalde in deze

leeftijdscategorie van 13,6 in 2010 tot 10,9 in 2018, wat het laagste naoorlogse vruchtbaarheidscijfer voor deze leeftijdsklasse is. Het vruchtbaarheidscijfer voor vrouwen van deze leeftijd ligt zelfs lager dan dat van vrouwen tussen 30 en 35 jaar.

Vanaf 1985 vertaalde het uitstel van ouderschap zich in systematisch stijgende vruchtbaarheidscijfers voor 30-plussers. Die evolutie ging systematisch door tot in 2010. Vanaf dan vertonen de vruchtbaarheidscijfers van 30- tot 35-jarigen een grillig patroon. In 2018 worden er in deze leeftijdsklasse 11,7 kinderen geboren per 100 vrouwen. Hierdoor kennen de vrouwen van deze leeftijdsklasse nu duidelijk de hoogste vruchtbaarheidscijfers.

1.13 Evolutie leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers (1)

1.13 Evolutie van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers in het Vlaamse Gewest tussen 1971 en 2018 - aantal kinderen per 100 vrouwen
Bronnen: 2014-2015: Van Bavel J. & Nomes E., De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2014-2015. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Mirage
2016-2018: Kind en Gezin, eigen berekeningen op basis van Mirage
(1) Voor het jaar 2009 werden geen leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers berekend op basis van data van Kind en Gezin

De vruchtbaarheid bij 35- tot 40-jarige vrouwen neemt beperkt verder toe in 2018 (4,4 geboorten per 100 vrouwen). Het vruchtbaarheidscijfer voor deze leeftijdsklasse ligt sinds 2013 hoger dan bij de vrouwen tussen 20 en 25 jaar.

De evolutie van de leeftijdsspecifieke cijfers toont aan dat er meer zit achter de schommelingen van het TVC dan men op het eerste gezicht zou denken.

We kunnen de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers van vrouwen ook bekijken naar de nationaliteit van de moeder. In grafiek 1.14 zien we dat de curve voor Belgische vrouwen sterk afwijkt van de curve van

vrouwen met een andere nationaliteit. De vruchtbaarheid van vrouwen met een andere nationaliteit blijft op elke leeftijd hoger liggen dan die van de Belgische vrouwen. De vruchtbaarheid is ook ruimer gespreid over uiteenlopende leeftijden dan bij Belgische vrouwen, wat onder andere het gevolg is van de grote culturele en demografische heterogeniteit van de bevolking met een andere nationaliteit. Toch is duidelijk dat er sprake is van een zekere convergentie met de bevolking van Belgische nationaliteit.

Dat blijkt vooral wanneer we de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers per nationaliteit vergelijken tussen

2 jaren. Grafiek 1.14 vergelijkt meer bepaald de cijfers van 2010 (links) met deze van 2018 (rechts). Het vruchtbaarheidspatroon van de vrouwen met een andere nationaliteit lijkt steeds meer op het vruchtbaarheidspatroon van de Belgische vrouwen. Tegenover 2010 is er duidelijk een sterke afname van de vruchtbaarheid van twintigers, zowel bij Belgen als niet-Belgen. De daling onder niet-Belgische twintigers is echter veel groter, vooral bij vrouwen jonger dan 25 jaar. Hun leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers centreren zich ook alsmear meer rond de 30 jaar, net zoals bij vrouwen van Belgische nationaliteit.

3.2.4. Rangspecifieke vruchtbaarheidscijfers

Grafiek 1.15 geeft per rang van het kind de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers voor de jaren 2010, 2017 en 2018 weer.

De bovenste grafiek toont aan dat eerste geboorten onder twintigers in vergelijking tot 2010 sterk zijn teruggevallen, maar voor dertigers vrijwel constant zijn gebleven. Tussen 2017 en 2018 is de vruchtbaarheid bij vrouwen onder de 30 jaar zichtbaar lager in 2010.

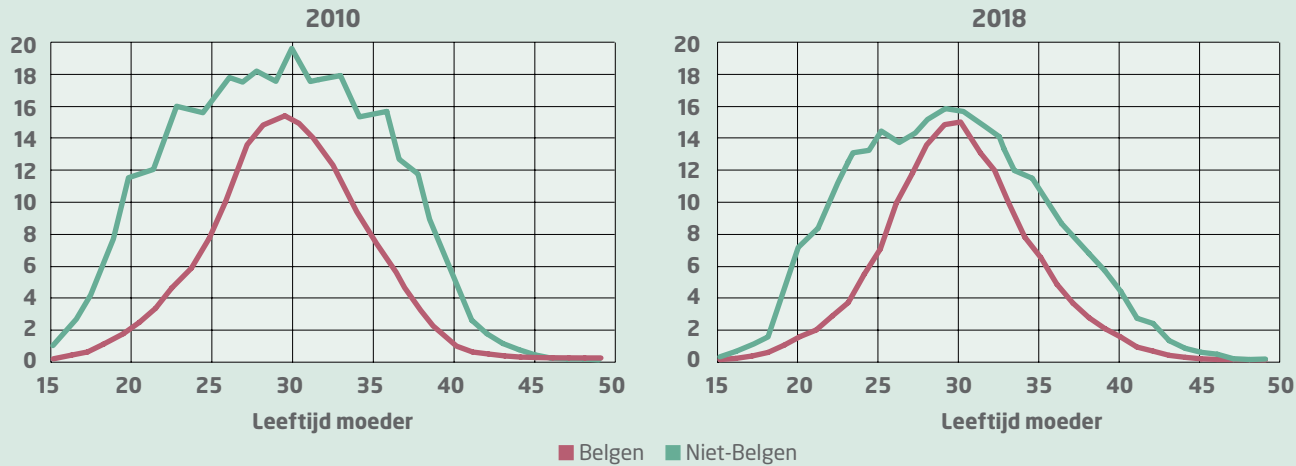
Qua tweede geboorten zien we dat vrouwen onder de 30 jaar in 2010 meer tweede geboorten kenden dan in 2017 en 2018. De curves van 2017 en 2018 lopen redelijk gelijk.

Qua derde en hogere geboortetangen zien we dat de curves nagenoeg dezelfde vorm kennen voor de 3 jaren. Maar er zijn wel enkele kleine verschillen zichtbaar. Voor vrouwen tussen 30 en 35 jaar ligt de curve in 2018 soms iets hoger dan in 2010, in 2017 lag deze curve soms lager. Voor vrouwen vanaf 35 jaar liggen de curves voor 2018 iets hoger dan in

2017, wat er op wijst dat vrouwen van die leeftijd meer derde en volgende geboorten kenden in 2018. Dit lijkt te wijzen op een verschuiving van de leeftijd waarop het derde kind geboren wordt.

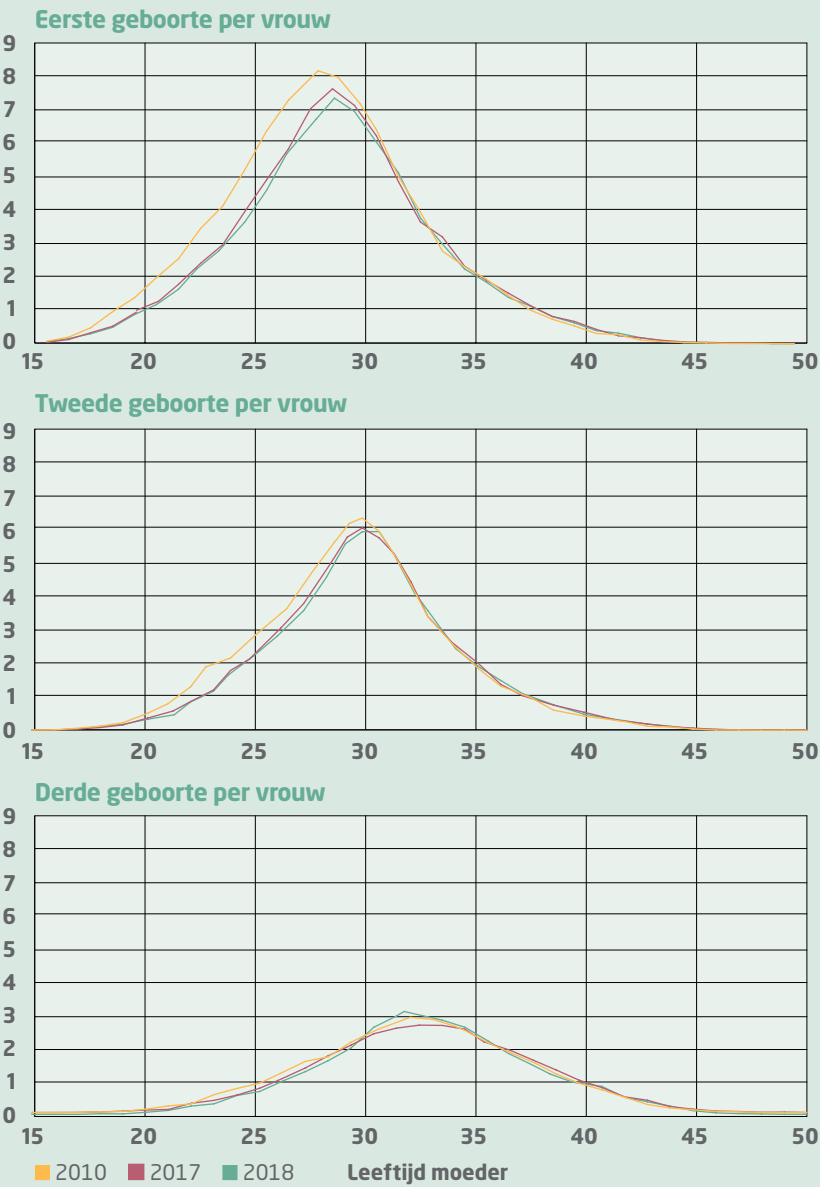
Op basis van deze grafieken zien we duidelijk dat de daling van het TVC vooral te maken had met een daling van eerste en (in mindere mate) tweede geboorten. Op basis van de grafiek over derde en volgende geboorten besluiten we dat er vooralsnog geen indicaties zijn dat we de laatste jaren een evolutie naar kleinere gezinnen kennen.

1.14 Leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers naar nationaliteit, 2010 en 2018

1.14 Leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers van vrouwen naar nationaliteit in het Vlaamse Gewest, 2010 en 2018 - aantal kinderen per 100 vrouwen
Bronnen: Van Bavel J. & Nomes E., De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2014-2015. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Mirage 2016-2018: Kind en Gezin, eigen berekeningen op basis van Mirage

1.15 Leeftijds- en rangspecifieke vruchtbaarheidscijfers

1.15 Leeftijds- en rangspecifieke vruchtbaarheidscijfers van het Vlaamse Gewest (2010, 2017 en 2018) - aantal kinderen per 100 vrouwen
Bronnen: Van Bavel J. & Nomes E., De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2014-2015. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Mirage
2016-2018: Kind en Gezin, eigen berekeningen op basis van Mirage

3.2.5. Internationale situering van het vruchtbaarheidscijfer

Het TVC ligt het hoogst in Frankrijk met 1,9 kinderen per vrouw (zie tabel 1.16). In Zweden, Ierland en Denemarken ligt het TVC in 2017 hoger dan 1,75 kinderen per vrouw. In Cyprus, Spanje en Malta ligt het TVC het laagst. Het verschil tussen de landen met hoge en lage vruchtbaarheid is aanzienlijk. Het Vlaamse Gewest sluit aan bij de EU-landen met een relatief hoog TVC. In 2017 ligt het vruchtbaarheidscijfer van het Vlaamse Gewest lager dan dat van België.

Wanneer we het vruchtbaarheidscijfer relateren aan het vervangingsniveau dat nodig is om een samenleving op peil te houden en wanneer we daarbij abstractie maken van de bijdrage van migraties, dan stellen we vast dat geen enkel EU-28-land het vervangingsniveau van 2,1 kinderen per vrouw haalt.

1.16 Internationale situering totale vruchtbaarheidscijfer

Frankrijk	1,90
Zweden	1,78
Ierland	1,77
Denemarken	1,75
Verenigd Koninkrijk	1,74
Roemenië	1,71
Letland	1,69
Tsjechië	1,69
België	1,65
Litouwen	1,63
Slovenië	1,62
Nederland	1,62
Vlaams Gewest	1,60
Estland	1,59
Duitsland	1,57
Bulgarije	1,56
Hongarije	1,54
Slovakije	1,52
Oostenrijk	1,52
Finland	1,49
Polen	1,48
Kroatië	1,42
Luxemburg	1,39
Portugal	1,38
Griekenland	1,35
Italië	1,32
Cyprus	1,32
Spanje	1,31
Malta	1,26

1.16 Totale vruchtbaarheidscijfer (TVC) per vrouw in de EU-28-landen - 2017
Bronnen: Eurostat, website
Kind en Gezin, eigen berekeningen op basis van Mirage

4. AANTAL KINDEREN

4.1. Evolutie aantal kinderen ('de jure'-bevolking)

Afname aantal kinderen jonger dan 6 jaar, maar nog blijvende toename aantal kinderen jonger dan 18 jaar

De evolutie van het aantal kinderen verschilt naargelang de leeftijdsgroep. Volgens de cijfers van het Rijksregister is er een afname van 2539 kinderen (-1,3%) jonger dan 3 jaar in het Vlaamse Gewest

tegenover 2017. Het aantal 3- tot 6-jarigen daalt eveneens (-1286 kinderen, -0,6%). Het aantal kinderen van 6 tot 12 jaar stijgt wel (+1,5%), net zoals de groep jongeren van 12 tot 18 jaar (+4645 kinderen, +1,1%). Voor de totale groep kinderen onder de 18 jaar komt dit neer op een stijging met 7231 kinderen, of +0,6%.

Vergelijken we deze cijfers met 2010 dan zien we dat in 2018 voornamelijk de groep kinderen jonger dan 3 jaar (-4%) en de groep jongeren van 12 tot 18 jaar (-2,5%) aanzienlijk gedaald is. Er is in 2018 een toename van het aantal kinderen tussen 3 en 6 jaar (+5,9%) en een grote stijging van het aantal kinderen tussen 6 en 12 jaar (+ 13,5%). Het aantal kinderen onder de 18 jaar kent een stijging van 3,8% in vergelijking met 2010.

Kinderen jonger dan 18 jaar maken in 2018 19,4% van de Vlaamse bevolking uit. Het aandeel van de 6- tot 12-jarigen nam uiteraard het sterkst toe in vergelijking tot 2010.

Als we de evolutie van het aantal kinderen weergeven in een ruimer tijdsperspectief (zie grafiek 1.18) zien we dat deze bevolkingsgroep sinds 2005 nooit groter was dan in 2018. Vooral vanaf 2009 doet er zich een sterke stijging van het

aantal kinderen voor. De stijging van het geboortecijfer van 2003 t.e.m. 2010 en de daaruit voortvloeiende aangroei van het aantal 0- tot 3-jarigen sinds 2005 vormt daar de belangrijkste verklaring voor. Hoewel het totale aantal kinderen onder de 18 jaar blijft toenemen, doen er zich per leeftijdsklasse wel verschillende evoluties voor. De omvang van de jongste leeftijdscategorie neemt nu voor het zesde jaar op rij af en ook het aantal 3- tot 6-jarigen is opnieuw afgenomen.

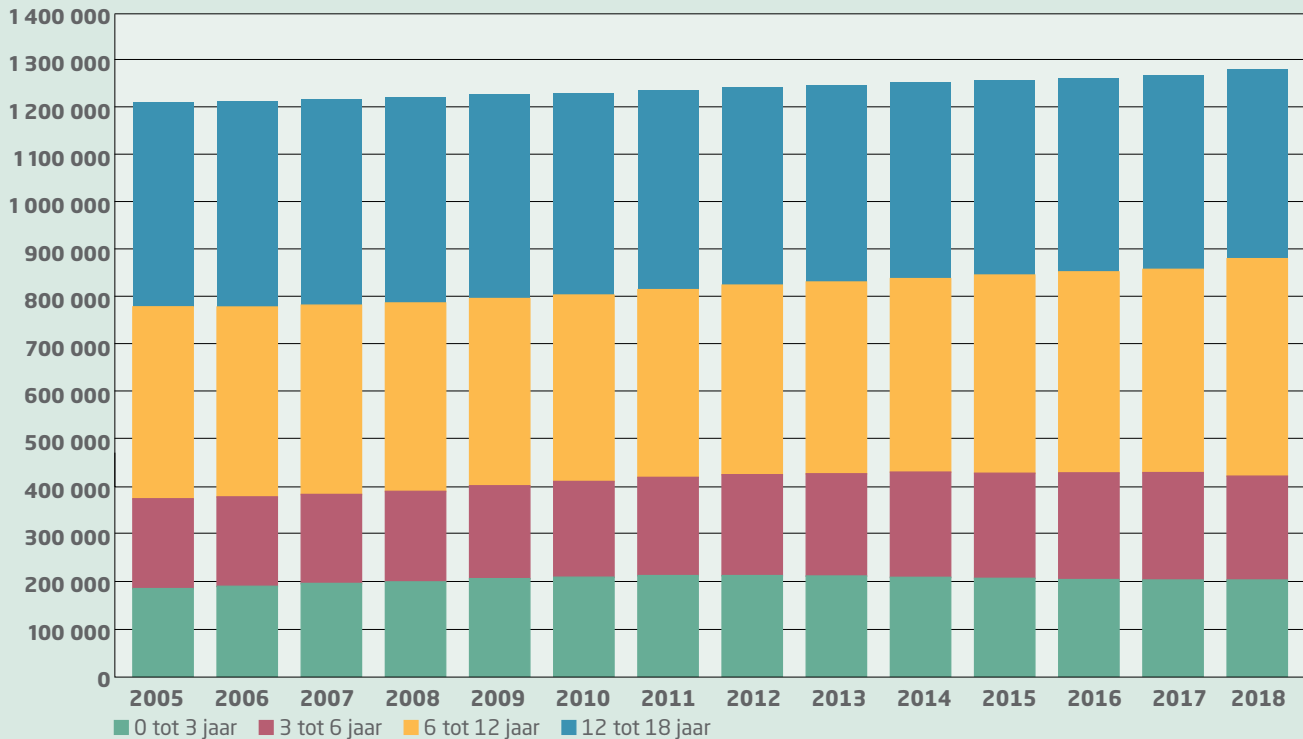
Bij de oudste leeftijdscategorieën stijgen de aantallen wel. Vooral de leeftijdscategorie tussen 6 en 12 jaar kende de afgelopen jaren een sterke toename. Net zoals in 2017 groeit de leeftijdscategorie 12 tot 18 jaar opnieuw aan in 2018, nadat er voordien 10 jaar op rij een daling was in deze leeftijdscategorie.

1.17 Aantal kinderen naar leeftijdsklasse

	Aantal			Aandeel in de bevolking		
	2010	2017	2018	2010	2017	2018
Jonger dan 3 jaar	208 098	202 222	199 683	3,33	3,10	3,05
Van 3 tot 6 jaar	201 332	214 583	213 297	3,22	3,29	3,25
Van 6 tot 12 jaar	391 904	438 558	444 969	6,27	6,73	6,79
Van 12 tot 18 jaar	424 092	409 013	413 658	6,78	6,28	6,31
Totaal	1 225 426	1 264 376	1 271 607	19,60	19,40	19,41

1.17 Aantal kinderen in het Vlaamse Gewest en procentueel aandeel in de bevolking (op 1 januari) - 'de jure'-bevolking
Bron: Statbel, Bevolkingsstatistieken

1.18 Evolutie aantal kinderen per leeftijdscategorie

1.18 Evolutie van het aantal kinderen onder de 18 jaar sinds 2005 per leeftijdscategorie - Vlaams Gewest - bevolking telkens op 1 januari
Bron: Statbel, Bevolkingsstatistieken

4.2. Vooruitzichten aantal kinderen

Verdere toename van het aantal kinderen onder de 18 jaar voorspeld, vooral door een stijging van het aantal 12- tot 18-jarigen en door de verwachte groei van het aantal 0- tot 3-jarigen tegen 2025

De voorbije jaren publiceerde het Federaal Planbureau samen met ADS bevolkingsvooruitzichten per leeftijd. Tabel 1.19 geeft de evolutie weer van het verwachte aantal kinderen per leeftijdscategorie en per provincie volgens de meest recente vooruitzichten. De verschillen worden altijd berekend t.o.v. 2018, een negatief cijfer betekent dus dat het voorspelde aantal kinderen lager ligt dan in 2018.

Volgens de projecties zou het aantal kinderen jonger dan 6 jaar in het Vlaamse Gewest t.e.m. 2021 dalen. Vanaf 2024 (niet-opgenomen cijfer) zou het aantal weer hoger liggen dan in 2018 en zou het stelselmatig toenemen. In 2025 zouden er 6255 kinderen van 0 tot 6 jaar meer zijn dan in 2018. Achter deze algemene evolutie gaan wel aanzienlijke provinciale verschillen schuil. In Vlaams-Brabant zullen er vanaf 2021 meer kinderen jonger dan 6 jaar zijn, in de andere provincies volgt het keerpunt pas later. In Limburg zou het

aantal kinderen van 0 tot 6 jaar zelfs in 2025 nog niet het niveau van 2018 benaderen.

Uit niet-opgenomen cijfers weten we dat de evolutie ook verschilt naargelang het om kinderen jonger dan 3 jaar of om kinderen tussen 3 en 6 jaar gaat. Volgens de projecties zou het aantal kinderen jonger dan 3 jaar in het Vlaamse Gewest t.e.m. 2020 dalen. Vanaf 2021 zou het aantal weer hoger liggen dan in 2018 en zou het stelselmatig toenemen. Tegen 2025 voorspelt men voor het Vlaamse Gewest 9579 kinderen van 0 tot 3 jaar meer dan in 2018. De toename zou zich in elke provincie - behalve in Limburg - voordoen.

Het aantal 3- tot 6-jarigen zal volgens de prognoses aanhoudend dalen tot en met 2023. In 2023 wordt verwacht dat er 7687 minder kinderen zijn in de leeftijdscategorie 3 tot 6 jaar. Dat het aantal 0- tot 6-jarigen vanaf 2022 al toeneemt, komt omdat de verwachte toename bij de jongste kinderen groter is dan de daling bij de 3- tot 6-jarigen.

Op Vlaams niveau zal het aantal kinderen van 6 tot 12 jaar t.e.m. 2020 blijven toenemen. Op provinciaal niveau wordt de lineair stijgende evolutie overal voorspeld voor 2019, in de provincies Oost- en West-Vlaanderen zal het aantal

kinderen van 6 tot 12 jaar in 2021 reeds onder het aantal van 2018 liggen. Vanaf 2025 is er in alle provincies, behalve Vlaams-Brabant, een daling van het aantal kinderen van 6 tot 12 jaar in vergelijking met 2018. In totaal zouden er in het Vlaamse Gewest in 2025 11 636 kinderen van 6 tot 12 jaar minder zijn dan in 2018.

Tot 2025 zal het aantal jongeren tussen 12 en 18 jaar blijven toenemen en dit in elke provincie. In 2022 zullen er 35 024 jongeren tussen de 12 en 18 jaar meer zijn dan in 2018. In 2025 verwachten we een toename met 51 973 jongeren tussen de 12 en 18 jaar t.o.v. 2018.

Hoewel de vooruitzichten niet voor elke leeftijdscategorie een aanhoudende groei voorspellen, is dat wel het resultaat als we naar alle kinderen onder de 18 jaar kijken. Voor 2022 verwacht men voor het Vlaamse Gewest 1 303 593 kinderen van 0 tot 18 jaar, dat zijn er 31 986 meer dan in 2018.

Als de vooruitzichten kloppen, zullen we tegen 2021 vooral met noden voor scholen en opvang en vrije tijd zitten voor kinderen tussen 12 en 18 jaar en zal de sector voor de opvang voor baby's en peuters vanaf 2021 voor de uitdaging staan om een grotere groep kinderen op te vangen.

1.19 Voorspelde evolutie aantal kinderen

	2018	2019	2020	2021	2022	2025
Kinderen jonger dan 6 jaar						
Antwerpen	124 756	-1 114	-1 373	-1 517	-593	2 960
Limburg	51 782	-819	-1 309	-1 842	-2 106	-2 639
Oost-Vlaanderen	94 550	-986	-1 377	-1 457	-1 233	2 237
Vlaams-Brabant	73 690	-49	-27	136	733	2 980
West-Vlaanderen	68 202	-482	-690	-640	-404	717
Vlaams Gewest	412 980	-3 450	-4 776	-5 320	-3 603	6 255
Kinderen tussen 6 en 12 jaar						
Antwerpen	129 637	1 787	2 443	2 559	1 813	-1 692
Limburg	56 738	557	492	279	-234	-2 697
Oost-Vlaanderen	103 021	391	461	-256	-961	-4 474
Vlaams-Brabant	81 226	399	895	1 151	998	394
West-Vlaanderen	74 347	256	213	-502	-1 051	-3 167
Vlaams Gewest	444 969	3 390	4 504	3 231	565	-11 636
Kinderen tussen 12 en 18 jaar						
Antwerpen	117 211	1 831	4 771	8 304	11 332	18 120
Limburg	53 062	464	1 361	2 551	3 855	6 267
Oost-Vlaanderen	94 936	1 674	3 696	6 698	9 301	12 584
Vlaams-Brabant	77 700	1 275	2 718	4 395	5 872	8 209
West-Vlaanderen	70 749	473	1 470	3 204	4 664	6 793
Vlaams Gewest	413 658	5 717	14 016	25 152	35 024	51 973
Kinderen onder de 18 jaar						
Vlaams Gewest	1 271 607	5 657	13 744	23 063	31 986	46 592

1.19 Voorspelde evolutie van het aantal kinderen onder de 18 jaar ('de jure'-bevolking) t.o.v. 2018 per leeftijdscategorie - Vlaams Gewest en provincies
Bron: Federaal Planbureau en Algemene Directie Statistiek, Demografische vooruitzichten 2018-2060

5. ADOPTIEKINDEREN

5.1. Evolutie van het aantal adopties in Vlaanderen

Daling van het aantal binnenlandse en interlandelijke adopties

In de loop van 2018 plaatsen de door Kind en Gezin erkende adoptiediensten* in totaal 52 kinderen, 32 adopties van kinderen afkomstig uit het buitenland, 20 adopties van

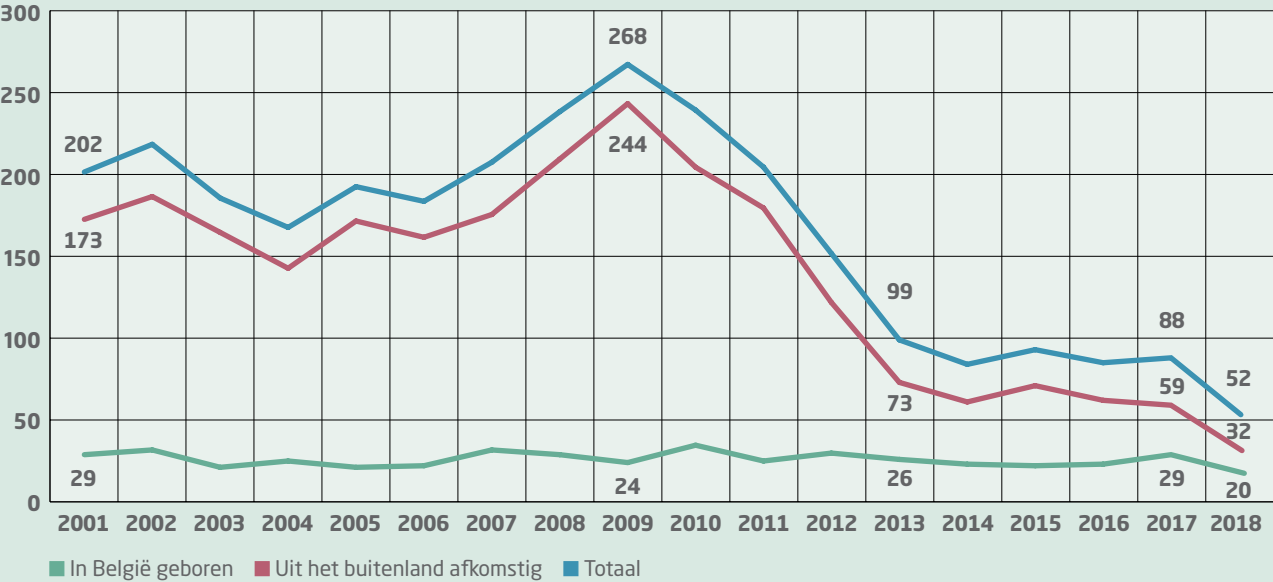
kinderen geboren in België. In totaal zijn er 36 plaatsingen minder dan in 2017 vooral door de sterke daling van de interlandelijke adopties.

Grafiek 1.20 geeft de evolutie van de binnenlandse en interlandelijke adoptie sinds 2001. In 2018 worden er een vierde van de kinderen geplaatst via adoptie in vergelijking met het aantal adopties in 2001. In de periode

2006-2009 steeg het aantal adopties jaar na jaar door de toename van het aantal interlandelijke adopties. Sinds 2010 nam het aantal interlandelijke adopties jaarlijks af. Sinds 2013 zijn er minder dan 100 adopties per jaar en in 2018 is er opnieuw een sterke daling.

* De cijfers gaan enkel over adopties gerealiseerd via een erkende adoptiedienst. In 2017 en 2018 werden er telkens ook 4 kinderen op zelfstandige basis geadopteerd

1.20 Evolutie adoptie

1.20 Evolutie van het aantal door adoptiediensten geplaatste kinderen sinds 2001
Bron: Kind en Gezin - Vlaams Centrum voor Adoptie

5.2. Kenmerken van de adoptiekinderen en -gezinnen

Op het moment van de plaatsing in het gezin is 48,1% van de kinderen jonger dan 3 jaar. 4 op de 10 adoptiekinderen zijn jonger dan 1 jaar. Alle kinderen die via binnenlandse adoptie geplaatst worden behoren tot de jongste leeftijdsgroep (jonger dan 1 jaar). Het aandeel kinderen jonger dan 3 jaar is afgenomen t.o.v. 2017 (59,1% versus 48,1%). Bijna 2 op de 3 kinderen geplaatst via interlandelijke adoptie in 2018 is 4 jaar of ouder. Er wordt in 2018 1 kind geadopteerd dat ouder is dan 10 jaar.

Bij 51,9% van de adopties is het adoptiekind het eerste kind in het gezin. 8 kinderen (15,4%) worden samen met een broer en/of zus geadopteerd (allen in een kinderloos gezin). In totaal komen 17 kinderen terecht in een gezin met kinderen (tweede en volgende adopties,

1.21 Leeftijd van de kinderen bij plaatsing voor adoptie

	2016		2017		2018	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Jonger dan 1 jaar	24	28,2	29	33,0	21	40,4
1 tot 2 jaar	22	25,9	8	9,1	1	1,9
2 tot 3 jaar	10	11,8	15	17,0	3	5,8
3 tot 4 jaar	5	5,9	6	6,8	5	9,6
4 tot 5 jaar	10	11,8	5	5,7	6	11,5
5 tot 10 jaar	13	15,3	23	26,1	15	28,9
>= 10 jaar	1	1,2	2	2,3	1	1,9
Totaal	85	100,0	88	100,0	52	100,0

1.21 Leeftijd van de kinderen bij plaatsing voor adoptie
Bron: Kind en Gezin - Vlaams Centrum voor Adoptie

of aanwezigheid van al eigen kinderen. Van de 52 kinderen die door bemiddeling van een adoptiedienst in Vlaanderen geadopteerd worden, komen er 5 terecht bij een alleenstaande moeder en 1 bij een alleenstaande vader.

46 kinderen worden dus geadopteerd door koppels, waarvan 38 door heteroparen en 8 kinderen door mannenparen (via binnenlandse adoptie).

1.22 Plaats in de kinderrij van voor adoptie geplaatste kinderen

	2017		2018	
	Aantal	%	Aantal	%
Kinderloos gezin, plaatsing van 1 kind	47	53,4	27	51,9
Kinderloos gezin, plaatsing van meerdere kinderen	7	8,0	8	15,4
Gezin met kinderen, plaatsing van 1 kind als onderste in de kinderrij	34	38,6	17	32,7
Gezin met kinderen, plaatsing van meerdere kinderen, allemaal onderplaatsingen	0	0,0	0	0,0
Totaal	88	100,0	52	100,0

1.22 Door adoptiediensten geplaatste kinderen volgens aantal geplaatste kinderen en plaats in de kinderrij in het adoptiegezin
Bron: Kind en Gezin - Vlaams Centrum voor Adoptie

1.23 Geadopteerde kinderen naar land herkomst

	2017		2018	
	Aantal	%	Aantal	%
In België geboren	29	33,0	20	38,5
Bulgarije	0	0,0	1	1,9
Burkina Faso	2	2,3	1	1,9
Chili	1	1,1	0	0,0
China	2	2,3	2	3,9
Ethiopië	14	15,9	0	0,0
Filipijnen	6	6,8	4	7,7
Guinee	10	11,4	0	0,0
Haïti	0	0,0	3	5,8
India	6	6,8	4	7,7
Kazachstan	1	1,1	3	5,8
Polen	4	4,5	0	0,0
Portugal	6	6,8	1	1,9
Thailand	3	3,4	4	7,7
Verenigde Staten	0	0,0	1	1,9
Vietnam	2	2,3	4	7,7
Zuid-Afrika	2	2,3	4	7,7
Totaal uit buitenland afkomstig	59	67,0	32	61,5
Totaal	88	100,0	52	100,0

1.23 Voor adoptie geplaatste kinderen: aantal volgens land van herkomst
Bron: Kind en Gezin - Vlaams Centrum voor Adoptie

De kinderen uit het buitenland komen uit 12 verschillende landen. In 2018 worden er uit geen enkel herkomstland meer dan 4 kinderen geadopteerd.

Uit niet-opgenomen cijfers blijkt dat de gemiddelde leeftijd in 2018 van de adoptievaders 37,6 jaar is bij binnenlandse en 41,3 jaar bij interlandelijke adoptie. De gemiddelde leeftijd bij adoptiemoeders is 41,4 jaar bij binnenlandse en 39 jaar bij interlandelijke adoptie. De helft van de adoptiemoeders (50%) zijn minstens 40 jaar, bij de vaders is dat 38,9%.

6. AANTAL KINDEREN IN HET WACHTREGISTER

Het wachtregister is een gegevensbank van de federale overheid die gegevens bevat over vreemdelingen die zich vluchteling verklaren of vragen om als vluchteling

erkend te worden, en hun familieleden. In februari 2019 zijn er in het Vlaamse Gewest 3694 kinderen jonger dan 18 jaar ingeschreven in het wachtregister, dat zijn er 106 minder dan het

jaar voordien. Twee derde (68,4%) van de kinderen is jonger dan 12 jaar, 17,1% is zelfs jonger dan 3 jaar.

1.24 Aantal kinderen in het wachtregister

	2017	2018		2019	
	Aantal	Aantal	%	Aantal	%
Jonger dan 3 jaar	738	606	15,9	632	17,1
Tussen 3 en 6 jaar	773	639	16,8	632	17,1
Tussen 6 en 12 jaar	1 480	1 317	34,7	1 264	34,2
Tussen 12 en 18 jaar	1 663	1 238	32,6	1 166	31,6
Totaal	4 654	3 800	100,0	3 694	100,0

1.24 Aantal minderjarige kinderen ingeschreven in het wachtregister - Vlaams Gewest - stand in februari
Bron: FOD Binnenlandse Zaken, Algemene Directie Instellingen en Bevolking

Hoofdstuk 2

KINDEREN IN HUN GEZINSCONTEXT: EEN BLIK OP DE DIVERSITEIT

In dit hoofdstuk schetsen we de diversiteit aan gezinskenmerken in Vlaanderen op het niveau van de kinderen (met kinderen als teleenheid). Cijfers over het aantal gezinnen en hun omvang zijn opgenomen in hoofdstuk 8.

Dit hoofdstuk bevat volgende tabellen en grafieken:

2.1 Kinderen in een- of tweeoudergezin 41

2.2 Kinderen naar gezinstype (alleenstaande moeder, gehuwd of ongehuwd paar, ...). 42

2.3 Kinderen naar leeftijd van hun ouders..... 44

2.4 Kinderen naar nationaliteit..... 45

2.5 Kinderen naar andere nationaliteiten..... 46

2.6 Kinderen naar herkomst..... 47

2.7 Herkomst kinderen per provincie..... 48

2.8 Evolutie aandeel borelingen met een moeder van niet-Belgische origine 49

2.9 Borelingen naar origine van de moeder 50

2.10 Borelingen met een moeder van niet-Belgische origine per provincie..... 50

2.11 Aandeel borelingen naar taal moeder - kind..... 51

2.12 Aandeel borelingen waarvan de taal moeder - kind niet het Nederlands is (per provincie)..... 52

2.13 Aandeel leerlingen met een niet-Nederlandse thuistaal..... 53

BRONNEN EN TECHNISCHE BEMERKINGEN

De cijfers over de samenstelling van het gezin zijn gebaseerd op bronbestanden van het Rijksregister en steunen dus op officiële domiciliegegevens. Feitelijke gezins- of verblijfssituaties kunnen hiervan afwijken.

De cijfers over nationaliteiten zijn afkomstig van de Algemene Directie Statistiek (Statbel) en de Kruispuntbank Sociale Zekerheid (KSZ) en ze worden afgeleid van het Rijksregister.

De cijfers over de origine van moeders van borelingen steunen op registraties door Kind en Gezin bij meer dan 93% van de borelingen. Hoewel Kind en Gezin niet voor alle kinderen de origine kon registreren, presenteren we toch valide percentages zodat cijfers kunnen vergeleken worden. Meer info over bronnen en berekeningswijzen in Bijlage.

1. KINDEREN NAAR GEZINSVORM EN GEZINSTYPE

Aandeel kinderen in een eenoudergezin blijft stabiel. Oudere kinderen wonen vaker in eenoudergezin. Het aandeel kinderen dat leeft bij een gehuwd paar blijft teruglopen

De meeste minderjarigen (82,8%) leven in een tweeoudergezin, 14,3% woont in een eenoudergezin. De cijfers blijven al enkele jaren nagenoeg stabiel. Er is wel een verschil naargelang de leeftijd van de kinderen. 7,7% van de kinderen onder de 3 jaar leeft in een eenoudergezin, bij de 12- tot 18-jarigen gaat het om 19,2% (zie tabel 2.1).

Uit niet-opgenomen cijfers weten we dat de interprovinciale verschillen klein zijn. Het aandeel kinderen onder de 18 jaar in een eenoudergezin ligt het hoogst in Antwerpen (14,8%) en het laagst in Limburg (13%).

De cijfers over de gezinsvorm bleven de voorbije jaren dus redelijk stabiel. Er zijn wel duidelijke verschuivingen op het vlak van het gezinstype.

2.1 Kinderen in een- of tweeoudergezin

	2015	2016	2017	2018
Kinderen onder de 3 jaar				
Tweeoudergezin	87,6	87,5	87,4	87,4
Eenoudergezin	7,4	7,6	7,6	7,7
Andere/niet bekend	5,0	4,9	4,9	4,9
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
Kinderen van 3 tot 6 jaar				
Tweeoudergezin	86,2	86,3	86,2	86,1
Eenoudergezin	10,4	10,3	10,4	10,5
Andere/niet bekend	3,4	3,4	3,4	3,4
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
Kinderen van 6 tot 12 jaar				
Tweeoudergezin	83,2	83,2	83,2	83,1
Eenoudergezin	14,5	14,5	14,5	14,6
Andere/niet bekend	2,3	2,3	2,3	2,3
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
Kinderen van 12 tot 18 jaar				
Tweeoudergezin	78,9	78,9	78,8	78,8
Eenoudergezin	19,2	19,2	19,2	19,2
Andere/niet bekend	1,9	1,9	1,9	2,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
Totaal kinderen onder de 18 jaar				
Tweeoudergezin	83,1	83,0	83,0	82,8
Eenoudergezin	14,1	14,2	14,2	14,3
Andere/niet bekend	2,8	2,8	2,8	2,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

2.1 Kinderen onder de 18 jaar naar een- of tweeoudergezin - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari
Bron: Gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door Statistiek Vlaanderen

Het aandeel kinderen bij gehuwde paren neemt immers jaar na jaar af (van 60,7% in 2016 naar 59,2% in 2018, zie tabel 2.2). Steeds meer kinderen leven immers bij een *ongehuwd paar*. Tegenover 2016 is er een toename van 22,3% naar 23,6%. Van de kinderen onder de 3 jaar leeft al 37,9% bij een ongehuwd paar. Uit niet-opgenomen cijfers weten we dat dit cijfer in 2007

nog heel wat lager lag (26,2%). Bekijken we de cijfers in detail, dan zien we dat het aandeel kinderen dat bij een *gehuwd paar* woont het grootst is bij de oudere kinderen (64,1% bij de 12- tot 18-jarigen tegenover 49,5% bij de kinderen van 0 tot 3 jaar). 12% van de kinderen jonger dan 18 jaar woont bij een *alleenstaande moeder* en slechts 2,3% bij een *alleenstaande vader*.

Deze cijfers liggen heel wat lager bij de jongste kinderen. 6,7% van de kinderen onder de 3 jaar woont bij een alleenstaande moeder en 0,9% bij een alleenstaande vader. Het percentage kinderen dat woont bij een alleenstaande moeder of een alleenstaande vader bleef de voorbije jaren nagenoeg ongewijzigd.

2. LEEFTIJD VAN DE OUDERS BIJ KINDEREN JONGER DAN 12 JAAR

Veel jonge kinderen hebben een (stief)vader die ouder is dan de (stief)moeder

25,1% van de kinderen onder de 12 jaar heeft een moeder die 40 jaar is of ouder, 42,1% van die kinderen heeft een vader die 40 jaar is of ouder. We zien in alle leeftijdsklassen dat er meer kinderen zijn met een oudere vader dan kinderen met een oudere moeder. Zo heeft bv. 39% van de kinderen van 6 tot 12 jaar een moeder

van minstens 40 jaar, maar heeft meer dan de helft van die kinderen (58,6%) een vader van minstens 40 jaar.

Vergelijken we de leeftijdsverdeling van de ouders van de totale groep kinderen onder de 12 jaar met de situatie in 2010, dan blijken er in 2018 relatief gezien minder kinderen te zijn met ouders jonger dan 30 jaar. Vooral het aandeel kinderen met moeders en/of vaders die minstens 40 jaar zijn, is toegenomen.

Dit kan te maken hebben met de voortschrijdende impact van uitstelgedrag voor het eerste kind en met de daling van het vruchtbaarheidscijfer van vrouwen onder de 30 jaar. Het heeft wellicht ook te maken met het gegeven dat het aandeel eerste geboorten de laatste jaren lager ligt dan het aandeel gezinsuitbreidingen met ‘volgende’ kinderen (zie hoofdstuk 1).

2.2 Kinderen naar gezinstype (alleenstaande moeder, gehuwd of ongehuwd paar, ...)

	2016	2017	2018				
	Totaal	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	Totaal
Kind bij gehuwd paar	60,7	59,9	49,5	56,0	60,6	64,1	59,2
Bij beide ouders	52,5	51,3	48,0	49,7	49,7	52,4	50,3
Bij een ouder en een stiefouder	1,3	1,3	0,4	0,5	2,0	2,2	1,2
Bij een ouder en een? stiefouder? ⁽¹⁾	6,5	6,9	0,7	5,6	9,5	8,9	7,3
Bij gehuwd paar, niet verwant	0,4	0,4	0,3	0,3	0,4	0,6	0,4
Kind bij ongehuwd paar ⁽²⁾	22,3	23,1	37,9	30,0	22,5	14,7	23,6
Bij een ouder en een stiefouder	3,4	3,4	0,7	1,6	3,6	5,3	3,4
Bij een ouder en een? stiefouder? ⁽¹⁾	18,9	19,7	37,2	28,4	18,9	9,4	20,3
Kind bij alleenstaande moeder	12,0	12,0	6,7	9,1	12,2	15,9	12,0
Kind bij alleenstaande vader	2,2	2,2	0,9	1,4	2,3	3,3	2,3
Kind inwonend bij een ander kerngezin ⁽³⁾	2,7	2,7	4,9	3,4	2,3	1,9	2,7
Kind in collectief huishouden ⁽⁴⁾	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1	0,1
Totaal	100,0 (N=1 256 931)	100,0 (N=1 264 376)	100,0 (N=199 683)	100,0 (N=213 297)	100,0 (N=444 969)	100,0 (N=413 658)	100,0 (N=1 271 607)

2.2 Gezinstype van kinderen onder de 18 jaar - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari
Bron: Gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door Statistiek Vlaanderen
(1) ?stiefouder?: mogelijk de stiefmoeder/-vader van het kind, maar het kan ook de moeder/vader zijn
(2) Als kinderen bij een ongehuwd paar wonen, is het moeilijk uit te maken of het gaat om de biologische ouders. Deze kinderen zijn dan ook meestal opgenomen in de categorie 'bij een ouder en een ?stiefouder?'
(3) Bv. bij de grootouders
(4) Collectieve huishoudens bestaan uit meerdere niet-verwante personen die leven in instellingen en gemeenschappen zoals rusthuizen, rust- en verzorgingstehuizen, weeshuizen, studenten- en arbeidshomes, verpleeginstellingen, strafinrichtingen en kloosters

2.3 Kinderen naar leeftijd van hun ouders ⁽¹⁾

	2010	2017	2018			
	Totaal	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Huidige leeftijd van de (stief)moeder						
Onder de 20 jaar	0,1	0,1	0,2	0,0	0,0	0,0
20 tot 25 jaar	2,7	1,9	5,4	1,7	0,2	1,8
25 tot 30 jaar	14,1	12,0	27,1	13,7	4,0	11,7
30 tot 35 jaar	29,1	28,5	40,6	37,5	18,6	28,4
35 tot 40 jaar	31,9	32,2	20,8	33,0	38,2	32,9
40 tot 45 jaar	17,0	18,1	5,2	11,6	27,1	18,2
45 tot 50 jaar	4,4	6,0	0,5	2,1	10,0	5,8
50 jaar en ouder	0,7	1,2	0,2	0,3	1,9	1,1
Totaal	100,0 (N= 762 369)	100,0 (N=812 931)	100,0 (N=187 875)	100,0 (N=202 882)	100,0 (N=424 054)	100,0 (N=814 811)
Huidige leeftijd van de (stief)vader						
Onder de 20 jaar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
20 tot 25 jaar	0,9	0,6	1,8	0,5	0,1	0,6
25 tot 30 jaar	7,5	6,0	15,3	5,6	1,5	5,8
30 tot 35 jaar	22,1	20,9	36,9	26,7	9,5	20,3
35 tot 40 jaar	31,7	31,1	27,8	36,4	30,3	31,3
40 tot 45 jaar	23,9	23,5	11,4	18,8	31,7	23,7
45 tot 50 jaar	9,8	11,7	4,4	7,7	17,4	11,9
50 jaar en ouder	4,1	6,2	2,4	4,1	9,5	6,5
Totaal	100,0 (N=693 157)	100,0 (N=739 067)	100,0 (N=175 604)	100,0 (N=185 962)	100,0 (N=379 151)	100,0 (N=740 717)

2.3 Kinderen onder de 12 jaar: huidige leeftijd van de (stief)moeder en de (stief)vader - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari
Bron: Gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door Statistiek Vlaanderen
(1) Betreft de personen met wie het kind samenwoont, de ouder(s) of de stiefouder(s)

3. KINDEREN MET EEN ANDERE NATIONALITEIT EN/OF VAN ANDERE ORIGINE

Uit tabel 2.4 blijkt dat in 2018 9,5% van de minderjarigen in het Vlaamse Gewest niet de Belgische nationaliteit heeft. Het aandeel kinderen met een andere nationaliteit ligt hoger bij jonge dan bij oudere kinderen. Het aandeel kinderen met een andere nationaliteit is sinds 2003 aanzienlijk toegenomen en dit voor

alle leeftijdsklassen. Waar dit aandeel in 2003 4% bedroeg, ligt het in 2018 5,5 procentpunten hoger.

Uit niet-opgenomen cijfers blijkt dat er verschillen zijn tussen de provincies. Antwerpen telt het grootste aandeel minderjarigen met een andere

nationaliteit (12,7%), in West-Vlaanderen is het aandeel het laagst (6%). Oost-Vlaanderen (7,3%), Vlaams-Brabant (9,9%) en Limburg (10,2%) nemen een tussenpositie in.

2.4 Kinderen naar nationaliteit

	2003	2010	2016	2017	2018
Kinderen onder de 3 jaar					
Belgisch	95,5	92,6	89,4	88,8	88,2
Ander	4,5	7,4	10,6	11,2	11,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kinderen van 3 tot 6 jaar					
Belgisch	95,8	93,3	90,4	90,0	89,5
Ander	4,2	6,7	9,6	10,0	10,5
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kinderen van 6 tot 12 jaar					
Belgisch	96,1	93,8	91,7	91,3	90,8
Ander	3,9	6,2	8,3	8,7	8,2
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kinderen van 12 tot 18 jaar					
Belgisch	96,3	94,8	92,2	91,9	91,8
Ander	3,7	5,2	7,8	8,1	8,2
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kinderen onder de 18 jaar					
Belgisch	96,0	93,9	91,4	90,9	90,5
Ander	4,0	6,1	8,6	9,1	9,5
Totaal	100,0 (N=1 206 487)	100,0 (N= 1 255 426)	100,0 (N=1 256 931)	100,0 (N=1 264 376)	100,0 (N=1 271 607)

2.4 Kinderen onder de 18 jaar naar huidige nationaliteit - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari
Bron: Statbel

De cijfers van Statbel bevatten echter geen details over de nationaliteiten van de kinderen die niet de Belgische nationaliteit hebben. Via de KSZ beschikken we wel over meer info, maar dan enkel in nationaliteitsgroepen en niet voor het meest recente jaar.

Uit tabel 2.5 blijkt dat 61,2% van de minderjarigen met een andere nationaliteit, een nationaliteit van een ander EU-land heeft: 30,5% heeft de nationaliteit van 1 van onze buurlanden, 19,9% een nationaliteit uit de groep Oost-Europese landen van de Europese Unie.

De grootste groep kinderen met een niet-EU-nationaliteit komt uit Azië, niet zozeer uit Turkije, maar wel uit de andere landen van Azië (14,5%). 6% van de kinderen heeft de nationaliteit van Turkije of een Maghreb-land.

Niet alle kinderen met een Belgische nationaliteit hebben die nationaliteit al van bij hun geboorte. Daarnaast zijn er ook Belgische kinderen wiens ouders een andere nationaliteit hebben en/of als eerste nationaliteit een andere nationaliteit hadden. Al deze mogelijke combinaties qua nationaliteitshistoriek maken het mogelijk om na te gaan hoeveel kinderen een andere herkomst hebben. Daarbij wordt de herkomst afgeleid door (achtereenvolgens) te kijken naar de (geboorte)nationaliteit van de vader, de moeder en van het kind zelf.

2.5 Kinderen naar andere nationaliteiten

Nationaliteitsgroep ⁽¹⁾	Aandeel t.o.v. alle kinderen met andere nationaliteit		
	2014	2015	2016
Buurlanden	33,1	31,6	30,5
Oostelijk deel Europese Unie	18,4	19,2	19,9
Overige Azië	11,3	13,5	14,5
Zuidelijk deel Europese Unie	8,4	8,6	8,8
Overige Afrika	5,4	5,3	5,2
Maghreb-landen	4,3	4,1	3,9
Onbekende vreemde nationaliteit	2,5	2,9	3,3
Turkije	2,3	2,1	2,1
Westelijk en Noordelijk deel Europese Unie	2,4	2,2	2,0
Congo-Kinshasa, Burundi, Rwanda	2,1	1,9	1,9
Zuid- en Midden-Amerika	1,2	1,1	1,1
Noord-Amerika/Oceanië	0,9	0,9	0,8
Totaal	100,0 (N=106 015)	100,0 (N=113 615)	100,0 (N=118 765)

2.5 Kinderen onder de 18 jaar naar andere nationaliteit - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december
Bron: Kruispuntbank Sociale Zekerheid, globale webtoepassing
(1) Omdat de cijfers door de Kruispuntbank Sociale Zekerheid niet op het niveau van de afzonderlijke nationaliteiten ontsloten worden, kunnen we enkel cijfers over nationaliteitsgroepen geven. Deze nationaliteitsgroepen zijn opgebouwd op basis van de continenten en op basis van een zekere geografische indeling van de Europese Unie en Afrika

Uit tabel 2.6 blijkt dat in 2016 63,2% van de kinderen onder de 18 jaar van Belgische herkomst is. Meer dan een derde van de kinderen heeft een vreemde herkomst, vooral van buiten de Europese Unie (21,8%).

1 op de 10 kinderen heeft als herkomst een land uit Afrika. Het is duidelijk dat er onder de jongste kinderen meer kinderen van vreemde herkomst zijn dan bij de oudste leeftijdsgroep (40,3% versus 33%).

2.6 Kinderen naar herkomst

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	Totaal
Belgische herkomst	59,4	60,6	63,0	66,8	63,2
Vreemde herkomst Europese Unie	12,6	12,6	13,0	12,5	12,7
Buurlanden	5,5	6,0	6,6	6,7	6,4
West- en Noord-Europese Unie	0,6	0,7	0,8	0,8	0,7
Zuid-Europese Unie	2,7	2,8	3,0	2,9	2,9
Oost-Europese Unie	3,7	3,1	2,7	2,1	2,7
Vreemde herkomst niet-Europese Unie	25,1	24,3	21,9	18,9	21,8
Andere Europese landen (zonder Turkije)	3,4	3,2	2,7	2,5	2,8
Maghreb landen	7,8	7,8	7,1	5,4	6,8
Congo-Kinshasa, Burundi, Rwanda	1,3	1,3	1,2	1,1	1,2
Overige Afrikaanse landen	3,1	2,8	2,4	1,7	2,3
Turkije	3,9	3,8	3,8	3,6	3,7
Overige Aziatische landen	4,4	4,2	3,7	3,5	3,8
Noord-Amerika/Oceanië	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Zuid- en Midden-Amerika	1,0	0,9	0,8	0,7	0,8
Onbekende vreemde nationaliteit	2,6	2,2	1,8	1,6	1,9
Geen informatie beschikbaar	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Totaal	100,0 (N=201 352)	100,0 (N=215 242)	100,0 (N=439 783)	100,0 (N=410 513)	100,0 (N=1 266 890)

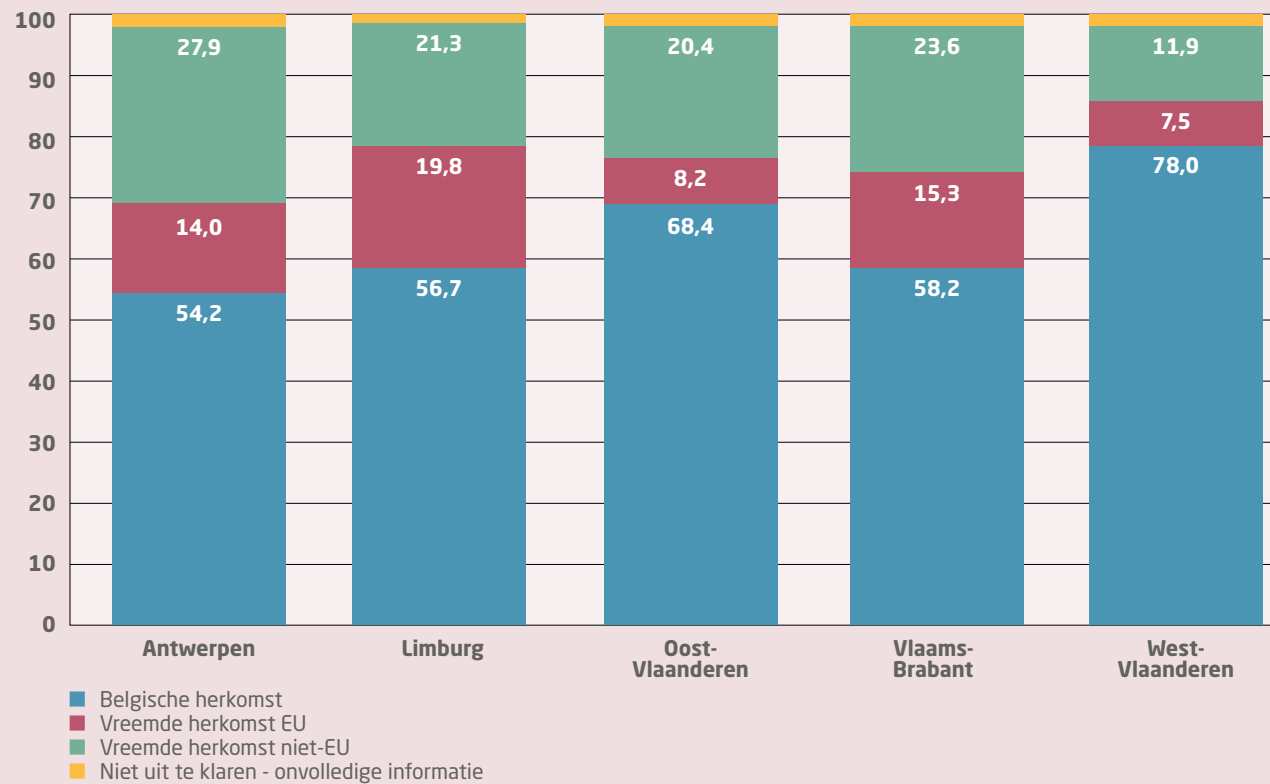
2.6 Kinderen onder de 18 jaar naar herkomst - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december 2016
Bron: Kruispuntbank Sociale Zekerheid, webtoepassing lokale cijfers

Uit niet-opgenomen cijfers weten we dat 28,7% van de kinderen met een Belgische nationaliteit een niet-Belgische achtergrond heeft. Dit aandeel ligt hoger bij de jongste leeftijdsgroep (30,7% bij kinderen jonger dan 3 jaar) dan bij de oudere leeftijdsgroep (25,9% bij de kinderen tussen 12 en 18 jaar).

Grafiek 2.7 toont dat de herkomst van de kinderen sterk varieert naargelang de provincie. Antwerpen kent het grootste aandeel kinderen van buitenlandse herkomst (41,9%) waarbij het dan vooral om kinderen van niet-EU herkomst gaat. Limburg kent een bijna even groot aandeel kinderen van vreemde herkomst (41,1%),

maar de samenstelling EU en niet-EU is er meer gelijkmatig dan in Antwerpen. West-Vlaanderen kent het laagste aandeel kinderen met een vreemde herkomst (19,4%).

2.7 Herkomst kinderen per provincie

2.7 Herkomst van kinderen onder de 18 jaar per provincie (percentage) - situatie op 31 december 2016
Bron: Kruispuntbank Sociale Zekerheid, webtoepassing lokale cijfers

Kind en Gezin registreert de *origine van de moeder van het kind* door de moeder te vragen naar haar nationaliteit bij haar geboorte. Kind en Gezin heeft dit kenmerk in 2018 voor 93,1% van de in Vlaanderen geboren kinderen in kaart gebracht. Het aandeel ontbrekende waarden ligt hoger dan in 2017 (6,9% versus 4,1%). Hoewel de cijfers dus niet op alle geboren kinderen zijn gebaseerd, drukken we ze toch uit als valide percentages zodat we zinvol kunnen blijven vergelijken met voorgaande jaren en tussen

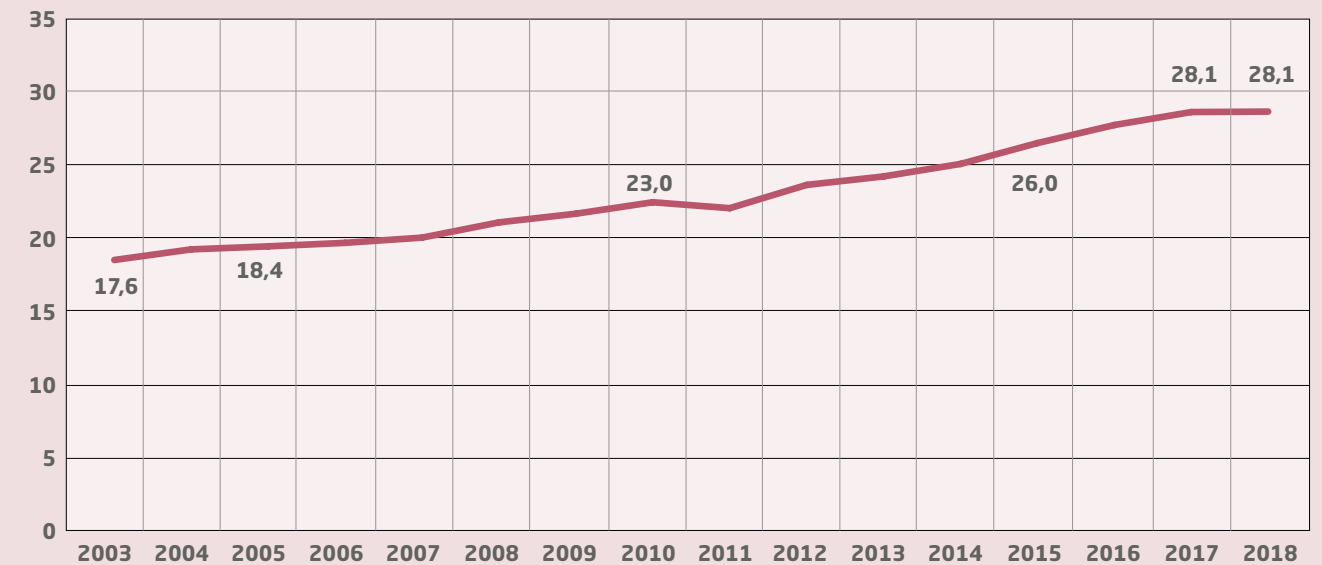
provincies. De cijfers hebben immers een meerwaarde t.o.v. de hoger geschetste cijfers van de KSZ. Ze gaan over een meer recent jaar en maken het mogelijk om de meest voorkomende nationaliteiten afzonderlijk (dus niet in nationaliteitsgroepen) te bespreken.

Het feit dat een moeder bij haar geboorte een andere nationaliteit had (bv. Pools, Duits, Marokkaans) wil niet zeggen dat ze tijdens haar leven zelf geïmmigreerd is (ze kan al haar hele leven in Vlaanderen wonen) of niet geïntegreerd zou zijn.

Het kan perfect dat een moeder die bij haar geboorte de Marokkaanse nationaliteit had, intussen al heel lang de Belgische nationaliteit heeft en heel haar leven Nederlands heeft gesproken.

Grafiek 2.8 en tabel 2.9 geven aan dat 28,1% van de kinderen geboren in 2018 een moeder heeft die bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had. Dit percentage is stabiel gebleven tegenover 2017 (zie grafiek 2.8).

2.8 Evolutie aandeel borelingen met een moeder van niet-Belgische origine

2.8 Evolutie van het aandeel borelingen met een moeder van niet-Belgische origine sinds 2003 - Vlaams Gewest (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

Het gaat om meer dan 180 verschillende *nationaliteiten* van de moeder bij haar geboorte. De belangrijkste nationaliteiten zijn Marokkaans (4,8%), Nederlands (2%) en Turks (1,9%).

Het aandeel borelingen met een moeder van Marokkaanse en Nederlandse origine is tegenover 2014 licht toegenomen, het aandeel borelingen met een moeder van Turkse origine is daarentegen licht afgenomen. Opvallend is de toename van het aandeel borelingen met een moeder van Roemeense, Syrische en Afghaanse origine.

Er zijn grote provinciale verschillen (zie tabel 2.10). Antwerpen heeft het hoogste percentage kinderen met een moeder van niet-Belgische origine, nl. 36,3%. In Vlaams-Brabant hebben iets meer dan 3 op de 10 borelingen een moeder van niet-Belgische origine. Enkel in West-Vlaanderen (17,3%) heeft minder dan 1 op de 5 borelingen een moeder van niet-Belgische origine.

2.9 Borelingen naar origine van de moeder ⁽¹⁾

	2014	2015	2016	2017	2018
Belgisch	74,8	74,0	73,6	71,9	71,9
Marokkaans	4,6	4,5	4,4	4,6	4,8
Nederlands	1,9	1,9	2,0	2,1	2,0
Turks	2,2	2,1	1,8	1,9	1,9
Roemeens	0,9	1,1	1,3	1,5	1,6
Pools	1,3	1,3	1,4	1,5	1,3
Congolees	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8
Syrisch	0,2	0,3	0,6	0,7	0,8
Afghaans	0,3	0,4	0,7	0,7	0,8
Russisch	0,9	0,8	0,8	0,7	0,7
Bulgaars	0,6	0,7	0,6	0,8	0,7
Irakees	0,3	0,3	0,5	0,5	0,6
Andere nationaliteit	11,2	11,6	11,5	12,3	11,9
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.9 Percentage borelingen naar origine van de moeder (nationaliteit van de moeder bij haar geboorte) - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - *Mirage*
(1) Het gaat voor alle duidelijkheid om percentages ten opzichte van de groep kinderen waarvan de nationaliteit van de moeder geregistreerd kon worden, in 2018 93,1% van de geboortepopulatie. Doordat de registratie in 2018 onvollediger was dan in voorgaande jaren moeten evoluties met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden

2.10 Borelingen met een moeder van niet-Belgische origine per provincie ⁽¹⁾

	2014	2015	2016	2017	2018
Antwerpen	33,2	33,9	34,3	36,6	36,3
Vlaams-Brabant	26,5	28,4	28,6	30,0	31,0
Limburg	25,0	24,8	24,3	25,5	25,9
Oost-Vlaanderen	21,8	22,3	22,9	23,7	24,3
West-Vlaanderen	13,9	15,4	16,0	17,9	17,3
Vlaams Gewest	25,2	26,0	26,4	28,1	28,1

2.10 Percentage borelingen van wie de moeder niet van Belgische origine is (d.w.z. niet de Belgische nationaliteit had bij haar geboorte) naargelang de provincie - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - *Mirage*
(1) Het gaat voor alle duidelijkheid om percentages ten opzichte van de groep kinderen waarvan de nationaliteit van de moeder geregistreerd kon worden, in 2018 93,1% van de geboortepopulatie. Doordat de registratie in 2018 onvollediger was dan in voorgaande jaren moeten evoluties met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden

4. TAALSITUATIE IN HET GEZIN

4.1. De taal tussen moeder en kind

29% van de borelingen heeft niet het Nederlands als ‘moedertaal’

Jonge kinderen die thuis een andere taal spreken dan het Nederlands, worden geconfronteerd met grotere uitdagingen om het later op school en op de arbeidsmarkt goed te doen. Onder meer daarom registreert Kind en Gezin de taalgegevens. We bekijken de taal

waarin de moeder met haar kind praat, wat niet noodzakelijk betekent dat de moeder geen Nederlands spreekt of begrijpt en/of dat er niemand anders in het gezin Nederlands spreekt met het kind. Kind en Gezin heeft dit kenmerk in 2018 voor 98,7% van de in Vlaanderen geboren kinderen in kaart gebracht. Hoewel de cijfers dus niet op alle geboren kinderen zijn gebaseerd, bieden ze toch een grote meerwaarde.

Bij 29% van de kinderen geboren in het Vlaamse Gewest in 2018 is de taal tussen moeder en kind niet het Nederlands. Frans is de meest gebruikte andere taal (5,8%). Arabisch en Turks komen respectievelijk op de tweede en derde plaats.

Het aandeel kinderen dat Nederlands spreekt met de moeder daalt met 0,3 procentpunt in 2018. Sinds 2014 zien we vooral stijgingen in het aandeel van Arabisch, Roemeens en Frans.

2.11 Aandeel borelingen naar taal moeder - kind ⁽¹⁾

	2014	2015	2016	2017	2018
Nederlands	74,3	73,5	72,8	71,3	71,0
Frans	5,3	5,4	5,6	5,7	5,8
Arabisch	3,5	3,7	4,1	4,3	4,5
Turks	3,1	2,9	2,7	2,8	2,7
Roemeens	0,8	1,0	1,2	1,4	1,6
Berbers	1,5	1,6	1,4	1,6	1,4
Pools	1,2	1,2	1,3	1,4	1,3
Engels	1,1	1,2	1,2	1,3	1,2
Andere talen	9,3	9,4	9,8	10,2	10,5
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.11 Aandeel borelingen naar de taal die de moeder spreekt met het kind - Vlaams Gewest (percentage)
Bron: Kind en Gezin - *Mirage*
(1) Het gaat voor alle duidelijkheid om percentages ten opzichte van de groep kinderen waarvan de taal tussen moeder en kind geregistreerd kon worden, in 2018 98,7% van de geboortepopulatie

Er zijn grote provinciale verschillen (zie grafiek 2.12). In Vlaams-Brabant spreekt 43,4% van de kinderen geen Nederlands met de moeder, in Antwerpen 33,4%. In Oost-Vlaanderen (24,6%), Limburg (23,4%) en West-Vlaanderen (17%) liggen deze percentages heel wat lager. In Antwerpen en West-Vlaanderen komt

Arabisch het meest voor (respectievelijk 6,6% en 3,4%); in Vlaams-Brabant en Oost-Vlaanderen is dit Frans (respectievelijk 22,2% en 3,9%) en in Limburg is Turks (7,3%) de meest voorkomende taal tussen moeder en kind.

Sinds 2016 is in alle provincies het aandeel kinderen met een andere taal dan het Nederlands als taal met de moeder toegenomen met meer dan 1 procentpunt.

4.2. De thuistaal bij leerlingen in het Vlaamse onderwijs

Het aandeel leerlingen in het Vlaamse onderwijs met een niet-Nederlandse thuistaal neemt schooljaar na schooljaar toe

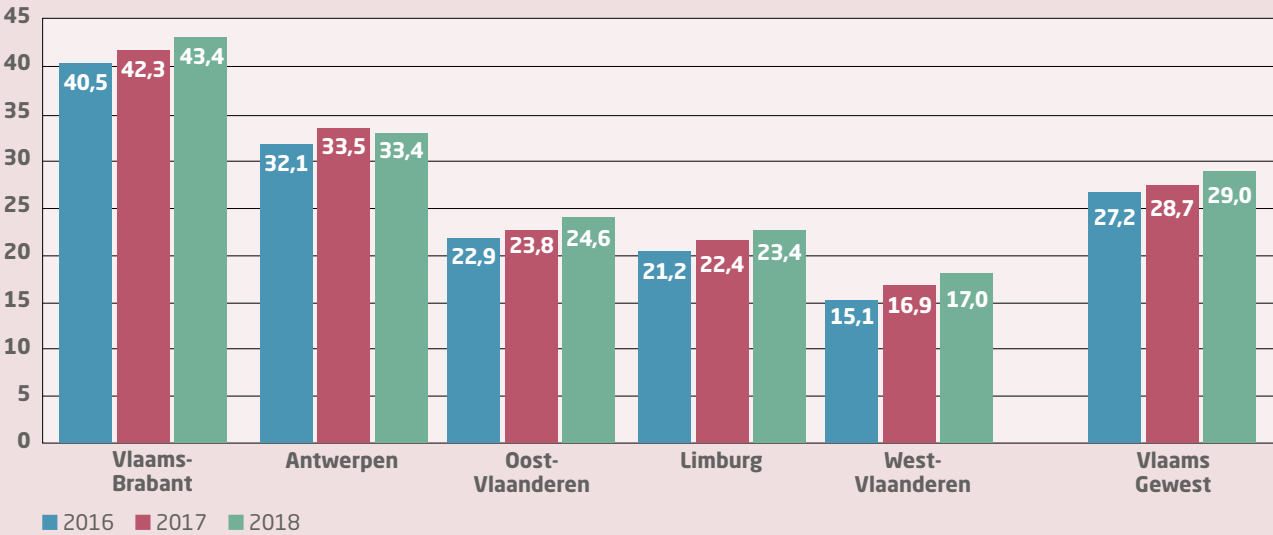
In het Vlaamse onderwijs wordt het kenmerk thuistaal niet-Nederlands*

geregistreerd. Meer dan 1 op de 5 kleuters in het schooljaar 2017-2018 heeft als thuistaal geen Nederlands, bij kinderen in het lager onderwijs is dit 17,7% en bij leerlingen in het voltijds secundair onderwijs is dit 14,4%. In de afgelopen 5 schooljaren nam het

aandeel leerlingen met een niet-Nederlandse thuistaal jaar na jaar toe.

* De taal die de leerling in het gezin spreekt, is niet-Nederlands indien de leerling in het gezin met niemand of in een gezin met 3 gezinsleden (de leerling niet meegerekend) met maximum 1 gezinslid Nederlands spreekt. Broers en zussen worden hierbij als 1 gezinslid beschouwd

2.12 Aandeel borelingen waarvan de taal moeder - kind niet het Nederlands is (per provincie) ⁽¹⁾

2.12 Aandeel borelingen waarbij de taal die de moeder met het kind spreekt niet het Nederlands is - per provincie (1)
Bron: Kind en Gezin - Mirage
(1) Het gaat voor alle duidelijkheid om percentages ten opzichte van de groep kinderen waarvan de taal tussen moeder en kind geregistreerd kon worden, in 2018 98,7% van de geboortepopulatie

2.13 Aandeel leerlingen met een niet-Nederlandse thuistaal ⁽¹⁾

	2014	2015	2016	2017	2018
Kleuteronderwijs	17,1	17,8	18,6	19,6	20,5
Lager onderwijs	14,7	15,3	16,2	16,9	17,7
Voltijds secundair onderwijs	10,6	11,3	12,5	13,5	14,4

2.13 Aandeel leerlingen uit het onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap die een niet-Nederlandse thuistaal spreken - woonachtig in het Vlaamse Gewest, situatie op de eerste schooldag van februari
Bron: Vlaamse Statistische Autoriteit, dataloep leerlingkenmerken
(1) Het kenmerk thuistaal niet-Nederlands is niet beschikbaar voor leerlingen in het buitengewoon onderwijs

Hoofdstuk 3

KINDEREN EN DE WERKSITUATIE VAN HUN OUDERS

De tijd die kinderen doorbrengen in en buiten het eigen gezin, o.a. in de kinderopvang, hangt nauw samen met de werksituatie van de ouders. Werk is ook een belangrijke factor voor de welvaart in het gezin.

Daarom nemen we in dit hoofdstuk cijfers op over kinderen en de arbeidsparticipatie van hun ouders. Het gaat enkel om cijfers op kindniveau, cijfers over de arbeidssituatie van moeders en vaders zijn opgenomen in hoofdstuk 8.

Dit hoofdstuk bevat volgende tabellen:

3.1	Kinderen naar arbeidsparticipatie in het gezin	57
3.2	Kinderen naar arbeidsparticipatie per gezinsvorm.....	58
3.3	Kinderen naar arbeidsparticipatie in gezin per herkomst.....	59
3.4	Internationale situering kinderen in gezin zonder betaalde arbeid.....	60
3.5	Kinderen naar socio-economische positie van de ouder(s).....	61
3.6	Kinderen naar socio-economische positie van de ouder(s) per gezinstype	63
3.7	Kinderen naar werksituatie in tweeoudergezin per provincie	64
3.8	Kinderen jonger dan 3 jaar met werkende moeder per provincie.....	64
3.9	Kinderen naar werkintensiteit gezin	66
3.10	Kinderen naar omvang en aard tewerkstelling ouder(s) per gezinsvorm en per leeftijdsklasse.....	68

BRONNEN EN TECHNISCHE BEMERKINGEN

De gegevens zijn afkomstig uit het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid (KSZ). De cijfers geven informatie over 4 mogelijke socio-economische posities van de ouder(s)*: *werkend, werkzoekend, niet-beroepsactief* en *andere*.

De categorie ‘*niet-beroepsactieven*’ omvat onder andere vrijgestelde werkzoekenden en arbeidsongeschikten.

De categorie ‘*andere*’ slaat vooral op niet-werkenden (huisvrouwen/ huismannen, geschorste werkzoekenden, ...), maar bevat ook werkenden die niet aangesloten zijn bij de Belgische sociale zekerheid (bv. diplomaten, ...). De cijfers over het aandeel kinderen in een gezin met of zonder werkende ouder(s) moeten daarom allemaal beschouwd worden als ‘minimumsituaties’.

We kunnen wel een indicatie geven van de ondergrens van bv. het aantal kinderen in een gezin zonder werkenden, maar het precieze percentage kunnen we - door de categorie ‘andere’ - niet bepalen. Meer info over bronnen en berekeningswijzen in Bijlage.

* Bedoeld wordt met ouder(s): als het kind verblijft in het gezin van zijn ouder(s). Als het kind in een ander type van gezin verblijft, dan gaat het om de referentiepersoon van dit gezin en diens (eventuele) partner

1. KINDEREN EN DE ARBEIDSPARTICIPATIE IN HUN GEZIN

1.1. Aandeel kinderen waar geen of minstens 1 ouder werkt

Minstens 91,2% van de kinderen leeft in een gezin met minstens 1 werkende. Kinderen in eenoudergezin en kinderen van niet-Belgische herkomst leven duidelijk meer in een gezin zonder arbeidsparticipatie

91,2% van de kinderen jonger dan 18 jaar heeft ten minste 1 ouder die aan het werk is. 4,3% leeft in een gezin zonder werkende ouders. Van 4,5% kunnen we niet met zekerheid zeggen of er iemand werkt of niet omdat er naast een niet-werkende ook iemand tot de categorie ‘andere’ hoort of omdat de

alleenstaande ouder tot de categorie ‘andere’ hoort. Het aandeel kinderen in een gezin zonder werkende ouder bedraagt dus maximaal 8,8% van de kinderen (zie tabel 3.1). De percentages schommelen beperkt naargelang de leeftijd van de kinderen.

3.1 Kinderen naar arbeidsparticipatie in het gezin

	2015	2016				
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	Totaal
Aandeel kinderen met minstens 1 werkende in het gezin ⁽¹⁾	91,0	91,2	91,4	91,4	90,9	91,2
Aandeel kinderen waar niemand in het gezin werkt ⁽¹⁾	4,3	3,8	3,8	4,1	4,9	4,3
Aandeel kinderen waarbij niet uit te klaren valt of er iemand werkt in het gezin	4,7	5,0	4,8	4,5	4,2	4,5
Totaal	100,0 (N=1 221 398)	100,0 (N=190 852)	100,0 (N=207 235)	100,0 (N=428 509)	100,0 (N=401 084)	100,0 (N=1 227 680)

3.1 Kinderen onder de 18 jaar naar arbeidsparticipatie van de ouder(s) - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin
(1) Deze percentages moeten we beschouwen als een ondergrens omdat de categorie ‘andere’ ook werkende posities kan omvatten die niet door de KSZ gekend zijn (zoals bv. werkend bij een internationale instelling)

Als we de arbeidsparticipatie bekijken per gezinsvorm, dan stellen we vast dat bijna een kwart (24,1%) van de kinderen

uit een eenoudergezin geen werkende ouder heeft. Aangezien van 4,5% van de kinderen de arbeidsparticipatie in

het gezin niet uit te klaren valt, moeten de percentages als minimumsituaties beschouwd worden.

3.2 Kinderen naar arbeidsparticipatie per gezinsvorm

	Kind uit tweeoudergezin	Kind uit eenoudergezin
Aandeel kinderen met minstens 1 werkende in het gezin ⁽¹⁾	94,5	71,6
Aandeel kinderen waar niemand werkt in het gezin ⁽¹⁾	0,9	24,1
Aandeel kinderen waarbij niet uit te klaren valt of er iemand werkt in het gezin	4,6	4,3
Totaal	100,0 (N=1 048 152)	100,0 (N=179 528)

3.2 Kinderen onder de 18 jaar naar arbeidsparticipatie van de ouder(s), per gezinsvorm - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december 2016
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin
(1) Deze percentages moeten we beschouwen als een ondergrens omdat de categorie 'andere' ook werkende posities kan omvatten die niet door de KSZ gekend zijn (zoals bv. werkend bij internationale instelling)

Tabel 3.3 illustreert duidelijk dat de arbeidsparticipatie verschilt naar de herkomst* van het kind. We zien dat het aandeel minderjarige kinderen met minstens 1 werkende ouder heel wat lager ligt bij kinderen van niet-Belgische herkomst (81,8% versus 95,9%). Het percentage kinderen waar geen werkende ouder in het gezin aanwezig is, ligt meer dan dubbel zo hoog bij kinderen van vreemde herkomst (6,8% versus 3%).

Het is vooral het aandeel kinderen waarvoor we de arbeidsparticipatie niet kunnen uitklaren dat hoger ligt bij kinderen van niet-Belgische herkomst (11,3% versus 1,1%). Dit kan er op wijzen dat er meer huisvrouwen/huismannen aanwezig zijn in die gezinnen, maar het kan ook dat hun ouders wel werken, maar bv. voor een internationale instelling of een internationaal bedrijf waardoor hun arbeidsparticipatie niet gekend is bij de KSZ.

Tabel 3.3 illustreert ook dat het verschil in arbeidsparticipatie naar herkomst van het kind zich in elke provincie voordoet. In Oost-Vlaanderen lijkt het verschil qua arbeidsparticipatie tussen kinderen van Belgische en niet-Belgische herkomst het grootst (3% versus 7,8% van de kinderen in een gezin waar niemand werkt).

* Een persoon met een andere herkomst is een persoon die in Vlaanderen verblijft en die bij de geboorte niet de Belgische nationaliteit bezat of van wie minstens 1 ouder bij zijn geboorte niet de Belgische nationaliteit bezat

Hoewel de totaalcijfers niet zijn opgenomen in de tabel, kunnen we uit de cijfers wel afleiden dat het aandeel kinderen onder de 18 jaar waar zeker niemand in het gezin werkt, slechts in beperkte mate verschilt tussen de provincies.

Uit deze niet-opgenomen cijfers blijkt dat dit aandeel het hoogst is in Antwerpen (5%) en het laagst in Vlaams-Brabant (3,5%). Het aandeel kinderen waarvoor de arbeidsparticipatie niet kan vastgesteld worden omdat een of meerdere ouders

de socio-economische positie 'andere' hebben varieert iets meer (van 2,9% in West-Vlaanderen tot 6,1% in Antwerpen). Daardoor moeten de verschillen tussen de provincies zeer voorzichtig geïnterpreteerd worden.

3.3 Kinderen naar arbeidsparticipatie in gezin per herkomst ⁽¹⁾

	Antwerpen		Oost-Vlaanderen		West-Vlaanderen		Vlaams-Brabant		Limburg		Vlaams Gewest	
	Belg	Andere	Belg	Andere	Belg	Andere	Belg	Andere	Belg	Andere	Belg	Andere
Minstens 1 ouder werkt	95,5	79,7	95,9	81,7	95,9	82,2	96,6	84,4	95,7	83,5	95,9	81,8
Niemand werkt	3,3	7,3	3,0	7,8	3,0	6,7	2,3	5,4	3,1	6,5	3,0	6,8
Niet uit te klaren	1,2	13,0	1,0	10,5	1,1	11,1	1,1	10,2	1,2	10,0	1,1	11,3
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

3.3 Arbeidsparticipatie in het gezin van kinderen jonger dan 18 jaar naar herkomst van de kinderen - Vlaams Gewest en provincies - situatie op 31 december 2016
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin
(1) Herkomst wordt hier gemeten via de (eerste) nationaliteiten van de kinderen en hun ouders. Als noch bij het kind, noch bij een van de ouders een andere (eerste) nationaliteit wordt vastgesteld, dan beschouwen we deze kinderen hier als van Belgische herkomst. Als wel een niet-Belgische nationaliteit wordt getraceerd, dan beschouwen we de kinderen als van 'andere' herkomst

Door de restcategorie ‘andere’ kunnen we via de populatiegegevens van de KSZ niet vaststellen hoeveel kinderen precies in een gezin zonder arbeidsparticipatie leven (minstens 4,3%, maximaal 8,8% van de kinderen jonger dan 18 jaar). Op basis van steekproefgegevens van de enquête naar de arbeidskrachten wordt wel zo’n cijfer gepubliceerd. Omdat deze enquête ook in de andere landen van de EU wordt georganiseerd (Labour Force Survey), kunnen we het Vlaamse en het Belgische cijfer internationaal situeren.

De meest recente internationale gegevens gaan over 2018 (zie tabel 3.4). Op basis van de enquête naar de arbeidskrachten schatten we het aandeel kinderen jonger dan 18 jaar in een gezin zonder betaalde arbeid in Vlaanderen op 6,5%. Daarmee scoort Vlaanderen bij de betere landen. België is het slechtst scorende land (11,8%). In Frankrijk, Ierland en het Verenigd Koninkrijk ligt het aandeel kinderen in een gezin zonder betaalde arbeid ook boven de 11%.

3.4 Internationale situering kinderen in gezin zonder betaalde arbeid

Slovenië	2,5
Portugal	5,1
Tsjechië	5,7
Finland	5,8
Nederland	6,3
Hongarije	6,4
Vlaams Gewest	6,5
Cyprus	6,6
Malta	6,6
Oostenrijk	6,6
Estland	6,9
Slovakije	7,2
Denemarken	7,5
Kroatië	8,0
Letland	8,0
Polen	8,0
Luxemburg	8,5
Roemenië	8,5
Griekenland	8,7
Spanje	8,9
Duitsland	9,1
Italië	9,2
Litouwen	9,4
Zweden	10,4
Bulgarije	10,8
Verenigd Koninkrijk	11,1
Ierland	11,4
Frankrijk	11,5
België	11,8

3.4 Kinderen jonger dan 18 jaar in een huishouden zonder volwassene met betaald werk (percentage) in de EU-28-landen - 2018
Bronnen: Eurostat, website
Statbel, enquête naar de arbeidskrachten

1.2. Kinderen naar de socio-economische positie van hun ouder(s)

Tabel 3.5 geeft - in dalende volgorde van voorkomen - aan in welk type werkgezin minderjarigen opgroeien en schetst de verschillen die er bestaan naar herkomst van het kind. De cijfers worden wel beïnvloed door verschillen in het voorkomen van eenoudergezinnen

naargelang leeftijd en naar herkomst. 62,4% van de kinderen woont bij 2 ouders die *allebei aan het werk* zijn. De tweede meest voorkomende situatie is een kind dat woont bij beide ouders, van wie er 1 *werkt* en de *tweede de socio-economische positie* ‘andere’ heeft. 10,5% van de kinderen leeft in een *eenoudergezin met werkende ouder*. Bijna 1 op de 100 kinderen woont in een tweeoudergezin waarbij beide ouders

werkzoekend en/of niet-beroepsactief zijn. Opvallend is dat het aandeel kinderen met 2 werkende ouders aanzienlijk lager ligt bij kinderen met een andere herkomst. Dit komt niet alleen omdat kinderen met een andere herkomst meer ouders met een socio-economische positie ‘andere’ hebben, maar ook omdat ze vaker een ouder hebben die werkzoekend of niet-beroepsactief is.

3.5 Kinderen naar socio-economische positie van de ouder(s)

	2015			2016		
	Belgische herkomst	Andere herkomst	Totaal	Belgische herkomst	Andere herkomst	Totaal
2 werkenden	73,1	39,0	62,0	73,7	39,9	62,4
1 werkende en 1 ‘andere’ ⁽¹⁾	4,9	23,6	11,0	4,7	23,5	11,0
1 werkende	11,9	7,1	10,3	12,0	7,4	10,5
1 werkende en 1 niet-beroepsactieve ⁽²⁾	3,7	5,5	4,3	3,6	5,6	4,3
1 werkende en 1 werkzoekende met uitkering RVA	2,1	5,8	3,3	1,9	5,4	3,1
1 werkzoekende of niet-beroepsactieve en 1 ‘andere’ ⁽¹⁾	0,6	7,9	3,0	0,6	7,6	2,9
1 niet-beroepsactieve ⁽²⁾	1,7	3,4	2,3	1,7	3,5	2,3
1 werkzoekende met uitkering RVA	0,9	1,9	1,2	0,9	2,0	1,2
2 ‘andere’ ⁽¹⁾	0,2	2,9	1,1	0,1	2,6	1,0
2 werkzoekenden met uitkering RVA en/of niet-beroepsactief	0,5	1,4	0,8	0,4	1,4	0,8
1 ‘andere’ ⁽¹⁾	0,4	1,3	0,7	0,4	1,1	0,6
Totaal	100,0 (N=824 727)	100,0 (N=396 671)	100,0 (N=1 221 398)	100,0 (N=816 219)	100,0 (N=411 461)	100,0 (N=1 227 680)

3.5 Kinderen onder de 18 jaar naar de concrete socio-economische positie van de ouder(s) - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin
(1) De categorie ‘andere’ omvat zowel werkenden die niet aangesloten zijn bij de Belgische sociale zekerheid, als mensen die niet werken (bv. huisvrouwen/huismannen, geschorste werkzoekenden, ...) (2) Niet-beroepsactieve: omvat onder andere voltijds brugpensioen, voltijds tijdskrediet, vrijgestelden van inschrijving als werkzoekende en gerechtigden op een leefloon

Uit niet-opgenomen cijfers weten we dat 6,1% van de kinderen in een gezin leeft waarin minstens 1 ouder *werkzoekend* is.

In tabel 3.6 geven we de gegevens over de socio-economische positie van de ouder(s) weer per gezinstype en per leeftijd van de kinderen.

In *tweeoudergezinnen* zien we dat het aandeel kinderen met 2 werkende ouders toeneemt met de leeftijd van het kind. Het aandeel kinderen van 12 tot 18 jaar in een tweeverdieners-gezin ligt 4,9 procentpunten hoger dan bij de kinderen jonger dan 3 jaar.

Het aandeel kinderen waarvan beide ouders werken is in 2016 met 0,5 procentpunt toegenomen t.o.v. 2015. Ook bij kinderen in een *eenoudergezin* zien we dat het aandeel kinderen met een werkende ouder toeneemt met de leeftijd. Zo heeft 55,4% van de kinderen jonger dan 3 jaar een alleenstaande moeder die werkt, voor kinderen van 12 tot 18 jaar ligt het aandeel heel wat hoger (73,9%).

Kinderen onder de 3 jaar die bij een alleenstaande moeder leven hebben vaker een niet-beroepsactieve moeder dan oudere kinderen.

Mogelijk heeft dit te maken met het feit dat die moeders hun arbeidssituatie tijdelijk onderbreken in functie van het kind. Bij kinderen die leven in een eenoudergezin doet zich een duidelijk verschil voor naar het geslacht van de alleenstaande ouder. 80,6% van de kinderen jonger dan 18 jaar bij een alleenstaande vader heeft een vader die werkt, terwijl dat bij de kinderen met een alleenstaande moeder slechts 70% is.

Van de kinderen die bij een alleenstaande moeder wonen, heeft 8,8% een werkzoekende moeder en 16,9% een niet-beroepsactieve moeder.

3.6 Kinderen naar socio-economische positie van de ouder(s) per gezinstype

	2015	2016				
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	Totaal
Kind bij een (on)gehuwd paar						
Beide ouders werkend ⁽¹⁾	72,6	69,4	72,4	74,1	74,3	73,1
1 ouder werkend, 1 ouder werkzoekend met uitkering RVA	3,9	4,3	4,0	3,6	3,0	3,6
1 ouder werkend, 1 ouder niet-beroepsactief	5,0	6,6	4,8	4,4	4,9	5,0
1 ouder werkend, 1 ouder 'andere'	12,9	13,8	13,1	12,6	12,5	12,9
Beide ouders werkzoekend	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,2
Beide ouders niet-beroepsactief	0,4	0,3	0,3	0,3	0,5	0,4
1 ouder werkzoekend, 1 ouder niet-beroepsactief	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,4
Andere combinaties	4,8	4,9	4,8	4,5	4,4	4,6
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Aantal kinderen bij een (on)gehuwd paar	1 044 018	175 768	184 994	364 915	322 475	1 048 152
Kind bij een alleenstaande moeder						
Moeder werkend ⁽¹⁾	69,7	55,4	64,7	70,8	73,9	70,0
Moeder werkzoekend met uitkering RVA	8,7	13,5	11,4	9,2	6,7	8,8
Moeder niet-beroepsactief	17,0	24,8	18,5	15,7	15,8	16,9
Moeder 'andere'	4,7	6,2	5,3	4,3	3,7	4,3
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Aantal kinderen bij een alleenstaande moeder	150 692	13 447	19 399	53 806	65 228	151 880
Kind bij een alleenstaande vader						
Vader werkend ⁽¹⁾	80,1	70,7	78,1	82,0	81,4	80,6
Vader werkzoekend met uitkering RVA	6,8	12,0	8,7	6,4	5,6	6,6
Vader niet-beroepsactief	8,8	9,3	7,6	8,0	9,8	8,9
Vader 'andere'	4,3	8,0	5,6	3,6	3,2	3,9
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Aantal kinderen bij een alleenstaande vader	26 688	1 637	2 482	9 788	13 381	27 648

3.6 Kinderen onder de 18 jaar naar arbeidsparticipatie van de ouder(s), per gezinstype - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin
(1) Deze percentages moeten we beschouwen als een ondergrens omdat de categorie 'andere' ook werkende posities kan omvatten die niet door de KSZ gekend zijn (zoals bv. werkend bij internationale instelling)

Er bestaan aanzienlijke verschillen tussen de provincies. Zo toont tabel 3.7 aan dat het aandeel kinderen jonger dan 18 jaar in een tweeoudergezin waar beide ouders werken

sterk varieert. In West-Vlaanderen heeft 81% van de minderjarigen in een tweeoudergezin 2 werkende ouders, in Antwerpen gaat het om 66,4%.

3.7 Kinderen naar werksituatie in tweeoudergezin per provincie

	Antwerpen	Oost-Vlaanderen	West-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	Limburg
2 werkenden in het gezin	66,4	75,9	81,0	74,6	70,5
1 werkende, 1 'andere' (mogelijks werkend)	17,3	11,1	8,0	12,6	12,9
1 werkende, 1 niet-werkend	9,1	8,4	7,2	7,8	10,7
Niemand werkt	0,9	0,9	0,9	0,6	1,2
Niet uit te klaren	6,3	3,7	2,9	4,4	4,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

3.7 Kinderen onder de 18 jaar naar arbeidsparticipatie van de ouders in een tweeoudergezin - provincies (percentage) - situatie op 31 december 2016
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

Als we enkel kijken naar de werksituatie van de moeder van jonge kinderen, dan stellen we in tabel 3.8 vast dat het aandeel kinderen jonger dan 3 jaar met een werkende moeder het hoogst ligt in West-Vlaanderen (79%) en het laagst

in Antwerpen (66,1%). Deze verschillen zijn van belang, want we weten dat de behoefte aan kinderopvang sterk samenhangt met de werksituatie van de moeder.

3.8 Kinderen jonger dan 3 jaar met werkende moeder per provincie

	Antwerpen	Oost-Vlaanderen	West-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	Limburg	Vlaams Gewest
Aandeel kinderen jonger dan 3 jaar met een moeder die werkt	66,1	74,8	79,0	74,5	71,9	72,5
Totaal aantal kinderen jonger dan 3 jaar waar een moeder in het gezin is	57 065	43 400	31 927	33 375	23 402	189 169

3.8 Kinderen onder de 3 jaar naar werksituatie van de moeder - provincies (percentage) - situatie op 31 december 2016
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

2. KINDEREN EN DE WERKINTENSITEIT IN HUN GEZIN

In het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming wordt de variabele ‘werkintensiteit in het huishouden’ afgeleid. Het concept verrekent daarbij zowel het arbeidsregime, als de duur van de arbeid. Van personen die samen een huishouden vormen worden deze werkgegevens afgezet t.o.v. de potentiële arbeidsprestaties op gezinsniveau (in het geval alle gezinsleden op arbeidsleeftijd een jaar lang voltijds zouden werken).

Tabel 3.9 geeft aan dat in totaal 11,3% van de kinderen jonger dan 18 jaar in een gezin leeft waar de werkintensiteit lager is dan 25%. 55,6% leeft in een gezin met een hoge werkintensiteit van 75% of meer. De werkintensiteit in het gezin verschilt wel enigszins naargelang de leeftijd van de kinderen.

Het aandeel kinderen in een gezin met een werkintensiteit van minstens 75% ligt het hoogst in de leeftijdsklasse tussen 6 en 12 jaar en het laagst bij kinderen onder de 3 jaar.

Het grootste verschil doet zich voor tussen kinderen die in een andere gezinsvorm wonen. Kinderen in een eenoudergezin kennen vaker een lagere werkintensiteit dan kinderen die opgroeien in een tweeoudergezin. 29,7% van de kinderen in een eenoudergezin kent een werkintensiteit van minder dan 25%. De arbeidssituatie op de laatste dag van het jaar (zie tabel 3.2) verschilde al significant, maar deze gegevens tonen aan dat de minder gunstige werksituatie in eenoudergezinnen een aanhoudend gegeven is.

Ook duidelijk is dat de werkintensiteit vooral in eenoudergezinnen verschilt naargelang de leeftijd van het kind. Hoe jonger het kind, hoe lager de werkintensiteit binnen het eenoudergezin.

Bij deze cijfers moet wel opgemerkt worden dat het aandeel kinderen in een gezin met lage werkintensiteit wellicht iets overschat is. De KSZ registreert een aantal werkende personen immers als niet-werkend omdat ze geen band hebben met de Belgische sociale zekerheid.

3.9 Kinderen naar werkintensiteit gezin

	2015	2016				
Alle kinderen	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	Totaal
0-25%	11,6	11,4	11,1	11,1	11,5	11,3
25-50%	17,0	18,6	17,1	16,3	16,1	16,7
50-75%	16,4	20,9	16,6	15,1	15,3	16,3
75-100%	55,0	49,0	55,1	57,5	56,8	55,6
Onbekend	0,1	0,1	0,0	0,0	0,2	0,1
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kind bij (on)gehuwd paar	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	Totaal
0-25%	8,5	8,6	8,2	8,0	8,0	8,1
25-50%	18,1	19,2	18,0	17,4	17,5	17,8
50-75%	17,1	21,6	17,1	15,6	16,1	17,0
75-100%	56,4	50,7	56,7	58,9	58,4	57,0
Onbekend	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kind bij alleenstaande ouder	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	Totaal
0-25%	29,9	44,3	34,8	28,9	26,0	29,7
25-50%	10,7	11,8	10,1	9,7	10,6	10,3
50-75%	12,2	13,4	12,4	11,8	12,3	12,2
75-100%	46,7	29,8	42,4	49,4	50,4	47,3
Onbekend	0,4	0,6	0,2	0,2	0,7	0,5
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

3.9 Kinderen onder de 18 jaar naar de werkintensiteit in hun gezin - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

3. DE OMVANG EN AARD VAN DE TEWERKSTELLING VAN OUDERS VAN JONGE KINDEREN

Kinderen in tweeoudergezinnen: combinatie 1 ouder voltijds - 1 ouder deeltijds komt het meest voor

Met de gegevens van de KSZ kunnen we op kindniveau weergeven wat het statuut van de ouders is - zelfstandig of werkend in loondienst - en kunnen we van de ouders die werken in loondienst aangeven of ze voltijds of deeltijds werken. Dit alles maakt het mogelijk om cijfers te presenteren over de aard van de tewerkstelling van ouders van jonge kinderen. Voor de berekening van deze cijfers hebben we de kinderen waarbij 1 of beide ouders gekend zijn als grensarbeider weggelaten uit de berekeningen omdat het arbeidsregime van die ouders niet gekend is.

Tabel 3.10 toont aan dat van de kinderen onder de 18 jaar in een tweeoudergezin 31,5% in een gezin leeft waar 1 ouder deeltijds in loondienst is en waar de andere ouder voltijds werkt en 16,7% in een gezin waarin beide ouders voltijds in loondienst werken. Bij 5,5% van de kinderen werken beide ouders als zelfstandige.

Omwille van de moeilijk te interpreteren categorie ‘andere’ kunnen we niet precies berekenen hoeveel kinderen met 2 ouders er leven in een eenbaansgezin. Minstens 6,4%, maar dat percentage zou ook hoger kunnen liggen omdat we de percentages moeten beschouwen als een ondergrens.

De categorie ‘andere’ van het datawarehouse van de KSZ bevat immers zowel werkende als niet-werkende posities.

Twee derde van de kinderen in een eenoudergezin heeft een ouder die in loondienst is (32,1% voltijds en 31,3% deeltijds). Bij 1 op de 4 kinderen in een eenoudergezin is de alleenstaande ouder niet-beroepsactief.

In totaal heeft 21,7% van de kinderen minstens 1 ouder die zelfstandige is.

3.10 Kinderen naar omvang en aard tewerkstelling ouder(s) per gezinsvorm en per leeftijdsklasse

	2015	2016				
	Totaal	Kinderen van 0 tot 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	Totaal
Kinderen in tweeoudergezin						
Beide ouders voltijds in loondienst	16,9	20,9	16,9	15,4	15,9	16,7
1 ouder voltijds in loondienst, 1 zelfstandige	6,9	7,2	6,5	6,9	7,3	7,0
Beide ouders zelfstandige	5,5	3,4	4,2	5,7	7,2	5,5
1 ouder voltijds, 1 ouder deeltijds in loondienst	31,3	27,7	32,3	32,8	31,4	31,5
1 ouder zelfstandige, 1 ouder deeltijds in loondienst	7,6	5,9	7,6	8,3	8,2	7,8
Beide ouders deeltijds in loondienst	4,2	4,1	4,7	4,8	4,0	4,4
1 ouder voltijds in loondienst, 1 werkzoekend of niet-beroepsactief	5,3	7,3	5,4	4,8	4,4	5,2
1 ouder zelfstandige, 1 werkzoekend of niet-beroepsactief	1,3	1,6	1,3	1,2	1,1	1,2
1 voltijds werkende in loondienst en 'andere'	8,3	9,6	8,8	8,1	7,8	8,3
1 zelfstandige en 'andere'	2,6	2,3	2,3	2,6	2,9	2,6
Overige combinaties	10,1	10,1	9,9	9,7	9,8	9,8
Totaal kinderen in tweeoudergezin	100,0 (N=1 025 935)	100,0 (N=172 831)	100,0 (N=181 834)	100,0 (N=358 616)	100,0 (N=316 973)	100,0 (N=1 030 254)
Kinderen in eenoudergezin						
Ouder voltijds in loondienst	31,8	25,9	29,1	32,1	34,1	32,1
Ouder deeltijds in loondienst	31,3	25,0	30,7	32,4	31,8	31,3
Ouder zelfstandige	7,9	5,9	6,3	7,8	9,0	8,0
Ouder niet-beroepsactief	24,3	36,7	28,4	23,4	21,4	24,2
Ouder 'andere'	4,7	6,5	5,4	4,3	3,7	4,4
Totaal kinderen in eenoudergezin	100,0 (N=176 433)	100,0 (N=15 002)	100,0 (N=22 119)	100,0 (N=63 247)	100,0 (N=78 182)	100,0 (N=178 550)

3.10 Kinderen onder de 18 jaar naar gezinsvorm en naar omvang van de tewerkstelling van de ouder(s) - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin
(1) Deze percentages moeten we beschouwen als een ondergrens omdat de categorie 'andere' ook werkende posities kan omvatten die niet door de KSZ gekend zijn (zoals bv. werkend bij internationale instelling)

Hoofdstuk 4

WELVAART, INKOMEN, ARMOEDE EN KANSARMOEDE

De materiële en financiële situatie van het gezin heeft voor een kind effecten op meerdere levensdomeinen (gezondheid, ontwikkeling, welzijn, sociale contacten, ...) en dit zowel op korte als op lange termijn. Daarom staan we in dit hoofdstuk

uitvoerig stil bij de inkomenssituatie in gezinnen van kinderen. We bekijken de leefsituatie ook ruimer dan louter financieel via de kansarmoedecijfers van Kind en Gezin.

Dit hoofdstuk bevat volgende tabellen en grafieken:

4.1

Gezinsinkomens op kindniveau per leeftijd.....

73

4.2

Gezinsinkomens op kindniveau per provincie.....

74

4.3

Gezinsinkomens op kindniveau per gezinsvorm.....

75

4.4

Kinderen naar het aandeel van uitkeringen in het gezinsinkomen

76

4.5

Kinderen naar gezinsinkomen met en zonder kinderbijslag per gezinsvorm

77

4.6

Armoede-indicatoren op kindniveau

79

4.7

Internationale situering kinderen en gezinnen met verhoogd armoederisico per gezinstype

82

4.8

Evolutie aantal kinderen in stelsel gewaarborgde kinderbijslag

84

4.9

Aantal kinderen met verhoogde kinderbijslag door beperkt gezinsinkomen (voormalige regeling)

85

4.10

Aantal kinderen met sociale toeslagen door beperkt gezinsinkomen voor en na invoering Groeipakket

86

4.11

Aantal kinderen met verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering.....

87

4.12

Aantal toegekende schooltoelagen.....

88

4.13

Kansarmoede-index per provincie

91

4.14

Kansarmoede-index naar type gemeente

92

4.15

Kansarmoede-index naar origine van de moeder per provincie.....

92

4.16

Evolutie kansarmoede-index Vlaams Gewest naar origine van de moeder.....

93

4.17

Woonplaats kinderen in kansarmoede naar type gemeente

94

4.18

Origine van de moeder van de kinderen in kansarmoede per provincie

95

4.19

Kinderen in kansarmoede naar cluster van eerste nationaliteit van de moeder

96

4.20

Kinderen in kansarmoede naar onderliggende dimensies/criteria per origine van de moeder

98

BRONNEN EN TECHNISCHE BEMERKINGEN

We benutten in dit hoofdstuk 4 soorten bronnen: steekproef-gegevens van de EU-SILC-enquête, geconstrueerde inkomensgegevens van de KSZ over nagenoeg alle kinderen, administratieve bestanden

van diverse overheidsinstanties met inkomensselectieve maatregelen en registratiegegevens van Kind en Gezin over de kansarmoedesituatie in het gezin van borelingen. Meer info over bronnen en berekeningswijzen in Bijlage.

Alle cijfers in dit hoofdstuk zijn berekend op kindniveau. Inkomensgegevens met gezinnen als teleenheid zijn opgenomen in hoofdstuk 8.

1. INKOMENS IN GEZINNEN MET KINDEREN

1.1. Verdeling van kinderen naar gezinsinkomen

In 2016 groeit 6,3% van de kinderen op in een gezin waar slechts een beperkt (<15 000 euro) bruto belastbaar inkomen aanwezig is. 21,9% van de kinderen leeft in een gezin met een bruto belastbaar gezinsinkomen van maximaal 30 000 euro (zie tabel 4.1). Maar er zijn ook kinderen die een ruimer gezinsinkomen hebben.

33,7% van de minderjarigen leeft met een gezinsinkomen dat groter is dan 65 000 euro, bij 15,8% van de kinderen is dat meer dan 85 000 euro.

Tegenover 2014 zien we dat het aandeel kinderen in een gezin met een inkomen onder 30 000 euro daalt met 0,9 procentpunt, terwijl het aandeel kinderen in gezinnen in de hogere inkomensklassen (>65 000 euro) toegenomen is met 1,7 procentpunt.

De verdeling van de kinderen naar gezinsinkomen volgens leeftijd loopt redelijk gelijk, al is wel duidelijk dat er relatief gezien meer oudere kinderen in een gezin met een hoog gezinsinkomen leven. Dat het aandeel kinderen in gezinnen met een hoger inkomen hoger ligt bij de oudere kinderen heeft wellicht te maken met het feit dat heel wat ouders op dat moment al een hogere arbeidsparticipatie kennen (zie hoofdstuk 3) en wellicht al verder staan in hun loopbaan.

4.1 Gezinsinkomens op kindniveau per leeftijd

Inkomen	2014	2015	2016				Totaal
	Totaal	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	
<15 000	6,8	6,7	6,9	6,7	6,4	5,7	6,3
15 000-<30 000	16,0	15,8	14,6	15,2	15,7	16,3	15,6
30 000-<45 000	17,6	17,5	18,0	17,3	17,2	17,0	17,3
45 000-<55 000	13,1	13,0	15,2	13,5	12,4	11,6	12,8
55 000-<60 000	6,4	6,4	8,1	7,2	6,2	5,6	6,5
60 000-<65 000	6,0	6,1	7,4	6,8	5,9	5,2	6,1
65 000-<75 000	10,0	10,2	11,2	11,4	10,5	9,3	10,4
75 000-<85 000	7,1	7,3	6,8	7,4	7,7	7,7	7,5
85 000-<100 000	6,5	6,7	5,2	6,2	7,1	7,9	6,9
>=100 000	8,5	8,8	4,9	6,6	9,0	12,1	8,9
Onbekend	2,0	1,7	1,6	1,8	1,8	1,5	1,7
Totaal	100,0 (N=1 216 181)	100,0 (N=1 221 398)	100,0 (N=190 852)	100,0 (N=207 235)	100,0 (N=428 509)	100,0 (N=401 084)	100,0 (N=1 227 680)

4.1 Verdeling van kinderen naar geconstrueerd bruto belastbaar inkomen - in euro (exclusief kinderbijslag) per leeftijd - Vlaams Gewest
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming, Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

Als we de verdeling van de 0- tot 18-jarigen naar gezinsinkomen vergelijken tussen de provincies (zie tabel 4.2), dan zien we enkele duidelijke verschillen.

In Antwerpen leeft 26,8% van de minderjarigen met een bruto belastbaar gezinsinkomen van minder dan 30 000 euro, in Limburg 24,7%. Vooral in Vlaams-Brabant ligt dat aandeel lager (18%).

Vlaams-Brabant heeft tegelijk een duidelijk groter aandeel kinderen met een bruto belastbaar gezinsinkomen van minstens 75 000 euro in vergelijking met de andere provincies. Vooral Limburg en West-Vlaanderen tellen een opvallend lager aandeel kinderen met een hoog gezinsinkomen.

Het kan dat deze cijfers vertekend zijn doordat de ene provincie meer kinderen heeft van wie het

gezinsinkomen niet (volledig) vervat zit in het inkomensconcept van de KSZ (bv. uitgaande grensarbeiders die in het buitenland aangesloten zijn bij die sociale zekerheid of kinderen van zelfstandigen die zichzelf naast een beperkt loon ook nog een dividend uitkeren), maar de verschillen zijn alvast opmerkelijk.

1.2. Verdeling van de kinderen naar gezinsinkomen volgens gezinsvorm

Als we de inkomensverdeling op kindniveau bekijken naargelang de gezinsvorm, dan zien we opnieuw enkele duidelijke verschillen.

Tabel 4.3 toont via de kolompercentages de heel scheve inkomensverdeling van de kinderen in een eenoudergezin.

Liefst 61,8% van deze kinderen heeft een bruto belastbaar gezinsinkomen van minder dan 30 000 euro. Bij de kinderen uit een tweeoudergezin is dat 15,1%. Omgekeerd ligt het aandeel kinderen met een hoog gezinsinkomen duidelijk hoger bij kinderen uit een tweeoudergezin. Dat is uiteraard logisch. Wanneer er 2 ouders zijn, genereren ze vaak 2 inkomens (al dan niet uit arbeid).

Via de rijpercentages (in cursief) geeft tabel 4.3 aan wat het aandeel is van de gezinsvorm per inkomenscategorie. Kinderen uit een eenoudergezin maken bijna de helft (46,1%) uit van de kinderen met een gezinsinkomen <15 000 euro.

4.2 Gezinsinkomens op kindniveau per provincie

Inkomen	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	West-Vlaanderen	Vlaams-Brabant
<15 000	8,3	7,7	5,4	4,5	5,1
15 000 -<30 000	18,5	17,0	14,6	14,0	12,9
30 000 -<45 000	17,8	19,6	17,1	17,0	15,3
45 000 -<60 000	17,4	20,3	19,4	23,5	17,1
60 000 -<75 000	14,9	15,4	17,2	19,5	15,9
>75 000	21,1	17,0	25,6	20,7	31,3
Onbekend	2,0	3,0	0,7	0,7	2,4
Totaal	100,0 (N=357 098)	100,0 (N=155 173)	100,0 (N=282 487)	100,0 (N=208 271)	100,0 (N=224 651)

4.2 Verdeling van de minderjarigen naar geconstrueerd bruto belastbaar inkomen - in euro (exclusief kinderbijslag) - Vlaamse provincies - 2016
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming, Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

4.3 Gezinsinkomens op kindniveau per gezinsvorm

Inkomen	Kind bij (on)gehuwd paar		Kind van alleenstaande ouder		Totaal
	Kolom %	Rij %	Kolom %	Rij %	
<15 000	4,0	53,9	19,9	46,1	100,0
15 000-<30 000	11,1	60,8	41,9	39,2	100,0
30 000-<45 000	16,5	81,6	21,7	18,4	100,0
45 000-<55 000	13,9	92,8	6,3	7,2	100,0
55 000-<60 000	7,3	95,9	1,8	4,1	100,0
60 000-<65 000	6,9	96,7	1,4	3,3	100,0
65 000-<75 000	11,9	97,6	1,7	2,4	100,0
75 000-<85 000	8,6	98,2	0,9	1,8	100,0
85 000-<100 000	8,0	98,5	0,7	1,5	100,0
>=100 000	10,3	98,6	0,9	1,4	100,0
Onbekend	1,5	75,6	2,8	24,4	100,0
Totaal	100,0		100,0		

4.3 Verdeling van de minderjarigen naar geconstrueerd bruto belastbaar inkomen - in euro (exclusief kinderbijslag) per gezinsvorm - Vlaams Gewest - 2016
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming, Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

1.3. Verdeling van de kinderen naar aandeel van uitkeringen in het inkomen

Het inkomensbegrip van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming is opgebouwd uit arbeids- en vervangingsinkomens. Tabel 4.4 geeft voor kinderen van 0 tot 18 jaar in het Vlaamse Gewest weer hoe groot het aandeel is van vervangingsinkomens of uitkeringen in het bruto belastbaar inkomen van hun gezin.

Bijna 4 op de 10 minderjarigen leeft in een gezin met een inkomen dat volledig uit een arbeidsinkomen bestaat. Bij 30,9% van de kinderen bestaat het gezinsinkomen voor minder dan 10% uit uitkeringen, bij 10,1% voor meer dan de helft.

Het feit dat een gezinsinkomen voor een groot deel bestaat uit uitkeringen is een belangrijke indicatie voor een minder gunstige materiële situatie. De meeste uitkeringen zijn immers geplafonneerd en/of aan bepaalde inkomensgrenzen gekoppeld.

Er doen zich een aantal duidelijke verschillen voor tussen de leeftijds-categorieën. Het aandeel kinderen waarbij het inkomen volledig uit arbeid afkomstig is, neemt toe met de leeftijd en is veel groter bij kinderen van 6 tot 12 jaar (40,9%) en kinderen van 12 tot 18 jaar (48,4%) dan bij de jongste kinderen (20,1%). 58,8% van de kinderen jonger dan 3 jaar heeft een gezinsinkomen dat tot 25% bestaat uit uitkeringen, bij kinderen van 6 tot 12 jaar gaat het ongeveer om 41% van de kinderen.

Het feit dat heel wat ouders (en vooral moeders) in de eerste levensjaren hun arbeidsparticipatie onderbreken of terugschroeven en/of gebruikmaken van specifieke verlofstelsels die gepaard gaan met bepaalde uitkeringen (moederschapsrust, ouderschapsverlof, ...) heeft hier zeker – maar wellicht niet alleen – mee te maken.

We hebben ook berekend hoeveel kinderen leven in een gezin waarvan het inkomen gedeeltelijk uit leefloon bestaat. Een leefloon is immers een sterke indicator voor een materieel ongunstige leefsituatie. Niet-opgenomen cijfers tonen dat het in 2016 om 37 750 kinderen gaat, dit is 3,1% van alle minderjarigen. Bijna de helft van deze groep kinderen leeft van een gezinsinkomen dat voor minstens de helft uit leefloon bestaat.

1.4. Belang van kinderbijslag in het inkomen

In de voorgaande tabellen bekeken we het gezinsinkomen zonder de kinderbijslag mee te tellen. Doordat het inkomensbegrip van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming echter opgebouwd is uit afzonderlijke

componenten hebben we ook inkomensgegevens gevraagd waarbij kinderbijslag wel meegeteld is. Zo kan een vergelijking van de verdeling van de kinderen volgens beide inkomens (met en zonder kinderbijslag) een indicatie geven van het herverdelend effect en het belang van de kinderbijslag voor kinderen. Het gaat voor alle duidelijkheid om door de

KSZ geraamde kinderbijslagen, niet om de reëel ontvangen bedragen.

We bekijken de inkomensverdeling per gezinsvorm voor het jaar 2016, wat betekent dat het nog om de voormalige kinderbijslagregeling gaat en niet om het nieuwe Groeipakket dat sinds 2019 in Vlaanderen is gestart. Als we de verdeling voor

4.5 Kinderen naar gezinsinkomen met en zonder kinderbijslag per gezinsvorm

Inkomen	Kind bij (on)gehuwd paar		Kind bij alleenstaande ouder		Totaal kinderen	
	Zonder kinderbijslag	Met kinderbijslag	Zonder kinderbijslag	Met kinderbijslag	Zonder kinderbijslag	Met kinderbijslag
<15 000	4,0	2,1	19,9	6,8	6,3	2,8
15 000-<30 000	11,1	7,7	41,9	43,5	15,6	12,9
30 000-<45 000	16,5	15,5	21,7	29,4	17,3	17,5
45 000-<55 000	13,9	13,8	6,3	9,0	12,8	13,1
55 000-<60 000	7,3	7,5	1,8	2,5	6,5	6,7
60 000-<65 000	6,9	7,4	1,4	1,8	6,1	6,6
65 000-<75 000	11,9	13,1	1,7	2,3	10,4	11,5
75 000-<85 000	8,6	10,0	0,9	1,2	7,5	8,7
85 000-<100 000	8,0	9,6	0,7	0,9	6,9	8,3
>=100 000	10,3	12,4	0,9	1,0	8,9	10,7
Onbekend	1,5	1,0	2,8	1,6	1,7	1,1
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

4.5 Verdeling van minderjarigen naar gezinsinkomen volgens een inkomensbegrip zonder en met kinderbijslag - in euro - Vlaams Gewest - 2016
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming, Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

4.4 Kinderen naar aandeel van uitkeringen in het gezinsinkomen

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	Totaal
0%	20,1	31,6	40,9	48,4	38,6
0-10%	36,4	38,0	31,7	23,8	30,9
10-25%	22,4	12,2	9,3	8,7	11,6
25-50%	9,6	6,9	6,4	6,8	7,1
50-75%	2,9	2,6	2,6	3,1	2,8
75-100%	7,0	6,9	7,3	7,6	7,3
Onbekend	1,6	1,8	1,8	1,5	1,7
Totaal	100,0 (N=190 852)	100,0 (N=207 235)	100,0 (N=428 509)	100,0 (N=401 084)	100,0 (N=1 227 680)

4.4 Verdeling van de kinderen naar het aandeel van uitkeringen in het bruto belastbaar gezinsinkomen - in euro (exclusief kinderbijslag) per leeftijdsklasse - Vlaams Gewest - 2016
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming, Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

de minderjarigen vergelijken voor beide inkomensberekeningen (met of zonder kinderbijslag), dan zien we duidelijk een corrigerend effect van de kinderbijslag op het gezinsinkomen van kinderen. Die correctie is het meest zichtbaar in de laagste inkomenscategorieën. We mogen wel niet vergeten dat heel wat verschuivingen binnen de ruime inkomenscategorieën niet zichtbaar zijn.

Door de kinderbijslag mee te tellen in het inkomen, halveert de groep kinderen met een gezinsinkomen lager dan 15 000 euro (van 6,3% naar 2,8%). Ook het aandeel kinderen met gezinsinkomens tussen 15 000 en 30 000 euro neemt af wanneer we de kinderbijslag wel mee laten tellen in het bruto belastbaar inkomen,

maar de daling is minder sterk.

We zien daarnaast dat er zich in elke inkomensklasse een verschuiving voordoet waardoor het aandeel kinderen in de hogere inkomenscategorieën toeneemt. Dat is ook logisch. België heeft immers een sterk uitgebouwd universeel systeem van kinderbijslag. Elk gezinsinkomen stijgt door toedoen van de kinderbijslag.

Het sociaal corrigerend effect doet zich veel duidelijker voor als we de inkomensverdeling van kinderen per gezinstype bekijken. Het aandeel kinderen uit een eenoudergezin in de laagste inkomenscategorie ligt bijna 3 keer lager in de verdeling volgens inkomens met kinderbijslag dan in de verdeling zonder kinderbijslag

(6,8% versus 19,9%) en het aandeel kinderen met gezinsinkomen tussen 15 000 en 45 000 euro ligt hoger met kinderbijslag. Hoofdrede hiervan is wellicht het feit dat er in de voormalige kinderbijslagregeling een speciale toeslag bestond voor eenoudergezinnen met een beperkt inkomen, ongeacht het professioneel statuut van de alleenstaande ouder daar waar de toeslag voor tweeeoudergezinnen met een beperkt inkomen wel gekoppeld was aan langdurige werkloosheid, arbeidsongeschiktheid of pensionering.

2. OBJECTIEVE EN SUBJECTIEVE ARMOEDE BIJ KINDEREN OP BASIS VAN DE SILC-DATA

2.1. Armoede-indicatoren op kindniveau in het Vlaamse Gewest

11% van de kinderen leeft in een gezin met een verhoogd armoederisico, 17% heeft het moeilijk om rond te komen met het beschikbaar inkomen. De cijfers liggen heel wat hoger bij kinderen waarvan de ouder(s) weinig werk(t)(en) en bij kinderen uit eenoudergezin

Tabel 4.6 bevat cijfers over 3 indicatoren: het aandeel kinderen dat leeft in een gezin met een gestandaardiseerd beschikbaar inkomen onder de armoederisicodrempel (objectieve indicator), het aandeel kinderen waarvan de ouders aangeven (zeer) moeilijk rond te komen met het beschikbare inkomen (subjectieve indicator) en het aandeel kinderen dat om financiële redenen een aantal goederen niet heeft (bv. televisie, gsm, wasmachine, auto) of een aantal zaken om financiële

redenen niet kan doen (bv. huis niet degelijk verwarmen, onverwachte noodzakelijke uitgaven uit eigen middelen betalen, jaarlijks een week op vakantie gaan, ...). We spreken van ernstige materiële deprivatie als het gezin zich minstens 4 van de 9 bevraagde items niet kan veroorloven. Omwille van het beperkt aantal kinderen per leeftijdscategorie geven we enkel cijfers voor kinderen van 0 tot 18 jaar en combineren we gegevens uit 3 SILC-enquêtes (2015-2016-2017).

4.6 Armoede-indicatoren op kindniveau

	Aandeel kinderen onder de armoederisicogrens ⁽¹⁾	Aandeel kinderen in subjectieve armoede	Aandeel kinderen in ernstige materiële deprivatie
Kinderen 0-18 jaar	11	17	4
Gezinssituatie			
Eenoudergezin	33	40	12
Kind bij koppel met 1 kind	7	11	1
Kind bij koppel met 2 kinderen	3	8	1
Kind bij koppel met 3 of meer kinderen	15	19	5
Werkintensiteit ⁽²⁾			
Zeer lage werkintensiteit	77	73	26
Lage werkintensiteit	35	45	11
Middelmatige werkintensiteit	17	25	3
Hoge werkintensiteit	3	13	2
Zeer hoge werkintensiteit	3	7	1
Herkomst			
Kind in EU-gezin	6	12	2
Kind in niet-EU-gezin	36	41	11

4.6 Armoede-indicatoren op kindniveau (kinderen onder de 18 jaar) naar gezinstype, werkintensiteit en herkomst - Vlaams Gewest - 2017
Bron: EU-SILC, Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen op basis van de EU-SILC-enquêtes 2015-2017
(1) Armoedegrens: 60% van het mediaan beschikbaar jaarinkomen per persoon, in België
(2) Uitgedrukt in aantal maanden waarin de volwassenen in het gezin hebben gewerkt, ongeacht het aantal arbeidsuren, op het totale aantal potentiële maanden

De **eerste kolom** van tabel 4.6 bevat cijfers over het aandeel kinderen dat leeft in een gezin onder de armoedegrens. Er is sprake van ‘at-risk-of-poverty’ of verhoogd armoederisico als het gezin een gestandaardiseerd beschikbaar inkomen per persoon heeft dat lager ligt dan 60% van het mediaan beschikbaar inkomen van het land. Het mediaan beschikbaar inkomen in 2017 was 22 784 euro per jaar. Na standaardisatie volgens de samenstelling van het gezin ligt de armoedegrens voor een gezin met 2 volwassenen en 2 kinderen op 28 707 euro per jaar. We nemen de Belgische norm omdat de fiscaliteit en de sociale zekerheid – de belangrijkste herverdelingsmechanismen – vooral een federale bevoegdheid zijn.

Algemeen is er een verhoogd armoederisico bij 11% van de kinderen onder de 18 jaar. Uit niet-opgenomen cijfers weten we dat het armoederisico hoger ligt bij kinderen tussen 12 en 18 jaar (14%) dan bij kinderen jonger dan 12 jaar.

Bekijken we de cijfers per *gezinstype*, dan is er een groot verschil tussen kinderen in een eenoudergezin en kinderen in een tweeoudergezin. 33% van de kinderen in een eenoudergezin kent een verhoogd armoederisico. Opmerkelijk is ook

het verschil naargelang het aantal kinderen in het gezin. Het verhoogd armoederisico ligt duidelijk hoger bij grote gezinnen met minstens 3 kinderen (15%) dan bij gezinnen met 1 of 2 kinderen.

Ook de *intensiteit van de arbeidsparticipatie* in het gezin blijkt een belangrijke determinant van het armoederisico te zijn. Werkintensiteit (WI) wordt begrepen als het aantal maanden dat de volwassenen in dat gezin hebben gewerkt (ongeacht het aantal arbeidsuren) t.o.v. het aantal maanden dat ze hadden kunnen werken. Het armoederisico blijkt quasi lineair af te nemen naarmate de arbeidsparticipatie van de ouders toeneemt. De cijfers zijn markant. 77% van de kinderen in een gezin met een zeer lage werkintensiteit ($WI < 0,2$) kent een verhoogd risico op armoede. Bij een werkintensiteit tussen 0,2 en 0,45 is dat 35% en bij een zeer hoge werkintensiteit ($WI > 0,85$) bedraagt het armoederisico 3%.

Het armoederisico verschilt ook naargelang het *land van herkomst van de ouders*. 36% van de kinderen met minstens 1 ouder die geboren is in een land buiten de EU, kent een verhoogd armoederisico. Bij kinderen in een gezin waar alle volwassenen geboren zijn in een EU-land is dat 6%.

In de **tweede kolom** van tabel 4.6 geven we cijfers weer over de subjectieve armoede. Tijdens de enquête wordt immers ook gevraagd of het gezin het moeilijk heeft om rond te komen met het beschikbaar inkomen.

17% van de kinderen leeft in een gezin waarvan de referentiepersoon stelt dat het moeilijk of zeer moeilijk is om de eindjes aan elkaar te knopen. Opnieuw zien we dat kinderen uit een eenoudergezin, kinderen uit een gezin met lage werkintensiteit en kinderen met een ouder van niet-EU-herkomst een minder gunstige materiële situatie kennen.

De **derde kolom** in tabel 4.6 geeft aan voor hoeveel kinderen aangegeven werd dat het gezin zich minstens 4 zaken niet kon veroorloven. We spreken dan van een situatie van ernstige materiële deprivatie.

Deze deprivatie komt veel minder voor dan de andere 2 indicatoren. 4% van de kinderen bevindt zich in deze ongunstige situatie. In gezinnen met een zeer lage werkintensiteit ligt de ernstige deprivatie aanzienlijk hoger (26%).

2.2. Internationale situering kinderen onder de armoederisicodrempel

Aangezien de SILC-enquête in alle 28 landen van de EU wordt afgenomen, kunnen we de situatie van Vlaanderen goed internationaal situeren.

Tabel 4.7 schetst het aandeel kinderen met een verhoogd armoederiscio in de EU-28-landen voor de leeftijdsgroep 0 tot 18 jaar, zowel per gezinstype als in het algemeen voor kinderen jonger dan 18 jaar. De landen staan in stijgende

lijn geordend volgens het algemene armoederisicocijfer voor 2017.

Denemarken en Finland kennen duidelijk het laagste aandeel kinderen onder de armoederisicodrempel. In Roemenië ligt dat aandeel het hoogst met 32,2% kinderen onder de armoedegrens. Ook in Bulgarije, Spanje, Italië en Litouwen leven meer dan 1 op de 4 kinderen onder de armoederisicodrempel. Vlaanderen situeert zich bij de landen met een relatief laag armoederisicocijfer. België situeert zich in het midden.

Tabel 4.7 geeft de armoederisicocijfers ook weer per gezinstype. In de meeste landen ligt het armoederisico hoger bij eenoudergezinnen, maar in sommige landen, zoals Roemenië, Bulgarije en Portugal, hebben eerder grote gezinnen met 3 of meer kinderen een minder gunstige materiële situatie.

4.7 Internationale situering kinderen en gezinnen met verhoogd armoederisico per gezinstype ⁽¹⁾

	Eenoudergezin	Tweeoudergezin met 1 kind	Tweeoudergezin met 2 kinderen	Tweeoudergezin met 3 kinderen	Kinderen jonger dan 18 jaar
Denemarken	23,7	4,4	4,3	8,9	10,0
Finland	19,5	4,9	5,3	12,3	10,2
Vlaams Gewest	33,0	7,0	3,0	15,0	11,0
Tsjechië	31,4	7,0	6,2	17,4	11,6
Slovenië	30,0	9,8	10,2	13,4	12,8
Polen	23,3	14,5	14,2	14,7	14,0
Nederland	35,7	9,0	6,7	16,2	14,4
Hongarije	31,2	16,2	12,2	14,2	14,8
Duitsland	33,2	8,3	8,4	19,5	15,2
Cyprus	25,2	14,9	11,0	17,5	16,5
Estland	28,9	12,8	12,1	19,5	16,5
Ierland	44,1	7,8	8,6	19,1	17,0
Letland	34,3	13,4	14,4	19,8	18,4
België	39,7	12,7	8,5	19,1	18,6
Zweden	36,0	10,6	10,9	20,4	18,6
Oostenrijk	31,4	12,3	14,9	26,8	19,1
Frankrijk	32,6	8,9	10,4	26,3	19,1
Slovakije	37,3	9,8	14,7	35,4	19,9
Portugal	33,1	12,4	16,9	41,4	20,7
Malta	42,9	11,1	14,5	35,5	21,2
Verenigd Koninkrijk	39,8	11,1	13,4	31,1	21,3
Kroatië	37,2	15,7	10,7	31,3	21,4
Luxemburg	46,2	17,3	15,8	26,7	22,8
Griekenland	30,3	18,6	22,8	24,4	24,5
Litouwen	48,4	11,7	18,2	44,3	25,7
Italië	37,8	18,4	20,2	37,1	26,4
Spanje	40,6	19,3	22,4	43,9	28,3
Bulgarije	35,7	12,0	21,7	65,0	29,2
Roemenië	31,2	13,2	26,3	61,9	32,2

4.7 Percentage kinderen onder de 18 jaar met verhoogd armoederisico na sociale transfers naar gezinstype - 2016
Bronnen: Eurostat, website EU-SILC, Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen op basis van de EU-SILC-enquêtes 2015-2017
(1) Met een (voor gezinsgrootte gecorrigeerd) inkomen dat lager is dan 60% van het mediaaninkomen van het betreffende land

3. KINDEREN VOOR WIE VERHOOGDE KINDERBIJSLAG WORDT UITBETAALD OMWILLE VAN BEPERKT INKOMEN

Op 1 januari 2019 ging in Vlaanderen het Groeipakket* van start, de nieuwe Vlaamse kinderbijslag die werd uitgewerkt in navolging van de zesde staatshervorming. Een van de belangrijkste vernieuwingen is dat er een nieuw systeem van inkomensselectiviteit werd ingevoerd (zie verder voor meer details).

We schetsen eerst de cijfers op basis van de voormalige regeling en nemen dan cijfers op die aantonen in welke mate het Groeipakket het aandeel begunstigden op sociale toeslag heeft doen toenemen.

3.1. Cijfers over gewaarborgde kinderbijslag en verhoogde kinderbijslag in de voormalige kinderbijslagregeling

Sinds 2015 stijgt het aantal minderjarigen waarvoor gewaarborgde kinderbijslag werd uitbetaald. 10,7% van de minderjarigen kreeg een verhoogde kinderbijslag omwille van een beperkt gezinsinkomen in bepaalde socio-professionele situaties

De voormalige reglementering rond kinderbijslag kende een aantal regelingen waarbij meer kinderbijslag werd uitbetaald aan gezinnen met een beperkt inkomen. Het ging niet alleen om de gewaarborgde kinderbijslag, maar ook om de zogenaamde sociale toeslagen.

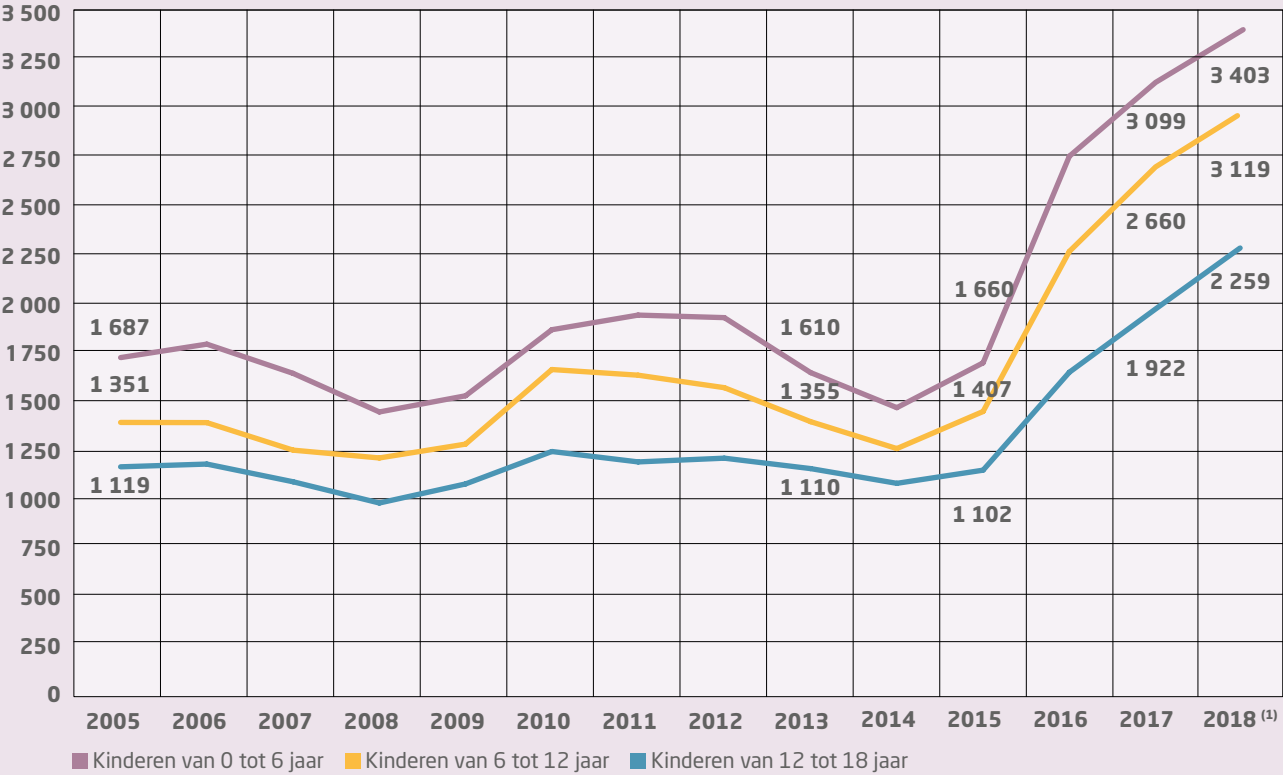
Gewaarborgde kinderbijslag werd toegekend wanneer de personen die de verzorging van het kind op zich namen

geen toereikende bestaansmiddelen hadden en geen aanspraak konden maken op een kinderbijslagregeling. Leefloontrekkers kregen deze bijslag automatisch zonder bijkomend onderzoek naar bestaansmiddelen.

In 2018 (situatie eind juni) waren er 8781 minderjarigen voor wie gewaarborgde kinderbijslag werd uitbetaald, ongeveer 0,7% van de kinderen onder de 18 jaar. 2018 kende in elke leeftijdscategorie duidelijk meer kinderen met gewaarborgde kinderbijslag dan in voorgaande jaren (zie grafiek 4.8). Het aantal kinderen met gewaarborgde kinderbijslag lag 10,3% hoger dan in 2017. In vergelijking met 2013 was het aantal kinderen met gewaarborgde kinderbijslag meer dan verdubbeld. Wellicht vormde de instroom van vluchtelingen hiervoor een belangrijke verklaring.

* Voor meer info over het Groeipakket, zie www.groeipakket.be

4.8 Evolutie aantal kinderen in stelsel gewaarborgde kinderbijslag

4.8 Evolutie aantal kinderen in stelsel gewaarborgde kinderbijslag - Vlaams Gewest
Bron: FAMIFED, website
(1) Voor 2018 gaat het om cijfers over de situatie op 30 juni

FAMIFED publiceert ook cijfers over het aantal kinderen in het algemeen stelsel dat een verhoogde toeslag ontving omwille van een beperkt inkomen.

Die toeslagen waren wel gekoppeld aan bepaalde situaties inzake arbeid (werkloos of gepensioneerd), gezin (eenoudergezin) of gezondheid

(invaliditeit of langdurige ziekte van de rechthebbende).

Tabel 4.9 geeft aan dat 10,7% van de minderjarigen (136 375 kinderen) een verhoogde kinderbijslag kreeg op basis van de vermelde situaties.

Bij kinderen jonger dan 6 jaar bedroeg het aandeel 8,4%, bij de 12- tot 18-jarigen ging het om 12,6%.

T.o.v. midden 2017 waren er 8342 kinderen minder die een toeslag kregen.

4.9 Aantal kinderen met verhoogde kinderbijslag door beperkt gezinsinkomen (voormalige regeling)

	Kinderen jonger dan 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	Totaal
Eenoudergezin	11 986	18 967	20 424	51 377
Langdurige werkloosheid/pensionering	13 373	15 631	14 761	43 765
Invaliditeit	8 710	14 237	18 286	41 233
Totaal	34 069	48 835	53 471	136 375
Aandeel kinderen met sociale toeslag t.o.v. het totaal aantal kinderen met kinderbijslag	8,4%	10,9%	12,6%	10,7%

4.9 Aantal minderjarigen dat een sociale toeslag krijgt - Vlaams Gewest - juni 2018
Bron: FAMIFED, website, Halfjaarlijkse statistieken

3.2. Cijfers Groeipakket over
aandeel kinderen met sociale
toeslag

Een van de belangrijkste nieuwigheden in het Groeipakket is de invoering van een systeem van inkomensselectiviteit. De belangrijkste kenmerken van het nieuwe systeem zijn dat:

- De toekenning van de sociale toeslag veel automatisch verloopt.
- Niet meer voldaan moet worden aan socio-professionele situaties om een sociale toeslag te krijgen, enkel de hoogte van het inkomen bepaalt het recht.
- Het nieuwe systeem van inkomensselectiviteit niet alleen wordt ingevoerd voor de kinderen geboren vanaf 2019, maar ook voor de kinderen geboren voor 2019.

- De bestaande inkomensgrens (30 984 euro per jaar) behouden werd zodat niemand het recht op toeslag kon verliezen.
- Kinderen geboren voor 2019 de oude ranggebonden toeslagbedragen behouden, maar kinderen geboren vanaf 2019 nieuwe toeslagbedragen krijgen (51 euro per kind per maand voor kleine gezinnen, 81,6 euro per kind per maand voor grote gezinnen vanaf 3 kinderen).
- Er voor nieuwe grote gezinnen een tweede inkomensgrens (61 200 euro) en een nieuw toeslagbedrag (61,2 euro per kind per maand) is voorzien.

Dit betekent dat de invoering van het Groeipakket leidt tot een uitbreiding van het aantal kinderen met sociale toeslag. Tabel 4.10 toont aan hoe groot deze

uitbreiding is, zowel in absolute aantallen als in het aandeel kinderen met een toeslag omwille van beperkt inkomen. We vergelijken enkel de kinderen met een sociale toeslag omwille van een inkomen onder de inkomensgrens van 30 984 euro.

De invoering van het Groeipakket zorgt bijna voor een verdubbeling van het aantal minderjarigen met sociale toeslag omwille van een inkomen onder de inkomensgrens van 30 984 euro. 137 596 kinderen krijgen door het Groeipakket een sociale toeslag die ze voorheen niet kregen. Meer dan 1 op de 5 kinderen krijgt nu een sociale toeslag bovenop de basisbedragen. De stijging is het opmerkelijkst bij de jongste kinderen. Uit niet-opgenomen cijfers weten we dat in het Groeipakket 20,6% van de kinderen jonger dan 3 jaar een sociale toeslag krijgt.

4. VERHOOGDE TEGEMOETKOMING IN DE ZIEKTEVERZEKERING

In de ziekteverzekering bestaat er een systeem van een verhoogde tegemoetkoming voor personen die het financieel moeilijker hebben. Dit systeem voorziet in lagere persoonlijke bijdragen voor medische prestaties en hospitalisaties.

In het nieuwe systeem dat sinds begin 2014 bestaat, zijn er diverse mogelijkheden om recht te krijgen op de verhoogde tegemoetkoming. Enerzijds heeft iedereen die bepaalde sociale uitkeringen krijgt (leefloon, verhoogde kinderbijslag voor een kind met een handicap van minstens 66%, ...) automatisch recht op de tegemoetkoming. Anderzijds kan iedereen met een beperkt inkomen ook in aanmerking komen na een inkomensonderzoek.

In het Vlaamse Gewest heeft 13,8% van de kinderen jonger dan 5 jaar recht op een verhoogde tegemoetkoming. Bij 15- tot 20-jarigen loopt het aandeel op tot 16,3%. In elke leeftijdscategorie zien we een toename van het aantal kinderen met verhoogde tegemoetkoming t.o.v. 2017. Er bestaan verschillen tussen de provincies. In Antwerpen is het aandeel kinderen met recht op een verhoogde tegemoetkoming duidelijk groter dan in de andere provincies en heeft meer dan 1 op de 5 kinderen tussen 0 en 20 jaar recht op de verhoogde tegemoetkoming. In Vlaams-Brabant ligt het aandeel in alle leeftijdscategorieën het laagst. Het aandeel kinderen met recht op de verhoogde tegemoetkoming neemt in elke provincie toe met de leeftijd,

maar de toename is duidelijk groter in Limburg (11,6% bij de kinderen jonger dan 5 jaar, 17,5% bij jongeren tussen 15 en 20 jaar).

De cijfers over het aantal/aandeel rechthebbenden kunnen nader bekeken worden naargelang dit recht automatisch of na inkomensonderzoek verkregen werd. Uit niet-opgenomen cijfers blijkt dat in elke leeftijdscategorie het aandeel kinderen in een gezin met automatisch recht lager ligt dan het aandeel kinderen in een gezin met recht na een aangetoond beperkt inkomen. Meer dan twee derde van de kinderen die een verhoogde tegemoetkoming krijgen, kreeg die na inkomensonderzoek.

4.10 Aandeel kinderen met sociale toeslagen door beperkt gezinsinkomen voor en na invoering Groeipakket ⁽¹⁾

		Kinderen jonger dan 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	Totaal
Kinderen met sociale toeslag of gewaarborgde gezinsbijslag voor invoering Groeipakket ⁽²⁾	Aandeel	37 472	51 954	55 730	145 156
	Aantal %	9,2	11,6	13,2	11,4
Kinderen met sociale toeslag na invoering Groeipakket ⁽³⁾	Aandeel	88 269	99 879	94 606	282 754
	Aantal %	21,6	22,2	22,4	22,1

4.10 Aantal minderjarigen met sociale toeslag in kinderbijslagregeling
Bronnen: FAMIFED, website, Halfjaarlijkse statistieken Kind en Gezin
(1) Doordat de inkomensgrens uit het oude systeem als eerste inkomensgrens overgenomen werd in het nieuwe systeem, kan de vergelijking zuiver gemaakt worden
(2) Cijfers midden juni 2018
(3) Cijfers januari 2019, kinderen met sociale toeslag in groot gezin met inkomen tussen inkomensgrenzen van 30 984 euro en 61 200 euro werden niet meegeteld

4.11 Aantal kinderen met verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering

		0- tot 5-jarigen		5- tot 10-jarigen		10- tot 15-jarigen		15- tot 20-jarigen	
		Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Vlaams Gewest	2017	45 461	13,5	53 572	14,6	53 464	15,5	54 409	15,9
	2018	46 152	13,8	55 549	15,2	56 073	15,8	55 356	16,3
Antwerpen		19 740	19,5	22 990	21,3	21 962	21,5	20 086	20,8
Limburg		4 765	11,6	6 514	14,2	7 151	16,1	7 584	17,5
Oost-Vlaanderen		9 756	12,7	11 633	13,7	11 868	14,2	12 040	15,4
Vlaams-Brabant		6 118	10,3	7 190	10,9	7 417	11,3	7 377	11,8
West-Vlaanderen		5 773	10,3	7 222	11,8	7 675	12,7	8 269	13,9

4.11 Aantal en aandeel kinderen in ziekteverzekering in gezin met recht op een verhoogde tegemoetkoming per leeftijd en per provincie - Vlaams Gewest
Bron: RIZIV-toestand op 30 juni 2018

5. SCHOOLTOELAGEN

In het Vlaamse onderwijs is er een systeem van school- en studietoelagen waarbij leerlingen uit een gezin met een beperkt gezinsinkomen extra toelagen ontvangen om de school- en studiekosten makkelijker te kunnen betalen. In totaal worden er in het schooljaar 2017-2018 58 501 toelagen toegekend aan kleuters en respectievelijk 121 933 en 131 134 aan kinderen uit het lager en secundair onderwijs.

De hoogte van die toelage varieert volgens de grootte van het inkomen en het aantal kinderen ten laste. De gemiddelde schooltoelage per jaar lag in 2017-2018 voor de kleuters op ongeveer 95 euro, voor de lagereschool-kinderen op 132 euro en voor de leerlingen secundair onderwijs op 454 euro.

4.12 Aantal toegekende schooltoelagen

Schooljaar	Kleuteronderwijs	Lager onderwijs	Secundair onderwijs
2011-2012	50 507	99 234	117 765
2012-2013	51 368	101 601	120 993
2013-2014	52 818	103 304	118 291
2014-2015	54 362	109 851	122 491
2015-2016	56 195	116 564	126 913
2016-2017	56 672	116 979	127 137
2017-2018	58 501	121 933	131 134

4.12 Aantal kinderen waarvoor een schooltoelage wordt toegekend - Vlaamse Gemeenschap
Bron: Departement Onderwijs, Statistische jaarboeken van het Vlaamse Onderwijs - situatie op 20 augustus 2018

6. KINDEREN IN KANSARMOEDE

Lichte stijging van de kansarmoede bij zeer jonge kinderen. Vooral kansarmoede bij kinderen met een moeder van niet-Belgische origine. Kansarmoede-index duidelijker hoger in steden

6.1. Toelichting over de registratie- en berekeningswijze van de kansarmoedecijfers

Tijdens hun contacten met gezinnen gaan de lokale teams van Kind en Gezin na of er signalen zijn van kansarmoede. Kansarmoede is meer dan inkomensarmoede. Het is een multi-dimensioneel concept waarbij we de situatie beschouwen op meerdere levensdomeinen. We definiëren kansarmoede dan ook als een duurzame toestand waarbij mensen beperkt worden in hun kansen om voldoende deel te nemen aan maatschappelijk hooggewaardeerde goederen, zoals onderwijs, arbeid en huisvesting.

Op basis van deze definitie bekijken we de situatie voor 6 verschillende levensdomeinen/dimensies. Het gaat om:

- het maandinkomen van het gezin,
- de opleiding van de ouders,
- de arbeidssituatie van de ouders,
- de kwaliteit van de huisvesting,
- het stimulatieniveau van de kinderen,
- de gezondheid.

Per levensdomein werd een ondergrens bepaald. Elk criterium wordt afzonderlijk beoordeeld. Wanneer de leef-omstandigheden van een gezin bij 3 of meer van deze 6 criteria zich op of onder de ondergrens bevinden, dan spreken we over kansarmoede in het gezin.

De inschatting van kansarmoede gebeurt voor alle borelingen waarmee Kind en Gezin minstens 1 contact gehad heeft, dus voor meer dan 97% van de populatie wonend in het Vlaamse Gewest.

Daarbij is het nuttig om te weten dat kinderen die niet in Vlaanderen geboren zijn, maar er wel wonen, toch meegeteld worden. De index moeten we dus begrijpen als een cijfer over de zeer jonge kinderen die op de laatste dag van het meest recente jaar in Vlaanderen wonen.

De kansarmoederegistratie gebeurt eenmalig (doorgaans in de eerste maanden na de geboorte) en moet als een momentopname beschouwd worden. De wijzigingen die zich in de daaropvolgende maanden/jaren in de levensomstandigheden van een gezin voordoen worden dus niet gecapteerd in de cijfers.

Om de evolutie van kansarmoede bij zeer jonge kinderen op te volgen, wordt per jaar de kansarmoedeindex berekend aan de hand van onderstaande formule:*

* Formule

KA-index:
$$\frac{\text{Aantal kinderen geboren in X, X-1 en X-2 dat leeft in kansarmoede en dat woont in het betreffende gebied op 31 december van het jaar X}}{\text{Totaal aantal kinderen geboren in X, X-1 en X-2 en dat woont in het betreffende gebied op 31 december van het jaar X}} \times 100$$

6.2. Impact van berekeningswijze voor de interpretatie van evoluties van de kansarmoede-index

We merken dat evoluties in de kansarmoede-index vaak gebruikt worden om het succes of falen van beleid aan te duiden. Uiteraard is de kansarmoede-index een belangrijk signaal voor beleidsmakers, maar de registratie- en berekeningswijze heeft wel enkele belangrijke implicaties. Volgende zaken moeten dan ook in het achterhoofd gehouden worden als men de index wil gebruiken om beleid te beoordelen:

- Kind en Gezin beoordeelt kansarmoede enkel voor zeer jonge kinderen. Inspanningen of trajecten die opgezet worden voor alle gezinnen/kinderen in (kans)armoede vertalen zich daarom niet onmiddellijk in een daling van de cijfers.

- De registratie is een momentopname, inspanningen of trajecten die in de concrete gezinnen opgezet worden, leiden niet tot een nieuwe beoordeling van de kansarmoede in dat gezin.
- Door de berekeningswijze is de index ook gevoelig voor verhuisbewegingen en voor de instroom van inwijkelingen (waar bv. lokale besturen niet altijd vat op hebben).
- Door de ‘rollende’ berekening van de index werken kansarmoedecijfers uit een bepaald geboortjaar 3 jaar door op de index.
- Kansarmoede wordt bekeken voor 6 levensdomeinen, inspanningen die zich op andere zaken richten, zullen niet zichtbaar worden in de cijfers.
- Werken aan meer structurele factoren (zoals opleidingsniveau, arbeidssituatie) zal pas na geruime tijd effect hebben. Zeker het criterium opleidingsniveau valt niet altijd op

korte termijn gemakkelijk aan te pakken. Vele investeringen zullen dan ook pas bij nieuwe gezinnen/kinderen tot betere kansarmoedecijfers leiden.

De kansarmoede-index lijkt ons dan ook minder geschikt om het succes of falen van recente beleidsinspanningen aan te tonen. De index is vooral een signaalindicator die aangeeft dat heel wat kinderen opgroeien in een minder kansrijke omgeving en dat er absoluut beleidsinspanningen nodig zijn om deze groep kinderen uit kansarmoede te halen. Door haar multi-dimensioneel karakter en door het feit dat de beoordeling voor nagenoeg de hele populatie gebeurt, is het volgens ons ook een heel belangrijke indicator (vergeleken met bv. cijfers over inkomensarmoede op basis van een beperkte steekproef van kinderen).

6.3. Evolutie van de kansarmoede-index per provincie en naar type gemeente

De kansarmoede-index 2018 voor het Vlaamse Gewest bedraagt 14,05% en ligt 0,29 procentpunt hoger dan de kans-

armoede-index van 2017 (zie tabel 4.13). De kansarmoede-index verschilt naargelang de provincie. In Antwerpen ligt de index met 18% het hoogst, in Vlaams-Brabant het laagst met 8,3%. De kansarmoede-index van de provincies Limburg, Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen bedragen respectievelijk

14,4%, 13,5% en 13,2%. We zien in 4 van de 5 provincies een toename, enkel in Vlaams-Brabant ligt de index op het niveau van 2017.

In geen enkele provincie nam de index met meer dan 0,5 procentpunt toe.

4.13 Kansarmoede-index per provincie

	2015	2016	2017	2018
Antwerpen	15,3	16,2	17,6	18,0
Limburg	12,6	13,8	14,2	14,4
Oost-Vlaanderen	11,9	12,1	13,0	13,5
West-Vlaanderen	10,5	11,7	12,9	13,2
Vlaams-Brabant	7,2	8,0	8,3	8,3
Vlaams Gewest	12,01	12,82	13,76	14,05

4.13 Kansarmoede-index naargelang de provincie (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Mirage

Hoewel we in deze publicatie niet ingaan op de gemeentelijke kansarmoede-indexen (zie hiervoor www.kindengezin.be/cijfers-en-rapporten) schetsen we wel de verschillen die zich voordoen tussen types van gemeenten. Als we de 300 Vlaamse gemeenten indelen volgens de VRIND-indeling*, dan stellen we vast dat kans-armoede zich meer voordoet in steden dan in

kleinere gemeenten (zie tabel 4.14). De index van de groot- en centrumsteden ligt veel hoger dan de index van randgemeenten of plattelandsgemeenten.

* VRIND: Ruimtelijke indeling van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen

Zelfs binnen de steden zijn er duidelijke verschillen tussen structuurondersteunende steden (zoals Diest), centrumsteden (zoals Leuven, Roeselare en Mechelen) en de grootsteden Gent en Antwerpen. Als we de evolutie van de index bekijken, zien we dat de stijging zich niet in alle types gemeenten voordoet.

4.14 Kansarmoede-index naar type gemeente

Type gemeenten volgens VRIND-indeling	2017	2018
Grootsteden	27,6	28,0
Centrumsteden	18,6	19,0
Kleinstedelijk provinciaal gebied	15,6	15,4
Structuurondersteunende steden	12,5	13,1
Grootstedelijke rand	8,5	8,1
Regionaalstedelijke rand	8,7	8,5
Overgangsgebied	8,0	8,4
Stedelijk gebied rond Brussel	8,3	8,2
Platteland	6,7	7,2
Totaal	13,8	14,1

4.14 Kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen, naar type gemeente in Vlaams Gewest - 2017-2018 (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Mirage

6.4. Kansarmoede-index naar origine van de moeder

De kansarmoede-index bij kinderen waarvan de moeder bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had, ligt met 33,6% heel wat hoger dan de 6% bij kinderen met een moeder van Belgische origine. Bij de kinderen met een moeder van Belgische origine ligt de kansarmoede-index het laagst in Vlaams-Brabant (3,5%) en het hoogst in West-Vlaanderen (7,2%) en Limburg (7,1%). Bij kinderen met een moeder van niet-Belgische origine ligt de kansarmoede-index eveneens het laagst in Vlaams-Brabant (19,3%) en het hoogst in West-Vlaanderen (40%).

4.15 Kansarmoede-index naar origine van de moeder per provincie

	Belgische origine	Niet-Belgische origine	Totaal
Antwerpen	6,2	37,8	18,0
Vlaams-Brabant	3,5	19,3	8,3
West-Vlaanderen	7,2	40,0	13,2
Oost-Vlaanderen	5,9	35,0	13,5
Limburg	7,1	33,0	14,4
Vlaams Gewest	6,0	33,6	14,1

4.15 Kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen naar origine van de moeder, naargelang de provincie - 2018 (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Mirage

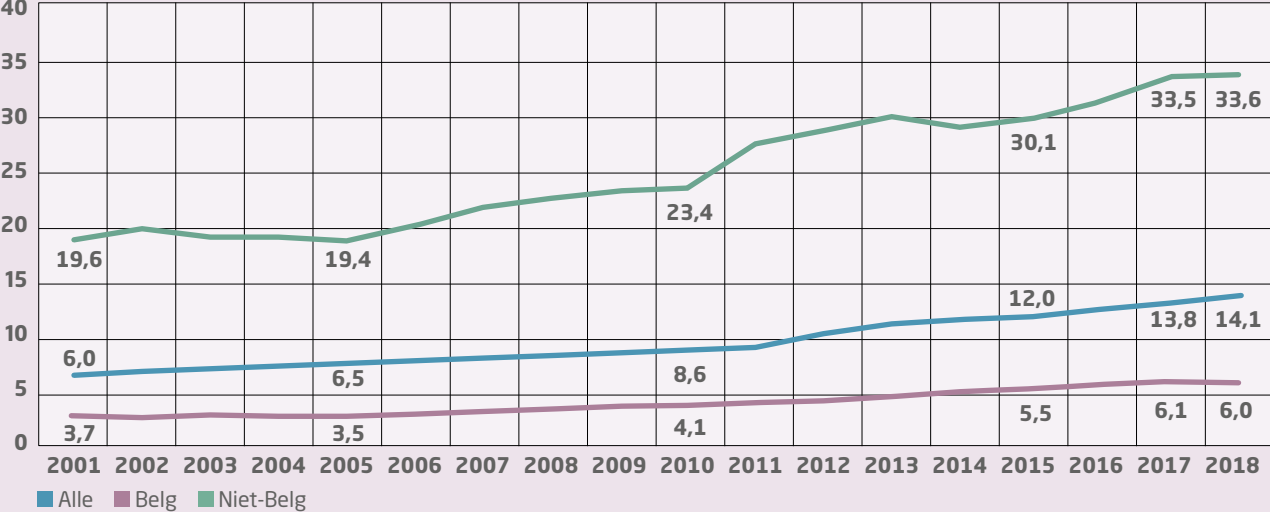
In grafiek 4.16 is de evolutie weergegeven sinds 2001 voor het Vlaamse Gewest, opgesplitst per origine van de moeder (Belg/niet-Belg). De kansarmoede-index van 2018 ligt 8,1 procentpunten hoger dan in 2001. Tot 2005 steeg de index maar heel beperkt, vanaf 2005 nam de index jaar na jaar toe. De sterke stijging die zich sinds 2010 voordeed, kende in 2014 een afvlakking, maar nam van 2015 tot 2017 terug sterker toe. Dat de stijging vanaf 2010 duidelijker is, heeft ook te maken met wijzigingen in de registratiewijze waardoor beter kan opgevolgd worden wanneer de kansarmoede nog niet beoordeeld werd in een gezin. Grafiek 4.16 toont duidelijk aan dat de algemene index beïnvloed wordt door de (sterkere) stijging van de kansarmoede-

index bij kinderen met een moeder van niet-Belgische origine. Zo zien we dat de kansarmoede-index 2018 bij kinderen met een moeder van niet-Belgische origine 10 procentpunten hoger ligt dan deze van 2010 en 14 procentpunten hoger dan in 2001. Ook het feit dat het aandeel kinderen met een moeder van niet-Belgische origine in Vlaanderen de laatste jaren is blijven stijgen, verklaart mee de stijging van de algemene index. Dat de index van kinderen met een moeder van niet-Belgische origine hoger ligt, verbaast an sich niet omdat we in hoofdstukken 2 en 3 vaststelden dat de inkomens- en arbeidssituatie bij kinderen van vreemde herkomst minder gunstig is. Maar uiteraard is het een probleem. Dat het probleem blijft toenemen binnen

deze groep kan wijzen op verslechterende omstandigheden bij de gezinnen en/of op een wijziging van het profiel van gezinnen van vreemde herkomst.

Uit niet-opgenomen cijfers weten we dat er zich grote verschillen voordoen naargelang de origine van de moeder. De index 2018 ligt het hoogst bij kinderen met een moeder van Afrikaanse origine. 37,8% van de kinderen met een moeder van Maghreb origine groeit op in kansarmoede, bij kinderen met een moeder met origine van een ander Afrikaans land gaat het zelfs om bijna de helft van de kinderen (48%). Voor kinderen met een moeder met origine uit het Oostelijk deel van de Europese Unie bedraagt de index 24%.

4.16 Evolutie kansarmoede-index Vlaams Gewest naar origine van de moeder

4.16 Evolutie van de kansarmoede-index sinds 2001 naar origine van de moeder - Vlaams Gewest (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

6.5. Woonplaats en herkomst van de kinderen en gezinnen in kansarmoede

Tabel 4.17 geeft aan dat 50,7% van de kinderen in kansarmoede leeft in 13 steden (de 2 grootsteden en

de 11 andere centrumsteden), 7,2% leeft op het platteland.

Kansarmoede is ontegensprekelijk sterker aanwezig in de steden maar kan tegelijk niet losgekoppeld worden van de origine van de moeder.

64,5% van de kinderen die opgroeien in kansarmoede heeft een moeder die bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had. Er doen zich wel opmerkelijke verschillen voor tussen de provincies.

4.17 Woonplaats kinderen in kansarmoede naar type gemeente

Type gemeente (VRIND-indeling)	Aandeel 2016	Aandeel 2017	Aandeel 2018
Grootsteden	32,3	32,5	32,3
Centrumsteden	18,3	18,4	18,4
Overgangsgebied	12,5	12,1	12,5
Kleinstedelijk provinciaal	12,0	11,7	11,3
Structuurondersteunende steden	9,5	9,4	9,8
Platteland	6,5	7,1	7,2
Regionaalstedelijke rand	3,3	3,5	3,3
Stedelijk gebied rond Brussel	2,7	2,7	2,6
Grootstedelijke rand	2,7	2,7	2,5
Vlaams Gewest	100,0	100,0	100,0

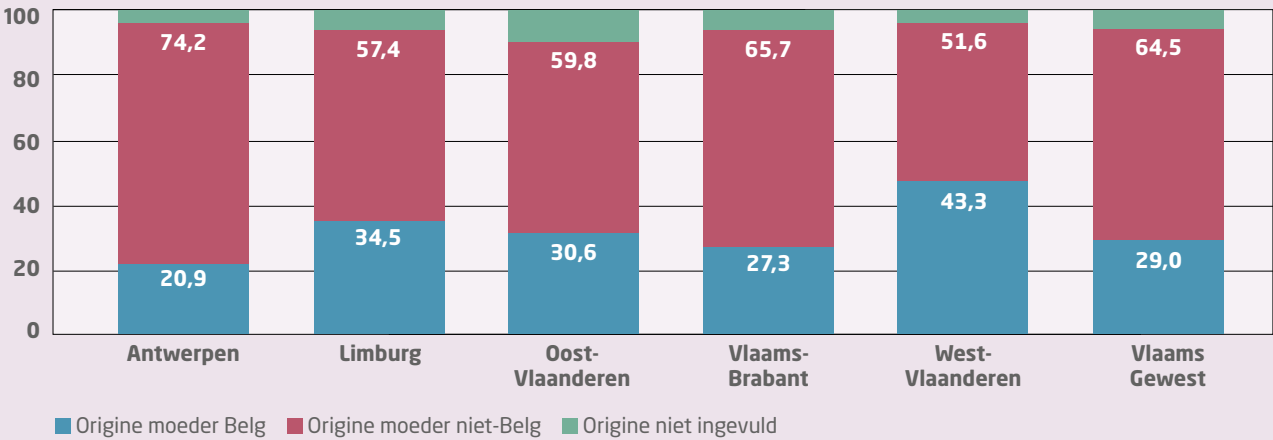
4.17 Woonplaats kinderen die leven in kansarmoede naar type gemeente in Vlaams Gewest (percentage) - 2016-2018
Bron: Kind en Gezin - Mirage

Grafiek 4.18 illustreert dat in Antwerpen 74,2% van de kinderen in kansarmoede een moeder heeft die bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had. In West-Vlaanderen ligt dat percentage heel

wat lager (51,6%). Omdat de registratie over de eerste nationaliteit van de moeders in 2018 iets onvollediger was (voor 6,5% van de kinderen in kansarmoede was de origine

van de moeder niet ingevuld, in 2017 ging het om 3,8%), kan deze grafiek minder goed vergeleken worden met de cijfers uit voorgaande rapporten.

4.18 Origine van de moeder van de kinderen in kansarmoede per provincie

4.18 Origine van de moeder van de kinderen in kansarmoede - per provincie (percentage) - 2018
Bron: Kind en Gezin - Mirage

Tabel 4.19 geeft aan dat de niet-Belgische nationaliteiten vooral betrekking hebben op Afrikaanse nationaliteiten. 13,7% van de kinderen in kansarmoede heeft een moeder die bij haar geboorte een nationaliteit had van een Maghrebland (Marokko, Algerije, Tunesië, Libië of Mauretanië). 13,1% heeft een moeder met de eerste nationaliteit van een ander Afrikaans land. 10,5% van de kinderen heeft een moeder met nationaliteit bij geboorte van een land uit de EU, vooral dan van een Oost-Europees land.

4.19 Kinderen in kansarmoede naar cluster van eerste nationaliteit van de moeder

Cluster van nationaliteiten	Aandeel 2018
België	29,0
Europese Unie (zonder België)	10,5
<i>waarvan Noordelijk en Westelijk deel</i>	2,5
<i>Zuidelijk deel</i>	1,1
<i>Oostelijk deel</i>	6,9
Afrika	26,7
<i>waarvan Maghreb</i>	13,7
<i>andere landen van Afrika</i>	13,1
Azië	18,7
<i>waarvan Turkije</i>	4,2
<i>andere landen van Azië</i>	14,5
Ex-Oostblok (niet-EU): Albanië, Oekraïne, Wit-Rusland, Servië, Kosovo, ...	7,2
Andere (o.a. landen van Noord-, Zuid- en Centraal-Amerika)	1,5
Origine moeder niet ingevuld ⁽¹⁾	6,5
Totaal	100,0

4.19 Origine van de moeder van kinderen in kansarmoede naar cluster van eerste nationaliteit van de moeder - Vlaams Gewest - kansarmoede-index 2018
Bron: Kind en Gezin - Mirage

(1) De registratie over de eerste nationaliteit van de moeders was in 2018 iets onvollediger dan in 2017, wat de vergelijkbaarheid met cijfers over vorige jaren bemoeilijkt

6.6. Hoeveel en welke criteria geven aanleiding tot kansarmoede?

De registratie over kansarmoede gebeurt - omdat kansarmoede meerdere dimensies kent - op basis van 6 verschillende criteria. Door te kijken naar de oordelen op de criteria kunnen we voor de kinderen die leven in kansarmoede aangeven op welke vlakken kansarmoede zich vooral manifesteert.

Ongeveer de helft (49,4%) van de kinderen in kansarmoede heeft op 3 van de 6 levensdomeinen een minder gunstige positie. Bij 17,8% van de kinderen in kansarmoede gaat het om minstens 5 levensdomeinen.

Grafiek 4.20 geeft - voor de kinderen die meegeteld werden in de berekening van de kansarmoede-index 2018 - aan bij hoeveel kinderen een bepaald criterium als onvoldoende werd beschouwd door de medewerkers van Kind en Gezin. De grafiek maakt duidelijk of de levensdomeinen per origine van de moeder verschillen of niet.

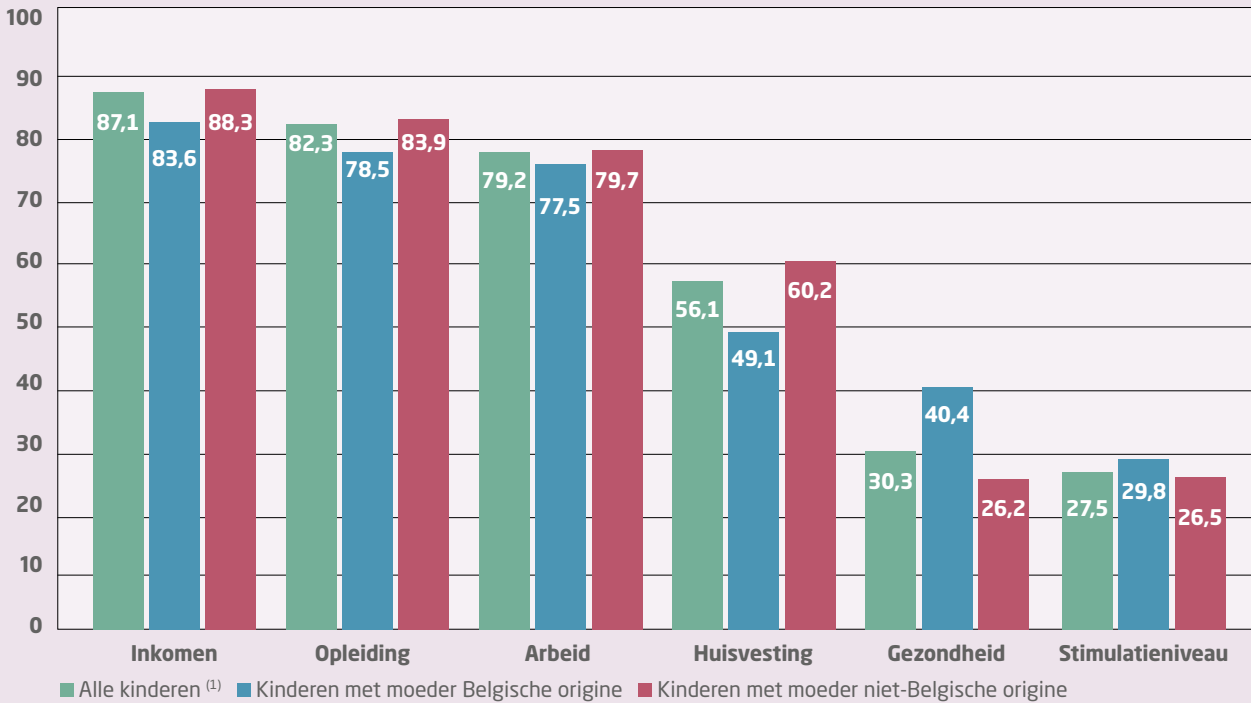
De grafiek toont aan dat 2 criteria bij meer dan 8 op de 10 kinderen in kansarmoede als onvoldoende worden beoordeeld. Kansarmoede heeft dus vooral te maken met een beperkt inkomen en met een laag opleidingsniveau van de ouders. 79,2% van de kinderen heeft ouders die werkloos zijn of een precare arbeidssituatie kennen. Meer dan de helft (56,1%) van de kinderen in kansarmoede heeft een gebrekkige huisvestingssituatie.

Gezondheidsproblemen en laag stimulatieniveau zijn de minst voorkomende criteria bij de kinderen in kansarmoede.

Bij de kinderen in kansarmoede zien we voor 4 van de 6 levensdomeinen dat het aandeel kinderen dat onvoldoende scoorde op het criterium groter is bij kinderen met een moeder van niet-Belgische origine. Het verschil is het grootst voor het levensdomein huisvesting, wat er op wijst dat dit een groter probleem is voor kinderen van niet-Belgische origine.

Uit niet-opgenomen cijfers weten we dat bij 59,4% van de kinderen (minstens) de 3 socio-economische criteria (arbeid, inkomen en opleiding) samen onvoldoende beoordeeld worden.

4.20 Kinderen in kansarmoede naar onderliggende dimensies/criteria per origine van de moeder

4.20 Kinderen die volgens index 2018 als kansarm worden beschouwd naar onderliggende dimensies/criteria per origine van de moeder (percentage) - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Mirage
(1) Onder 'alle kinderen' worden ook de kinderen meegeteld waarvan de origine van de moeder niet gekend is. In 2018 lag het aandeel onbekende waarden hoger dan in 2017, wat de vergelijkbaarheid van deze cijfers met die van voorgaande jaren bemoeilijkt

Hoofdstuk 5

KINDEROPVANG EN ANDERE EXTERNE OPVOEDINGSMILIEUS

Kinderen komen al snel in contact met andere opvoedingsmilieus (kinderopvang, scholen, ...) waar ze ook heel wat tijd doorbrengen. We schetsen in dit hoofdstuk hoeveel baby's en peuters worden opgevangen en nemen cijfers op over enkele specifieke

opvoedingsmilieus (buitengewoon onderwijs, internaten, centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning) en specifieke situaties in die milieus (inclusieve opvang, schoolse vorderingen).

Dit hoofdstuk bevat volgende tabellen en grafieken:

5.1 Aandeel kinderen jonger dan 3 jaar in formele vergunde opvang	103
5.2 Aandeel kinderen jonger dan 3 jaar in formele vergunde opvang per provincie.....	104
5.3 Gebruik formele vergunde opvang baby's en peuters per geboortjaar.....	105
5.4 Kinderen jonger dan 3 jaar in formele vergunde opvang per soort opvang.....	105
5.5 Frequentie van gebruik van formele en/of informele opvang.....	107
5.6 Frequentie van opvanggebruik (formeel en/of informeel) naar leeftijd kind.....	107
5.7 Profielen van opvanggebruik	108
5.8 Intensiteit van gebruik formele en/of informele opvang per week.....	109
5.9 Gebruik opvang naar werksituatie	110
5.10 Gebruik opvang naar kansengroepen	111
5.11 Aantal inclusief opgevangen kinderen - per leeftijd	112
5.12 Kinderen in buitengewoon onderwijs per type	113
5.13 Aantal kinderen op internaat	114
5.14 Leerlingen naar schoolse vorderingen in het gewoon lager en secundair onderwijs.....	115
5.15 Begeleide kinderen door centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning.....	116
5.16 Kinderen naar begeleidingsvorm in centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning.....	117

BRONNEN EN TECHNISCHE BEMERKINGEN

Dit hoofdstuk bevat cijfers over het gebruik van opvang door baby's en peuters van verschillende bronnen. Op basis van tellingen van het aantal aanwezige kinderen door nagenoeg alle opvanglocaties in de maand september berekent Kind en Gezin het *aandeel kinderen jonger dan 3 jaar dat formele opvang* gebruikt. Daarnaast zijn er nieuwe resultaten van een grootschalig steekproefonderzoek waarbij apart

gevraagd werd naar het gebruik van formele en informele opvang. Het *gebruik van formele en informele opvang in dit onderzoek wordt berekend t.o.v. de niet-schoolgaande kinderen jonger dan 3 jaar*, waardoor de cijfers niet zuiver kunnen vergeleken worden met vroegere onderzoeken, noch met de door Kind en Gezin berekende cijfers. Meer info over bronnen en berekeningswijzen in Bijlage.

1. KINDEREN EN KINDEROPVANG

1.1. Gebruik van formele opvang door kinderen jonger dan 3 jaar op basis van septembercijfers

54,6% van de kinderen gebruikt formele opvang

1.1.1. Inleiding op de cijfers

De evolutie van het gebruik van formele opvang volgen we op aan de hand van tellingen van het aantal kinderen aanwezig in opvanglocaties die we afzetten tegenover alle kinderen van die leeftijd in de populatie.

Sinds 2016 gebeurt de telling anders dan daarvoor (voor meer uitleg, zie Bijlage), waardoor we de cijfers vanaf 2016 niet zo maar meer mogen vergelijken met de oude gebruikscijfers.

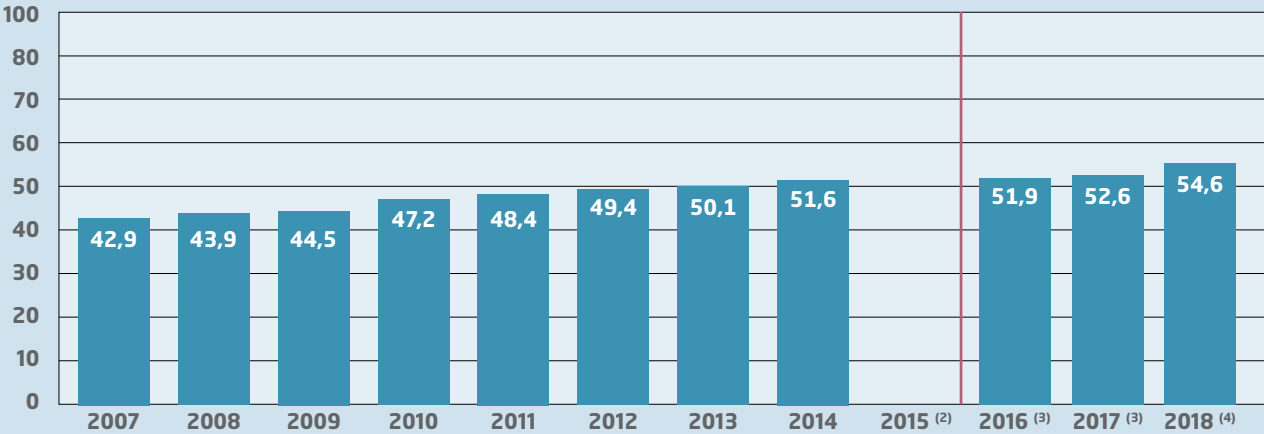
Bij de berekeningen van 2018 stelden we vast dat we in 2016 en 2017 verkeerdelijk kinderen van 3 jaar (36 maanden) meegeteld hebben in de populatie (noemer), zodat de gebruikscijfers voor die jaren werden onderschat. In 2018 tellen we enkel de kinderen met leeftijd van 2 tot en met 35 maanden in de noemer. De berekeningen voor 2016 en 2017 kunnen we niet opnieuw maken, daarom

mag het verschil tussen de cijfers van 2017 en 2018 niet alleen als een toename van het gebruik geïnterpreteerd worden.

1.1.2. Gebruik formele opvang door 0- tot 3-jarigen Vlaams Gewest en per provincie

In 2018 maakt 54,6% van de kinderen tussen 2 maanden en 3 jaar gebruik van formele vergunde kinderopvang voor baby's en peuters. Dat is 2 procentpunten meer dan in september 2017, maar zoals hoger vermeld heeft de toename ook te maken met een wijziging in de berekening.

5.1 Aandeel kinderen jonger dan 3 jaar in formele vergunde opvang ⁽¹⁾

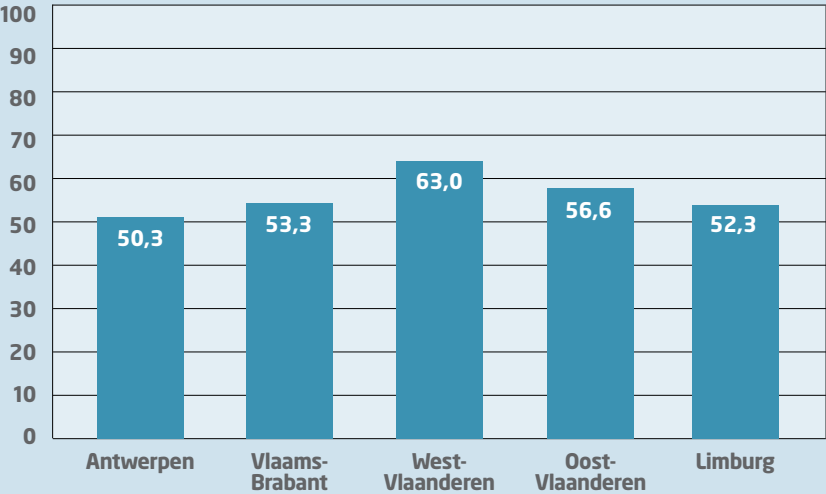
5.1 Aandeel kinderen van 2 maanden tot 3 jaar in opvanglocaties vergund door Kind en Gezin in het Vlaamse Gewest - 2006-2018
Bron: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen
(1) Omdat we van mening zijn dat we door de gewijzigde berekeningswijze geen uitspraken over de evolutie mogen doen, beschouwen we het cijfer van 2016 als het begin van een nieuwe historische reeks, wat in de grafiek ook duidelijk wordt aangegeven
(2) In 2015 werd de registratie niet georganiseerd omdat de invoering van het decreet voor opvang van baby's en peuters volop bezig was
(3) Percentage berekend op het aantal kinderen van 2 maanden tot en met 36 maanden dat volgens de Mirage-databank in september woont in het Vlaamse Gewest. In de jaren 2006-2014 gebeurden de tellingen gedurende 1 week in februari
(4) Percentage berekend op het aantal kinderen van 2 maanden tot en met 35 maanden dat volgens de Mirage-databank in september woont in het Vlaamse Gewest

Het gebruik van formele vergunde opvang voor baby's en peuters verschilt aanzienlijk tussen de provincies (zie grafiek 5.2). Het gebruik ligt het hoogst in West-Vlaanderen (63%) en het laagst in Antwerpen (50,3%). Limburg (52,3%), Vlaams-Brabant (53,3%) en Oost-Vlaanderen (56,6%) situeren zich hiertussen. In alle provincies maakt minstens de helft van de kinderen tussen 2 maanden en 3 jaar gebruik van vergunde opvang.

1.1.3. Gebruik formele opvang 0- tot 3-jarigen naar geboortjaar en per vergunningstype

Het gebruik verschilt naargelang de leeftijd (geboortjaar) van de kinderen (zie grafiek 5.3). Meer dan 2 op de 3 kinderen geboren in 2017 (dat zijn kinderen tussen 9 en 20 maanden op het moment van de telling in september) maakt gebruik van formele opvang. Voor de kinderen geboren in 2016 (kinderen tussen 21 en 33 maanden) en 2018 (kinderen tussen 2 en 8 maanden) ligt het gebruik boven de 53%. Het gebruik ligt het laagst voor de kinderen geboren in 2015, maar dat is ook logisch omdat de kinderen uit 2015 allen ouder zijn dan 2,5 jaar en dus al in de kleuterschool terecht kunnen.

5.2 Aandeel kinderen jonger dan 3 jaar in formele vergunde opvang per provincie ⁽¹⁾

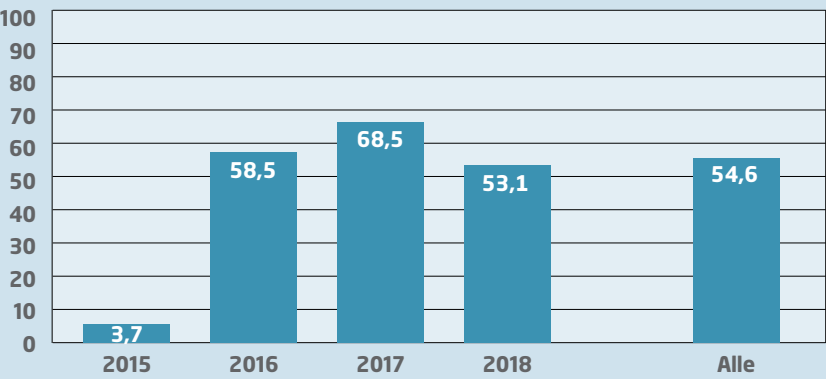

5.2 Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar in opvanglocaties die vergund zijn door Kind en Gezin per provincie - 2018 (percentage)
Bron: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen in september
(1) Percentage berekend op het aantal kinderen van 2 maanden tot 3 jaar dat volgens de Mirage-databank in september van het jaar woont in de betreffende provincie

Het is duidelijk dat het lage gebruik door kinderen geboren in 2015 een impact heeft op de gebruikscijfers. Indien we het gebruik enkel berekenen voor de kinderen geboren vanaf 2016, dan belichten we cijfers voor kinderen die hoogstens 2 jaar en 8 maanden oud zijn. Aangezien de zomervakantie 2 maanden duurt, gaan we ervan uit dat we zo cijfers presenteren over kinderen die de eerst mogelijke

instapleeftijd voor de kleuterschool nog niet of maar net bereikt hebben. Volgens deze berekeningswijze ligt het gebruik in het Vlaamse Gewest bij die groep kinderen op 61,4%. Dat is heel wat hoger dan 54,6%. Uiteraard liggen ook de provinciale cijfers hoger. In West-Vlaanderen en Antwerpen worden dan respectievelijk 70,8% en 56,4% van de kinderen tot 2 jaar en 8 maanden formeel opgevangen.

5.3 Gebruik formele vergunde opvang baby's en peuters per geboortjaar ⁽¹⁾

5.3 Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar in opvanglocaties vergund door Kind en Gezin per geboortjaar - Vlaams Gewest (percentage)
Bron: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen in september
(1) Percentage berekend (per geboortjaar) op het aantal kinderen van 2 maanden tot 3 jaar dat volgens de Mirage-databank in september 2018 woont in het Vlaamse Gewest

Tabel 5.4 geeft 2 soorten cijfers per soort opvang. In de eerste kolom wordt het aandeel aanwezige kinderen uitgedrukt per vergunningstype. Zo zien we bijvoorbeeld dat 23,6% van de kinderen tussen 2 maanden en 3 jaar gebruik maakt van formele groepsopvang met IKT-tarief. In de tweede kolom geven we het aandeel kinderen per vergunningstype weer ten opzichte van alle kinderen die opvang gebruiken. Daaruit leiden we af dat 75,5% van de kinderen die in de formele kinderopvang aanwezig zijn in een opvanglocatie zitten waar ze volgens inkomenstarief kunnen betalen en dat meer dan 63% van de aanwezige kinderen gebruik maakt van groepsopvang.

5.4 Kinderen jonger dan 3 jaar in formele vergunde opvang per soort opvang

Inkomenstarief	Vergunningstype	Gebruik ⁽¹⁾	Aandeel soort opvang onder kinderen die opvang gebruiken
IKT	Gezinsopvang	17,8	32,5
	Groepsopvang	23,6	43,0
	Totaal IKT	41,4	75,5
Niet-IKT	Gezinsopvang	2,0	3,6
	Groepsopvang	11,4	20,9
	Totaal niet-IKT	13,4	24,5
Totaal		54,6	100,0

5.4 Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar in formele opvang vergund door Kind en Gezin naar soort opvang - Vlaams Gewest (percentage)
Bron: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen in september 2018
(1) Percentage berekend op het aantal kinderen van 2 maanden tot 3 jaar dat volgens de Mirage-databank in september 2018 woont in het Vlaamse Gewest

1.2. Gebruik van formele en/of informele opvang door niet-schoolgaande kinderen jonger dan 3 jaar op basis van steekproefonderzoek

1.2.1. Inleiding op de cijfers

Kind en Gezin laat periodiek een steekproef van ouders met kinderen jonger dan 3 jaar bevragen over hun gebruik van kinderopvang om zicht te krijgen op:

- 1. het aantal kinderen dat informele opvang gebruikt.
- 2. het aantal kinderen dat geen opvang gebruikt.
- 3. hoe lang en hoe vaak kinderen formele en/of informele opvang gebruiken en op welke tijdstippen precies.
- 4. de kenmerken van de gezinnen die wel en niet opvang (informeel en/of formeel) gebruiken.

In tegenstelling tot de metingen van 2009 en 2013 werd het opzet én de vraagstelling van de enquête in 2018 ingrijpend gewijzigd om een beter beeld te krijgen van het gebruik van informele opvang en om zicht te krijgen op de onvervulde behoefte.

Het gebruik van formele en informele opvang werd in 2018 explicieter en apart in kaart gebracht voor de niet-schoolgaande kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar. Hierdoor kunnen de cijfers van 2018 niet meer zuiver vergeleken worden met de cijfers van de voorgaande metingen die bovendien berekend waren ten opzichte van alle kinderen (schoolgaand en niet-schoolgaand) jonger dan 3 jaar. We schetsen dan ook enkel de cijfers van de bevraging uit 2018.

Het gaat om antwoorden van een (gewogen) steekproef van 6594 gezinnen met een kind jonger dan 3 jaar. Alle cijfers dienen beschouwd te worden als schattingen binnen een bepaald betrouwbaarheidsinterval. Voor de overzichtelijkheid nemen we de betrouwbaarheidsintervallen niet op in deze publicatie. Voor meer info en meer cijfers verwijzen we naar het onderzoeksrapport*.

1.2.2. Frequentie van gebruik van formele en/of informele opvang

Tabel 5.5 toont aan dat 87% van de niet-schoolgaande kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar opvang gebruikt, 81,3% kent een regelmatig opvanggebruik, bij 5,7% is het opvanggebruik beperkt. 13% van de niet-schoolgaande kinderen jonger dan 3 jaar gebruikt noch formele, noch informele opvang.

76,6% van de kinderen gebruikt formele opvang (al dan niet in combinatie met informele opvang). Wie formele opvang gebruikt, doet dat nagenoeg altijd regelmatig. Bijna een kwart van de kinderen gebruikt geen formele opvang.

Informele opvang blijft erg belangrijk. 68,7% van de niet-schoolgaande kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar wordt opgevangen door grootouders, andere familieleden of vrienden/kennissen. Bij de gebruikers van informele opvang zijn er duidelijk meer kinderen die eerder beperkt opvang gebruiken dan bij de gebruikers van formele opvang. Dit komt vooral omdat heel wat kinderen informele opvang combineren met formele opvang (zie paragraaf 1.2.3.).

* Teppers, E., Schepers, W. & Van Regenmortel, T. (2019). Het gebruik van en de behoefte aan kinderopvang voor baby's en peuters jonger dan 3 jaar in het Vlaamse Gewest. Steunpunt WVG, 2019

5.5 Frequentie van gebruik van formele en/of informele opvang

	Formeel ⁽¹⁾	Informeel ⁽²⁾	Formeel en/of informeel
Regelmatig ⁽³⁾	73,8	39,6	81,3
Beperkt	2,8	29,1	5,7
Geen	23,4	31,3	13,0
Totaal	100,0	100,0	100,0

5.5 Frequentie van gebruik van formele en/of informele opvang door niet-schoolgaande kinderen van 3 maanden tot 3 jaar - Vlaams Gewest (percentage)
Bron: Teppers, E., Schepers, W. & Van Regenmortel, T. (2019). Het gebruik van en de behoefte aan kinderopvang voor baby's en peuters jonger dan 3 jaar in het Vlaamse Gewest. Steunpunt WVG, 2019
(1) Deze kolom bekijkt de frequentie van het gebruik van kinderen die formele opvang gebruiken, ongeacht of dit in combinatie was met informele opvang
(2) Deze kolom bekijkt de frequentie van het gebruik van kinderen die informele opvang gebruiken, ongeacht of dit in combinatie was met formele opvang
(3) Regelmatig gebruik: 'wekelijks' gebruik van opvang met als intensiteit minstens één dag 5 uur of meer per week (weekenddagen inbegrepen) of minstens drie dagen minder dan 5 uur per week (weekenddagen inbegrepen) voor niet-schoolgaande kinderen

Het gebruik van opvang (formeel en/of informeel) verschilt naar de leeftijd van het kind: meer dan 1 op de 5 kinderen van 3 tot 6 maanden gebruikt geen opvang, bij de kinderen van 18 tot 30 maanden gaat het maar om 1 op de 10 kinderen.

Ook de frequentie van gebruik lijkt iets te verschillen naar leeftijd. De jongste en oudste kinderen maken vaker beperkt gebruik van opvang.

5.6 Frequentie van opvanggebruik (formeel en/of informeel) naar leeftijd kind

	Formeel en/of informeel		
Leeftijdscategorie	Regelmatig ⁽¹⁾	Beperkt	Geen
3 tot 6 maanden	64,5	13,4	22,2
6 tot 12 maanden	78,1	5,5	16,5
12 tot 18 maanden	82,8	5,6	11,6
18 tot 24 maanden	85,1	4,5	10,4
24 tot 30 maanden	84,7	4,9	10,4
30 tot 36 maanden	75,0	7,8	17,2
Totaal 3 maanden - 3 jaar (N=6 025 - 6 027)	81,3	5,7	13,0

5.6 Frequentie van gebruik van formele en/of informele opvang door niet-schoolgaande kinderen van 3 maanden tot 3 jaar - Vlaams Gewest (percentage)
Bron: Teppers, E., Schepers, W. & Van Regenmortel, T. (2019). Het gebruik van en de behoefte aan kinderopvang voor baby's en peuters jonger dan 3 jaar in het Vlaamse Gewest. Steunpunt WVG, 2019
(1) Regelmatig gebruik: 'wekelijks' gebruik van opvang met als intensiteit minstens één dag 5 uur of meer per week (weekenddagen inbegrepen) of minstens 3 dagen minder dan 5 uur per week (weekenddagen inbegrepen) voor niet-schoolgaande kinderen

1.2.3. Profielen van opvanggebruik en redenen voor niet-gebruik

Dankzij de gewijzigde vraagstelling hebben we nu een beter zicht op 4 soorten profielen qua opvanggebruik. 58,2% van de niet-schoolgaande kinderen combineert *formeel en informele opvang*. 18,4% van de niet-schoolgaande kinderen wordt *enkel formeel* opgevangen. Dit betekent dat ongeveer drie vierde van de gebruikers van formele opvang, formele opvang combineert met het gebruik van informele opvang. Van de 23,4% van de kinderen die geen gebruik maken van formele opvang, maakt de meerderheid ook geen gebruik van informele opvang, maar een aanzienlijk deel doet dat wel (10,4% gebruikt *enkel informele opvang*). In het onderzoek werd aan de gezinnen die aangaven noch formele, noch informele opvang te gebruiken gevraagd naar de

3 belangrijkste redenen hiervoor. Uit het onderzoeksrapport blijkt dat 37,7% van de niet-gebruikers als eerste reden opgeeft dat ze bewust geen (formele en/of informele) opvang gebruiken met het oog op het welzijn van het kind. 1 op 4 geeft aan dat ze geen

opvang gebruiken omdat ze niet werken of thuis zijn omwille van werkloosheid en/of ziekte, 6,2% stelt dat ze het werk hebben onderbroken om voor het kind te kunnen zorgen. Maar ook kenmerken van het aanbod spelen een rol. 8,6% vermeldt als eerste reden dat ze geen geschikte formele opvang vonden, 5,7% vond geen formele opvang in de buurt.

5.7 Profielen van opvanggebruik

	Aandeel
Formele en informele opvang	58,2
Enkel formele opvang	18,4
Enkel informele opvang	10,4
Geen opvang	13,0
Totaal	100,0

5.7 Profielen opvanggebruik bij niet-schoolgaande kinderen van 3 maanden tot 3 jaar - Vlaams Gewest (percentage)
Bron: Teppers, E., Schepers, W. & Van Regenmortel, T. (2019). *Het gebruik van en de behoefte aan kinderopvang voor baby's en peuters jonger dan 3 jaar in het Vlaamse Gewest*. Steunpunt WVG, 2019

1.2.4. Intensiteit van opvanggebruik

Tabel 5.8 geeft de verdeling weer naar aantal dagen* opvanggebruik per week (weekend niet inbegrepen), enerzijds voor gebruikers van formele opvang, anderzijds voor gebruikers van informele opvang.

Gebruikers van formele opvang maken duidelijk intensiever gebruik van opvang dan gebruikers van informele opvang. 53% van de kinderen die formele opvang gebruiken, gaan minstens

4 dagen naar de opvang. Bijna een kwart gaat 5 dagen op 5 naar de opvang. Van de kinderen die informele opvang gebruiken doet meer dan de helft dat minder dan 2 dagen. Dat dit cijfer zo hoog ligt heeft uiteraard te maken met het feit dat bij de (grote) groep kinderen die formele en informele opvang combineren het gemiddeld aantal dagen informele opvang opmerkelijk lager ligt.

* 1 dag komt overeen met het gebruik van opvang van 5 uur of meer, een halve dag met het gebruik van opvang voor minder dan 5 uur

Uit niet-opgenomen cijfers uit het onderzoeksrapport weten we dat kinderen die *informele en formele opvang combineren* gemiddeld 3,5 dagen formele opvang én 1,5 dagen informele opvang per week gebruiken (weekend niet inbegrepen). Bij kinderen die *enkel gebruik maken van formele opvang* ligt het gemiddelde op 4,1 dagen opvang per week. Kinderen die *enkel informele opvang* gebruiken, maken gemiddeld 3,1 dagen per week gebruik van die informele opvang.

5.8 Intensiteit van gebruik formele en/of informele opvang per week ⁽¹⁾

	Formele opvang ⁽²⁾	Informele opvang ⁽³⁾
Minder dan 2 dagen	3,2	54,1
2 tot 3 dagen	14,8	30,1
3 tot 4 dagen	29,0	7,0
4 tot 5 dagen	29,4	4,4
5 dagen	23,6	4,3
Totaal	100,0	100,0
Gemiddeld aantal opvangdagen per week	3,6	1,7

5.8 Intensiteit opvanggebruik bij niet-schoolgaande kinderen van 3 maanden tot 3 jaar die formele en/of informele opvang gebruiken - Vlaams Gewest (percentage)
Bron: Teppers, E., Schepers, W. & Van Regenmortel, T. (2019). *Het gebruik van en de behoefte aan kinderopvang voor baby's en peuters jonger dan 3 jaar in het Vlaamse Gewest*. Steunpunt WVG, 2019
(1) Weekend niet inbegrepen
(2) Deze kolom bekijkt de intensiteit van het formeel gebruik van alle kinderen die formele opvang gebruiken (dus ook van de kinderen die formele en informele opvang combineren)
(3) Deze kolom bekijkt de intensiteit van het informeel gebruik van alle kinderen die informele opvang gebruiken (dus ook van de kinderen die informele en formele opvang combineren)

1.2.5. Opvanggebruik naar werksituatie

Wanneer moeder niet werkt of wanneer vader en moeder niet werken, dan ligt het regelmatig opvanggebruik veel lager

Tabel 5.9 illustreert dat het opvanggebruik (formeel en/of informeel) sterk afhankelijk is

van de (gecombineerde) werksituatie van de ouder(s). Wanneer beide ouders werken, maakt meer dan 90% van de kinderen tussen 3 maanden en 3 jaar regelmatig gebruik van opvang. Wanneer de moeder niet werkt, dan ligt het regelmatige opvanggebruik veel lager. De werksituatie van de moeder is dus duidelijk een erg belangrijke determinant van het opvanggebruik.

Immers, wanneer de moeder werkt en de vader niet ligt het aandeel gebruikers nog erg hoog (81,2% regelmatig, 5,5% beperkt). Wanneer geen van beide ouders werkt, ligt het regelmatige opvanggebruik het laagst (26,8%). Ook wanneer we deze cijfers apart bekijken voor de kinderen die formele opvang gebruiken, stellen we verschillen van dergelijke omvang vast.

1.2.6. Opvanggebruik per kansengroep

Kinderen met een moeder van niet-Belgische origine en kinderen die leven in kansarmoede maken veel minder gebruik van formele opvang

Kinderen uit een gezin met een moeder van niet-Belgische afkomst en kinderen uit een kansarm gezin maken traditioneel veel minder gebruik van kinderopvang. Dat heeft voor een deel te maken met het feit dat hun ouders vaak een lagere werkzaamheidsgraad kennen, maar ook omdat grootouders vaak in mindere mate beschikbaar zijn voor opvang. Wellicht speelt ook de kostprijs van formele opvang een rol.

Tabel 5.10 geeft voor elk van de kansengroepen zowel cijfers over de frequentie van opvanggebruik in het

algemeen (ongeacht of het formele en/of informele opvang is), als cijfers over de frequentie van het formele opvanggebruik (kan in combinatie met informele opvang zijn).

46,9% van de kinderen met een moeder van niet-Belgische origine maakt geen gebruik van formele opvang (14,2% bij de kinderen met een moeder van Belgische origine). Uit niet-opgenomen cijfers weten we dat het verschil qua niet-gebruik van informele opvang nog groter is (63,8% tegenover 18%). Een verklaring hiervoor is de grotere afwezigheid van familie (voornamelijk grootouders) in de buurt. Slechts 28,6% van de gezinnen met een moeder van niet-Belgische origine zou dagelijks of wekelijks beroep kunnen doen op de grootouders voor opvang van hun kind, waar dit aandeel

bij kinderen met een moeder van Belgische origine veel hoger ligt (64%). In het algemeen maakt 1 op de 3 kinderen met een moeder van niet-Belgische origine noch gebruik van formele, noch van informele opvang. Bij kinderen met een moeder van Belgische origine ligt het niet-gebruik veel lager (4,5%) en het regelmatig gebruik veel hoger (91,8%).

Kinderen die leven in een gezin in kansarmoede maken in vergelijking met kinderen uit niet-kansarme gezinnen ook veel minder (regelmatig) gebruik van formele en/of informele opvang. 56,6% van de kinderen in een gezin in kansarmoede maakt geen gebruik van formele opvang, van de kinderen die niet in kansarmoede geboren worden, maakt 19% geen gebruik van formele opvang.

5.9 Gebruik opvang naar werksituatie

	Regelmatige opvang	Beperkte opvang	Geen opvang
Tweeoudergezinnen			
Vader voltijds, moeder voltijds (N=2 149)	96,7	1,6	1,7
Vader voltijds, moeder deeltijds (N=1 242)	93,0	3,5	3,5
Vader voltijds, moeder niet-werkend of in invaliditeit (N=540)	32,4	14,1	53,5
Vader voltijds, moeder in onderbreking (N=629)	77,9	7,4	14,8
Vader deeltijds, moeder voltijds (N=91)	96,9	1,1	2,1
Vader niet-werkend of in invaliditeit, moeder werkend (voltijds of deeltijds) (N=95)	81,2	5,5	13,3
2 niet-werkenden (N=99)	26,8	7,9	65,3
Alleenstaanden			
Werkende (N=178)	94,1	4,6	1,2
Niet-werkende (N=107)	63,9	12,3	23,8

5.9 Gebruik van opvang (formeel en/of informeel) voor kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest naar werksituatie - 2018 (percentage van alle kinderen)
Bron: Teppers, E., Schepers, W. & Van Regenmortel, T. (2019). Het gebruik van en de behoefte aan kinderopvang voor baby's en peuters jonger dan 3 jaar in het Vlaamse Gewest. Steunpunt WVG, 2019

5.10 Gebruik opvang naar kansengroepen

	Formeel en/of informeel			Formeel		
	Regelmatig	Beperkt	Geen	Regelmatig	Beperkt	Geen
Moeder van niet-Belgische origine (N=1 202)	55,5	10,6	33,9	48,2	4,9	46,9
Moeder van Belgische origine (N=4 756)	91,8	3,7	4,5	84,0	1,8	14,2
Kinderen in een kansarm gezin (N=568)	46,7	12,4	40,9	37,5	6,0	56,5
Kinderen in een niet-kansarm gezin (N=5 418)	86,0	4,7	9,3	78,8	2,3	19,0
Alle kinderen (N=6 026)	81,3	5,7	13,0	73,8	2,8	23,4

5.10 Gebruik van opvang (formeel en/of informeel) voor kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest naar kansengroep - 2018
Bron: Teppers, E., Schepers, W. & Van Regenmortel, T. (2019). Het gebruik van en de behoefte aan kinderopvang voor baby's en peuters jonger dan 3 jaar in het Vlaamse Gewest. Steunpunt WVG, 2019

1.3. Inclusief opgevangen kinderen

Inclusieve opvang is de opvang van kinderen met een specifieke zorgbehoefte samen met kinderen zonder specifieke zorgbehoefte. Opvanglocaties kunnen voor de opvang

van deze kinderen subsidies krijgen en kunnen ook ondersteund worden door een Centrum Inclusieve Kinderopvang. Op basis van registratiegegevens over 2018 weten we dat er 1 151 verschillende kinderen inclusief worden opgevangen in de vergunde opvang van baby's en peuters.

Tabel 5.11 geeft aan dat meer dan de helft (55%) van deze kinderen jonger was dan 3 jaar. Mogelijk worden er meer kinderen inclusief opgevangen want de cijfers zijn gebaseerd op aanvraagdossiers voor de subsidie inclusieve opvang.

5.11 Aantal inclusief opgevangen kinderen - per leeftijd ⁽¹⁾

	2017 ⁽²⁾	2018 ⁽³⁾
Leeftijd van de kinderen	Aantal	Aantal
Kinderen jonger dan 3 jaar	649	620
<i>waarvan 0 jaar</i>	67	56
<i>waarvan 1 jaar</i>	248	242
<i>waarvan 2 jaar</i>	334	322
Kinderen tussen 3 en 6 jaar	386	374
<i>waarvan 3 jaar</i>	235	246
<i>waarvan 4 jaar</i>	88	75
<i>waarvan 5 jaar</i>	63	53
Kinderen tussen 6 en 12 jaar	130	135
Kinderen van 12 jaar of ouder	20	22
Totaal	1 185	1 151

5.11 Aantal inclusief opgevangen kinderen in de vergunde opvang baby's en peuters per leeftijdsklasse - 2017-2018
Bron: Kind en Gezin, Registratie inclusieve opvang
(1) Het aantal kinderen dat in de buitenschoolse opvang inclusief wordt opgevangen werd niet meegeteld (want niet geregistreerd)
(2) De cijfers voor 2017 werden aangepast na verwerking van alle aanvragen voor ondersteuning in de loop van 2018
(3) Voorlopige cijfers omdat opvanglocaties hun aanvragen voor ondersteuning nog tot midden 2019 kunnen indienen

2. KINDEREN IN SPECIFIEKE ONDERWIJNSINSTELLINGEN EN KINDEREN MET SCHOOLVERTRAGING

2.1. Kinderen in buitengewoon onderwijs en kinderen met specifieke begeleiding

0,75% kleuters niet in het 'mainstream'-onderwijs, in het lager en secundair onderwijs loopt dit op tot 5,3% en 4,6%

In het onderwijslandschap maken we al geruime tijd een onderscheid tussen gewoon en buitengewoon basisonderwijs. Buitengewoon basisonderwijs is bedoeld voor kinderen die tijdelijk of permanent

specifieke hulp nodig hebben en is ingedeeld in types, volgens de beperking van de kinderen en de specifieke zorg die ze nodig hebben. Het decreet van 21 maart 2014 over maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften ('M-decreet') voerde aanpassingen door aan de structuur van het buitengewoon onderwijs.

In het basisonderwijs worden type 1 (leerlingen met een licht verstandelijke beperking) en type 8 (leerlingen met ernstige leerstoornissen) geleidelijk afgebouwd en omgevormd tot het nieuwe

type 'basisaanbod'. Leerlingen uit dat nieuwe type kunnen na een positieve evaluatie van de school en het CLB na verloop van tijd weer in het gewoon onderwijs instromen. Er kwam ook een nieuw type 9 voor kinderen met autisme die geen verstandelijke beperking hebben en ondanks extra ondersteuning niet in het gewoon onderwijs terecht kunnen. Deze aanpassingen zijn van kracht sinds 1 september 2015.

Tabel 5.12 geeft aan hoeveel kinderen in welk van deze types van het buitengewoon onderwijs zitten en

5.12 Kinderen in buitengewoon onderwijs per type ⁽¹⁾

	Kleuter-onderwijs	Lager onderwijs	Secundair onderwijs
Type basisaanbod ^{(2) (3)}	-	29,5	19,8
Licht mentale handicap (type 1) ⁽⁴⁾	-	10,1	16,4
Matige of ernstig mentale handicap (type 2)	49,0	14,8	27,3
Emotionele of gedragsstoornis (type 3)	4,5	7,1	9,0
Lichamelijke handicap (type 4)	10,2	4,6	7,8
Visuele handicap (type 6)	0,7	0,5	1,3
Auditieve handicap (type 7)	11,0	4,7	2,5
Spraak-, taal- en/of ernstige leerstoornissen (type 8) ⁽⁴⁾	-	14,4	-
Autismespectrumstoornis zonder verstandelijke beperking (type 9) ⁽²⁾	24,6	14,3	15,9
Totaal aantal kinderen in buitengewoon onderwijs	100,0 (N=1 986)	100,0 (N=24 380)	100,0 (N=20 331)
Aandeel buitengewoon onderwijs in totaal	0,75	5,26	4,60

5.12 Kinderen in het Vlaamse buitengewoon onderwijs: aantal en percentage van de schoolgaande kinderen naar type - schooljaar 2017-2018
Bron: Statistisch Jaarboek van het Vlaamse Onderwijs, schooljaar 2016-2017
(1) Om dubbeltellingen te voorkomen, worden de ziekenhuisscholen (type 5) niet opgenomen
(2) Nieuw type sinds september 2015
(3) Type 'basisaanbod' wordt niet ingericht in het buitengewoon kleuteronderwijs
(4) Type 1 en type 8 verdwijnen geleidelijk door uitstroom bestaande leerlingen; nieuwe leerlingen komen in het type 'basisaanbod'

geeft ook het aandeel leerlingen in het buitengewoon onderwijs weer in de hele onderwijspopulatie voor het kleuter-, lager en secundair onderwijs.

0,75% van de kleuters zit in het buitengewoon kleuteronderwijs, voornamelijk in het type 2 - buitengewoon onderwijs voor kinderen met een matige of ernstige mentale handicap. 5,3% van de kinderen in het lager onderwijs volgt buitengewoon onderwijs. In het schooljaar 2017-2018 zit bijna 30% van de leerlingen in het buitengewoon lager onderwijs in het type basisaanbod. In het buitengewoon secundair onderwijs zitten 1 op de 4 leerlingen in type 2 (matig of ernstig mentale handicap) en 1 op de 5 leerlingen in het type basisaanbod.

Opmerkelijk is dat over alle onderwijsniveaus heen telkens meer dan twee derde van de kinderen in het buitengewoon onderwijs jongens zijn.

In het schooljaar 2017-2018 zijn er 19 kinderen meer aanwezig in het buitengewoon kleuteronderwijs dan in het schooljaar 2016-2017.

In het buitengewoon lager onderwijs gaat het aantal kinderen achteruit (-265). In het buitengewoon secundair onderwijs is er in tegenstelling tot het voorgaande schooljaar opnieuw een toename van het aantal leerlingen (+201).

2.2. Kinderen op internaat

Tabel 5.13 geeft aan hoeveel kinderen in het kleuter-, lager of secundair onderwijs in een internaat verblijven. In totaal gaat het om 9808 kinderen, 55% van de internen zijn jongens. Het aantal internen ligt lager dan in het schooljaar 2016-2017, vooral door een daling van het aantal internen in het voltijds secundair onderwijs.

2.3. Kinderen naar schoolse vorderingen

Een laatste cijfer over het opvoedingsmilieu onderwijs gaat over de schoolse vorderingen van kinderen (voorsprong, op leeftijd of vertraging). Schoolse vertraging is het aantal leerjaren vertraging dat een leerling oploopt t.o.v. het leerjaar waarin hij zich zou bevinden als hij jaar na jaar zou vorderen. Het is niet noodzakelijk een gevolg van zittenblijven. Het kan ook veroorzaakt worden door ziekte, atypische studieovergangen, late instapleeftijd, ... Wat ook de oorzaak is, het vaak voorkomen van schoolvertraging is een belangrijk signaal.

5.13 Aantal kinderen op internaat ⁽¹⁾

	2016-2017	2017-2018
Gewoon kleuteronderwijs	100	114
Buitengewoon kleuteronderwijs	4	2
Gewoon lager onderwijs	1 090	1 125
Buitengewoon lager onderwijs	143	147
Voltijds gewoon secundair onderwijs	8 346	8 183
Deeltijds secundair onderwijs	58	45
Buitengewoon secundair onderwijs	197	192
Totaal	9 938	9 808

5.13 Aantal kinderen dat verblijft in een internaat voor kleuter- of lager onderwijs - Vlaamse Gemeenschap - schooljaren 2016-2017 en 2017-2018
Bron: Statistisch Jaarboek van het Vlaamse Onderwijs, schooljaar 2016-2017 en 2017-2018
(1) Dat zijn er wellicht meer omdat gegevens van internaten met minder dan 30 internen niet worden opgenomen omdat ze niet subsidieerbaar zijn

5.14 Leerlingen naar schoolse vorderingen in het gewoon lager en secundair onderwijs

		Voorsprong	Op leeftijd	Achterstand		Totaal
				1 jaar	2 of meer jaren	
Lager onderwijs	Belgische nationaliteit	1,1	89,1	9,3	0,5	100,0 (N=382 966)
	Niet-Belgische nationaliteit	0,6	65,2	29,0	5,2	100,0 (N=38 973)
	Totaal	1,0	86,9	11,1	1,0	100,0 (N=421 939)
Eerste graad secundair onderwijs	Belgische nationaliteit	1,6	81,4	15,7	1,3	100,0 (N=128 502)
	Niet-Belgische nationaliteit	0,7	47,7	41,5	10,1	100,0 (N=11 318)
	Totaal	1,5	78,6	17,8	2,0	100,0 (N=139 820)
Tweede graad secundair onderwijs	Belgische nationaliteit	1,5	73,8	20,7	4,0	100,0 (N=123 820)
	Niet-Belgische nationaliteit	0,5	34,8	40,5	24,2	100,0 (N=10 589)
	Totaal	1,4	70,8	22,2	5,6	100,0 (N=134 409)
Derde graad secundair onderwijs	Belgische nationaliteit	1,3	68,3	23,9	6,4	100,0 (N=119 519)
	Niet-Belgische nationaliteit	0,5	29,9	37,8	31,8	100,0 (N=8 565)
	Totaal	1,3	65,8	24,8	8,1	100,0 (N=128 084)

5.14 Aantal kinderen in het gewoon lager en secundair onderwijs naar schoolse vorderingen, naargelang nationaliteit - Vlaams Gewest - schooljaar 2017-2018
Bron: Statistisch Jaarboek van het Vlaamse Onderwijs, schooljaar 2017-2018

Tabel 5.14 toont dat in totaal 12,1% van de kinderen in het gewoon lager onderwijs een schoolse vertraging heeft. 1% heeft een voorsprong. Het aandeel leerlingen met schoolse vertraging ligt hoger in het secundair onderwijs en loopt op naar onderwijsgraad. In de eerste graad bedraagt het aandeel 19,8%,

in de derde graad gaat het al om 1 op de 3 leerlingen (32,9%).

Ook het verschil tussen kinderen van Belgische nationaliteit en niet-Belgische kinderen springt in het oog. In het lager onderwijs heeft 34,2% van de kinderen met een andere nationaliteit een schoolse vertraging, bij kinderen met

een Belgische nationaliteit gaat het om 9,8%. Dit verschil neemt verder toe in het secundair onderwijs. Meer dan de helft van de leerlingen met niet-Belgische nationaliteit kent in het secundair onderwijs een schoolse vertraging.

3. KINDEREN IN BEGELEIDING BIJ CENTRA VOOR KINDERZORG EN GEZINSONDERSTEUNING

Bij probleem- of crisissituaties met jonge kinderen of bij behoefte aan dag- en nachtopvang door een bijzondere leef-, arbeids-, woon-, gezondheids- of financiële situatie kan op verzoek van de ouders een beroep gedaan worden op centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning (CKG), erkend en gesubsidieerd door Kind en Gezin. We schetsen om hoeveel kinderen het gaat en geven aan welk soort begeleiding er gegeven wordt.

In de CKG zijn er, op basis van de door de centra doorgegeven aantallen over het hele jaar 2018, 5134 kinderen in begeleiding, bijna uitsluitend kinderen jonger dan 12 jaar. Dit cijfer ligt hoger dan de voorgaande jaren. In vergelijking met 2017 zijn er 109 kinderen meer die begeleid en/of opgevangen worden (zie tabel 5.15). 36,5% van de begeleide kinderen is tussen 6 en 12 jaar, 30,6% is jonger dan 3 jaar.

Een CKG kan 4 begeleidingsvormen of functies aanbieden: *mobiele begeleidingen, ambulante trainingen* in het centrum, *ambulante opvang en residentiële opvang en begeleiding* waarbij het kind voor een periode in het centrum verblijft.

5.15 Begeleide kinderen door centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning ⁽¹⁾

2015	2016	2017	2018				
Totaal	Totaal	Totaal	Kinderen jonger dan 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 jaar en ouder	Totaal
5 110	5 049	5 025	1 573	1 590	1 872	92	5 134 ⁽²⁾

5.15 Evolutie aantal unieke kinderen in begeleiding in centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning per jaar
Bron: Kind en Gezin
(1) Voor een aantal kinderen gelden ook begeleidingsmaatregelen vanuit de bijzondere jeugdzorg
(2) Inclusief 7 kinderen waarvoor leeftijd ongekend was

De cijfers over de functies in de CKG drukken we in tabel 5.16 uit op kindniveau, maar de som van het aantal begeleide kinderen is niet gelijk aan het aantal unieke kinderen omdat voor 1 kind meerdere begeleidingsvormen (tegelijk) kunnen ingezet worden. Bovendien registreren we enkel de mobiele en ambulante begeleidingen voor het kind waarvoor hulp gevraagd wordt. Hierdoor zijn de aantallen een onderschatting van het aantal (indirect) begeleide kinderen wanneer

er gezinnen met meerdere kinderen worden begeleid. Desalniettemin geven de cijfers een goed inzicht in het voorkomen van de begeleidingsvormen. Zo zien we dat 3083 kinderen en hun gezin een mobiele begeleiding krijgen en dat 1287 kinderen residentieel worden opgevangen. Als we bekijken welke functies ingezet worden voor welke leeftijden, zien we dat in elke leeftijdsklasse meer dan de helft van de kinderen mobiel begeleid wordt.

Het is ook duidelijk dat het aandeel kinderen dat opgevangen wordt door een CKG lager is in de hogere leeftijdsgroepen. Waar in de leeftijdsgroep jonger dan 3 jaar en de leeftijdsgroep van 3 tot 6 jaar respectievelijk 26,6% en 28,1% door het CKG residentieel wordt opgevangen, ligt dat aandeel bij 6- tot 12-jarigen lager (21,5%).

5.16 Kinderen naar begeleidingsvorm in centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning

	Mobiele begeleiding		Ambulante training		Ambulante opvang		Residentiële opvang		Totaal aantal unieke kinderen
	Aantal	Rij % ⁽¹⁾	Aantal	Rij % ⁽¹⁾	Aantal	Rij % ⁽¹⁾	Aantal	Rij % ⁽¹⁾	
Kinderen jonger dan 3 jaar	1 013	64,4	385	24,5	288	18,3	418	26,6	1 573
Kinderen van 3 tot 6 jaar	844	54,7	557	35,0	80	5,0	447	28,1	1 590
Kinderen van 6 tot 12 jaar	1 140	60,7	562	30,0	32	2,7	402	21,5	1 872
Kinderen van 12 jaar en ouder	57	66,3	20	21,7	1	1,1	20	21,7	92
Leeftijd onbekend	2	57,1	3	42,9	0	0,0	0	0,0	7
Totaal	3 083		1 527		401		1 287		5 134

5.16 Aantal kinderen per begeleidingsvorm en leeftijd in centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning - 2018
Bron: Kind en Gezin
(1) De rijpercentages mogen niet opgeteld worden, zij geven de verhouding tussen de kinderen in de begeleidingsvorm en het totaal aantal unieke kinderen, maar 1 kind kan in meer dan 1 begeleidingsvorm zitten

Hoofdstuk 6

GEZONDHEID, STERFTE EN MORBIDITEIT BIJ KINDEREN

Om de ontwikkeling van kinderen op te volgen, zijn gegevens over zwangerschap, sterfte, aangeboren afwijkingen en ongevallen van groot belang.

De cijfers leren ons iets over hoeveel kinderen te maken hebben met gezondheidsproblemen of een verhoogd risico dragen op ontwikkelingsproblemen.

Dit hoofdstuk bevat volgende tabellen en grafieken:

6.1	Internationale situering van de leeftijd van de moeder bij geboorte eerste kind	121
6.2	Diverse kenmerken van kinderen bij de geboorte (geboortegewicht, geboortewijze, ...)	122
6.3	Levend geboren kinderen naar zwangerschapsduur	123
6.4	Evolutie van de levensverwachting bij geboorte	124
6.5	Internationale situering van de levensverwachting bij geboorte.....	125
6.6	Aantal sterfgevallen naar leeftijd en geslacht	126
6.7	Aantal foeto-infantiele sterfgevallen.....	128
6.8	Foeto-infantiele sterftcijfers.....	128
6.9	Evolutie foeto-infantiele sterftcijfers.....	129
6.10	Internationale situering van de zuigelingensterfte	130
6.11	Doodsoorzaken bij doodgeboren en levend geboren kinderen jonger dan 1 jaar	131
6.12	Evolutie van sterfte door wiegendood	132
6.13	Doodsoorzaken bij kinderen van 1 tot 15 jaar.....	133
6.14	Evolutie van overlijdens kinderen van 1 tot 15 jaar als gevolg van geweldpleging of ongeval	134
6.15	Aangeboren majeure afwijkingen.....	135-136
6.16	Incidentie doofheid en slechthorendheid	137
6.17	Type en graad van gehoorverlies.....	137
6.18	Aantal jonge verkeersslachtoffers (doden en zwaargewonden gewonden)	138

INFO OVER BRONNEN EN BEREKENINGSWIJZEN

In dit hoofdstuk komen o.a. cijfers over borelingen aan bod van het Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie (SPE) en van Kind en Gezin. Het SPE telt levend en doodgeborenen volgens plaats van geboorte. De gegevens vatten

dus niet geheel zuiver alle borelingen wonend in het Vlaamse Gewest. De cijfers van Kind en Gezin gaan over de levend geboren kinderen en steunen op registraties over nagenoeg alle geboorten, ongeacht het verblijfsstatuut van moeders en

ongeacht de plaats van bevalling. De cijfers zijn dus wel opgebouwd op basis van de woonplaats van het kind. Meer info over bronnen en berekeningswijzen in Bijlage.

1. GEGEVENS OVER ZWANGERSCHAP EN BEVALLING

1.1. Ontstaan van de zwangerschap en bevallingsgegevens*

7,5% van de zwangerschappen *ontstaat via medische begeleiding*: 2,6% van de vrouwen krijgt een hormonale behandeling, bij 2,6% wordt in-vitrofertilisatie (ivf) toegepast en bij 2,3% komt de zwangerschap tot stand na intracytoplasmatische sperma-injectie (ICSI). Het aandeel bevallingen na een subfertiliteitsbehandeling is in een periode van 10 jaar wel toegenomen (van 5,4% van de zwangerschappen in 2008 tot 7,5% in 2017). Opmerkelijk is dat 31,9% van de meerlingzwangerschappen tot stand komt na een medisch begeleide bevruchting. Bij eenlingen is dit slechts 7,1%.

Bij 24,6% van de zwangerschappen wordt de bevalling *ingeleid*. In 2003 bedroeg het aandeel ingeleide bevallingen nog 30%.

In 2017 zijn 4 moeders overleden bij de bevalling. Sinds 1987 werden er in Vlaanderen 100 maternale sterfgevallen genoteerd (1 op 20 000 bevallingen).

Uit de registratie over 2017 blijkt dat de meeste (71,3%) vrouwen tussen 25 en 35 jaar zijn op het moment van de bevalling. 3% van de moeders is minstens 40 jaar. 742 moeders (1,2%) zijn jonger dan 20 jaar op het moment van de bevalling.

De *gemiddelde leeftijd van de moeder* bij bevalling bedraagt in 2017 volgens het SPE 29 jaar bij een eerste kind (primipare) en 31,7 jaar bij een volgend kind (multipare). De gemiddelde leeftijd is de voorbije 10 jaar zowel bij de primipare (van 28,1 jaar in 2008 naar 29 jaar in 2017), als de multipare vrouwen toegenomen (van 31,1 jaar in 2008 naar 31,7 jaar in 2017).

De gemiddelde leeftijd van de moeder bij de eerste bevalling ligt volgens de meest recente cijfers (2017) in 5 van de 28 EU-landen boven de 30 jaar (Ierland, Griekenland, Luxemburg, Spanje en Italië). Vooral in de Oost-Europese en meest recente lidstaten van de EU ligt de gemiddelde leeftijd bij een eerste bevalling nog een heel stuk onder de 30 jaar. België en Vlaanderen nemen een middenpositie in.

6.1 Internationale situering van de leeftijd van de moeder bij geboorte eerste kind

Bulgarije	26,1
Roemenië	26,5
Letland	26,9
Slovakije	27,1
Polen	27,3
Litouwen	27,5
Estland	27,7
Hongarije	28,0
Tsjechië	28,2
Kroatië	28,6
Frankrijk	28,7
Slovenië	28,8
Verenigd Koninkrijk	28,9
België	29,0
Vlaams Gewest	29,0
Malta	29,0
Finland	29,1
Oostenrijk	29,3
Zweden	29,3
Denemarken	29,4
Duitsland	29,6
Portugal	29,6
Cyprus	29,7
Nederland	29,9
Ierland	30,3
Griekenland	30,4
Luxemburg	30,8
Spanje	30,9
Italië	31,1

6.1 Gemiddelde leeftijd van de moeder bij geboorte eerste kind in Vlaanderen en de 28-EU-landen - 2017
Bronnen: SPE, cijfer 2017
Eurostat, website

* Bron: R. Devlieger, E. Martens, R. Goemaes, H. Cammu, Perinatale activiteiten in Vlaanderen 2017. SPE, Brussel, 2018

1.2. Geboortegegevens op kindniveau

21,6% van de kinderen wordt geboren via een keizersnede. 9,8% van de kinderen wordt geboren via een technisch hulpmiddel, vooral via vacuümextractie*. Meer dan de helft (57,6%) van de meerlingen wordt geboren via keizersnede.

Na de geboorte wordt 10,8% van de kinderen overgebracht naar een neonatale dienst (n-dienst) en 4,4% naar een neonatale intensieve zorgdienst (NIC-dienst). In totaal gaat het volgens het SPE om 9641 kinderen.

Er worden in 2017 1042 tweelingen en 19 drielingen geregistreerd. Relatief gezien betekent dit dat 3,3% van de geboren kinderen behoort tot de categorie *meerlingen*.

6,8% van de borelingen heeft een *laag geboortegewicht* (minder dan 2500 gram). 1,2% heeft een extreem laag geboortegewicht (minder dan 1500 gram). 57,1% van de kinderen van een meerling weegt bij de geboorte minder dan 2500 gram. Bij eenlingen is dit slechts 5%.

* Vacuümextractie: het doen geboren worden van een kind met behulp van een instrument dat zich op het hoofd van het kind vastzuigt

Kind en Gezin registreert voor alle levend geboren kinderen na hoeveel weken zwangerschap ze geboren worden. Van 1,1% van de kinderen is geen zwangerschapsduur gekend. We berekenen de cijfers daarom t.o.v. de groep kinderen waarvoor gegevens over zwangerschapsduur genoteerd werden (valide percentages).

In 2018 wordt net zoals de voorgaande jaren 7,9% van de kinderen prematuur (zwangerschapsduur <37 weken) geboren. 1,1% van de levend geboren kinderen kent een zwangerschapsduur van minder dan 32 weken. Uit niet-opgenomen cijfers weten we dat het aandeel premature baby's bij meerlingen merkelijk hoger ligt dan bij eenlingen (respectievelijk 59% en 6,3%).

Volgens de registratie van Kind en Gezin werden er in 2018 576 kinderen (0,9% van de borelingen) thuis of op een andere locatie dan de kraamkliniek geboren.

6.2 Diverse kenmerken van kinderen bij de geboorte (geboortegewicht, geboortewijze, ...)

	2015	2016	2017
Wijze van geboorte			
Spontaan	68,6	68,5	68,4
Keizersnede	21,2	21,6	21,6
Vacuümextractie of verlostang	9,9	9,7	9,8
Stuit vaginaal	0,3	0,3	0,2
Transfer neonatologie			
Neonatale dienst (n-dienst)	11,1	11,3	10,8
Neonatale intensieve zorgdienst (NIC-dienst)	4,1	4,1	4,4
Eenling of meerling			
Kind van een eenling	96,4	96,6	96,7
Kind van een tweeling	3,5	3,4	3,2
Kind van een drieling	0,1	0,1	0,1
Geboortegewicht			
Laag (<2500 gram)	6,8	6,9	6,8
waarvan extreem laag (<1500 gram)	1,1	1,2	1,2
2500 gram of meer	93,2	93,1	93,2

6.2 Percentage kinderen naar wijze van geboorte, met een transfer naar neonatologie, naar eenling of meerling en naar geboortegewicht
Bron: R. Devlieger, E. Martens, R. Goemaes, H. Cammu, Perinatale activiteiten in Vlaanderen 2017. SPE, Brussel, 2018

6.3 Levend geboren kinderen naar zwangerschapsduur

Kinderen naar zwangerschapsduur van de moeder	2016	2017	2018
Niet-prematuur (≥37 weken)	92,1	92,1	92,1
Prematuur (<37 weken)	7,9	7,9	7,9
waarvan <32 weken	1,1	1,1	1,1
>32 weken, <34 weken	1,0	1,0	1,0
>34 weken, <37 weken	5,8	5,9	5,9
Totaal	100,0	100,0	100,0

6.3 Aandeel levend geboren kinderen naar zwangerschapsduur - 2016-2018
Bron: Kind en Gezin - Mirage

2. LEVENSV ERWACHTING BIJ GEBOORTE

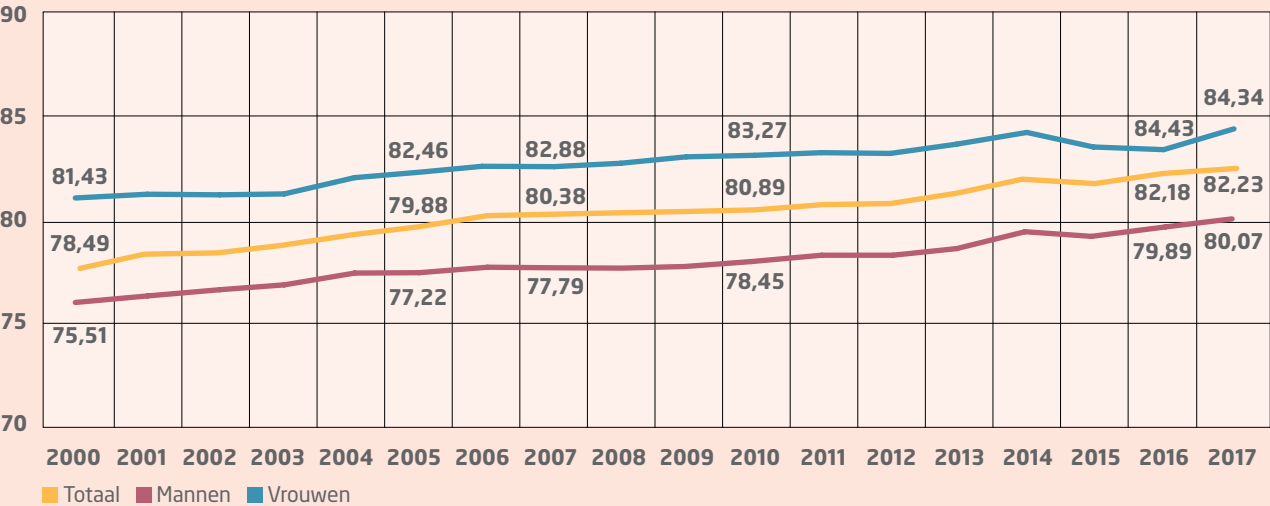
2.1. Levensverwachting in Vlaams Gewest en provincies

Levensverwachting bij de geboorte in 2017 boven 82 jaar, bij vrouwen zelfs boven 84 jaar

Bij mannen zien we een stijging van de levensverwachting, bij vrouwen is er een lichte daling, waardoor het verschil in levensverwachting tussen mannen en vrouwen is afgenomen (4,27 jaar).

Op 10 jaar tijd (2007-2017) is de levensverwachting bij de geboorte van mannen wel sterker toegenomen (met 2,3 jaar, terwijl de stijging bij vrouwen 1,5 jaar bedraagt).

6.4 Evolutie van de levensverwachting bij geboorte

6.4 Levensverwachting in het Vlaamse Gewest, bij geboorte (in jaren)
Bron: Statbel

Uit niet-opgenomen cijfers van Statbel voor de periode 2015-2017 blijkt dat de levensverwachting bij geboorte niet zo sterk verschilt tussen de provincies.

Bij mannen ligt de levensverwachting het laagst in Oost-Vlaanderen (79,3 jaar) en het hoogst in Limburg (80,4 jaar).

Bij vrouwen zijn de verschillen iets kleiner: 83,9 jaar in Antwerpen en 84,8 jaar in Vlaams-Brabant.

2.2. Levensverwachting: Vlaanderen internationaal gesitueerd

Er bestaan in de EU-28 aanzienlijke verschillen qua levensverwachting.

Bij mannen bedraagt de kloof tussen het land met de hoogste (Italië) en het land met de laagste levensverwachting (Letland) 11 jaar.

Bij vrouwen is dat verschil 7,7 jaar (tussen Spanje en Bulgarije).

De levensverwachting bij geboorte in het Vlaamse Gewest ligt relatief hoog. België neemt relatief gezien een middenpositie in.

6.5 Internationale situering van de levensverwachting bij geboorte

Mannen		Vrouwen	
Italië	80,8	Spanje	86,1
Zweden	80,8	Frankrijk	85,6
Spanje	80,6	Italië	85,2
Ierland	80,4	Malta	84,6
Cyprus	80,2	Portugal	84,6
Malta	80,2	Finland	84,5
Nederland	80,2	Luxemburg	84,4
Vlaams Gewest	80,1	Vlaams Gewest	84,3
Luxemburg	79,9	Cyprus	84,2
Frankrijk	79,6	Zweden	84,1
Verenigd Koninkrijk	79,5	Ierland	84,0
Oostenrijk	79,4	Oostenrijk	84,0
België	79,2	Slovenië	84,0
Denemarken	79,2	België	83,9
Finland	78,9	Griekenland	83,9
Griekenland	78,8	Duitsland	83,4
Duitsland	78,7	Nederland	83,4
Portugal	78,4	Denemarken	83,1
Slovenië	78,2	Verenigd Koninkrijk	83,1
Tsjechië	76,1	Estland	82,6
Kroatië	74,9	Tsjechië	82,0
Polen	73,9	Polen	81,8
Estland	73,8	Kroatië	81,0
Slovakije	73,8	Slovakije	80,7
Hongarije	72,5	Litouwen	80,5
Roemenië	71,7	Letland	79,7
Bulgarije	71,4	Hongarije	79,3
Litouwen	70,7	Roemenië	79,1
Letland	69,8	Bulgarije	78,4

6.5 Levensverwachting bij geboorte - 2017
Bronnen: Eurostat
Statbel

3. STERFTE*

3.1. Sterfte bij kinderen van 0 tot 15 jaar

3.1.1. Sterfgevallen bij kinderen van 0 tot 15 jaar

Vooraf bij kinderen jonger dan 1 jaar

Sterfgevallen bij kinderen doen zich vooral voor bij kinderen jonger dan 1 jaar.

In 2016 (2017 en 2018 nog niet beschikbaar) sterven 209 (3,2 op 1000) levend geboren kinderen vóór de leeftijd van 1 jaar; in de daaropvolgende 14 levensjaren zijn er 82 sterfgevallen.

In totaal telt 2016 45 sterfgevallen minder bij kinderen onder de 15 jaar dan 2015. De daling is vooral te wijten aan het lagere aantal sterfgevallen bij kinderen jonger

dan 1 jaar (-35). 2016 kent trouwens het laagste aantal sterfgevallen van de voorbije 4 jaar. In 2013 overleden er vooral in de jongste leeftijdscategorieën meer kinderen dan in 2016.

* De cijfers – afkomstig van het Agentschap Zorg en Gezondheid – zijn opgebouwd op basis van de woonplaats van het kind/de moeder, zodat sterftcijfers voor het Vlaamse Gewest kunnen gepresenteerd worden. Er worden wel enkel overlijdens geteld die gebeurden in het Vlaamse of Brusselse Hoofdstedelijk Gewest. Kinderen die in Wallonië of in het buitenland overleden, ontbreken dus in de cijfers

6.6 Aantal sterfgevallen naar leeftijd en geslacht

	2013	2014	2015	2016		
	Totaal	Totaal	Totaal	Jongens	Meisjes	Totaal
Aantal						
Jonger dan 1 jaar	245	216	244	130	79	209
1 tot 5 jaar	55	37	38	19	19	38
5 tot 10 jaar	28	25	27	16	7	23
10 tot 15 jaar	23	29	27	16	5	21
Totaal	351	307	336	181	110	291
Per 1000 ⁽¹⁾						
Jonger dan 1 jaar	3,63	3,23	3,74	3,84	2,46	3,17
1 tot 5 jaar	0,19	0,13 ⁽²⁾	0,13 ⁽²⁾	0,13	0,14	0,14
5 tot 10 jaar	0,08	0,07 ⁽²⁾	0,08 ⁽²⁾	0,09	0,04	0,06
10 tot 15 jaar	0,07	0,09 ⁽²⁾	0,08 ⁽²⁾	0,09	0,03	0,06

6.6 Aantal sterfgevallen en aantal sterfgevallen per 1000 kinderen van 0 tot 15 jaar naar leeftijd en geslacht - Vlaams Gewest
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid
(1) Per 1000 kinderen op 1 januari van het betreffende jaar, uitgezonderd voor de kinderen jonger dan 1 jaar. Voor de kinderen jonger dan 1 jaar is dit per 1000 kinderen geboren in dat jaar. Het aantal geboorten per geslacht wordt berekend op basis van de SPE-registratie
(2) Deze cijfers zijn herberekend na vaststelling van een fout in aangeleverde bestanden

3.1.2. Doodgeboorten en sterfgevallen bij kinderen jonger dan 1 jaar

Duidelijke daling van de foeto-infantiele sterfte, zuigelingensterfte 3,2 per 1000

Gegevens omtrent de sterfte bij kinderen jonger dan 1 jaar worden over het algemeen voorgesteld door middel van een aantal maatstaven, sterftematen genoemd (zie tabel 6.7 en schema 6.8).

Een eerste sterftemaat is de *doodgeboorte*. Dit is het aantal kinderen dat dood wordt geboren met een geboortegewicht van minstens 500 gram of, als het geboortegewicht niet gekend is, met een zwangerschapsduur van minstens 22 weken. In 2016 zijn er 271 doodgeborenen, 8 minder dan in 2014. Het *doodgeboortecijfer* bedraagt daarmee 4,1 per 1000 geboorten.

De *vroegneonatale* sterfte is de sterfte tussen de geboorte en de leeftijd van 7 dagen (7 x 24 uur). In 2016 overlijden 107 kinderen in deze periode. De vroegneonatale sterfte bedraagt 1,6 per 1000 levend geboren.

De *laatneonatale* sterfte is de sterfte na de eerste 7 dagen (7 x 24 uur) t.e.m. de leeftijd van 28 dagen. Het laatneonatale sterftcijfer bedraagt 0,7 per 1000 levend geboren (44 sterfgevallen) en is de enige sterftemaat die niet afneemt in 2016.

De *postneonatale* sterfte of de sterfte na de eerste 4 weken bedraagt 0,9 per 1000 levend geboren (58 sterfgevallen).

Een aantal sterftematen zijn de som van 2 of meer van de hierboven beschreven sterftematen: het perinatale sterftcijfer, het neonatale sterftcijfer, de zuigelingensterfte en het foeto-infantiele sterftcijfer.

De *perinatale* sterfte is de sterfte van kinderen tijdens de eerste 7 dagen van hun leven, samen met het aantal doodgeborenen. Het perinatale sterftcijfer bedraagt in 2016 5,7 per 1000 geboren (378 sterfgevallen).

De *neonatale* sterfte is de sterfte in de eerste 4 levensweken. In 2016 gaat het om 151 sterfgevallen (2,3 per 1000 levend geboren).

De *zuigelingensterfte* is de sterfte tussen de geboorte en de leeftijd van 1 jaar. 209 kinderen overlijden tijdens hun eerste levensjaar (3,2 per 1000 levend geboren).

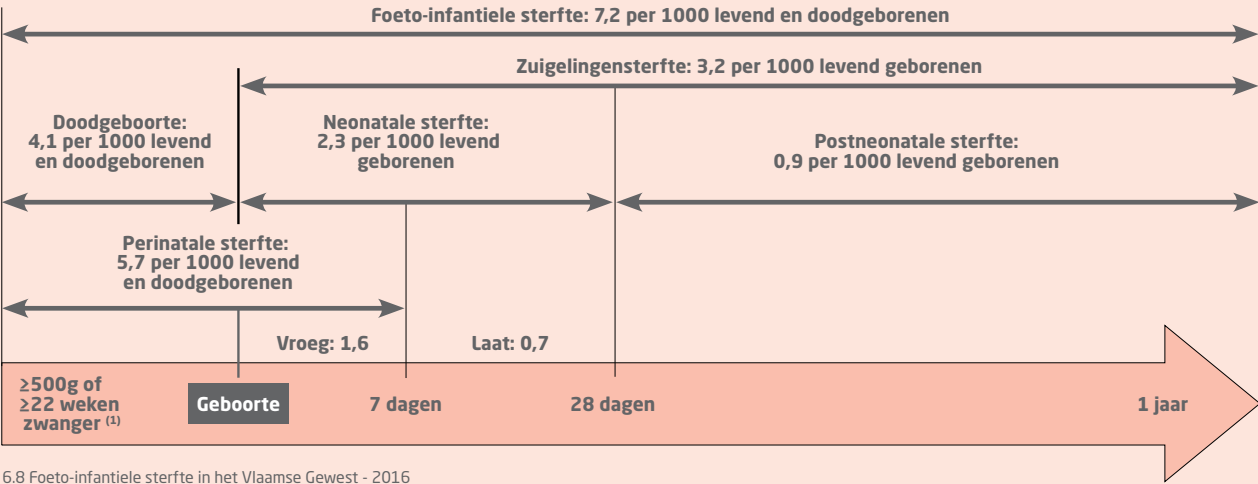
Tot slot is er de *foeto-infantiele* sterfte, het totaal van de doodgeboorten en de zuigelingensterfte. In 2016 bedraagt de foeto-infantiele sterfte 7,2 per 1000 levend geboren en doodgeborenen (480 sterfgevallen).

6.7 Aantal foeto-infantiele sterfgevallen

	2012	2013	2014	2015	2016
Aantal doodgeborenen (A)	317	302	329	279	271
Aantal vroegneonatale sterfgevallen (B)	139	124	112	134	107
Aantal laatneonatale sterfgevallen (C)	56	36	30	40	44
Aantal postneonatale sterfgevallen (D)	89	85	74	70	58
Aantal perinatale sterfgevallen (A+B)	456	426	441	413	378
Aantal neonatale sterfgevallen (B+C)	195	160	142	174	151
Aantal overleden zuigelingen (B+C+D)	284	245	216	244	209
Aantal doodgeborenen en overleden zuigelingen (A+B+C+D)	601	547	545	523	480

6.7 Aantal doodgeborenen en aantal sterfgevallen vóór de leeftijd van 1 jaar naar periode van het overlijden - Vlaams Gewest
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

6.8 Foeto-infantiele sterftecijfers

6.8 Foeto-infantiele sterfte in het Vlaamse Gewest - 2016
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid
(1) Enkel als geboortegewicht niet gekend is

De foeto-infantiele sterfte kent zeker geen duidelijke trend en lag de voorbije jaren meestal rond de 8 sterfgevallen per 1000 geboorten. In 2016 ligt de foeto-infantiele sterfte wel lager dan de voorgaande jaren. In 2005 lag de foeto-infantiele sterfte ook op het niveau van 2016.

6.9 Evolutie foeto-infantiele sterftecijfers

	2000	2005	2010	2014	2015	2016
Doodgeboortecijfer per 1000 levend en doodgeborenen	4,1	3,3	4,6	4,9	4,3	4,1
Vroegneonataal sterftecijfer per 1000 levend geboren	2,1	2,1	2,0	1,7	2,1	1,6
Laatneonataal sterftecijfer per 1000 levend geboren	0,7	0,6	0,4	0,4	0,6	0,7
Postneonataal sterftecijfer per 1000 levend geboren	1,9	1,2	1,4	1,1	1,1	0,9
Perinataal sterftecijfer per 1000 levend en doodgeborenen	6,2	5,4	6,6	6,5	6,3	5,7
Neonataal sterftecijfer per 1000 levend geboren	2,8	2,7	2,4	2,1	2,7	2,3
Zuigelingensterfte per 1000 levend geboren	4,7	3,9	3,8	3,2	3,7	3,2
Totale foeto-infantiele sterfte per 1000 levend en doodgeborenen	8,8	7,2	8,4	8,1	8,0	7,2

6.9 Evolutie foeto-infantiele sterfte in het Vlaamse Gewest sinds 2000 naar periode van het overlijden
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

3.1.3. Internationale situering
zuigelingensterfte

In 20 van de 28 EU-landen ligt de zuigelingensterfte - de sterfte tussen de geboorte en de leeftijd van 1 jaar - lager dan 4 per 1000 levend geboren. Finland en Slovenië kennen de laagste zuigelingensterfte, Malta telt de hoogste (7,4 op de 1000 levend geboren). Vlaanderen en België nemen een middenpositie in.

6.10 Internationale situering van de zuigelingensterfte

Land	Zuigelingensterfte
Finland	1,9
Slovenië	2,0
Estland	2,3
Zweden	2,5
Cyprus	2,6
Spanje	2,7
Tsjechië	2,8
Italië	2,8
Ierland	3,0
Oostenrijk	3,1
Denemarken	3,1
Portugal	3,2
België	3,2
Vlaams Gewest	3,2
Duitsland	3,4
Nederland	3,5
Frankrijk	3,7
Letland	3,7
Luxemburg	3,8
Verenigd Koninkrijk	3,8
Hongarije	3,9
Polen	4,0
Griekenland	4,2
Kroatië	4,3
Litouwen	4,5
Slovakije	5,4
Bulgarije	6,5
Roemenië	7,0
Malta	7,4

6.10 Zuigelingensterfte (per 1000 levend geboren) in het Vlaamse Gewest internationaal gesitueerd - 2016
Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid
Eurostat, website

3.2. Doodsoorzaken bij
overlijden van kinderen
jonger dan 15 jaar

3.2.1. Doodsoorzaken bij kinderen
jonger dan 1 jaar

Aangeboren afwijkingen vormen de belangrijkste doodsoorzaak bij zuigelingen en doodgeborenen

De cijfers over de oorzaken van doodgeboorten geven aan dat 32,1% van de kinderen overlijdt ten gevolge

van factoren bij de moeder en/of complicaties bij de zwangerschap en bevalling. Aangeboren afwijkingen zijn in 2016 - in tegenstelling tot voorgaande jaren - dus niet meer de belangrijkste doodsoorzaak bij doodgeboorte (31,4%, 85 sterfgevallen).

Van de 209 overleden zuigelingen, sterven er meer dan 1 op 4 door aangeboren afwijkingen. Andere belangrijke doodsoorzaken zijn factoren bij de moeder of complicaties bij zwangerschap of geboorte (23%),

perinatale aandoeningen aan hart en ademhaling (12%) en overige ziekten en geboortetrauma (10%).

14* zuigelingen overlijden aan wiegendoed, 1 sterfgeval meer dan in 2015 (zie tabel 6.12). Wiegendoed vormt in 2016 dus voor 6,7% van de overleden zuigelingen de doodsoorzaak. Het aantal gevallen van wiegendoed bij zuigelingen bedraagt 21,2 per 100 000 geboren.

* In feite waren er 16 overlijdens omwille van wiegendoed, maar 2 kindjes waren al ouder dan 1 jaar

6.11 Doodsoorzaken bij doodgeboren en levend geboren kinderen jonger dan 1 jaar

	Doodgeborenen				Overleden zuigelingen			
	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016
Aangeboren afwijkingen	29,5	31,3	29,0	31,4	30,2	21,8	24,6	25,8
Gevolgen door factoren moeder en complicaties zwangerschap en bevalling	31,5	27,4	28,7	32,1	17,1	18,5	23,4	23,0
Prematuriteit/dysmaturiteit	12,9	8,8	22,2	10,7	8,2	5,1	4,5	4,8
Perinatale infecties	3,6	5,5	3,9	5,5	6,1	4,2	3,3	2,9
Bloedingen en bloedziekten (perinataal)	1,0	1,2	1,1	0,7	2,9	4,6	4,1	1,0
Endocrien, spijsvertering, huid (perinataal)	1,3	3,6	4,7	2,6	2,0	2,3	3,7	5,7
Perinatale aandoeningen hart en ademhaling, waaronder RDS (Respiratory Distress Syndrome)	2,0	1,5	0,7	0,7	9,0	15,3	12,3	12,0
SIDS (wiegendoed)	0,0	0,0	0,0	0,0	5,3	5,1	5,3	6,7
Overige ziekten en geboortetrauma	0,3	0,3	2,2	0,4	13,5	15,7	13,5	10,0
Slecht gedefinieerde condities	17,9	20,4	7,5	15,5	1,2	2,8	1,6	2,4
Trauma/uitwendige doodsoorzaak	0,0	0,0	0,0	0,4	4,5	4,6	3,7	5,7
Totaal	100,0 (N=302)	100,0 (N=329)	100,0 (N=279)	100,0 (N=271)	100,0 (N=245)	100,0 (N=216)	100,0 (N=244)	100,0 (N=209)

6.11 Oorzaken van overlijden bij doodgeboren en levend geboren kinderen jonger dan 1 jaar in het Vlaamse Gewest (percentage)
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

6.12 Evolutie van sterfte door wiegendood ⁽¹⁾

Jaar	Aantal sterfgevallen
2000	43
2001	26
2002	26
2003	30
2004	25
2005	21
2006	30
2007	22
2008	18
2009	20
2010	16
2011	15
2012	18
2013	13
2014	11
2015	13
2016	14

6.12 Evolutie aantal sterfgevallen bij 0-jarigen als gevolg van wiegendood in het Vlaamse Gewest
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid
(1) In sommige jaren waren er ook gevallen van wiegendood bij kinderen die al 1 jaar waren. Die zitten niet vervat in deze tabel

3.2.2. Doodsoorzaken bij kinderen van 1 tot 15 jaar

Bijna een vierde van de overlijdens heeft uitwendige oorzaak. Kanker en andere nieuwvormingen* belangrijkste ‘inwendige’ doodsoorzaak

In 2016 had 76,8% van de overlijdens bij kinderen tussen 1 en 15 jaar een ‘inwendige’ oorzaak. Kankers en andere nieuwvormingen en aangeboren aandoeningen waren de meest voorkomende oorzaken van inwendige oorsprong. In 2016 waren er vooral minder overlijdens door aandoeningen van het zenuwstelsel en door ziekten van het ademhalingsstelsel en duidelijk meer overlijdens door algemene infectieziekten.

11 van de 19 uitwendige doodsoorzaken zijn ongevallen. Bij 4 daarvan gaat het om sterfte na een verkeersongeval, een opmerkelijke daling tegenover 2015. Bij de 7 andere ongevallen gaat het om diverse zaken (vallen, verdrinking/ onderdompeling, beklemming en verhangen, wurging of verstikking).

2 overlijdens werden veroorzaakt doordat het kind zichzelf schade toebracht. De 2 slachtoffers van geweldpleging waren allebei jonger dan 5 jaar.

In tabel 6.13 zijn de belangrijkste doodsoorzaken naar leeftijdscategorie opgenomen. Daaruit blijkt dat bepaalde doodsoorzaken sterk gerelateerd zijn aan een bepaalde leeftijd. Zo komen infectieziekten en ziekten van het ademhalingsstelsel vooral voor als doodsoorzaak bij de jongste kinderen.

* Een nieuwvorming of neoplasma: een ziekelijke weefselontanding

6.13 Doodsoorzaken bij kinderen van 1 tot 15 jaar

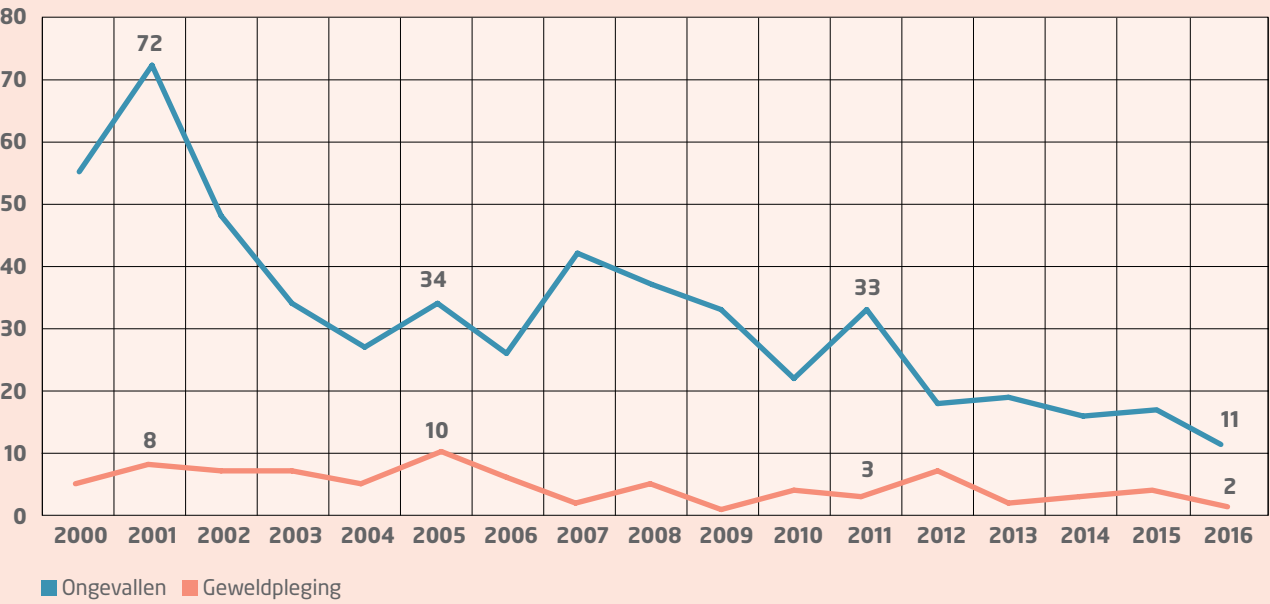
	1 tot 5 jaar		5 tot 10 jaar		10 tot 15 jaar		Totaal 1 tot 15 jaar	
	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Algemene infectieziekten	0	7	1	1	1	0	2	8
Kanker en andere nieuwvormingen	8	4	10	11	5	7	23	22
Bloedaandoeningen en ziekten immuunsysteem	0	0	1	1	2	1	3	2
Endocriene ziekten en voedings- en stofwisselingsstoornissen	4	5	1	1	1	2	6	8
Psychische aandoeningen	0	0	1	1	1	0	2	1
Aandoeningen zenuwstelsel	6	2	2	2	4	0	12	4
Ziekten hart- en vaatstelsel	1	2	2	0	2	3	5	5
Ziekten ademhalingsstelsel	4	2	1	1	1	0	6	3
Ziekten van het bewegingsstelsel en bindweefsel	0	1	0	0	0	0	0	1
Perinatale aandoeningen	0	0	2	0	0	0	2	0
Aangeboren aandoeningen	4	2	1	3	1	2	6	7
Sudden Infant Death Syndrome	1	2	0	0	0	0	1	2
Totaal ‘inwendige’ oorzaken	28	27	22	21	18	15	68	63
Verkeersongeval	5	1	3	1	5	2	13	4
Overige uitwendige oorzaken door ongeval	2	5	1	0	1	2	4	7
Opzettelijk zichzelf schade toebrengen	0	0	0	0	1	2	1	2
Geweldpleging	3	2	1	0	0	0	4	2
Andere uitwendige oorzaken	0	3	0	1	2	0	2	4
Totaal ‘uitwendige’ oorzaken	10	11	5	2	9	6	24	19
Totaal sterfgevallen	38	38	27	23	27	21	92	82

6.13 Oorzaken van overlijden bij kinderen van 1 tot 15 jaar in het Vlaamse Gewest, naar leeftijdscategorie
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

Grafiek 6.14 geeft de evolutie weer sinds 2000 van het aantal overlijdens als gevolg van geweldpleging en als gevolg van een ongeval.

Het aantal sterfgevallen door ongevallen ligt veel lager dan in het begin van de jaren 2000.

6.14 Evolutie van overlijdens kinderen van 1 tot 15 jaar als gevolg van geweldpleging of ongeval

6.14 Evolutie aantal overlijdens kinderen van 1 tot 15 jaar als gevolg van geweldpleging en als gevolg van een ongeval sinds 2000
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

4. MORBIDITEIT

4.1. Aangeboren afwijkingen

In 2017 wordt bij 0,9% (N=585) van de geboorten al in de perinatale periode een of meerdere majeure afwijkingen vastgesteld.

Tabel 6.15 geeft een gedetailleerd beeld van de prevalentie van majeure aangeboren afwijkingen bij kinderen

geboren in 2016 en 2017, gerangschikt in dalende volgorde voor het jaar 2017.

Daaruit blijkt dat de groep andere hartafwijkingen in 2017 het meest frequent voorkomt, gevolgd door hypospadie*, schisis en de specifieke hartafwijking ventrikelseptumdefect**. Het syndroom van Down (trisomie 21) wordt vastgesteld bij 6,6 per

10 000 geboorten. In 2017 waren er 11 kinderen met trisomie 21 meer dan in 2016, hoewel verwacht werd dat de invoering van de Niet-Invasieve Prenatale test (NIPT) tot een daling zou leiden.

* Afwijking bij jongens waarbij de plasbuis niet uitmondt aan de top van de penis
** Ventrikelseptumdefect is een hartafwijking waarbij er een gaatje aanwezig is in het tussenschot van de 2 hartkamers

6.15 Aangeboren majeure afwijkingen ⁽¹⁾

	2016		2017	
	Aantal	Per 10 000 geboorten	Aantal	Per 10 000 geboorten
Andere hartafwijkingen	73	11,2	80	12,5
Hypospadie	62	9,5	75	11,8
Schisis (gespleten lip/verhemelte)	67	10,2	66	10,3
Ventrikelseptumdefect	52	7,9	60	9,4
Trisomie 21	31	4,7	42	6,6
Transpositie grote vaten	32	4,9	34	5,3
Tetralogie van Fallot	17	2,6	29	4,5
Hydrocefalie	20	3,1	23	3,6
Obstructie nierbekken en ureter	22	3,4	20	3,1
Hernia diafragmatica	17	2,6	19	3,0
Oesofagale atresie	16	2,4	19	3,0
Reductie ledematen	14	2,1	19	3,0
Anale imperforatie	11	1,7	19	3,0
Spina bifida	18	2,8	17	2,7
Nier agenese	11	1,7	16	2,5
Skeletdysplasie/dwerggroei	15	2,3	16	2,5
Atresie anus	4	0,6	16	2,5

Vervolg zie pagina 142

6.15
Aangeboren majeure afwijkingen ⁽¹⁾ (vervolg)

	2016		2017	
	Aantal	Per 10 000 geboorten	Aantal	Per 10 000 geboorten
Gastroschisis	17	2,6	13	2,0
Atresie dunne darm	8	1,2	13	2,0
Hydrops foetalis	6	0,9	12	1,9
Omfalocel	7	1,1	11	1,7
Afwijking long	6	0,9	10	1,6
Poly-/multikystische nierdysplasie	10	1,5	10	1,6
Craniosynostosis	2	0,3	10	1,6
Trisomie 18	10	1,5	8	1,3
Twin-to-twin transfusie syndroom	21	3,2	7	1,1
Anencefalie	6	0,9	5	0,8
Trisomie 13	6	0,9	4	0,6
Turner syndroom	2	0,3	3	0,5
Atresie galwegen	1	0,2	0	0,0
Totaal kinderen met een of meer aangeboren majeure afwijkingen	527	80,5	585	91,6

6.15 Geregistreerde aangeboren majeure afwijkingen (perinatale periode) in Vlaanderen: aantal en per 10 000 geboorten
Bron: R. Devlieger, E. Martens, R. Goemaes, H. Cammu, *Perinatale activiteiten in Vlaanderen 2017. SPE, Brussel, 2018*
(1) Majeure afwijkingen vastgesteld bij de geboorten in kraamklinieken (≥ 500 g), zowel bij levend als bij doodgeboren kinderen. Bij een kind kan meer dan 1 afwijking worden vastgesteld

De registratie door het SPE is evenwel niet voldoende om het exact aantal aangeboren majeure misvormingen op te sporen. Bij een aantal kinderen wordt de afwijking pas later vastgesteld.

Bovendien zullen zwangerschappen die omwille van een aangeboren aandoening voor een leeftijd van 22 weken onderbroken werden vermoedelijk niet in de SPE-cijfers opgenomen zijn.

4.2.
Aangeboren doofheid en slechthorendheid

Bij 1,9 op de 1000 geteste kinderen

Aangeboren doofheid en slechthorendheid kan al op zeer jonge leeftijd worden vastgesteld. In Vlaanderen worden 94% van de kinderen die na een normale zwangerschapsduur geboren worden in de eerste levensmaanden getest door Kind en Gezin. In 2018 stellen we bij 1,7 per 1000 door Kind en Gezin geteste kinderen een aangeboren doofheid of slechthorendheid vast. Het gaat wel om een voorlopig cijfer omdat de resultaten van het onderzoek door gespecialiseerde referentiecentra nog niet allemaal teruggestuurd en/of definitief waren. In 2017 bedroeg de incidentie 1,9 per 1000.

6.16
Incidentie doofheid en slechthorendheid ⁽¹⁾

2010	2,06
2011	2,20
2012	2,16
2013	1,75
2014	2,12
2015 ⁽²⁾	1,95
2016 ⁽²⁾	2,09
2017 ⁽²⁾	1,88
2018 ⁽²⁾	1,66

6.16 Incidentie van aangeboren doofheid en slechthorendheid bij kinderen getest door Kind en Gezin, per 1000 geteste kinderen
Bron: Kind en Gezin
(1) Niet inbegrepen: kinderen die werden opgenomen op een NIC-afdeling
(2) Nog geen definitieve cijfers door ontbrekende en/of niet-conclusieve rapporten

Tabel 6.17 geeft het type (tweezijdig of eenzijdig) en de graad van slechthorendheid weer. Van de kinderen geboren in 2018 gaat het bij 59 van de 98 kinderen om gehoorverlies aan beide oren waarvan 53 kinderen aan beide oren een zelfde

graad van slechthorendheid hebben. Bij 83 kinderen stellen we – aan 1 of beide oren – minstens een matige slechthorendheid vast (>40 decibel), bij 15 kinderen gaat het om lichte slechthorendheid.

6.17
Type en graad van gehoorverlies ⁽¹⁾

	2015 ⁽²⁾	2016 ⁽²⁾	2017 ⁽²⁾	2018 ⁽²⁾
Tweezijdig met zelfde graad van doofheid of slechthorendheid				
Doof	14	15	20	14
Ernstig slechthorend	13	10	11	12
Matig slechthorend	29	27	22	19
Licht slechthorend	9	12	10	8
Totaal	65	64	63	53
Tweezijdig met verschil in graad van doofheid of slechthorendheid				
Doofheid en ernstig slechthorend	1	3	1	0
Doofheid en matig slechthorend	0	2	1	2
Doofheid en licht slechthorend	0	2	1	1
Ernstig en matig slechthorend	2	7	3	2
Ernstig en licht slechthorend	2	2	1	0
Matig en licht slechthorend	2	12	6	1
Totaal	7	28	13	6
Eenzijdige doofheid of slechthorendheid				
Doof	13	7	11	10
Ernstig slechthorend	10	7	6	11
Matig slechthorend	16	15	11	11
Licht slechthorend	7	5	8	7
Totaal	46	34	36	39
Totaal met geclassificeerde doofheid of slechthorendheid	118	126	112	98

6.17 Kinderen met een aangeboren doofheid of slechthorendheid vastgesteld na een positieve gehoortest bij Kind en Gezin: type en graad van het gehoorverlies
Bron: Kind en Gezin
(1) Licht slechthorend: gehoorverlies van 21-40 decibel; Matig slechthorend: gehoorverlies van 41-70 decibel; Ernstig slechthorend: gehoorverlies van 71-90 decibel; Doofheid: gehoorverlies van >90 decibel
(2) Voorlopige cijfers. (Nog) niet inbegrepen:
2015: 4 niet-conclusieve rapporten, 9 gezinnen gingen niet in op de doorverwijzing
2016: 11 niet-conclusieve rapporten, 36 gezinnen gingen niet in op de doorverwijzing
2017: 17 niet-conclusieve rapporten, 11 gezinnen gingen niet in op de doorverwijzing, 87 nog ontbrekende rapporten
2018: 14 niet-conclusieve rapporten, 14 gezinnen gingen niet in op de doorverwijzing, 110 nog ontbrekende rapporten

5. SLACHTOFFERS VAN ONGEVALLEN IN HET VERKEER

In 2017 sterven in het Vlaamse Gewest 7 kinderen jonger dan 15 jaar in een verkeersongeval. 106 kinderen raken ernstig gewond. Tegenover 2016 is er een daling van het aantal ernstig gewonde kinderen (-33), maar wel een stijging van het aantal dodelijke slachtoffers (+4).

De meeste slachtoffers zijn voetgangers/bestuurders.

Ten opzichte van 2000 nam het aantal zware verkeersslachtoffers (doden en zwaargewonden) sterk af (van 380 naar 113).

Uit niet-opgenomen cijfers weten we ook dat het aantal lichtgewonde kinderen jonger dan 15 jaar sterk afnam sinds 2000 (van 3202 in 2000 naar 2012 in 2017). In 2017 was meer dan de helft van deze lichtgewonde kinderen minstens 10 jaar.

6.18 Aantal jonge verkeersslachtoffers (doden en zwaargewonden)

	2000	2015	2016	2017		
	Totaal	Totaal	Totaal	Doden binnen 30 dagen	Zwaar-gewonden ⁽¹⁾	Totaal
Naar leeftijd						
Kinderen jonger dan 5 jaar	55	43	19	1	17	18
Kinderen van 5 tot 10 jaar	133	44	50	6	30	36
Kinderen van 10 tot 15 jaar	192	74	70	0	59	59
Totaal	380	161	139	7	106	113
Naar aard weggebruiker						
Bestuurder of voetganger	209	114	103	4	74	78
Passagier	171	47	36	3	31	34
Andere/onbekend	0	0	0	0	1	1
Totaal	380	161	139	7	106	113

6.18 Verkeersslachtoffers in het Vlaamse Gewest - aantal zwaargewonden en aantal doden (binnen 30 dagen) jonger dan 15 jaar naar leeftijdsklasse en naar aard van de weggebruiker
Bron: Statbel, website
(1) Zwaargewonden: opname in ziekenhuis voor meer dan 24 uur noodzakelijk

Hoofdstuk 7

GEZOND EN VEILIG ONTWIKKELEN

De bescherming van kinderen tegen bepaalde aandoeningen, ziekten en ongezonde of bedreigende leefomstandigheden is een belangrijk onderdeel van het gezondheids- en welzijnsbeleid. De Vlaamse overheid investeert daarom in het opvolgen van de groei en het gewicht van kinderen,

geeft adviezen over gezond leven, zet in op de preventie van ziekten (bv. door vaccinaties) en voorziet meldpunten waar kinderen wiens ontwikkeling in het gevaar is, kunnen gemeld en bijgestaan worden. In dit hoofdstuk nemen we gegevens over al deze zaken op.

Dit hoofdstuk bevat volgende tabellen en grafiek:

7.1	Aandeel kinderen dat uitsluitend borstvoeding krijgt op leeftijd 24 uur.....	144
7.2	Evolutie borstvoeding op dag 6	144
7.3	Borstvoeding naar provincie	145
7.4	Borstvoeding naar geboortelang.....	145
7.5	Borstvoeding naar zwangerschapsduur	145
7.6	Borstvoeding naar kansengroepen	146
7.7	Borstvoeding naar leeftijd van de moeder.....	146
7.8	Voeding op leeftijd van 6, 12 en 26 weken	147
7.9	Aandeel gevaccineerde kinderen in eerste levensjaar naar kansengroep en vaccinator	149
7.10	Aandeel gevaccineerde kinderen in tweede levensjaar naar vaccinator	151
7.11	Evolutie BMI bij 2-jarigen	152
7.12	Overgewicht bij 2-jarigen naar geslacht.....	153
7.13	Overgewicht bij 2-jarigen per provincie en naar origine van de moeder	153
7.14	Aantal meldingen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling	155
7.15	Aantal meldingen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling naar meldende instantie	156
7.16	Leeftijd van de gemelde kinderen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling.....	157
7.17	Aantal meermaals gemelde kinderen.....	157
7.18	Aantal gemelde kinderen per 10 000 per provincie	158
7.19	Belangrijkste gemelde problematiek kindermishandeling.....	160
7.20	Gemelde problematieken kindermishandeling naar leeftijdscategorie	161

BRONNEN EN TECHNISCHE BEMERKINGEN

De meeste cijfers uit dit hoofdstuk zijn gebaseerd op de gegevens die medewerkers van Kind en Gezin tijdens consulten en huisbezoeken registreren

over de ontwikkeling van de kinderen in de eerste 3 levensjaren. De cijfers over kindermishandeling steunen op de registratie van medewerkers van de

vertrouwenscentra kindermishandeling (VK). Meer info over bronnen en berekeningswijzen in Bijlage.

1. VOEDING VAN HET JONGE KIND

Kind en Gezin vraagt tijdens zijn contacten met gezinnen naar de voeding die gegeven wordt aan het kind op 5 tijdstippen in het eerste levensjaar: voeding op 24 uur, voeding op dag 6, voeding op 6 weken, voeding op 12 weken en voeding op 26 weken. Zo kan Kind en Gezin nagaan hoeveel kinderen starten met borstvoeding en krijgen we ook zicht op de duur van de borstvoeding. Borstvoeding is immers de meest natuurlijke en gezonde voeding. Naast het feit dat borstvoeding een grotere biologische waarde heeft dan kunstvoeding en beter verteert, beschermt borstvoeding ook tegen infecties, biedt ze het kind een langdurigere bescherming tegen ziekten zoals luchtweginfecties, diarree, oorontsteking en draagt ze bij tot het voorkomen van koemelkeiwitallergie.

Kind en Gezin hanteert een definitie van borstvoeding die is afgestemd op de definitie van de Wereldgezondheidsorganisatie (WGO). Borstvoeding betekent uitsluitend moedermelk geven. Wanneer kleine hoeveelheden water, orale rehydratie, geneesmiddelen en vitamines en/of mineralensupplementen gegeven worden, dan wordt dit nog als *uitsluitend borstvoeding* beschouwd, ook wanneer er door onvoorziene omstandigheden eenmalig kunstvoeding wordt gegeven. Wanneer een kind naast moedermelk systematisch kunstvoeding of andere voedingsmiddelen krijgt, is er geen sprake meer van uitsluitend borstvoeding. Kind en Gezin spreekt dan van *gemengde voeding*. Als er enkel kunstvoeding wordt gegeven, registreren we *kunstvoeding*.

Kind en Gezin berekent de cijfers over voeding op bepaalde tijdsmomenten. Hierna belichten we vooral cijfers over het aandeel kinderen dat uitsluitend borstvoeding krijgt op diverse tijdstippen. Kinderen waarvoor de voeding op een bepaald tijdstip niet werd ingevuld, laten we buiten beschouwing bij de berekening voor dat tijdstip. Meer info over de mate van onvolledigheid van de data in Bijlage.

Hoewel ze niet geheel volledig zijn, hebben de cijfers wel betrekking op een zeer groot deel van de populatie pasgeborenen. Door de cijfers te verbijzonderen naar kenmerken van het gezin, de moeder en het kind worden nog meer beleidsrelevante inzichten gepresenteerd.

1.1. Startvoeding op 24 uur

78,6% van de kinderen krijgt vanaf het prille levensbegin borstvoeding. Het aandeel kinderen dat 24 uur na de geboorte uitsluitend borstvoeding krijgt, ligt in 2018 0,4 procentpunt hoger dan in 2017.

Tabel 7.1 toont dat er verschillen zijn tussen de provincies. In Vlaams-Brabant wordt het meest gestart met borstvoeding, in West-Vlaanderen duidelijk het minst. ‘Slechts’ 71,7% van de kinderen krijgt er uitsluitend borstvoeding 24 uur na de geboorte. In de andere provincies ligt dat aandeel hoger dan 77%. Enkel in Limburg neemt

1.2. Voeding op dag 6

Borstvoeding op dag 6 nagenoeg op zelfde niveau als in 2017, 1 kind op 4 krijgt enkel kunstvoeding

In 2018 krijgt in Vlaanderen 65,4% van de pasgeboren kinderen van wie de voeding op dag 6 geregistreerd wordt uitsluitend borstvoeding. Het cijfer evolueert dus nauwelijks tegenover 2017, maar het ligt wel hoger dan in 2015. Het percentage kinderen met kunstvoeding (25%) op dag 6 daalt met 0,3 procentpunt. 9,5% van de kinderen krijgen op dag 6 zowel borst- als kunstvoeding.

7.1 Aandeel kinderen dat uitsluitend borstvoeding krijgt op leeftijd 24 uur

	2015	2016	2017	2018
Vlaams-Brabant	81,6	81,9	82,3	82,6
Antwerpen	78,8	79,9	80,5	80,9
Limburg	77,2	77,5	78,4	77,9
Oost-Vlaanderen	76,3	77,7	77,6	78,0
West-Vlaanderen	70,5	70,4	70,6	71,7
Vlaams Gewest	77,1	77,8	78,2	78,6

7.1 Percentage kinderen dat op 24 uur uitsluitend borstvoeding krijgt naargelang de provincie
Bron: Kind en Gezin - Mirage

het aandeel kinderen dat van bij de start borstvoeding krijgt af tegenover 2017. In West-Vlaanderen start 27,5% van de kinderen onmiddellijk met kunstvoeding, in de andere provincies zijn dat er minder (15,8% in Vlaams-Brabant, 17,4% in Antwerpen, 20,7% in Oost-Vlaanderen en 20,8% in Limburg).

7.2 Evolutie borstvoeding op dag 6

7.2 Evolutie van het percentage kinderen dat op dag 6 uitsluitend borstvoeding krijgt sinds 2005
Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

Naargelang de *provincie* verschilt het percentage kinderen dat uitsluitend borstvoeding krijgt. In Vlaams-Brabant ligt het percentage het hoogst: 69,1% van de kinderen krijgt er uitsluitend borstvoeding op dag 6. In West-Vlaanderen ligt het percentage het laagst (59,8%). In Antwerpen, Oost-Vlaanderen en Limburg krijgen respectievelijk 67%, 66,1% en 63,2% van de pasgeboren kinderen uitsluitend borstvoeding (zie tabel 7.3).

In 2018 ligt het percentage *eerstgeborenen* dat uitsluitend borstvoeding krijgt iets lager als bij *volgende* borelingen (zie tabel 7.4). Uit niet-opgenomen cijfers blijkt dat een hoger aandeel eerstgeborenen gemengde voeding krijgt dan volgende kinderen.

Bij *prematuur geboren kinderen* ligt het percentage dat borstvoeding krijgt aanzienlijk lager: 57,2% krijgt op dag 6 uitsluitend borstvoeding. Van de *à terme* geboren kinderen krijgt 66,1% borstvoeding (zie tabel 7.5). Premature baby's kennen een hoger aandeel kinderen met gemengde voeding (14,6% t.o.v. 9,1%) en een hoger aandeel kinderen met kunstvoeding dan niet-prematuuren (28,2% t.o.v. 24,8%).

7.3 Borstvoeding naar provincie

	2015	2016	2017	2018
Vlaams-Brabant	68,5	68,7	68,7	69,1
Antwerpen	65,8	66,7	66,7	67,0
Oost-Vlaanderen	65,6	66,9	66,3	66,1
Limburg	63,8	63,0	63,6	63,2
West-Vlaanderen	60,1	59,3	58,9	59,8
Vlaams Gewest	65,0	65,4	65,3	65,4

7.3 Percentage kinderen dat op dag 6 uitsluitend borstvoeding krijgt naargelang de provincie
Bron: Kind en Gezin - Mirage

7.4 Borstvoeding naar geboorterang

	2015	2016	2017	2018
Eerstgeborenen	65,1	65,5	65,3	64,8
Volgende borelingen	64,9	65,2	65,3	66,0
Alle kinderen	65,0	65,4	65,3	65,4

7.4 Percentage kinderen dat op dag 6 uitsluitend borstvoeding krijgt, volgens geboorterang - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Mirage

7.5 Borstvoeding naar zwangerschapsduur

	2015	2016	2017	2018
Prematuur	54,7	56,6	57,9	57,2
Niet-prematuur/à terme	65,8	66,0	65,9	66,1
Alle kinderen	65,0	65,4	65,3	65,4

7.5 Percentage kinderen dat op dag 6 uitsluitend borstvoeding krijgt naargelang het kind prematuur is of niet - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Mirage

Uit tabel 7.6 blijkt verder dat kinderen met een moeder van niet-Belgische *origine* (d.w.z. die bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had) frequenter borstvoeding op dag 6 krijgen dan kinderen met een moeder van Belgische origine, en dit ongeacht het gezin leeft in kansarmoede.

Bij kinderen met een moeder die bij haar geboorte de Belgische nationaliteit had, doet zich een groot verschil voor naargelang het gezin al dan niet kansarm is. Deze kinderen krijgen veel minder borstvoeding dan de kinderen die niet in kansarmoede leven (39% versus 63,1%). Meer dan de helft (51,7%) van de kinderen in kansarmoede met een moeder van Belgische origine krijgt kunstvoeding op dag 6.

In tabel 7.7 tonen we de verschillen naargelang de *leeftijd van de moeder*. Kinderen met een moeder tussen 30 en 35 jaar krijgen het meest uitsluitend borstvoeding op dag 6 (67,6%). Van de kinderen met een tienermoeder krijgt de helft (50,1%) uitsluitend borstvoeding op dag 6.

7.6 Borstvoeding naar kansengroepen

	2015	2016	2017	2018
Kinderen met moeder van niet-Belgische origine die niet in kansarmoede leven	76,1	75,8	75,6	75,7
Kinderen met moeder van niet-Belgische origine die in kansarmoede leven	72,1	72,7	72,7	72,8
Kinderen met moeder van Belgische origine die niet in kansarmoede leven	62,8	63,5	63,0	63,1
Kinderen met moeder van Belgische origine die in kansarmoede leven	39,4	38,4	38,7	39,0
Alle kinderen	65,0	65,4	65,3	65,4

7.6 Percentage kinderen dat op dag 6 uitsluitend borstvoeding krijgt volgens kansengroepen - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Mirage

7.7 Borstvoeding naar leeftijd van de moeder

	2015	2016	2017	2018
Jonger dan 20 jaar	50,3	50,8	52,3	50,1
20 tot 25 jaar	58,5	58,7	59,4	60,5
25 tot 30 jaar	66,5	66,8	66,4	65,4
30 tot 35 jaar	67,0	67,0	66,8	67,6
35 tot 40 jaar	63,4	64,8	64,4	65,5
40 jaar en ouder	60,5	60,7	60,7	62,3
Alle kinderen	65,0	65,4	65,3	65,4

7.7 Percentage kinderen dat op dag 6 uitsluitend borstvoeding krijgt naar leeftijd van de moeder - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Mirage

1.3. Duur van de borstvoeding: voeding na 6, 12 en 26 weken

Omdat borstvoeding zoveel voordelen voor de gezondheid en ontwikkeling van het kind heeft, adviseert de WGO niet alleen om kinderen tot de leeftijd van 6 maanden uitsluitend borstvoeding te geven, maar ook om borstvoeding tot de leeftijd van 2 jaar als melkvoeding te blijven geven. Het is dus van belang om na te gaan hoelang kinderen borstvoeding krijgen. Via de registratie van het soort voeding op 6, 12 en 26 weken, heeft

Kind en Gezin een goed zicht op het aandeel kinderen dat relatief lang borstvoeding krijgt.

Op de leeftijd van 6 weken (2018) krijgt nog minder dan de helft (49,2%) van de kinderen uitsluitend borstvoeding. Na 12 levensweken is dat nog 33,8% (2017) en op de leeftijd van 26 weken krijgt 12,4% (2017) uitsluitend borstvoeding. Dit wil echter niet zeggen dat de andere kinderen enkel kunstvoeding krijgen. Er is ook een belangrijk percentage kinderen dat zowel borstvoeding als

kunstvoeding krijgt. Op de leeftijd van 26 weken krijgt 17,9% (2017) van de kinderen naast kunstvoeding soms ook nog borstvoeding.

Er doen zich - net zoals bij de andere tijdstippen waarop we de voeding bekeken - verschillen voor tussen de provincies. In West-Vlaanderen krijgt 78,1% van de borelingen op een leeftijd van 26 weken kunstvoeding, in Vlaams-Brabant gaat het om 65% en wordt er meer uitsluitend (15,3%) en gemengd borstvoeding (19,7%) gegeven.

7.8 Voeding op leeftijd van 6, 12 en 26 weken ⁽¹⁾

	2017				2018 ⁽²⁾			
	Borst-voeding	Gemengd	Kunst-voeding	Totaal	Borst-voeding	Gemengd	Kunst-voeding	Totaal
Voeding op 6 weken	48,7	14,5	36,8	100,0	49,2	14,5	36,8	100,0
Voeding op 12 weken	33,8	14,7	51,5	100,0	-	-	-	-
Voeding op 26 weken	12,4	17,9	69,7	100,0	-	-	-	-

7.8 Percentage kinderen per geboortjaar dat op week 6, week 12 en week 26 als voeding uitsluitend borstvoeding, gemengde voeding of kunstvoeding krijgt - Vlaams Gewest (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Mirage

(1) De percentages worden berekend voor alle kinderen waarvoor een voeding wordt geregistreerd op het betreffende tijdstip
(2) Voor de kinderen geboren in 2018 zijn nog geen definitieve gegevens beschikbaar over voeding vanaf 12 weken, omdat Kind en Gezin de voeding op die tijdstippen nog niet voor alle kinderen kon bevragen in april 2019

2. VACCINATIE BIJ ZEER JONGE KINDEREN

2.1. Bronnen om de vaccinatiegraad af te leiden

De Vlaamse overheid stelt een aantal vaccins gratis ter beschikking. Bepaalde vaccins worden gecombineerd toegediend via 1 prik. Dit is (meestal) het geval voor de vaccins tegen polio, difterie, tetanus en pertussis (DTP), hepatitis B en haemophilus influenza b (Hib) enerzijds en voor de vaccins tegen mazelen, bof en rodehond anderzijds. De vaccins tegen meningokokken en pneumokokken worden apart toegediend.

Om na te gaan hoeveel jonge kinderen voor welke ziekte (niet) gevaccineerd zijn kunnen we zowel voortgaan op administratieve data als op steekproefdata.

Kind en Gezin heeft data over kinderen die in de preventieve gezinsondersteuning worden gevaccineerd, maar kan via de koppeling met Vaccinnet* ook zien welke kinderen uit zijn databank gevaccineerd zijn door externe actoren. Deze *administratieve data* hebben als voordeel dat ze steunen op toedieningen van vaccins bij tienduizenden kinderen. Bijkomende voordelen zijn dat ze een continue opvolging mogelijk maken (want niet gebonden aan periodiek onderzoek) en dat we andere door Kind en Gezin

geregistreerde kenmerken kunnen benutten om na te gaan of er verschillen zijn qua vaccinatiestatus tussen groepen kinderen. Nadeel is wel dat nog steeds niet alle externe actoren de toegediende vaccins juist registreren in Vaccinnet. Daardoor vormen de administratieve data nog geen sluitende basis om uitspraken over de vaccinatiegraad te doen of om ondergevacceerde groepen haarfijn in beeld te brengen.

Steekproefdata hebben als voordeel dat ze de vaccinatiegegevens bevatten van al de kinderen die deelnemen aan de studie, ongeacht of de toegediende vaccins in Vaccinnet geregistreerd werden of niet. Zolang er geen quasi perfecte administratieve registratie is van alle toegediende vaccins biedt steekproefonderzoek nog steeds de beste basis om de vaccinatiegraad te bepalen. Nadelen zijn dat een vaccinatiegraadstudie niet elk jaar opgezet wordt waardoor continue opvolging niet mogelijk is en dat de steekproeven slechts een 1000-tal kinderen tellen, waardoor de vaccinatiegraad dus ingeschat wordt binnen een betrouwbaarheidsinterval.

In deze paragraaf benutten we beide bronnen om te schetsen hoe goed kinderen in Vlaanderen gevaccineerd zijn.

2.2. Vaccinatiegraad bij zeer jonge kinderen: cijfers vaccinatiegraadstudie**

De vaccinatiegraad bij jonge kinderen in het Vlaamse Gewest ligt voor alle basisvaccins ruim boven de 90%. De vaccinatiegraad ligt het hoogst voor het vaccin tegen mazelen, bof en rubella (MBR) en voor het pneumokokken-vaccin. De doelstelling van 95% voor de eerste dosis van het MBR-vaccin - vereist voor de eliminatie van mazelen in België - werd in 2016 dus opnieuw bereikt.

De vaccinatie voor het rota-virus haalt een lager niveau (89,7%) dan bij de andere zuigelingenvaccins en kent ook een kleine terugval tegenover 2012 (92,2%), maar de vaccinatiegraad voor rota ligt eigenlijk erg hoog, zeker omdat dit vaccin niet gratis is.

* Vaccinnet: een bestel- en distributiesysteem voor vaccins die door de Vlaamse overheid ter beschikking gesteld worden aan artsen-vaccinatoren in het kader van haar vaccinatiebeleid. Dit bestelsysteem is gekoppeld aan een registratiesysteem voor vaccinaties

** Vandermeulen, C., Theeten, H. Hoppenbrouwers K. et al, Studie van de vaccinatiegraad in Vlaanderen in 2016, januari 2017

2.3. Vaccinatiegraad bij zeer jonge kinderen: cijfers op basis van administratieve data

Tabel 7.9 geeft op basis van de administratieve data van Kind en Gezin (per kansengroep) aan wat het aandeel van de in Vlaanderen geboren kinderen is dat de betreffende dosis van een vaccin toegediend kreeg.

De tabel onderscheidt 4 deelgroepen naargelang de combinatie van de kenmerken 'nationaliteit van de moeder bij haar geboorte' en 'kansarmoede'. Voor elke dosis voorzien we per groep 2 cijfers. Het linkse cijfer slaat op het aandeel van de kinderen dat de betreffende dosis van het vaccin kreeg toegediend door Kind en Gezin.

Het rechtse cijfer slaat op het aandeel kinderen gekend in de databank van Kind en Gezin dat voor de betreffende dosis gevaccineerd is, ongeacht wie de vaccinator was.

7.9 Aandeel gevaccineerde kinderen in eerste levensjaar naar kansengroep en vaccinator

	Pneumo- kokken dosis 1		Pneumo- kokken dosis 2		Hexavalent dosis 1 ⁽²⁾		Hexavalent dosis 2 ⁽²⁾		Hexavalent dosis 3 ⁽²⁾		Rota dosis 1		Rota dosis 2	
	K&G	Alle ⁽³⁾	K&G	Alle ⁽³⁾	K&G	Alle ⁽³⁾	K&G	Alle ⁽³⁾	K&G	Alle ⁽³⁾	K&G	Alle ⁽³⁾	K&G	Alle ⁽³⁾
Kinderen met moeder van Belgische origine die niet in kansarmoede leven	85,7	95,5	81,9	91,6	85,3	95,9	83,5	94,0	82,0	91,7	82,5	84,1	79,6	81,1
Kinderen met moeder van Belgische origine die in kansarmoede leven	84,3	93,9	78,4	86,7	84,4	94,3	81,5	91,1	77,6	85,8	73,0	75,5	67,3	69,3
Kinderen met moeder van niet-Belgische origine die niet in kansarmoede leven	87,8	93,4	84,5	89,1	87,9	93,9	86,0	92,0	84,6	89,4	81,4	83,3	77,8	79,5
Kinderen met moeder van niet-Belgische origine die in kansarmoede leven	91,7	95,7	88,3	91,3	91,9	96,1	89,2	93,7	88,4	91,2	78,0	79,8	72,1	73,8
Bereik alle kinderen ⁽¹⁾	84,9	93,8	81,2	89,6	85,0	94,2	82,7	92,2	81,2	89,7	79,7	81,5	76,4	77,9

7.9 Aandeel gevaccineerde kinderen in eerste levensjaar naar kansengroepen en naar vaccinator - kinderen geboren in 2017

Bron: Kind en Gezin - Mirage

(1) De percentages in deze rij worden berekend t.o.v. alle levend geboren kinderen in het Vlaamse Gewest, ongeacht of Kind en Gezin de origine van de moeder of de kansarmoedesituatie kent

(2) Het Hexavalent-vaccin beschermt tegen 6 infectieziekten: polio, difterie, tetanus, pertussis, Haemophilus influenza B en hepatitis B

(3) 'Alle' betekent dat we alle kinderen meetellen die volgens de administratieve cijfers gevaccineerd zijn, ongeacht door wie ze gevaccineerd zijn

De administratieve cijfers bevestigen vooreerst dat de vaccinatiegraad in Vlaanderen voor de meeste vaccindosissen in het eerste levensjaar erg hoog is. Ongeacht de vaccinator blijkt minstens 89,6% van de kinderen gevaccineerd te zijn voor alle gratis vaccins. Dat de vaccinatiegraad op basis van de administratieve data lager ligt dan de cijfers van de vaccinatiegraadstudie illustreert dat nog niet alle vaccinaties administratief geregistreerd worden.

Ten tweede bevestigen de cijfers dat Kind en Gezin de belangrijkste vaccinator is in het eerste levensjaar en – op beide dosissen van het rota-vaccin na – minstens 8 op de 10 kinderen vaccineert. De administratieve data tonen aan dat – behalve voor rota – doorgaans 9% van de jonge kinderen door een andere actor gevaccineerd wordt. Dat rota minder door externe vaccinatoren zou gegeven worden moet

voorzichtig geïnterpreteerd worden, want externe vaccinatoren zijn niet verplicht om dit vaccin te registreren in Vaccinnet.

Ten derde zien we – net zoals in de vaccinatiegraadstudie – dat het aandeel gevaccineerde kinderen afneemt naargelang de vaccinatiedosis.

Ten vierde zien we dat Kind en Gezin een hoog percentage kinderen met een moeder van niet-Belgische origine vaccineert. Dat bereik ligt zelfs hoger dan bij kinderen met een moeder van Belgische origine, vooral omdat deze gezinnen vaker beroep doen op een kinderarts, een huisarts of een andere instantie.

Ook de kansarmoedesituatie blijkt een rol te spelen, al verschilt het effect naargelang de origine van de moeder. Bij kinderen waarvan de moeder bij haar geboorte de Belgische

nationaliteit had, lijken de kinderen die kansarm zijn minder goed gevaccineerd. Bij kinderen van moeders met niet-Belgische origine zien we dat het aandeel gevaccineerde kinderen voor het gecombineerde Hexavalent-vaccin en het vaccin tegen pneumokokken hoger ligt bij kinderen in kansarme gezinnen.

Voor het rota-vaccin ligt het aandeel gevaccineerde kinderen duidelijk lager, maar is er een verschil naargelang het gezin in kansarmoede leeft of niet. Kinderen in kansarmoede laten zich duidelijk minder door Kind en Gezin vaccineren tegen het rota-virus en ook in de algemene cijfers (ongeacht vaccinator) stellen we vast dat kinderen in kansarmoede minder gevaccineerd zijn tegen het rota-virus. Het feit dat dit vaccin niet gratis is, speelt hier wellicht.

Als we dezelfde berekeningen maken voor het vaccin tegen mazelen, bof en rodehond op een leeftijd van 12 maanden en de vaccins op 15 maanden (Hexavalent dosis 4 en vaccin tegen meningokokken), dan illustreren de administratieve cijfers in tabel 7.10 dat de vaccinatiegraad ook in het tweede levensjaar hoog blijft liggen (89,5%

voor mazelen, bof en rubella, 79% voor de vaccins op 15 maanden).

Ook in het tweede levensjaar blijft Kind en Gezin de belangrijkste vaccinator. 79,7% van alle kinderen krijgt het vaccin tegen mazelen, bof en rubella van Kind en Gezin.

Uit niet-opgenomen cijfers weten we dat 75,4% van de in 2016 in Vlaanderen geboren kinderen op de leeftijd van 6 maanden alle vaccins gekregen heeft van Kind en Gezin. Op de leeftijd van 18 maanden ligt dit aanzienlijk lager (67,1%).

7.10 Aandeel gevaccineerde kinderen in tweede levensjaar naar vaccinator

	Pneumokokken		Mazelen, bof, rubella		Meningokokken		Hexavalent ⁽²⁾ dosis 4	
	K&G	Alle ⁽³⁾	K&G	Alle ⁽³⁾	K&G	Alle ⁽³⁾	K&G	Alle ⁽³⁾
Bereik alle kinderen ⁽¹⁾	79,8	89,4	79,7	89,5	71,8	78,6	72,0	79,0

7.10 Aandeel gevaccineerde kinderen in tweede levensjaar naar vaccinator - kinderen geboren in 2016
Bron: Kind en Gezin - Mirage
(1) De percentages in deze rij worden berekend t.o.v. alle levend geboren kinderen in het Vlaamse Gewest
(2) Het Hexavalent-vaccin dat beschermt tegen 6 infectieziekten: polio, difterie, tetanus, pertussis, Haemophilus influenza B en hepatitis B
(3) 'Alle' betekent dat we alle kinderen meetellen die volgens de administratieve cijfers gevaccineerd zijn, ongeacht door wie ze gevaccineerd zijn

3. OVERGEWICHT EN OBESITAS BIJ KINDEREN VAN 2 JAAR

Van alle kinderen die gemeten en gewogen worden op een leeftijd van 2 jaar kan Kind en Gezin een afgeleide body mass index (BMI) berekenen. BMI is het gewicht (in kilo's) gedeeld door de lengte (uitgedrukt in meter) in het kwadraat. Net als bij volwassenen is BMI een snelle en gemakkelijke methode om overgewicht en obesitas vroeg op te sporen.

Tot de leeftijd van 18 jaar is het omwille van een natuurlijke leeftijdsevolutie noodzakelijk om leeftijdsspecifieke grenswaarden voor BMI te gebruiken. Bij kinderen liggen de grenswaarden van een normale en afwijkende BMI dus anders dan bij volwassenen. De keuze voor de grenswaarden is niet zonder gevolgen, want het bepaalt de prevalentie. Er bestaan echter

meerdere mogelijke referentiekaders qua grenswaarden. Op advies van onderzoekers van de KU Leuven hanteert Kind en Gezin voor de prevalentiecijfers een gemengd referentiekader. Voor overgewicht en obesitas worden de grenswaarden van de zogeheten 'uitgebreide IOTF*-criteria' gebruikt, voor laag- of ondergewicht steunen we op de groeistandaarden van de Wereldgezondheidsorganisatie (waarbij waarden lager dan -2 standaarddeviaties beschouwd worden als ondergewicht of laag gewicht voor leeftijd).

Een hoge BMI-waarde verwijst naar een relatief hoge lichaamsmassa t.o.v. de gestalte, ongeacht de samenstelling van die hoge lichaamsmassa.

* IOTF: International Obesity Task Force

Hoge BMI-waarden mogen we dus niet automatisch problematiseren in termen van overtollig vet.

De cijfers voor overgewicht omvatten ook de kinderen met obesitas.

We geven de cijfers weer voor de kinderen die in Vlaanderen woonden, ongeacht waar ze geboren zijn. Meer info over bronnen en berekeningswijzen in Bijlage.

8,7% van de kinderen geboren in 2016 heeft op een leeftijd van 2 jaar overgewicht. 1,2% van de kinderen is obees. Het aandeel kinderen met een lage BMI ligt laag (0,8%). Het aandeel kinderen met overgewicht is toegenomen t.o.v. 2012.

Als we de cijfers voor overgewicht uitsplitsen per geslacht, dan zien we dat meisjes een iets hoger aandeel overgewicht kennen dan jongens.

Tot slot stellen we vast dat de prevalentie van overgewicht duidelijk hoger is bij kinderen met een moeder

van niet-Belgische origine (12,3% versus 7,4%) en dat er ook provinciale verschillen zijn. In de provincie Antwerpen is het aandeel 2-jarigen met overgewicht het grootst (10,1%), in West-Vlaanderen het laagst (6,2%). Daarbij mogen we niet vergeten dat de provinciale verschillen zeker ten

dele verklaard kunnen worden doordat er sterke provinciale verschillen bestaan op vlak van het aantal kinderen met een moeder van niet-Belgische origine (zie hoofdstuk 2) en op vlak van de herkomstlanden van de moeders.

7.12 Overgewicht bij 2-jarigen naar geslacht

	2014		2015		2016	
	Overgewicht (inclusief obesitas)	Obees	Overgewicht (inclusief obesitas)	Obees	Overgewicht (inclusief obesitas)	Obees
Jongens	7,6	1,0	8,3	1,1	8,3	1,2
Meisjes	8,6	1,1	8,9	1,2	9,1	1,2
Totaal	8,1	1,0	8,6	1,1	8,7	1,2

7.12 Overgewicht bij 2-jarigen per geslacht - Vlaams Gewest - kinderen geboren in 2014-2016
Bron: Kind en Gezin - Mirage

7.13 Overgewicht bij 2-jarigen per provincie en naar origine van de moeder

	Origine van de moeder		
	Belgisch	Niet-Belgisch	Alle
Antwerpen	8,5	13,3	10,1
Vlaams-Brabant	8,2	12,5	9,5
Limburg	7,7	10,4	8,3
Oost-Vlaanderen	6,9	12,2	8,3
West-Vlaanderen	5,2	10,8	6,2
Totaal	7,4	12,3	8,7

7.13 Overgewicht bij 2-jarigen per provincie en origine van de moeder - Vlaams Gewest - kinderen geboren in 2016
Bron: Kind en Gezin - Mirage

7.11 Evolutie BMI bij 2-jarigen

	2012	2013	2014	2015	2016
Lage BMI voor leeftijd	1,0	0,8	0,8	0,7	0,8
Normaal gewicht	91,2	91,6	91,1	90,7	90,6
Overgewicht	7,9	7,6	8,1	8,6	8,7
waarbij obesitas	1,0	1,0	1,0	1,1	1,2
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

7.11 Evolutie BMI bij 2-jarigen - Vlaams Gewest - kinderen geboren in 2012-2016
Bron: Kind en Gezin - Mirage

4. KINDERMISHANDELING

In de loop van 2018 ontvingen de vertrouwenscentra kindermishandeling 6769 nieuwe meldingen, waarbij 8669 verschillende minderjarigen betrokken waren. Zo’n 12% van die kinderen was al minstens 1 keer aangemeld in de jaren ervoor

4.1. Inleiding op de cijfers en begrippen

Meldingen over (vermoedens van) kindermishandeling komen in Vlaanderen bij diverse organisaties terecht. De vertrouwenscentra kindermishandeling (VK) nemen hierbij een centrale positie in en registreren meldingen van burgers en professionals. Ze rapporteren over deze meldingen aan Kind en Gezin.

Omdat ook volwassenen getroffen kunnen zijn door geweld of mishandeling besliste de Vlaamse overheid in 2012 om een centraal telefoonnummer op te richten - 1712 - voor alle mogelijke situaties van geweld. Naast o.a. partnergeweld en ouderenmishandeling kan ook kindermishandeling bij 1712 gemeld worden. Uit het jaarverslag 2018 blijkt dat bij 62% van de personen waarvoor met 1712 contact wordt opgenomen kindermishandeling de meest geregistreerde problematiek is.

We kunnen de cijfers van 1712 en de VK echter niet samen analyseren omdat er

verschillen zijn qua registratie en omdat sommige kinderen ook gemeld worden bij beide meldpunten. Omdat er vooral doorverwijzingen zijn van 1712 naar de VK en omdat er meer kinderen bij het VK gemeld worden dan bij 1712, belichten we hierna enkel de meldingen bij de VK.

Met de VK wordt contact opgenomen voor concrete situaties van kindermishandeling: seksueel misbruik, grensoverschrijdend gedrag, fysieke mishandeling of verwaarlozing, emotionele mishandeling of verwaarlozing. Soms gaat het over een risicosituatie. Nog andere contactopnames blijken te gaan over onduidelijke problematieken. Tot slot zijn er ook contactopnames bij verwerkingsproblemen n.a.v. een vroegere mishandeling of verwaarlozing en contactopnames voor andere problemen dan kindermishandeling. In het vervolg van deze tekst spreken we over *meldingen*. Sinds 2016 zijn er ook meldingen mogelijk via chat ‘www.nupraatikerover.be’.

De VK krijgen niet alleen meldingen over minderjarigen, maar ook over meerderjarigen (18 jaar en ouder). Bij diverse meldingen zijn trouwens zowel meerder- als minderjarigen betrokken (zie tabel 7.14). Onder *gemelde minderjarigen* verstaan we alle kinderen onder de 18 jaar, ook de ongeboren kinderen en verlengd minderjarigen.

Wanneer we bij de cijfers spreken over *meldingen in een jaar*, dan gaat het om de meldingen die in het vernoemde jaar werden gemeld aan een vertrouwenscentrum kindermishandeling, dus met startdatum in het betrokken jaar. De cijfers hebben m.a.w. geen betrekking op de nog lopende dossiers in een VK, waarbij de initiële melding in een voorgaand jaar plaatsvond, maar waarvoor het VK in het betrokken jaar nog tal van acties onderneemt.

Ook het onderscheid tussen de term *uniek kind* en *kindregistratie* is van belang. Een kind dat in eenzelfde jaar bij meerdere meldingen betrokken is, wordt slechts 1 keer geteld bij het aantal *unieke kinderen*. Maar voor elk kind dat bij meerdere meldingen in eenzelfde jaar betrokken is, worden er per melding afzonderlijke *kindregistraties* genoteerd, bv. per melding de belangrijkste gemelde problematiek voor dat kind. Dit verklaart waarom het totale aantal kindregistraties steeds hoger is dan het totale aantal unieke kinderen.

Meermaals gemelde kinderen zijn het aantal unieke kinderen dat in het betrokken jaar meer dan 1 keer gemeld werden. Kinderen met een *meldingshistoriek* zijn het aantal unieke kinderen die gemeld werden in het betrokken jaar, maar waarvan geweten is dat ze ook al in een voorgaand jaar minstens 1 maal gemeld waren bij een VK.

4.2. Aantal meldingen

In de 6 VK werden in 2018 in totaal 6769 meldingen genoteerd. Bij 6543 meldingen was er (minstens) een minderjarige betrokken, het aantal

meldingen met minderjarige(n) blijft dus nagenoeg constant ten opzichte van 2017. Bij 4,6% van de meldingen bij een VK zijn ook meerderjarigen betrokken. Het aantal meldingen met (minstens) een meerderjarige is afgenomen in 2018.

149 meldingen over een minderjarige werden ontvangen via de chatwerking ‘www.nupraatikerover.be’.

7.14 Aantal meldingen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Aantal meldingen met (minstens) een minderjarige	7 244	7 477	7 311	6 787	6 904	6 552	6 543
Aantal meldingen met (minstens) een meerderjarige	489	466	302	189	217	330	308
Totaal aantal unieke meldingen	7 604	7 829	7 542	6 922	7 080	6 790	6 769

7.14 Aantal meldingen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

4.3. Aard van de meldende instanties

Als we kijken naar alle meldingen waarbij (minstens) een minderjarige betrokken was (N=6543), dan zien we dat in 2018 12% van de melders uit de primaire omgeving van het kind komt.

Welzijnsorganisaties en personen en organisaties uit de gezondheidszorg zijn samen goed voor 38,7% van

het aantal meldingen. 26,5% van de meldingen komt van scholen en opvangvoorzieningen, waarvan CLB’s het grootste deel uitmaken.

In 2018 merken we ten slotte ook een verdere stijging van de meldingen vanuit justitiële instanties (van 6,9% naar 7,8%). In 2018 ging het om 424 meldingen vanuit het parket, waarbij 739 kinderen betrokken waren. De stijging valt gedeeltelijk te

verklaren door de positie van de VK als gemandateerde voorziening binnen de integrale jeugdhulp waarbij het jeugdparket een kennisgeving t.a.v. het VK kan richten met de vraag tot een onderzoek maatschappelijke noodzaak (MANO). In totaal waren er in 2018 406 MANO-meldingen voor minderjarigen.

6,2% van de meldingen komt via 1712.

7.15 Aantal meldingen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling naar meldende instantie

	2015	2016	2017	2018
Primaire omgeving	14,3	13,2	11,3	12,0
<i>waaronder moeder</i>	5,0	4,6	3,9	4,0
Opvang, schoolse en buitenschoolse voorziening	25,6	25,6	26,3	26,5
<i>waaronder CLB</i>	20,4	20,3	18,7	19,0
Gezondheidszorg	21,6	21,4	23,0	23,5
<i>waaronder Kind en Gezin</i>	2,9	2,8	3,8	3,6
Welzijnsorganisaties	16,9	16,4	15,9	15,2
<i>waaronder CAW</i>	4,0	3,5	2,1	2,1
<i>dienstverlening personen met beperking</i>	3,2	2,9	3,3	1,3
<i>ander VK</i>	1,5	1,4	1,2	1,3
Jongerenwelzijn	7,1	7,7	7,6	7,8
Meldpunt Geweld, Misbruik en Kindermishandeling (1712)	6,6	7,4	7,6	6,2
Politionele en justitiële instanties	5,7	6,4	6,9	7,8
<i>waaronder parket</i>	4,5	5,6	5,3	6,5
Opvangvoorziening baby's en peuters ⁽¹⁾	1,3	1,2	-	-
Persoon uit de omgeving van de dader ⁽²⁾	0,2	0,2	-	-
Ketenaanpak ⁽³⁾	-	-	0,1	0,2
Onbekend	0,7	0,5	0,9	0,8
Niet ingevuld	0,0	0,1	0,4	0,1
Totaal	100,0 (N=6 787)	100,0 (N=6 904)	100,0 (N=6 552)	100,0 (N=6 543)

7.15 Aantal meldingen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling naar meldende instantie (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling
(1) Deze optie wordt vanaf 2017 bij de categorie Opvang, schoolse en buitenschoolse voorziening geteld
(2) Deze optie wordt vanaf 2017 niet meer afzonderlijk geregistreerd
(3) Deze categorie werd vanaf 2017 toegevoegd en omvat samenwerking tussen politie, justitie en hulpverlening waarbij momenteel het Family Justice Center als enige concrete meldende instantie onderscheiden wordt

4.4. Aantal unieke kinderen gemeld bij een VK volgens leeftijd

In 2018 waren er 8669 verschillende minderjarige kinderen betrokken bij een VK-melding. Dat is 0,8% minder dan in 2017.

31,7% van de gemelde kinderen is jonger dan 6 jaar, ongeveer 14% jonger is dan 3 jaar. De kinderen tussen 6 en 12 jaar vormen de grootste groep van de gemelde kinderen (37,2%).

4.5. Aantal meermaals gemelde kinderen en kinderen met een meldingshistoriek

Van de 8669 unieke kinderen werden meer dan 9 op de 10 kinderen in 2018 slechts 1 keer gemeld. Een kleine minderheid (6,2%) werd 2 keer gemeld en 1% (90 kinderen) 3 of meer keer. Meerdere meldingen binnen hetzelfde jaar over hetzelfde kind zijn perfect mogelijk wanneer het bijvoorbeeld gaat over verschillende melders die los van elkaar en op eigen initiatief informatie aanleveren over dat kind of als hetzelfde probleem zich opnieuw voordoet.

Daarnaast blijkt dat 1054 van de 8669 kinderen (12,2%) minstens 1 keer gemeld werden bij een VK vóór 2018 en dus een meldingshistoriek hebben (cijfer niet opgenomen in tabel 7.17). In 2013 was dat 11%.

7.16 Leeftijd van de gemelde kinderen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

	2015	2016	2017	2018
Ongeboren	0,8	0,8	0,7	0,8
Jonger dan 3 jaar	14,8	13,4	13,9	14,2
Tussen 3 en 6 jaar	16,8	17,2	16,4	16,7
Tussen 6 en 12 jaar	36,1	36,1	36,7	37,2
Tussen 12 en 18 jaar	29,0	29,8	29,3	27,9
Verlengd minderjarig	0,1	0,1	0,1	0,1
Onbekend	2,5	2,6	3,0	3,1
Totaal	100,0 (N=8 683)	100,0 (N=9 133)	100,0 (N=8 736)	100,0 (N=8 669)

7.16 Aantal unieke kinderen gemeld bij de vertrouwenscentra kindermishandeling naar leeftijd - 2015-2018
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

7.17 Aantal meermaals gemelde kinderen

Kind betrokken bij	2017		2018	
	Aantal	Aandeel	Aantal	Aandeel
1 melding	8 133	93,1	8 043	92,8
2 meldingen	530	6,1	536	6,2
3 meldingen	64	0,7	77	0,9
4 meldingen	9	0,1	12	0,1
5 meldingen	0	0,0	1	0,0
Totaal	8 736	100,0	8 669	100,0

7.17 Aantal unieke kinderen gemeld bij de vertrouwenscentra kindermishandeling naar aantal (her)meldingen binnen hetzelfde jaar - 2017-2018
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

4.6. Aantal gemelde kinderen per 10 000 minderjarigen

Van het totale aantal gemelde kinderen was het grootste deel (90,7%) gedomicilieerd in het Vlaamse Gewest. De verhouding tussen de gemelde kinderen die wonen in het Vlaamse Gewest en het totale aantal minderjarigen in Vlaanderen leert ons dat 62,2 op de 10 000 kinderen in het Vlaamse Gewest gemeld worden bij een VK. Deze cijfers schommelen de laatste jaren beperkt.

Het relatieve aantal gemelde kinderen verschilt naargelang de provincie. Oost-Vlaanderen kent in 2018 het laagste aantal gemelde minderjarigen in verhouding tot 10 000 minderjarigen, in de provincie Vlaams-Brabant ligt de verhouding het hoogst (68,5 op de 10 000 kinderen). Enkel West-Vlaanderen en Vlaams-Brabant kennen een toename van het relatieve aantal gemelde minderjarigen bij een VK.

Deze cijfers geven een belangrijke indicatie van een probleem, maar mogen niet geïnterpreteerd worden als incidentiecijfers over (risico's op) kindermishandeling. Niet alle meldingen over de mishandeling of verwaarlozing van minderjarigen komen bij de VK terecht en hoogstwaarschijnlijk worden niet alle gevallen van mishandeling of verwaarlozing gemeld.

4.7. Geregistreerde problematieken

Het principe is dat er bij elk afzonderlijk kind, betrokken bij elke melding, steeds 1 probleemcategorie moet worden geregistreerd. Dit registreert het VK als belangrijkste probleem.

Wanneer de melder meerdere problemen aangeeft, maakt het VK onderscheid tussen het belangrijkste probleem en een bijkomend probleem (dat dus niet bij elke kindregistratie voorkomt). In tabel 7.19 geven we enkel een zicht op het belangrijkste gemelde probleem.

Tabel 7.19 toont dat in 2018 het merendeel (76,9%) van de kinderen gemeld werd omdat er sprake was van (een vermoeden van) een concrete mishandeling of verwaarlozing (lichamelijk, emotioneel of seksueel misbruik). Daarbij worden iets meer kinderen gemeld voor een (vermoeden van) concrete situatie van emotionele mishandeling/verwaarlozing dan voor een (vermoeden van) van lichamelijke mishandeling/verwaarlozing.

Bij 13,3% van de gemelde kinderen gaat het om een risicosituatie, bij 0,9% gaat het om een verwerkingsproblematiek. 5,2% van de gemelde kinderen werd (vermoedelijk) geconfronteerd met grensoverschrijdend gedrag door een andere minderjarige. De meest geregistreerde problematiek bij minderjarige plegers is seksueel misbruik.

In vergelijking tot 2017 zien we dat er vooral meer kinderen gemeld worden voor emotionele mishandeling of verwaarlozing en minder kinderen gemeld worden voor risicosituaties en onduidelijke problematieken.

7.18 Aantal gemelde kinderen per 10 000 per provincie

	2015	2016	2017	2018
Vlaams-Brabant	71,5	76,6	67,8	68,5
Antwerpen	67,7	71,4	70,3	67,7
Limburg	71,4	77,1	65,4	65,3
West-Vlaanderen	58,9	55,8	60,5	63,2
Oost-Vlaanderen	53,1	54,7	52,7	47,6
Vlaams Gewest	64,0	66,6	63,5	62,2

7.18 Kindermishandeling: aantal gemelde kinderen per 10 000 kinderen onder de 18 jaar in het Vlaamse Gewest - per provincie
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

7.19 Belangrijkste gemelde problematiek kindermishandeling

	2017		2018	
Meldingen over mishandeling of verwaarlozing	Aantal	%	Aantal	%
Lichamelijke mishandeling of verwaarlozing	2 721	28,9	2 871	30,5
<i>waarvan lichamelijke mishandeling</i>	1 758	18,7	1 902	20,2
<i>geïnduceerde gefalsificeerde aandoening</i>	40	0,4	40	0,5
<i>niet-accidenteel (intra)craniaal letsel</i>	24	0,3	22	0,2
<i>lichamelijke verwaarlozing</i>	899	9,5	900	9,6
Emotionele mishandeling of verwaarlozing	2 883	30,6	3 112	33,1
<i>waarvan emotionele mishandeling</i>	1 029	10,9	1 130	12,0
<i>getuige van geweld</i>	922	9,8	925	9,8
<i>emotionele verwaarlozing</i>	932	9,9	1 057	11,2
Seksueel misbruik	1 216	12,9	1 247	13,3
<i>waarvan incest</i>	552	5,9	560	6,0
<i>extrafamiliaal seksueel misbruik</i>	334	3,5	337	3,6
<i>onbekend of het incest is</i>	330	3,5	350	3,7
Meldingen risicosituatie	1 249	13,3	1 059	11,3
Meldingen verwerkingsproblematiek	111	1,2	83	0,9
Onbekende/andere/onduidelijke problematiek	615	6,5	493	5,2
Meldingen grensoverschrijdend gedrag door minderjarigen	493	5,2	485	5,2
<i>waarvan onbepaalde problematiek</i>	146	1,5	142	1,5
<i>lichamelijke mishandeling</i>	41	0,4	48	0,5
<i>emotionele mishandeling</i>	13	0,1	13	0,1
<i>seksueel misbruik - incest</i>	118	1,3	140	1,5
<i>seksueel misbruik - extrafamiliaal</i>	175	1,9	142	1,5
Niet ingevuld	133	1,4	49	0,5
Totaal	9 421	100,0	9 399	100,0

7.19 Overzicht van de belangrijkste gemelde problematiek - 2017-2018
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

In tabel 7.20 bekijken we per leeftijdscategorie van de gemelde kinderen welke problematiek het vaakst vermeld werd als eerste/belangrijkste problematiek. Hier worden de kinderen die ‘verlengd minderjarig’ zijn en de kinderen waarvan de leeftijd onbekend is, niet meegeteld. Dit verklaart het verschil in de totaalsom tussen tabel 7.19 (9399) en tabel 7.20 (9044).

Er doen zich wel enige verschillen voor naar de leeftijd van de kinderen. Bij de kinderen jonger dan 3 jaar scoren de risicosituaties en lichamelijke verwaarlozing door volwassenen als gemeld probleem opvallend hoger dan bij alle leeftijdsgroepen vanaf 3 jaar. Deze jongste kinderen worden minder gemeld wegens seksueel misbruik en incest dan de kinderen vanaf 3 jaar.

1 op de 10 kinderen tussen 12 en 18 jaar wordt gemeld omwille van (een vermoeden van) concrete situaties van emotionele mishandeling/verwaarlozing/grensoverschrijdend verdrag door een andere minderjarige.

7.20 Gemelde problematieken kindermishandeling naar leeftijdscategorie

	Onder de 3 jaar	Van 3 tot 6 jaar	Van 6 tot 12 jaar	Van 12 tot 18 jaar
Meldingen over mishandeling of verwaarlozing door volwassenen				
Lichamelijke mishandeling	18,9	19,5	23,9	20,1
Lichamelijke verwaarlozing	18,0	10,6	8,2	5,5
Emotionele mishandeling of verwaarlozing	31,7	34,2	36,2	30,6
Seksueel misbruik en incest	2,9	15,2	12,4	19,2
Risicosituatie	24,3	11,4	8,5	6,8
Verwerkingsproblematiek	0,2	0,6	0,8	1,5
Ongekend	3,2	5,0	5,1	4,9
Meldingen over mishandeling/verwaarlozing/grensoverschrijdend gedrag minderjarigen				
Lichamelijke, emotionele mishandeling of grensoverschrijdend gedrag	0,2	1,2	1,9	4,3
Seksueel misbruik (al dan niet incest)	0,1	1,9	2,5	6,2
Niet ingevuld	0,4	0,3	0,5	0,8
Totaal	100,0 (N=1 359)	100,0 (N=1 577)	100,0 (N=3 540)	100,0 (N=2 568)

7.20 Overzicht van de gemelde belangrijkste problematiek volgens leeftijdscategorie van de gemelde kinderen - 2018
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

Hoofdstuk 8

BASISGEGEVENS OVER GEZINNEN IN VLAANDEREN

Uniek aan dit rapport is dat we alle cijfers presenteren op kindniveau. Enkel in dit hoofdstuk nemen we cijfers op met als teleenheid het gezin of de ouder(s) van (jonge) kinderen. Beleidsmatig is het immers noodzakelijk om te weten hoeveel

gezinnen er zijn en hoe deze concreet zijn samengesteld qua vorm en omvang. Informatie over de arbeidssituatie en de inkomenssituatie op gezinsniveau is bovendien essentieel voor het voeren van een gepast gezinsondersteunend beleid.

Dit hoofdstuk bevat volgende tabellen:

8.1

Huwelijken en echtscheidingen: absolute en relatieve cijfers

165

8.2

Gezinnen naar leeftijd jongste kind

166

8.3

Aantal gezinnen naar aantal kinderen in het gezin

167

8.4

Gezinnen met oudste kind jonger dan 18 jaar naar gezinsvorm (tweeouder of alleenstaand).....

168

8.5

Aantal eenoudergezinnen met oudste kind jonger dan 18 jaar naar aantal kinderen.....

168

8.6

Diversiteit qua leeftijden van kinderen in gezinnen met minstens 2 kinderen

169

8.7

Arbeidssituatie mannen en vrouwen naar gezinspositie

170

8.8

Arbeidsregime mannen en vrouwen naar gezinspositie.....

171

8.9

Arbeidssituatie van vaders en moeders naar leeftijd jongste kind.....

172

8.10

Arbeidssituatie van vaders en moeders naar omvang gezin en gezinsvorm

173-174

8.11

Arbeidsregime van moeders naar leeftijd jongste kind.....

175

8.12

Internationale situering van de werkzaamheidsgraad van vrouwen naar aantal kinderen en naar leeftijd jongste kind

177-178

8.13

Internationale situering aandeel deeltijds werkende moeders

179

8.14

Gezinnen naar bruto belastbaar inkomen per provincie

180

8.15

Gezinnen naar bruto belastbaar inkomen per gezinsvorm

181

8.16

Gezinnen naar bruto belastbaar inkomen per aantal kinderen.....

182

8.17

Gezinnen naar bruto belastbaar inkomen per leeftijd jongste kind.....

183

8.18

Gezinnen naar aandeel uitkeringen in inkomen per gezinsvorm

184

8.19

Gezinnen naar aandeel gezinsbijslagen in inkomen per gezinsvorm.....

185

BRONNEN EN TECHNISCHE BEMERKINGEN

De basisgegevens over de omvang en vorm van de gezinnen steunen op officiële domiciliëgegevens en vatten daardoor niet alle feitelijke gezinssamenstellingen. De inkomensgegevens op niveau van het

gezin zijn door de KSZ geconstrueerde bruto belastbare inkomens. Het gaat dus niet om vastgestelde inkomens die op het aanslagbiljet van de personenbelasting vermeld staan.

We gebruiken dezelfde inkomensgegevens als in hoofdstuk 4, maar we bespreken ze op gezinsniveau (gezinnen met kinderen tot 25 jaar). Meer info over bronnen en berekeningswijzen in Bijlage.

1. HUWELIJKEN EN ECHTSCHEIDINGEN

1.1. Algemene cijfers

De cijfers die Statbel publiceert over huwelijken en echtscheidingen hebben zowel betrekking op partners van hetzelfde geslacht als van een verschillend geslacht.

Volgens de meest recente cijfers waren er in 2017 in het Vlaamse Gewest 24 982 *huwelijken*. Na de sterke stijging in 2014 (met 8,7%) blijft het aantal huwelijken in de daarop volgende jaren telkens licht toenemen. Het bruto-huwelijkscijfer in 2017 bedraagt 3,83 per 1000 inwoners. Er waren volgens het Rijksregister 696 huwelijken (2,8% van het totaal aantal huwelijken) tussen personen van hetzelfde geslacht (349 huwelijken tussen 2 vrouwen en 347 huwelijken tussen 2 mannen).

In 2017 waren er in het Vlaamse Gewest 10 761 *echtscheidingen*. Het aantal echtscheidingen is gedaald (zie tabel 8.1). Per 1000 inwoners waren er in 2017 1,65 echtscheidingen, dit is het laagste bruto-echtscheidingscijfer sinds 2011. In 2017 waren er volgens het Rijksregister 215 echtscheidingen (2% van het totaal aantal echtscheidingen) tussen personen van hetzelfde geslacht (135 echtscheidingen tussen 2 vrouwen en 80 echtscheidingen tussen 2 mannen).

1.2. Leeftijd en burgerlijke staat van de huwende personen

Bij ruim 6 op de 10 (63,9%) huwelijken zijn beide partners jonger dan 40 jaar. Volgens de gegevens van Statbel is de gemiddelde leeftijd van de eerste en tweede huwende

personen respectievelijk 37,9 en 35 jaar. Deze gemiddelden verbergen echter dat heel wat huwende personen (veel) ouder dan de gemiddelde leeftijd zijn. Bij 24,2% van de huwelijken zijn beide personen ouder dan 40 jaar. Bij 10,3% van de huwelijken zijn beide partners zelfs 50 jaar of ouder.

Aangezien heel wat huwenden al wat ouder zijn, valt te verwachten dat er ook een heel aantal personen niet voor de eerste keer huwen. Het grootste deel (65,4%) van de huwelijken vindt in 2017 plaats tussen 2 ongehuwden. Bij 13,2% van de huwelijken waren beide partners gescheiden. In totaal zijn er in bijna 1 op de 3 (31,6%) huwelijken personen betrokken die al eerder gehuwd waren.

8.1 Huwelijken en echtscheidingen: absolute en relatieve cijfers ⁽¹⁾

	Aantal huwelijken	Huwelijken per 1000 inwoners	Aantal echtscheidingen	Echtscheidingen per 1000 inwoners
2011	24 464	3,88	13 008	2,06
2012	25 522	4,02	12 301	1,94
2013	22 645	3,55	11 567	1,81
2014	24 619	3,84	11 824	1,84
2015	24 774	3,84	11 499	1,78
2016	24 948	3,85	11 195	1,73
2017	24 982	3,83	10 761	1,65

8.1 Aantal huwelijken en echtscheidingen in het Vlaamse Gewest
Bron: Statbel
(1) Statistiek tot 2014 opgesteld op basis van formulieren van de burgerlijke stand en vanaf 2014 vervangen door een statistiek opgemaakt op basis van het Rijksregister. De aantallen vanaf 2014 verschillen dus licht ten opzichte van de vorige edities van 'Het kind in Vlaanderen'

2. AANTAL GEZINNEN MET KINDEREN, NAAR VORM EN AANTAL KINDEREN

In 2018 waren er in het Vlaamse Gewest in totaal meer dan 1 miljoen gezinnen met (inwonende) kinderen. Wanneer we de gezinnen opdelen volgens de leeftijd van het jongste kind (zie tabel 8.2), stellen we vast dat er in 690 126 gezinnen (65,5%) minstens een minderjarig kind aanwezig was en dat 47,9% van de gezinnen minstens 1 kind onder de 12 jaar telde.

8.2 Gezinnen naar leeftijd jongste kind

		Jongste kind onder de 6 jaar	Jongste kind 6 tot 12 jaar	Jongste kind 12 tot 18 jaar	Jongste kind 18 tot 25 jaar	Jongste kind ouder dan 25 jaar	Totaal
2014	Aantal	298 930	192 860	192 902	203 850	160 210	1 048 752
	%	28,5	18,4	18,4	19,4	15,3	100,0
2015	Aantal	298 333	197 360	190 004	203 748	158 260	1 047 705
	%	28,5	18,8	18,1	19,4	15,1	100,0
2016	Aantal	297 401	201 859	187 210	204 226	160 003	1 050 699
	%	28,3	19,2	17,8	19,4	15,2	100,0
2017	Aantal	296 456	206 408	185 766	203 300	160 972	1 052 902
	%	28,2	19,6	17,6	19,3	15,3	100,0
2018	Aantal	294 183	210 211	185 732	201 126	162 201	1 053 453
	%	27,9	20,0	17,6	19,1	15,4	100,0

8.2 Totaal aantal gezinnen met kinderen naar leeftijd jongste kind - Vlaams Gewest - situatie op 1 januari
Bron: Gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door Statistiek Vlaanderen en door Kind en Gezin

De diversiteit van deze gezinnen uit zich sterk qua aantal kinderen in het gezin. Om over de gezinsomvang uitspraken te doen, maakt het wel uit welke kinderen meegeteld worden. In tabel 8.3 hebben we daarom per jaar 2 cijfers opgenomen voor de omvang van gezinnen.

Het gaat enerzijds om de gezinsomvang voor alle gezinnen met minstens 1 minderjarige (ongeacht de leeftijd van de andere inwonende kinderen) en anderzijds die gezinnen waar alle kinderen minderjarig zijn.

44,9% van de gezinnen waar alle kinderen minderjarig zijn,

heeft 2 (minderjarige) kinderen. 17,4% van die gezinnen heeft minstens 3 minderjarige kinderen.

Wanneer we de omvang van het gezin berekenen door alle - ook meerderjarige - kinderen mee te tellen, dan bedraagt het aandeel 'grote' gezinnen zelfs 22,8%.

8.3 Aantal gezinnen naar aantal kinderen in het gezin

	Gezinnen met minstens 1 minderjarige (ongeacht de leeftijd andere kinderen)		Gezinnen met enkel minderjarige kinderen (leeftijd oudste kind <18 jaar)	
	2017	2018	2017	2018
Aantal kinderen in het gezin				
1 kind	31,8	31,6	37,8	37,6
2 kinderen	45,5	45,6	44,8	44,9
3 kinderen	16,5	16,5	13,4	13,4
4 kinderen of meer	6,2	6,3	4,0	4,0
Totaal	100,0 (N=688 630)	100,0 (N=690 126)	100,0 (N=578 618)	100,0 (N=580 045)

8.3 Aantal gezinnen met kinderen onder de 18 jaar naar aantal kinderen in het gezin (al dan niet beperkt tot minderjarigen) - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari
Bron: Gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door Statistiek Vlaanderen en door Kind en Gezin

Tabel 8.4 schetst een beeld van de gezinsvorm van gezinnen waarvan het oudste kind nog minderjarig is. 16,3% van die gezinnen is een eenoudergezin. Het gaat vooral (13,5%) om alleenstaande moeders. Uit niet-opgenomen cijfers weten we dat het aandeel eenoudergezinnen toeneemt met de leeftijd van het jongste kind. Bij gezinnen met een kind jonger dan 3 jaar zijn er 8,1% eenoudergezinnen. Wanneer we de gezinnen bekijken met een jongste kind tussen 6 en 12 jaar gaat het om 19,2%. Bij gezinnen met een jongste kind tussen 12 en 18 jaar loopt het aandeel eenoudergezinnen zelfs op tot 27,4%.

Ruim de helft van de eenoudergezinnen waarvan het oudste kind nog minderjarig is, heeft slechts 1 kind, 11,8% heeft minstens 3 kinderen.

8.4 Gezinnen met oudste kind jonger dan 18 jaar naar gezinsvorm (tweeouder of alleenstaand)

	2016	2017	2018
Tweeoudergezinnen	83,9	83,8	83,7
Alleenstaande moeders	13,4	13,4	13,5
Alleenstaande vaders	2,7	2,8	2,8
Totaal	100,0 (N= 576 093)	100,0 (N= 578 618)	100,0 (N= 580 045)

8.4 Aantal gezinnen met oudste kind onder de 18 jaar naar gezinsvorm - Vlaams Gewest - situatie op 1 januari
Bron: Gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door Statistiek Vlaanderen en door Kind en Gezin

8.5 Aantal eenoudergezinnen met oudste kind jonger dan 18 jaar naar aantal kinderen

	2016	2017	2018
Alleenstaande ouder met 1 kind	54,5	54,3	54,2
Alleenstaande ouder met 2 kinderen	33,8	33,9	34,0
Alleenstaande ouder met 3 kinderen	9,0	9,0	9,0
Alleenstaande ouder met 4 of meer kinderen	2,8	2,8	2,8
Totaal	100,0 (N= 92 929)	100,0 (N= 93 756)	100,0 (N= 94 681)

8.5 Aantal eenoudergezinnen met oudste kind onder de 18 jaar naar aantal kinderen - Vlaams Gewest - situatie op 1 januari
Bron: Gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door Statistiek Vlaanderen en door Kind en Gezin

8.6 Diversiteit qua leeftijden van kinderen in gezinnen met minstens 2 kinderen

	Leeftijd jongste kind		
	Jonger dan 6 jaar	Tussen 6 en 12 jaar	Tussen 12 en 18 jaar
Leeftijd oudste kind			
Jonger dan 6 jaar	36,0	nvt	nvt
Tussen 6 en 12 jaar	47,2	37,2	nvt
Tussen 12 en 18 jaar	12,6	48,1	37,6
Tussen 18 en 25 jaar	3,8	13,5	57,0
Ouder dan 25 jaar	0,4	1,4	5,5
Totaal	100,0	100,0	100,0

8.6 Aantal gezinnen met minstens 2 kinderen onder de 18 jaar naar leeftijden van het jongste en oudste kind - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari 2018
Bron: Gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door Statistiek Vlaanderen
nvt: niet van toepassing

Om na te gaan in welke mate gezinnen moeten omgaan met verschillende opvang-, opvoedings- en ontwikkelingsnoden van kinderen van uiteenlopende leeftijden, stellen we in tabel 8.6 de gezinnen met minstens 2 kinderen voor, volgens de leeftijd van het jongste en van het oudste kind.

36% van de meerkindgezinnen met minstens 1 kind onder de 6 jaar heeft nog 1 of meerdere andere kinderen van die leeftijd. 47,2% van deze gezinnen heeft zowel kinderen onder de 6 jaar, als kinderen op lagereschoolleeftijd. Bijna de helft van de meerkindgezinnen (48,1%) met een jongste kind op lagereschoolleeftijd heeft ook 1 of meer kinderen van 12 tot 18 jaar.

Meer dan de helft (57%) van de meerkindgezinnen met een jongste kind op middelbare schoolleeftijd heeft een oudste kind tussen 18 en 25 jaar.

Uit niet-opgenomen cijfers blijkt dat 12,5% van de gezinnen met een (jongste) kind onder de 3 jaar, ook nog (minstens) een ander kind jonger dan 3 jaar heeft.

3. WERKSITUATIE VAN OUDERS MET KINDEREN

Ondanks de hoge arbeidsparticipatie bij vrouwen met kinderen is er toch duidelijk een verschil in de arbeidssituatie bij vaders en moeders. Vaders zijn meer aan het werk dan moeders en vooral moeders werken deeltijds. Alleenstaande moeders zijn veel minder beroepsactief

3.1. Impact van kinderen op de werksituatie van mannen en vrouwen

Tabel 8.7 gaat na of het hebben van kinderen zichtbaar is in de arbeidsparticipatie van mannen en vrouwen tussen 26 en 45 jaar.

De cijfers geven aan dat er zeker geen eenduidig effect is van het hebben van kinderen op de werksituatie van mannen en vrouwen. Mannen tussen 26 en 45 jaar die een gezin hebben, zijn zelfs meer aan het werk dan mannen zonder kinderen. Bij vrouwen doet zich de omgekeerde situatie voor, al is het verschil minder uitgesproken. Vrouwen tussen 26 en 45 jaar zonder kinderen zijn iets meer aan het werk dan vrouwen met kinderen (84,2% t.o.v. 80,7%). Een gezin hebben, lijkt dus een impact te hebben op de werksituatie van vrouwen, al kunnen ook andere factoren dit verschil verklaren.

8.7 Arbeidssituatie mannen en vrouwen naar gezinspositie

	Gezinspositie		
	Samenwonend/ alleenstaand met kinderen	Samenwonend/ alleenstaand zonder kinderen	Totaal ⁽¹⁾
Mannen			
Werkend	92,0	82,9	85,5
Werkzoekend	2,3	4,7	3,5
Niet-beroepsactief	2,1	5,6	4,3
'Andere' ⁽²⁾	3,6	6,8	6,6
Totaal	100,0 (N=414 911)	100,0 (N=264 102)	100,0 (N=824 309)
Vrouwen			
Werkend	80,7	84,2	80,5
Werkzoekend	3,4	3,0	3,3
Niet-beroepsactief	5,5	4,9	5,8
'Andere' ⁽²⁾	10,4	7,9	10,4
Totaal	100,0 (N=546 195)	100,0 (N=190 670)	100,0 (N=815 156)

8.7 Arbeidssituatie van mannen en vrouwen 26-45 jaar naar gezinspositie - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december 2016
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin
(1) De totalen omvatten ook gegevens over mannen/vrouwen die zelf nog geen gezin vormen (bv. omdat ze nog bij hun ouders wonen of samen met vrienden wonen)
(2) De categorie 'andere' omvat zowel werkenden die niet aangesloten zijn bij de Belgische sociale zekerheid, als mensen die niet werken (bv. huisvrouwen/huismannen, geschorste werkzoekenden, ...)

In tabel 8.8 vergelijken we het arbeidsregime van werkende mannen en vrouwen tussen 26 en 45 jaar naargelang hun gezinspositie. Kinderen hebben blijkbaar weinig impact op het arbeidsregime van mannen. Mannen tussen 26 en 45 jaar met kinderen werken niet vaker deeltijds dan mannen zonder kinderen. Bij vrouwen is er wel een verschil. Van alle vrouwen zonder kinderen werkt 27,3% deeltijds, van de vrouwen met kinderen werkt meer dan de helft deeltijds (53,8%). Iets minder dan 1 op de 4 moeders tussen 26 en 45 jaar werkt minder dan 75%.

Er is niet alleen een aanzienlijk verschil tussen vrouwen met en vrouwen zonder kinderen. Ook het verschil bij ouders springt in het oog. Moeders werken veel vaker deeltijds dan vaders.

8.8 Arbeidsregime mannen en vrouwen naar gezinspositie

	Gezinspositie		
	Samenwonend/ alleenstaand met kinderen	Samenwonend/ alleenstaand zonder kinderen	Totaal ⁽¹⁾
Mannen			
0-25%	0,6	0,7	0,6
25-50%	1,1	1,4	1,3
50-75%	1,1	1,6	1,4
75-100%	8,1	6,6	7,7
>100%	1,6	2,0	1,9
Onbekend ⁽²⁾	87,5	87,7	87,1
Totaal	100,0 (N=377 317)	100,0 (N=216 625)	100,0 (N=697 362)
Vrouwen			
0-25%	0,8	1,0	0,9
25-50%	9,1	3,6	7,4
50-75%	13,3	6,3	11,2
75-100%	30,7	16,3	26,1
>100%	1,9	2,8	2,3
Onbekend ⁽²⁾	44,2	69,8	52,1
Totaal	100,0 (N=436 584)	100,0 (N=158 856)	100,0 (N=650 174)

8.8 Arbeidsregime en tewerkstellingsbreuk van werkende mannen en vrouwen tussen 26-45 jaar naar gezinspositie - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december 2016
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin
(1) De totalen omvatten ook gegevens over mannen/vrouwen die zelf nog geen gezin vormen (bv. omdat ze nog bij hun ouders wonen of samen met vrienden wonen)
(2) Het arbeidsregime is uitgedrukt in tewerkstellingsbreuken. Wanneer het arbeidsregime onbekend is, wil dat doorgaans zeggen dat de man/vrouw voltijds werkt of zelfstandige is, waardoor er geen tewerkstellingsbreuk kan berekend worden

3.2. Vergelijking van de werksituatie van vaders en moeders

In tabel 8.7 stelden we al vast dat de arbeidsparticipatie van vaders tussen 26 en 45 jaar hoger ligt dan die van moeders van die leeftijd. Tabel 8.9 gaat na of dit verschil zich voor alle moeders en vaders (met leeftijd tussen 18 en 65 jaar) voordoet en bekijkt of de arbeidsparticipatie varieert naar de leeftijd van het enige/jongste kind. De cijfers zijn berekend over alle gezinstypes heen.

Uit tabel 8.9 blijkt duidelijk dat vaders vaker aan het werk zijn dan moeders. 82,8% van de vaders werkt, terwijl dat aandeel bij vrouwen met kinderen duidelijk lager, maar toch nog op een hoog niveau ligt (73,6%). Dit betekent niet alleen dat moeders meer werkzoekend zijn of meer niet-beroepsactief zijn, maar vooral dat vrouwen meer een ‘andere’ arbeidssituatie hebben (bv. huisvrouw of student).

De werksituatie van de ouders verschilt naargelang de leeftijd van het jongste of enige kind. Bij moeders zien we een toenemende arbeidsparticipatie tot het jongste kind 6 tot 12 jaar is, waarna de arbeidsparticipatie terugvalt tot 68,6%. Bij vaders zien we een aanhoudende dalende trend naarmate het jongste kind ouder wordt. Dit is deels ook logisch, want naarmate de kinderen ouder worden, worden meer en meer ouders niet-beroepsactief, bv. doordat ze op pensioen zijn of arbeidsongeschikt zijn geraakt.

Tabel 8.10 vergelijkt de werksituatie van vaders en moeders naargelang het aantal kinderen in het gezin.

Als we de cijfers voor alle gezinnen bekijken, dan zien we dat het aandeel werkende vaders ook bij grote gezinnen hoog blijft en pas aanzienlijk lager ligt in gezinnen met 5 of meer kinderen.

Bij moeders met 4 en 5 kinderen zien we dat de arbeidsparticipatie heel wat lager ligt dan bij moeders met 3 kinderen. Hoewel we deze cijfers niet zomaar mogen beschouwen als een effect van die gezinsomvang, zijn ze toch opvallend en relevant.

We zien daarnaast nog een opvallend verschil naargelang de gezinsvorm. Alleenstaande moeders die niet werken, zijn vooral niet-beroepsactief. Samenwonende moeders die niet werken horen vooral tot de categorie ‘andere’ en nemen vermoedelijk vooral de positie huisvrouw in.

8.10 Arbeidssituatie van vaders en moeders naar omvang gezin en gezinsvorm

Alle gezinnen	Aantal kinderen in het gezin				
	1 kind	2 kinderen	3 kinderen	4 kinderen	5 kinderen of meer
Vaders					
Werkend	85,4	91,8	89,0	81,5	69,7
Werkzoekend	2,4	1,9	3,1	6,1	11,0
Niet-beroepsactief	8,8	3,3	3,9	7,0	11,6
‘Andere’ ⁽¹⁾	3,4	3,0	4,0	5,3	7,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Moeders					
Werkend	76,0	83,0	74,0	56,8	37,9
Werkzoekend	3,5	2,7	3,5	5,3	5,5
Niet-beroepsactief	9,8	5,2	6,7	9,6	11,7
‘Andere’ ⁽¹⁾	10,7	9,2	15,8	28,3	44,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vervolg zie pagina 184

8.9 Arbeidssituatie van vaders en moeders naar leeftijd jongste kind

	Een kind of jongste kind				
	Jonger dan 3 jaar	3 tot 6 jaar	6 tot 12 jaar	12 tot 18 jaar	Totaal
Vaders					
Werkend	88,4	87,6	85,5	73,2	82,8
Werkzoekend	3,2	3,0	2,5	2,1	2,6
Niet-beroepsactief	3,4	4,8	7,7	20,3	10,0
‘Andere’ ⁽¹⁾	5,0	4,6	4,3	4,5	4,6
Totaal	100,0 (N=163 726)	100,0 (N=114 893)	100,0 (N=191 292)	100,0 (N=205 875)	100,0 (N=675 786)
Moeders					
Werkend	72,3	76,6	78,0	68,6	73,6
Werkzoekend	4,4	3,9	2,9	2,2	3,2
Niet-beroepsactief	8,4	6,8	9,4	20,7	12,2
‘Andere’ ⁽¹⁾	14,9	12,7	9,7	8,5	11,1
Totaal	100,0 (N=175 790)	100,0 (N=127 956)	100,0 (N=217 591)	100,0 (N=228 534)	100,0 (N=749 871)

8.9 Arbeidssituatie van vaders en moeders naar leeftijd van het enige/jongste kind - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december 2016
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin
(1) De categorie ‘andere’ omvat zowel werkenden die niet aangesloten zijn bij de Belgische sociale zekerheid, als mensen die niet werken (bv. huisvrouwen/huismannen, geschorste werkzoekenden, studenten, ...)

8.10 Arbeidssituatie van vaders en moeders naar omvang gezin en gezinsvorm (vervolg)

Tweeoudergezinnen	Aantal kinderen in het gezin				
	1 kind	2 kinderen	3 kinderen	4 kinderen	5 kinderen of meer
Vaders					
Werkend	86,0	92,1	89,2	81,6	69,7
Werkzoekend	2,2	1,8	3,1	6,0	11,0
Niet-beroepsactief	8,4	3,1	3,8	7,0	11,5
‘Andere’ ⁽¹⁾	3,5	3,0	4,0	5,4	7,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Moeders					
Werkend	77,3	84,0	74,8	56,9	37,6
Werkzoekend	2,7	2,1	2,8	4,4	4,6
Niet-beroepsactief	7,4	3,9	5,0	7,2	8,3
‘Andere’ ⁽¹⁾	12,6	10,0	17,4	31,6	49,5
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Eenoudergezinnen	1 kind	2 kinderen	3 kinderen	4 kinderen	5 kinderen of meer
Vaders					
Werkend	77,1	84,0	82,6	74,8	71,1
Werkzoekend	5,4	4,5	5,8	11,7	10,6
Niet-beroepsactief	14,4	8,3	7,9	9,4	13,9
‘Andere’ ⁽¹⁾	3,1	3,2	3,7	4,0	4,4
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Moeders					
Werkend	71,1	76,1	67,9	55,6	40,8
Werkzoekend	6,5	6,4	8,6	12,0	12,8
Niet-beroepsactief	18,8	13,8	19,1	27,0	38,6
‘Andere’ ⁽¹⁾	3,6	3,8	4,4	5,4	7,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

8.10 Arbeidssituatie van vaders en moeders naar aantal kinderen in het gezin per gezinsvorm - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december 2016
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin
(1) De categorie ‘andere’ omvat zowel werkenden die niet aangesloten zijn bij de Belgische sociale zekerheid, als mensen die niet werken (bv. huisvrouwen/huismannen, geschorste werkzoekenden, ...)

Uit tabel 8.8 leerden we dat moeders tussen 26 en 45 jaar veel vaker deeltijds werken dan vaders. In tabel 8.11 schetsen we meer details over het arbeidsregime van alle moeders (ongeacht hun leeftijd).

Het percentage deeltijds werkende moeders varieert naargelang de leeftijd van het (jongste) kind. Het aandeel deeltijds werkende moeders ligt lager wanneer het jongste kind jonger dan 3 jaar is. Vooral het aandeel moeders dat 50 tot 75% werkt neemt toe naarmate het jongste kind ouder is.

8.11 Arbeidsregime van moeders naar leeftijd jongste kind

	Leeftijd enige of jongste kind				
	0 tot 3 jaar	3 tot 6 jaar	6 tot 12 jaar	12 tot 18 jaar	Totaal
0-25%	0,7	0,8	0,9	0,9	0,8
25-50%	8,8	9,8	9,6	9,7	9,5
50-75%	10,7	13,7	14,6	15,4	13,7
75-100%	30,7	33,0	30,7	26,6	30,0
>100%	2,0	2,0	1,8	1,8	1,9
Onbekend ⁽¹⁾	47,1	40,7	42,4	45,6	44,1
Totaal	100,0 (N= 123 707)	100,0 (N=95 325)	100,0 (N=163 531)	100,0 (N=144 724)	100,0 (N=527 287)

8.11 Arbeidsregime van werkende moeders naar leeftijd van het enige/jongste kind - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december 2016
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin
(1) Het arbeidsregime is uitgedrukt in tewerkstellingsbreuken. Wanneer het arbeidsregime onbekend is, wil dat doorgaans zeggen dat de persoon voltijds werkt of zelfstandige is, waardoor er geen tewerkstellingsbreuk kan berekend worden

3.3. Werksituatie van moeders in internationaal perspectief

Op basis van de Labour Force Survey (Eurostat) bekijken we de werkzaamheidsgraad van moeders en het aandeel deeltijds werkende moeders in de EU-28-landen. Het gaat steeds om vrouwen tussen 20 en 49 jaar.

In tabel 8.12 is de werkzaamheidsgraad bij vrouwen in 2017 opgesplitst naar het aantal kinderen – 1, 2, 3 of meer kinderen – en naar de leeftijd van het jongste kind. De landen staan in dalende volgorde gerangschikt volgens hoogte van de werkzaamheidsgraad bij 2 kinderen. Om deze cijfers goed te kunnen duiden, hebben we voor elk land ook de werkzaamheidsgraad van vrouwen zonder kinderen in de tabel opgenomen.

De verschillen qua werkzaamheidsgraad van moeders in de EU zijn groot. In Zweden, Slovenië en Denemarken ligt de werkzaamheidsgraad van moeders

met een (jongste) kind jonger dan 6 jaar ongeacht het aantal kinderen in het gezin steeds hoger dan 70%. In Tsjechië, Hongarije en Slowakije ligt de werkzaamheidsgraad van deze vrouwen lager dan 50%. De cijfers over de arbeidsparticipatie van vrouwen zonder kinderen suggereren dat in deze landen het hebben van kinderen de arbeidsparticipatie in sterke mate negatief beïnvloedt.

Opvallend is dat de werkzaamheidsgraad van moeders met 3 of meer kinderen doorgaans heel wat lager ligt dan de werkzaamheidsgraad bij vrouwen met 2 kinderen. Ook in België is dat zo. Meer dan 70% van de moeders met 1 of 2 kinderen is aan het werk, bij moeders met 3 of meer kinderen bedraagt de werkzaamheidsgraad nog maar 50%.

Uit de vergelijking van de cijfers van moeders met een kind jonger dan 6 jaar en moeders met een kind tussen 6 en 12 jaar leren we dat de

werkzaamheidsgraad bij moeders met een ouder kind hoger ligt. Met uitzondering van Bulgarije en Italië (moeders met 3 kinderen) ligt de werkzaamheidsgraad van moeders met een (jongste) kind tussen 6 en 12 jaar overal zelfs hoger dan 50%.

Dat de positie van landen in de rangschikking verschilt naargelang de leeftijd van het jongste kind, heeft - naast verschillen op vlak van arbeidsmarktbeleid - wellicht ook te maken met verschillen in onderwijsregelingen en/of verschillen qua gezinsondersteunend beleid. In landen waar bv. onderwijs- of opvangvoorzieningen voor kinderen onder de 6 jaar niet zo sterk zijn uitgebouwd, ligt het voor de hand dat de werkzaamheidsgraad van vrouwen met een kind ouder dan 6 jaar zal toenemen van zodra het kind in het leerplichtonderwijs zit.

8.12 Internationale situering van de werkzaamheidsgraad van vrouwen naar aantal kinderen en naar leeftijd jongste kind

Vrouwen	Zonder kind	Met 1 kind	Met 2 kinderen	Met 3 of meer kinderen
Met een kind of jongste kind jonger dan 6 jaar ⁽¹⁾				
Zweden	76,2	78,6	85,8	75,6
Slovenië	78,6	78,9	84,2	76,2
Luxemburg	77,1	80,8	83,3	62,6
Portugal	78,0	83,8	81,4	69,3
Denemarken	74,3	70,4	80,2	78,5
Nederland	80,1	79,2	77,7	66,5
Litouwen	82,7	79,6	76,9	58,7
Kroatië	69,6	71,4	75,5	59,0
Letland	80,4	67,6	74,7	61,9
België	74,1	73,9	72,6	50,0
Oostenrijk	83,7	76,2	71,8	56,4
Finland	75,3	61,0	71,6	56,4
Ierland	81,5	73,1	69,4	56,7
Frankrijk	74,0	70,5	69,2	47,7
Verenigd Koninkrijk	84,0	77,3	69,2	46,4
Cyprus	78,1	71,1	66,2	71,0
Spanje	71,9	67,7	65,2	48,8
Malta	84,7	67,1	65,1	38,1
Polen	80,1	67,9	65,1	51,1
Duitsland	84,8	69,0	64,3	43,9
Roemenië	74,2	70,0	63,8	46,9
Bulgarije	76,8	60,0	59,5	34,1
Estland	85,9	56,0	58,5	52,7
Griekenland	55,6	54,6	56,5	43,0
Italië	62,4	57,9	53,1	39,3
Tsjechië	86,5	38,2	49,5	40,7
Hongarije	85,7	43,1	45,3	33,1
Slowakije	82,0	40,5	44,2	40,6

Vervolg zie pagina 185

8.12 Internationale situering van de werkzaamheidsgraad van vrouwen naar aantal kinderen en naar leeftijd jongste kind (vervolg)

Vrouwen	Zonder kind	Met 1 kind	Met 2 kinderen	Met 3 of meer kinderen
Met een kind of jongste kind van 6 tot 12 jaar ⁽¹⁾				
Tsjechië	86,5	88,5	92,4	84,4
Zweden	76,2	77,2	91,4	86,7
Slovakije	82,0	85,0	90,2	71,2
Slovenië	78,6	81,3	89,4	82,2
Litouwen	82,7	84,3	88,8	69,2
Denemarken	74,3	81,3	88,4	85,0
Hongarije	85,7	85,0	87,5	67,7
Finland	75,3	78,1	86,8	85,5
Estland	85,9	89,7	86,0	85,1
Oostenrijk	83,7	81,5	85,1	70,0
Frankrijk	74,0	77,0	84,9	73,1
Kroatië	69,6	71,4	83,2	70,4
Portugal	78,0	84,3	83,2	77,6
België	74,1	78,3	82,9	68,4
Oostenrijk	84,8	83,8	82,3	64,7
Nederland	80,1	73,4	81,5	75,7
Verenigd Koninkrijk	84,0	81,6	81,1	66,6
Letland	80,4	81,9	80,8	73,7
Luxemburg	77,1	76,1	79,2	63,9
Bulgarije	76,8	77,0	77,5	40,3
Polen	80,1	77,7	75,9	66,0
Cyprus	78,1	73,6	75,1	69,1
Ierland	81,5	72,5	69,8	61,6
Roemenië	74,2	73,5	69,2	52,8
Spanje	71,9	69,3	67,3	56,6
Malta	84,7	68,3	64,9	53,8
Griekenland	55,6	58,7	60,0	56,6
Italië	62,4	62,6	57,6	48,9

8.12 Werkzaamheidsgraad van vrouwen tussen 20 en 49 jaar naar aantal kinderen en naar leeftijd van het jongste kind in de EU-lidstaten - 2017
Bron: Eurostat, Labour Force Survey
(1) In gezinnen met meerdere kinderen wordt gekeken naar de leeftijd van het jongste kind

Tabel 8.13 vergelijkt de EU-28-landen op vlak van het aandeel van deeltijds werkende moeders met een (jongste) kind jonger dan 6 jaar naargelang het aantal kinderen dat ze hebben.

Uit de cijfers blijkt dat er 4 landen zijn waar - ongeacht het aantal kinderen dat ze hebben - meer moeders deeltijds werken dan in België. Het gaat om Nederland, Oostenrijk, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk. In Nederland gaat het om meer dan 76,2% van de moeders met jonge kinderen.

8.13 Internationale situering aandeel deeltijds werkende moeders

	Met 1 kind	Met 2 kinderen	Met 3 of meer kinderen
Nederland	76,2	86,3	83,0
Oostenrijk	58,3	77,8	77,5
Duitsland	55,8	72,3	75,8
Verenigd Koninkrijk	47,2	60,4	67,3
België	41,0	47,7	55,5
Italië	36,9	42,9	42,3
Luxemburg	35,7	40,1	42,3
Zweden	35,7	40,4	49,2
Malta	28,9	43,3	NB
Frankrijk	27,6	37,1	43,4
Spanje	26,0	30,6	37,1
Tsjechië	22,9	23,1	22,5
Ierland	22,5	32,2	37,1
Denemarken	22,0	26,8	36,6
Estland	20,2	21,7	23,6
Finland	19,5	20,2	32,0
Cyprus	17,1	14,1	18,4
Griekenland	14,0	10,0	22,5
Slovenië	13,7	17,1	23,2
Slovakije	10,2	11,1	20,4
Portugal	8,0	8,1	NB
Polen	7,8	10,6	15,6
Hongarije	7,1	10,9	17,0
Letland	6,8	7,8	10,5
Kroatië	4,1	3,8	6,0
Roemenië	3,8	5,4	12,6
Bulgarije	NB	NB	NB
Litouwen	NB	NB	NB

8.13 Aandeel deeltijds werkende moeders tussen 20 en 49 jaar met enige/jongste kind jonger dan 6 jaar naar aantal kinderen in de EU-lidstaten - 2017
Bron: Eurostat, Labour Force Survey
NB: niet beschikbaar

4. INKOMENSSITUATIE GEZINNEN

Tabel 8.14 geeft aan dat in het Vlaamse Gewest ruim de helft van de gezinnen (56,4%) een bruto belastbaar jaarinkomen heeft uit arbeid en uitkeringen van minstens 50 000 euro, bij 9,8% ligt dat inkomen lager dan 20 000 euro. In Vlaams-Brabant is

het aandeel gezinnen in de hoogste inkomensklasse opmerkelijk hoger dan in de andere provincies. Antwerpen en Limburg zijn de provincies waar het hoogste aandeel gezinnen woont met een inkomen onder 30 000 euro (respectievelijk 22,8% en 21,5%).

De cijfers zijn misschien iets vertekend doordat bepaalde provincies wellicht meer gezinnen kennen waarvan het inkomen niet (volledig) vervat zit in het inkomensconcept van de KSZ.

8.14 Gezinnen naar bruto belastbaar inkomen per provincie

	Antwerpen	Oost-Vlaanderen	West-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	Limburg	Vlaams Gewest
<10 000	2,3	1,3	1,3	1,7	2,5	1,8
10 000-<20 000	10,0	7,3	6,5	6,5	9,0	8,0
20 000-<30 000	10,5	8,9	8,8	8,2	10,0	9,3
30 000-<40 000	11,0	10,5	10,2	9,6	11,9	10,6
40 000-<50 000	11,9	12,4	13,7	11,0	13,8	12,4
50 000-<55 000	6,1	6,7	8,1	5,9	6,9	6,7
55 000-<65 000	11,7	13,2	15,3	11,5	12,5	12,7
65 000-<80 000	13,6	15,5	15,9	14,5	13,7	14,6
>=80 000	21,3	23,6	19,6	29,1	17,2	22,4
Onbekend	1,6	0,6	0,6	2,1	2,5	1,4
Totaal	100,0 (N=262 058)	100,0 (N=217 849)	100,0 (N=165 681)	100,0 (N=167 891)	100,0 (N=124 431)	100,0 (N= 937 910)

8.14 Gezinnen met kinderen (tot 25 jaar) naar hoogte van hun bruto belastbaar inkomen (volgens KSZ) - Vlaamse provincies (percentage) - 2016
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

50,5% van de eenoudergezinnen heeft een bruto belastbaar inkomen van hoogstens 30 000 euro, bij tweeoudergezinnen bedraagt dat aandeel 11,8%. De minder gunstige inkomenspositie van alleenstaande ouders blijkt ook uit het feit dat eenoudergezinnen 54,7% vormen van de gezinnen met een inkomen van hoogstens 20 000 euro.

Het verschil is uiteraard logisch omdat de meeste tweeoudergezinnen leven van 2 inkomens of een inkomen en een uitkering combineren en omdat alleenstaande ouders een minder intense arbeidsparticipatie kennen. Toch zijn de cijfers opmerkelijk. Maar even opmerkelijk is dat ook tweeoudergezinnen een laag bruto belastbaar inkomen kunnen hebben.

8.15 Gezinnen naar bruto belastbaar inkomen per gezinsvorm

	2015	2016		
	Totaal	Tweeouder-gezin met kinderen	Eenouder-gezin met kinderen	Totaal ⁽¹⁾
<10 000	1,9	1,4	3,5	1,8
10 000-<20 000	8,4	4,0	25,6	8,0
20 000-<30 000	9,5	6,4	21,4	9,3
20 000-<25 000	4,3	2,7	10,9	4,3
25 000-<30 000	5,1	3,7	10,6	5,1
30 000-<40 000	10,8	8,8	17,3	10,6
30 000-<35 000	5,2	4,1	9,2	5,1
35 000-<40 000	5,6	4,7	8,1	5,5
40 000-<50 000	12,7	12,1	11,9	12,4
40 000-<45 000	6,1	5,7	6,6	6,0
45 000-<50 000	6,6	6,4	5,3	6,4
50 000-<55 000	6,8	7,0	4,0	6,7
55 000-<65 000	12,7	14,3	5,6	12,7
65 000-<80 000	14,3	17,3	4,5	14,6
>=80 000	21,6	27,5	4,2	22,4
Onbekend	1,4	1,2	2,1	1,4
Totaal	100,0 (N=938 091)	100,0 (N=733 631)	100,0 (N=172 690)	100,0 (N=937 910)

8.15 Gezinnen met kinderen (tot 25 jaar) naar hoogte van hun bruto belastbaar inkomen (volgens KSZ) - Vlaams Gewest (percentage) - 2016
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin
(1) Inclusief andere huishoudvormen met samenwonende volwassenen waar ook kinderen aanwezig zijn

Tabel 8.16 geeft de verdeling van de gezinnen volgens hun bruto belastbaar inkomen naar het aantal kinderen in het gezin. Gezinnen met 2 kinderen hebben de beste inkomenspositie. Het aandeel gezinnen met een beperkt inkomen ligt er het laagst en het aandeel gezinnen met een inkomen boven de 55 000 euro ligt er het hoogst.

Gezinnen met minstens 4 kinderen hebben vaker een lager bruto belastbaar inkomen. Meer dan 4 op de 10 gezinnen (40,5%) met 5 of meer kinderen hebben zelfs een bruto belastbaar inkomen lager dan 30 000 euro. Bij gezinnen met 1 kind bedraagt dat aandeel 20,2%.

8.16 Gezinnen naar bruto belastbaar inkomen per aantal kinderen

	Gezinnen met 1 kind	Gezinnen met 2 kinderen	Gezinnen met 3 kinderen	Gezinnen met 4 kinderen	Gezinnen met 5 of meer kinderen	Totaal
<10 000	1,7	1,6	2,3	2,9	3,5	1,8
10 000-<20 000	8,5	6,4	9,1	13,8	18,8	8,0
20 000-<30 000	10,0	7,8	10,1	14,7	18,2	9,3
30 000-<40 000	11,1	9,4	11,3	15,0	16,6	10,6
40 000-<50 000	13,1	11,8	12,0	13,2	13,0	12,4
50 000-<55 000	7,3	6,5	5,8	5,4	4,9	6,7
55 000-<65 000	13,6	13,1	10,5	8,8	7,0	12,7
65 000-<80 000	14,1	16,4	13,0	8,8	6,8	14,6
>=80 000	19,4	25,5	24,5	16,0	9,6	22,4
Onbekend	1,4	1,4	1,5	1,4	1,6	1,4
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

8.16 Gezinnen naar hoogte van hun bruto belastbaar inkomen (volgens KSZ) per aantal kinderen (tot 25 jaar) - 2016
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

Tabel 8.17 geeft de verdeling van de gezinnen volgens hun bruto belastbaar inkomen naar leeftijd van het jongste kind. Uit deze cijfers maken we op dat vooral het aandeel gezinnen met een inkomen van minstens 80 000 euro toeneemt met de leeftijd van het jongste kind. De verdeling van het aantal gezinnen met een inkomen kleiner dan 30 000 euro wijzigt nauwelijks naargelang de leeftijd van het jongste kind.

8.17 Gezinnen naar bruto belastbaar inkomen per leeftijd jongste kind

	Kinderen onder 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	Totaal ⁽¹⁾
<10 000	2,1	1,7	1,9	1,8
10 000-<20 000	9,5	9,2	8,5	8,0
20 000-<30 000	9,9	9,7	9,9	9,3
30 000-<40 000	11,3	10,7	10,4	10,6
40 000-<50 000	13,4	12,1	11,5	12,4
50 000-<55 000	7,6	6,3	5,8	6,7
55 000-<65 000	14,9	12,3	11,2	12,7
65 000-<80 000	15,2	15,1	14,0	14,6
>=80 000	14,4	21,1	25,4	22,4
Onbekend	1,7	1,8	1,4	1,4
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

8.17 Gezinnen naar hoogte van hun bruto belastbaar inkomen (volgens KSZ) per leeftijdsklasse jongste kind - 2016
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin
(1) Alle gezinnen met kinderen tot 25 jaar

In tabel 8.18 geven we de gezinnen weer naar het aandeel van uitkeringen en vervangingsinkomsten in het totale gezinsinkomen uit arbeid en sociale uitkeringen. Het inkomen uit kinderbijslag werd hierbij buiten beschouwing gelaten.

Bijna 4 op de 10 gezinnen (39%) in Vlaanderen heeft een inkomen dat volledig afkomstig is uit beroepsinkomsten.

10% van de gezinnen heeft een bruto belastbaar inkomen dat voor minstens de helft uit uitkeringen bestaat.

Bij eenoudergezinnen komt het vaker voor dat het inkomen meer uit uitkeringen dan uit beroepsinkomsten bestaat (25,8% versus 6,3%).

Uit niet-opgenomen cijfers weten we dat het inkomen van 2,5% van de gezinnen minstens gedeeltelijk uit leefloon bestaat. Bij eenoudergezinnen ligt het aandeel hoger dan bij tweeoudergezinnen (7,3% versus 1,3%). Bij 1% van alle gezinnen in Vlaanderen vormt het leefloon het grootste deel van het bruto belastbare inkomen.

8.18 Gezinnen naar aandeel uitkeringen in inkomen per gezinsvorm

	0%	0-10%	10-25%	25-50%	50-75%	75-100%	Onbekend	Totaal
Eenoudergezin met kinderen	38,7	15,3	8,0	10,1	6,3	19,5	2,1	100,0 (N=172 690)
Tweeoudergezin met kinderen	38,9	33,2	12,8	7,6	2,6	3,7	1,2	100,0 (N=733 631)
Alle gezinnen ⁽¹⁾	39,0	29,8	11,8	8,0	3,3	6,7	1,4	100,0 (N=937 910)

8.18 Gezinnen met kinderen (tot 25 jaar) naar aandeel van uitkeringen/vervangingsinkomsten in het totale bruto belastbaar inkomen (volgens KSZ) - Vlaams Gewest (percentage) - 2016
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin
(1) Inclusief andere huishoudvormen met samenwonende volwassenen waar ook kinderen aanwezig zijn

Tabel 8.19 geeft (per gezinstype) de verdeling van de gezinnen weer naargelang het aandeel van gezinsbijslagen in het inkomen.

Voor iets meer dan de helft van de gezinnen maken de gezinsbijslagen hoogstens 5% van het bruto belastbare inkomen uit. Bij 6,8% van de gezinnen bestaat het bruto belastbare inkomen voor minstens 25% uit gezinsbijslagen. Bij 1,2% van de gezinnen liggen de inkomsten uit gezinsbijslagen hoger dan deze uit beroepsinkomsten of (andere) uitkeringen.

Voor eenoudergezinnen zijn de gezinsbijslagen duidelijk belangrijker dan voor tweeoudergezinnen. Bij 44,8% van de eenoudergezinnen bedraagt het aandeel van de gezinsbijslagen meer dan 10% van het totale inkomen. Bij tweeoudergezinnen is dat maar 18,1%. Het feit dat het inkomen van alleenstaande ouders veelal lager ligt dan dat van tweeoudergezinnen en het feit dat in 2016 alleenstaande ouders met een beperkt inkomen recht hadden op een sociale toeslag (en werkende

tweeoudergezinnen met beperkt inkomen niet) kan het verschil grotendeels verklaren. Door de invoering van het Groeipakket in 2019 krijgen alle gezinnen met een beperkt inkomen een sociale toeslag.

Bij deze cijfers mag niet vergeten worden dat het aandeel gezinnen waarbij de gezinsbijslagen een aanzienlijk deel van het inkomen vormen wellicht iets overschat is omdat het inkomensbegrip van de KSZ enkel de door haar gekende inkomsten uit arbeid en uitkeringen meetelt.

8.19 Gezinnen naar aandeel gezinsbijslagen in inkomen per gezinsvorm

	Tweeoudergezin met kinderen	Eenoudergezin met kinderen	Totaal ⁽¹⁾
0-5%	55,7	36,4	53,4
5-10%	25,4	17,6	23,2
10-15%	8,0	16,3	9,3
15-25%	5,9	14,6	7,3
25-50%	3,2	11,3	4,6
50-100%	0,6	1,7	0,8
100%	0,4	0,9	0,4
Onbekend	0,9	1,2	1,0
Totaal	100,0 (N=733 631)	100,0 (N=172 690)	100,0 (N=937 910)

8.19 Gezinnen met kinderen (tot 25 jaar) naar verhouding van kinderbijslag t.o.v. het bruto belastbaar inkomen (volgens KSZ) - Vlaams Gewest (percentage) - 2016
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin
(1) Inclusief andere huishoudvormen met samenwonende volwassenen waar ook kinderen die recht geven op kinderbijslag aanwezig zijn

Bijlage

We geven per hoofdstuk een overzicht van de bronnen en de gegevens die we gebruiken. We lichten de berekeningswijze toe waar dit zinvol is. Voor **gegevens van Kind en Gezin** geven we aan wat de kwaliteit van de data is. Voor **publiek toegankelijke data** geven we mee waar deze te vinden zijn.

Hoofdstuk 1: Bronnen en berekeningswijzen

Voor dit hoofdstuk gebruiken we data uit volgende bronnen:

Kind en Gezin:

- Aantal geboorten zoals geregistreerd door Kind en Gezin
- Gegevens over de kenmerken van borelingen zoals geregistreerd door Kind en Gezin
- Vruchtbaarheidscijfers die Kind en Gezin zelf berekent door eigen gegevens over borelingen en kenmerken van de moeder te relateren aan gegevens van Statbel over het aantal vrouwen per leeftijd

Statbel - het Belgische statistiekbureau

(<https://statbel.fgov.be>)

- Aantal geboorten volgens het Rijksregister
- Aantal kinderen per leeftijdsklasse

Eurostat, Bureau van de Statistiek van de Europese Unie (EU)

(<https://ec.europa.eu/eurostat>)

- Evolutie geboortecijfers in de EU-28-landen
- Vruchtbaarheidscijfers in de EU-28-landen

Federaal Planbureau

(<https://www.plan.be>)

- Vooruitzichten over het aantal geboorten
- Vooruitzichten over het aantal kinderen per leeftijdsklasse

Federale overheidsdienst (FOD) Binnenlandse Zaken

(opgevraagd door Kind en Gezin)

- Het aantal geboorten bij vrouwen in het wachtregister
- Het aantal kinderen geregistreerd in het wachtregister

Vlaams Centrum voor Adoptie (VCA)

- Gegevens over adopties gerealiseerd door adoptiediensten

Voor de lezer zijn volgende zaken belangrijk om te weten:

- De **cijfers van Kind en Gezin** steunen op registraties door medewerkers van Kind en Gezin (verpleegkundigen, gezinsondersteuners, Kind en Gezin-Lijn, ...) op basis van contacten met gezinnen en kraamklinieken. De registratie gebeurt rechtstreeks in het elektronisch cliëntvolgsysteem *Mirage*. De registratie wordt met zorg verricht, wordt kwalitatief opgevolgd, maar is niet perfect. Niet iedereen kiest voor de dienstverlening van Kind en Gezin en niet alle kenmerken worden voor alle kinderen bevraagd. De kenmerken die we in dit hoofdstuk gebruiken zijn voor meer dan 97% van de kinderen ingevuld. We maken daarom abstractie van de niet-ingevulde waarden en presenteren in dit rapport valide percentages.
- Het **geboortecijfer van Kind en Gezin** wordt berekend op basis van de woonplaats van het kind bij geboorte, zoals geregistreerd door medewerkers van Kind en Gezin. Dit geboortecijfer omvat *alle* geboorten in het Vlaamse Gewest, ongeacht het verblijfsstatuut van de ouders en verschilt hierdoor van het officiële geboortecijfer:
 - Het **officiële geboortecijfer** wordt opgemaakt op basis van het Rijksregister en bevat enkel de geboorten bij de 'de jure'-bevolking, dus de Belgische en de buitenlandse bevolking die officieel woont in Vlaanderen.
 - Aangezien Kind en Gezin ook gezinnen in een precare verblijfssituatie bereikt, omvat het geboortecijfer van Kind en Gezin normaliter ook de geboorten bij kandidaat-vluchtelingen (die ingeschreven zijn in het wachtregister). **Geboorten in het wachtregister** gaan dus over kinderen bij asielzoeksters, zowel vrouwen die asiel aangevraagd hebben als vrouwen van wie de aanvraag ontvankelijk werd verklaard.

- Op basis van de gegevens van Kind en Gezin worden sinds enkele jaren jaarlijks **vruchtbaarheidscijfers** berekend. Met vruchtbaarheid doelen we niet op de fysiologische conditie om kinderen te kunnen krijgen, maar wel op de sociologische betekenis, namelijk de mate waarin vrouwen van een bepaalde leeftijd in een bepaald jaar kinderen voortbrengen. Tot en met het jaar 2015 gebeurden de berekeningen telkens door onderzoekers, vanaf 2016 berekent Kind en Gezin deze cijfers zelf. Voor een detailschets van de werkwijze verwijzen we naar het laatste onderzoeksrapport (*Van Bavel J. & Nomes E., De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2014-2015*) terug te vinden op de website van Kind en Gezin, www.kindengezin.be.

Belangrijk om weten is dat:

- We kinderen, van wie we noch informatie hebben over de huidige of eerste nationaliteit van de moeder, noch over de nationaliteit van het kind zelf, niet meenemen in de berekeningen. Voor 2018 telden we zo 3% van de borelingen niet mee.
- We kinderen voor wie wel de nationaliteit van de moeder gekend is, maar niet de leeftijd van de moeder en/of de pariteit, wel meenemen in de berekeningen. Op basis van de gegevens over de andere kinderen worden deze kinderen verdeeld volgens het voorkomen van de leeftijden van de moeder en de pariteit.
- Kind en Gezin berekent per leeftijdjaar *leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers* (LVC) die eigenlijk aangeven hoeveel kinderen er bij 100 vrouwen van die leeftijd werden geboren in jaar X. De som van alle LVC is het *Totale Vruchtbaarheidscijfer* (TVC). Dat TVC drukken we uit in aantal kinderen per vrouw. Dit is echter een virtueel cijfer omdat het de optelsom is van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers die in een bepaald kalenderjaar worden vastgesteld, terwijl vrouwen kinderen krijgen in de loop van meerdere kalenderjaren. Het TVC is echter een goede indicator voor de mate waarin vrouwen in een bepaald kalenderjaar kinderen krijgen.

Hoofdstuk 2: Bronnen en berekeningswijzen

Voor dit hoofdstuk gebruiken we data uit volgende bronnen:

Statistiek Vlaanderen

- Aantal kinderen per gezinsvorm
 - Aantal kinderen per gezinstype
 - Cijfers over de samenstelling van het gezin van kinderen
 - Cijfers over de thuistaal van leerlingen (open data op website)
- Gegevens door Kind en Gezin opgevraagd (bronbestanden van het Rijksregister bewerkt door Statistiek Vlaanderen en Kind en Gezin), maar heel wat cijfers zijn raadpleegbaar via www.statistiekvlaanderen.be

Statbel (<https://statbel.fgov.be>)

- Gegevens over de nationaliteit van kinderen

Kruispuntbank Sociale Zekerheid

(open data toepassingen op website)

- Gegevens over de nationaliteit(sgroepen) bij kinderen (globale webtoepassing)
- Gegevens over de herkomst van kinderen (lokale webtoepassing)

Kind en Gezin

- Gegevens over de eerste nationaliteit van moeders van borelingen
- Gegevens over de taal tussen moeder en boreling

Voor de lezer zijn volgende zaken belangrijk om te weten:

- Alle cijfers in dit hoofdstuk zijn uitgedrukt op kindniveau, dus met kinderen als teleenheid.
- De cijfers over de **gezinsvorm en het gezinstype** steunen op officiële domiciliegegevens, feitelijke gezins- of verblijfssituaties kunnen hiervan afwijken.
- De cijfers over **gezinsvorm en gezinstype** bouwen voort op de LIPRO-typologie. Daarbij wordt deels abstractie gemaakt van de concrete relatie tussen een volwassen persoon en het kind. We spreken wel over ouders, maar dat zijn dus niet

noodzakelijk de biologische ouders. Ook tonen de cijfers niet of het gezin het oorspronkelijke gezin is waarin het kind geboren werd of dat het om een nieuw samengesteld gezin gaat. We vergelijken de situatie over de jaren heen op basis van de situatie op 1 januari van dat jaar.

- De **cijfers van Kind en Gezin over de origine van de moeder en de taal moeder-kind** steunen op registraties door medewerkers van Kind en Gezin (verpleegkundigen, gezinsondersteuners, Kind en Gezin-Lijn, ...) op basis van contacten met gezinnen. De registratie gebeurt rechtstreeks in het elektronisch cliëntvolgsysteem Mirage. De registratie wordt met zorg verricht, wordt kwalitatief opgevolgd, maar is niet perfect. Omdat het aantal ontbrekende gegevens beperkt is (1,3% voor taal moeder-kind en 6,9% voor origine van de moeder), maken we in de cijfers abstractie van de niet-ingevulde waarden en presenteren we valide percentages.

Hoofdstuk 3: Bronnen en berekeningswijzen

Voor dit hoofdstuk gebruiken we data uit volgende bronnen:

De Kruispuntbank Sociale Zekerheid (KSZ), Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming

- Gegevens over de socio-economische positie van de ouder(s) van kinderen
- Gegevens over het werkregime van de ouder(s) van kinderen
- Gegevens over de werkintensiteit van de ouder(s) van kinderen

Kind en Gezin heeft met de KSZ een structurele datatransfer over deze op maat gevraagde data die we zelf bewerken.

Enquête naar de arbeidskrachten (Labour Force Survey) via Eurostat, Bureau van de Statistiek van de Europese Unie (EU) (<https://ec.europa.eu/eurostat>) en via Statbel (<https://statbel.fgov.be>)

- Gegevens over kinderen in gezinnen zonder betaalde arbeid

Voor de lezer zijn volgende zaken belangrijk om te weten:

- Alle cijfers in dit hoofdstuk gaan over de ouders, maar ze zijn uitgedrukt op kindniveau, dus met kinderen als teleenheid. De cijfers volgens dit perspectief zijn niet terug te vinden op de website van de KSZ.
- Als we het over ouders hebben bedoelen we de natuurlijke ouders als het kind verblijft in het gezin van zijn ouder(s). Als het kind in een ander type van gezin verblijft, dan gaat het om de referentiepersoon van dit gezin en diens (eventuele) partner.
- De cijfers over arbeidsparticipatie zijn gebaseerd op de **socio-economische positie** van de ouder(s) van de kinderen. De KSZ onderscheidt 4 hoofdcategorieën in die posities: *werkend*, *werkzoekend*, *niet-beroepsactief* en *andere*.
 - Bij de *werkenden* onderscheiden we loontrekkenden, zelfstandigen en helpers.
 - De categorie '*niet-beroepsactieven*' omvat deelklassen zoals voltijds bruggepensioneerden, vrijgestelde werkzoekenden, arbeidsongeschikten en mensen die hun loopbaan volledig onderbroken hebben.
 - De categorie '*andere*' heeft geen verdere onderverdeling en slaat vooral op niet-werkenden (huisvrouwen/huismannen, geschorste werkzoekenden, ...), maar bevat ook werkenden die niet aangesloten zijn bij de Belgische sociale zekerheid (bv. diplomaten, personen die werken voor een organisatie die niet bijdrageplichtig is aan de Belgische sociale zekerheid, ...) die de KSZ vooralsnog niet kan afzonderen.
- Omdat de categorie '*andere*' ook kinderen met werkende ouders bevat, moeten de cijfers over het aandeel kinderen in een gezin met of zonder werkende ouder(s) allemaal beschouwd worden als 'minimumsituaties'. We kunnen bv. wel een indicatie geven van de ondergrens van het aantal kinderen dat woont in een gezin zonder werkenden (namelijk het percentage kinderen dat leeft bij 1 of 2 werkzoekende(n) en/of niet-beroepsactieve ouders) en we kunnen hiervoor ook de bovengrens afleiden (als alle ouders met categorie '*andere*' niet zouden werken), maar het precieze percentage kunnen we niet bepalen.

- Het hoofdstuk bevat 2 soorten cijfers. De cijfers over **arbeidsparticipatie** hebben betrekking op de situatie zoals de KSZ die vaststelde op 31 december. De cijfers over **werkintensiteit** slaan op een periode van een heel jaar.
- Het concept werkintensiteit verrekent zowel het arbeidsregime, als de duur van de arbeid. Van personen die samen een huishouden vormen worden deze werkgegevens afgezet t.o.v. de potentiële arbeidsprestaties op gezinsniveau (in het geval alle gezinsleden op arbeidsleeftijd 1 jaar lang voltijds zouden werken).

Deze gegevens over de werkintensiteit zijn om meerdere redenen erg relevant:

- Op basis van de EU-SILC-enquête worden er ook uitspraken gedaan over het aantal mensen dat leeft in een gezin met lage werkintensiteit, maar het voordeel van de KSZ-data is dat ze steunen op administratieve data over bijna de hele populatie.
- Ze geven aan hoe intens er in het gezin werd gewerkt in de loop van het jaar en vullen zo de cijfers op datum van 31 december van een jaar goed aan.
- Personen die in een gezin leven waar de gezinsleden gezamenlijk minder dan 20% van de potentiële werktijd aan de slag waren, worden beschouwd als armoederisicogroep.

Hoofdstuk 4: Bronnen en berekeningswijzen

Voor dit hoofdstuk gebruiken we data uit volgende bronnen:

De **Kruispuntbank Sociale Zekerheid (KSZ)**, **Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming**. Kind en Gezin heeft met de KSZ een structurele datatransfer over op maat gevraagde data over het inkomen van gezinnen en de samenstelling daarvan.

Eurostat en Statistiek Vlaanderen voor de resultaten van de **EU-SILC-enquête** (Survey on income and living conditions) bij een beperkte steekproef van gezinnen met kinderen

betreffende armoede-indicatoren. Gegevens voor Vlaanderen zijn opgevraagd bij Statistiek Vlaanderen, de gegevens voor de EU-28-landen zijn terug te vinden op de website van Eurostat.

Kind en Gezin:

- Gegevens over het aantal kinderen met een sociale toeslag in het Groeipakket, de nieuwe Vlaamse kinderbijslag die op 1 januari 2019 in werking trad
- Gegevens over kansarmoede bij borelingen zoals geregistreerd in Mirage

- **FAMIFED**: gegevens over kinderen met een gewaarborgde kinderslag en verhoogde kinderbijslag in de voormalige kinderbijslagregeling, cijfers terug te vinden via www.famifed.be
- **Departement Onderwijs**: cijfers over leerlingen met een schooltoelage uit het statistisch jaarboek, raadpleegbaar via <https://www.onderwijs.vlaanderen.be>
- **RIZIV**: cijfers over kinderen met een verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering via <https://www.riziv.fgov.be/nl/statistieken>

Voor de lezer zijn volgende zaken belangrijk om te weten:

- De KSZ heeft in het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming een wetenschappelijk verantwoord **inkomensbegrip** geconstrueerd door een koppeling van de bestanden van diverse overheidsinstellingen. Het gaat dus niet om inkomensgegevens op basis van fiscale bronnen of op basis van het aanslagbiljet voor de personenbelasting.
- Via het geconstrueerde inkomensconcept van de KSZ kunnen we voor elk kind weergeven wat het inkomen is van het gezin waarin het woont. Dit heeft 5 grote *troeven*:
 - het gaat om (quasi) populatiegegevens,
 - het gaat om objectieve informatie,
 - het gaat om alle gekende inkomens uit arbeid (inclusief bezoldigingen bedrijfsleiders en vakantiegeld) en vervangingsinkomens (inclusief leefloon),
 - de gegevens kunnen opgesplitst worden naar

leeftijd en gezinsvorm en het aandeel van bepaalde inkomenscomponenten in het totale inkomen kan belicht worden.

Het gaat dus om uiterst relevante data.

- De inkomensgegevens van de KSZ kennen echter ook een aantal *beperkingen*.
 - Het gaat ten eerste enkel over bruto belastbare inkomens (voor belastingen, maar na aftrek van sociale bijdragen) opgebouwd uit de in onze sociale zekerheid gekende inkomsten. In welk beschikbaar inkomen het bruto-inkomen resulteert, of het reële gezinsinkomen ook bestaat uit andere inkomens (zwartwerk, inkomsten buitenlandse arbeid, ...) en of het inkomen volstaat om rond te komen, weten we op basis van de KSZ-gegevens dus niet.
 - Een tweede nadeel is dat het inkomensbegrip beperkt is tot beroepsinkomsten en uitkeringen en dus geen rekening houdt met dividenden, huurinkomsten, onroerend vermogen, ...
 - Ten derde zijn de gegevens op populatieniveau slechts beschikbaar in inkomensklassen. De precieze inkomens worden niet vrijgegeven om de anonimiteit te respecteren.
 - Ten vierde gaat het om gegevens over gezinsinkomens op kindniveau, maar niet om gestandaardiseerde inkomens per kind die rekening houden met de gezinsgrootte. Het feit dat 2 kinderen tot dezelfde inkomenscategorie behoren, betekent dus niet dat zij even welvarend zijn.
 - Tot slot gaat het om al wat oudere inkomensgegevens. Het duurt immers geruime tijd vooraleer alle inkomens gekend zijn en gekoppeld kunnen worden. De meest recente gegevens hebben betrekking op 2016.
- De **SILC-enquête** bevat niet alleen data op kindniveau over het (beschikbaar) gezinsinkomen, maar ook gegevens over een aantal niet-monetaire aspecten die erop wijzen dat het gezin om financiële redenen een aantal dingen niet heeft of niet kan doen (zoals niet op vakantie kunnen gaan, geen auto hebben, ...). *Nadeel* van de SILC-enquête is dat het aantal kinderen in de steekproef niet zo groot is, dat de steekproef niet elk jaar volledig opnieuw samengesteld wordt en dat ze gebaseerd is op een steekproef van huishoudens,

waardoor gegevens op kindniveau minder representatief zijn. *Voordelen* van de SILC-data zijn dat ze het mogelijk maken om een gedetailleerd inkomen (voor en na sociale transfers en belastingen) op kindniveau vast te stellen, dat ze een aantal determinanten van een minder gunstige inkomenssituatie helder in kaart brengen en dat ze internationaal vergeleken kunnen worden.

- De gegevens over de **sociale toeslagen** in het nieuwe **Groeipakket** zijn gebaseerd op bestanden die door de uitbetalingsactoren benut worden voor de betalingen. Deze bestanden worden geanonimiseerd aan Kind en Gezin doorgegeven. Om de cijfers van het Groeipakket zo goed mogelijk met die van de oude regeling geldig tot eind 2018 te kunnen vergelijken, hebben we gegevens genomen van januari 2019 over het recht op sociale toeslagen en de betaling ervan. De cijfers werden getrokken in april zodat ook latere rechtzettingen en herzieningen voor januari verrekend zijn.
- De **kansarmoede-index** wordt berekend op basis van beoordelingen door medewerkers van Kind en Gezin van de situatie voor 6 levensdomeinen in gezinnen met een boreling. Het gaat dus om meer dan financiële armoede. De cijfers steunen op registraties bij nagenoeg de hele geboortepopulatie. Meer details over de berekeningswijze en de implicaties ervan in hoofdstuk 4.

Hoofdstuk 5: Bronnen en berekeningswijzen

Voor dit hoofdstuk gebruiken we data uit volgende bronnen:

Kind en Gezin

- Gegevens over het aantal aanwezige kinderen in door Kind en Gezin vergunde opvanglocaties voor baby's en peuters
- Gegevens over het aantal inclusief opgevangen kinderen

Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

- Resultaten van het onderzoek naar het gebruik van formele en informele opvang bij baby's en peuters

Departement Onderwijs

- Gegevens over het aantal kinderen in het buitengewoon onderwijs en op internaat
- Gegevens over kinderen naar schoolse vorderingen

Gegevens uit het statistisch jaarboek raadpleegbaar via <https://www.onderwijs.vlaanderen.be>

Registratiegegevens van de **centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning**, opgevraagd en bewerkt door Kind en Gezin

Voor de lezer zijn volgende zaken belangrijk om te weten:

- Sinds 2016 gebeurt de **telling van het aantal aanwezige kinderen in de opvang** anders dan daarvoor. Het *moment van de meting* werd verplaatst (van februari naar september), de *duur van de meetperiode* werd verlengd (van weektellingen naar een registratie op maandbasis) en de aanwezigheid van *schoolgaande kinderen in opvanglocaties voor baby's en peuters* werd beter uit de tellingen gehouden. Bovendien gebeurt de telling nu voor het merendeel van de locaties op basis van *registratiegegevens gekoppeld aan kindcodes* die de IKT-locaties sowieso moeten doorgeven voor de subsidieberekening. Enkel de opvanglocaties zonder IKT sturen – net zoals vroeger – hun tellingen nog apart door. Deze registratiewijziging heeft enkele belangrijke voordelen:
 - Dat de tellingen voor de IKT-sector nu steunen op *administratieve datastromen* die in het belang van de locaties zo volledig mogelijk zijn zorgt er voor dat we veel minder ontbrekende gegevens moeten ramen en dat ook de kans op dubbel getelde kinderen is afgenomen.
 - In de administratieve data wordt een onderscheid gemaakt tussen kinderen in dagopvang (die nog niet voltijds naar school gaan) en buitenschoolse opvang (die wel voltijds naar school gaan of ouder zijn dan 3,5 jaar). Voor de tellingen kijken we enkel naar de aanwezige kinderen in *dagopvang*, waardoor we een betere kwaliteit van de cijfers hebben.

- De verlenging tot op *maandniveau* betekent dat het beeld op het aantal aanwezige kinderen minder beïnvloed kan worden door ziektes, onverwachte gebeurtenissen of sluitingsdagen in de week van de telling.

De registratie voor het aantal opgevangen kinderen in niet-IKT-locaties is redelijk volledig, maar niet perfect. Ontbrekende gegevens voor deze sector worden geraamd.

- Om het aantal aanwezige kinderen te relateren t.o.v. de populatie maken we gebruik van gegevens van Kind en Gezin over het aantal kinderen tussen 2 maanden en 3 jaar. We benutten hiervoor gegevens uit Mirage. We gebruiken geen officiële gegevens omdat we cijfers nodig hebben over deze cohort op het moment van de tellingen in september.

Hoofdstuk 6: Bronnen en berekeningswijzen

Voor dit hoofdstuk gebruiken we data uit volgende bronnen:

Eurostat, Bureau van de Statistiek van de Europese Unie (EU) (<https://ec.europa.eu/eurostat>)

- Gegevens over de leeftijd van de moeder bij de geboorte van het eerste kind
- Gegevens over de levensverwachting bij geboorte in de EU-28-landen
- Gegevens over de zuigelingensterfte in de EU-28-landen

Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie (SPE) voor geboortegegevens en aangeboren afwijkingen, cijfers uit het jaarrapport, terug te vinden op www.zorg-en-gezondheid.be

Kind en Gezin

- Gegevens over zwangerschapsduur zoals geregistreerd door Kind en Gezin
- Gegevens over resultaten van door Kind en Gezin uitgevoerde gehoortesten en de opvolging van het verder onderzoek van het gehoorverlies door gespecialiseerde referentiecentra

Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid voor sterftcijfers verzameld en berekend door Zorg en Gezondheid en terug te vinden op de website www.zorg-en-gezondheid.be/cijfers

Statbel raadpleegbaar via de website (<https://statbel.fgov.be>)

- Levensverwachting bij geboorte
- Verkeersslachtoffers

Voor de lezer zijn volgende zaken belangrijk om te weten:

- Het **SPE** registreert zwangerschaps-, bevallings- en geboortegegevens. Deze registratie is erg volledig en omvat alle kraamklinieken in Vlaanderen en de kraamkliniek van het UZ Brussel, alsook heel wat thuisbevallingen. De gegevens op kindniveau omvatten zowel levend als doodgeboren kinderen. Geboorten worden geteld volgens plaats van geboorte, dus ongeacht de woonplaats van de moeder en het kind. Wie in het buitenland of in een ander gewest (met uitzondering van geboorten in het UZ Brussel) bevalt, maar wel in Vlaanderen woont, wordt in de cijfers van het SPE niet meegeteld. De gegevens vatten dus niet geheel zuiver alle borelingen in het Vlaamse Gewest.
- De registratie van **Kind en Gezin** handelt over de levend geboren kinderen, ongeacht het verblijfsstatuut van de moeders. De data van Kind en Gezin zijn wel opgebouwd op basis van (de woonplaats van) het kind. Minpunt is dat de registratie niet voor alle kenmerken even volledig is, voornamelijk omdat Kind en Gezin de kenmerken niet bij alle kinderen kan bevragen. Voor zwangerschapsduur is het aantal ontbrekende gegevens erg beperkt. In 2018 ging het om 1,1%.
- De registratie van het **Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid** over sterfte en doodsoorzaken gebeurt op basis van de woonplaats van het kind/de moeder, zodat sterftcijfers voor het Vlaamse Gewest kunnen gepresenteerd worden. Er worden wel enkel overlijdens geteld die gebeurden in het Vlaamse of het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest. Kinderen die in Wallonië of in het buitenland overleden, ontbreken dus in de cijfers.

Hoofdstuk 7: Bronnen en berekeningswijzen

Voor dit hoofdstuk gebruiken we data uit volgende bronnen:

Kind en Gezin voor gegevens die medewerkers van Kind en Gezin tijdens consulten en huisbezoeken registreren over de ontwikkeling van de kinderen in de eerste 3 levensjaren. Tijdens de contacten worden de lengte en het gewicht van het kind gemeten (basis voor de BMI-cijfers) en besproken en wordt ook gepeild naar de voeding die kinderen krijgen. Wanneer men een kind vaccineert wordt dit ook genoteerd in het elektronisch kinddossier.

Vertrouwenscentra kindermishandeling (VK): cijfers over meldingen over kindermishandeling die steunen op de registratie van medewerkers van de diverse centra. Kind en Gezin integreert de cijfers en maakt de berekeningen.

Voor de lezer zijn volgende zaken belangrijk om te weten:

- Niet van alle kinderen is gekend welke **voeding** ze krijgen op een bepaald moment en niet elk kind uit een geboortecohorte wordt op een leeftijd van 24 maanden nog gemeten en gewogen door Kind en Gezin. De gegevens zijn dus niet perfect. Toch maken we abstractie van de niet-ingevulde waarden en presenteren we in dit rapport valide percentages.
 - Voor de voeding op 24 uur en op dag 6 ligt het aandeel ontbrekende waarden op respectievelijk 0,5% en 1,7%. Voor de voeding op een leeftijd van 6 weken ligt het percentage ontbrekende waarden hoger (11,6%), onder andere omdat niet alle kinderen (blijven) gebruikmaken van het aanbod van Kind en Gezin.
 - Voor voeding op 12 weken gaat het om 13,7% ontbrekende waarden, voor voeding op 26 weken om 17,4%.
- **BMI** bij kinderen is afhankelijk van het geslacht. Door de verschillende lichaamsbouw verschillen de grenswaarden om van laag, normaal of overgewicht te spreken.

- We geven de BMI-cijfers weer voor de kinderen die in Vlaanderen woonden, ongeacht waar ze geboren zijn.
- Om de validiteit van de cijfers over BMI te bewaken nemen we in onze berekeningen enkel die kinderen mee die in een interval van 2 maanden rond het tweede levensjaar op consult kwamen. Voor kinderen geboren in 2016 hebben we daardoor slechts BMI-waarden voor 63,9% van de kinderen.

Hoofdstuk 8: Bronnen en berekeningswijzen

Voor dit hoofdstuk gebruiken we data uit volgende bronnen:

Statbel voor de cijfers over huwelijken en echtscheidingen, raadpleegbaar via de website <https://statbel.fgov.be>

Statistiek Vlaanderen

Gegevens over de omvang en vorm van gezinnen worden door Kind en Gezin opgevraagd bij Statistiek Vlaanderen (bronbestanden van het Rijksregister bewerkt door Statistiek Vlaanderen en Kind en Gezin), maar heel wat cijfers zijn raadpleegbaar via www.statistiekvlaanderen.be

De Kruispuntbank Sociale Zekerheid (KSZ), gegevens uit het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming

Kind en Gezin heeft met de KSZ een structurele datatransfer over op maat gevraagde data die we zelf bewerken. Het betreft in dit hoofdstuk gegevens over de arbeidssituatie van ouders (met de ouders als teleenheid) en de inkomens van het gezin (met het gezin als teleenheid).

Enquête naar de arbeidskrachten (Labour Force Survey) via Eurostat, Bureau van de Statistiek van de Europese Unie (EU) (<https://ec.europa.eu/eurostat>) voor gegevens over de werkzaamheidsgraad van vrouwen.

Voor de lezer zijn volgende zaken belangrijk om te weten:

- De basisgegevens over de **omvang en vorm van de gezinnen** zijn gebaseerd op officiële domiciliegegevens. Feitelijke gezinssamenstellingen kunnen van deze officiële situaties afwijken.
- Sinds 2014 is de berekeningswijze over **huwelijken** veranderd. Nu steunen de cijfers op gegevens van het Rijksregister, voorheen steunden ze op formulieren van de burgerlijke stand. Dit zorgt er voor dat de cijfers nu meer betrekking hebben op de *de jure* inwoners van België en dat huwelijken die in het buitenland plaatsvinden met Belgische inwoners ook beter in de cijfers opgenomen zijn. Gevolg is wel dat we door de breuk in de berekeningswijze voorzichtig moeten omgaan met de interpretatie van verschillen vanaf 2014.
- De cijfers over arbeidsparticipatie zijn gebaseerd op de **socio-economische positie** van de ouder(s) van de kinderen. De KSZ onderscheidt 4 hoofdcategorieën in die posities: *werkend*, *werkzoekend*, *niet-beroepsactief* en *andere*. Omdat de categorie ‘andere’ ook kinderen met werkende ouders bevat, moeten de cijfers over het gezinnen met of zonder werkende ouder(s) allemaal beschouwd worden als ‘minimumsituaties’. Voor meer uitleg over deze socio-economische posities van de KSZ verwijzen we naar hoofdstuk 3.
- De inkomensgegevens op niveau van het gezin zijn door de KSZ **geconstrueerde bruto belastbare inkomens**. Het gaat dus niet om vastgestelde inkomens die op het aanslagbiljet van de personenbelasting vermeld staan. We schetsen gegevens van gezinnen met kinderen tot 25 jaar. Voor meer uitleg over het inkomensconcept van de KSZ verwijzen we naar hoofdstuk 4.

Het kind in Vlaanderen 2018

Kerncijfers

De kinderbevolking

- **Geboortecijfer volgens Kind en Gezin**

- Vlaams Gewest 65 336
- Evolutie tegenover 2017 +0,04%

- **Totale vruchtbaarheidscijfer** 1,58*

- Belgische vrouwen 1,43*
- Niet-Belgische vrouwen 2,62*

- **Aantal kinderen**

- Onder de 3 jaar 199 683
- Van 3 tot 6 jaar 213 297
- Van 6 tot 12 jaar 444 969
- Van 12 tot 18 jaar 413 658
- Totaal onder de 18 jaar 1 271 607

- **Aantal kinderen in wachtregister** 3 800

- **Aantal adopties** 52

- Afkomstig uit buitenland 32
- Afkomstig uit België 20

Gebruik van formele vergunde opvang voor baby's en peuters (september 2018)

- Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar 54,6%
- Aandeel baby's en peuters in formele opvang die opgevangen worden in IKT-opvanglocatie 75,5%

Inkomen en (kans)armoede

- **Kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen**

14,1%

- Index bij kinderen met een moeder van Belgische origine 6,0%
- Index bij kinderen met een moeder van niet-Belgische origine 33,6%

- **Aantal kinderen met verhoogde kinderbijslag door beperkt gezinsinkomen**

- Kinderen onder de 18 jaar *voor* invoering Groeipakket (juni 2018) 11,4%
- Kinderen onder de 18 jaar *na* invoering Groeipakket (januari 2019) 22,1%

- **Aantal kinderen met verhoogde tegemoetkoming ziekteverzekering**

- Totaal kinderen onder de 15 jaar 14,9%

- **Verhoogd armoederisico**

(EU at-risk-of-poverty threshold, 2015-2017)

- Totaal kinderen onder de 18 jaar 11%

- **Aandeel kinderen onder de 18 jaar naar bruto belastbaar gezinsinkomen (2016)**

- <30 000 euro 21,9%
- 30 000 euro-<60 000 euro 36,6%
- 60 000 euro-<75 000 euro 16,5%
- >75 000 euro 23,3%
- Ongekend 1,7%

Gezinscontext

- **Gezinstype kinderen jonger dan 18 jaar**
 - In een tweeoudergezin 82,8%
 - In een eenoudergezin 14,3%
 - Andere/niet bekend 2,8%
- **Diversiteit bij kinderen jonger dan 18 jaar**
 - Kinderen niet-Belgische nationaliteit 9,5%
 - Kinderen van vreemde herkomst (2016) 36,5%
 - Borelingen met een moeder van niet-Belgische origine 28,1%
 - Borelingen met als taal moeder-kind een andere taal dan het Nederlands 29,0%

Werksituatie

- **Aandeel kinderen onder de 18 jaar met minstens 1 werkende ouder** (2016, % te beschouwen als 'minstens')
 - Kind bij een gehuwd of een ongehuwd paar 94,5%
 - Kind bij een alleenstaande moeder 70,0%
 - Kind bij een alleenstaande vader 80,6%
 - Alle kinderen 91,2%

Gezondheid en ontwikkeling

- **Prematuriteit** (vroeggeboorte) 7,9%
- **Zuigelingensterfte** (per 1000 levend geboren, 2016) 3,2
- **Foeto-infantiel sterftecijfer** (per 1000 levend en doodgeborenen, 2016) 7,2
- **Aantal sterfgevallen bij 0-jarigen door wiegendood** (2016) 14
- **Aantal borelingen met aangeboren majeure afwijking(en)** (per 10 000 kinderen, 2017) 91,6
- **Incidentie doofheid en slechthorendheid** (per 1000 geteste kinderen, geboren in 2017) 1,9*

Gezond en veilig leven

- **Uitsluitend borstvoeding**
 - op 24 uur 78,6%
 - op dag 6 65,4%
 - op week 6 49,2%
- **Aandeel kinderen (geboren in 2016) met overgewicht op 24 maanden**
 - Jongens 8,3%
 - Meisjes 9,1%
- **Kinderen gemeld bij de vertrouwenscentra kindermishandeling**
 - Aantal unieke kinderen gemeld bij 6 VK (inclusief VK in Brussel) 8 669
 - Per 10 000 kinderen onder de 18 jaar 62,2

De cijfers betreffen het jaar 2018 en gaan over het Vlaamse Gewest, tenzij anders vermeld

* Voorlopige cijfers

Voor meer cijfers op provinciaal en lokaal niveau, zie www.kindengezin.be/cijfers-en-rapporten/cijfers